

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ศิริกุล ทรัพย์จันทร์

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอาชีวศึกษา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

กรกฎาคม 2548

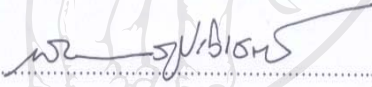
ISBN 974-9886-09-7

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ศิริกุล ทรัพย์จันทร์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอาชีวศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร. เพ็ชร ระบุเวชต์

กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา คำศิริพินาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ ดร.แสนย์ สายสกุลกฤษณ์

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

9 กรกฎาคม 2548

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาอาชีพ วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยทีมคณาจารย์ คือ อาจารย์ ดร.พีชรี ฐปะวิเชตร์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์สุรีย์พร พานิช กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้ความอนุเคราะห์คำปรึกษาในการวิจัย ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และสนับสนุนด้านกำลังใจมาโดยตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยเฉพาะประธานที่ปรึกษาได้ร่วมลงพื้นที่ของการวิจัยด้วย ทำให้ผู้วิจัยได้รับคำชี้แนะมากมายในการเก็บข้อมูลและการนำเสนอผลงานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อันประกอบไปด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา กำศิริพิมาน และอาจารย์ ดร.แสนย์ สายศุภลักษณ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ฉัตรแก้ว สิมารักษ์ จากสาขาวิชาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคุณทรงศักดิ์ ดินขุนทด จากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งอาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ ที่ช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชนและช่วยแนะนำการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฯ และอาจารย์วิไลดา กำแพงสงคราม ที่ช่วยแนะนำและปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความร่วมมือในด้านให้คำแนะนำในการใช้ หลักสูตรฯ และส่งตัวแทนมาเป็นวิทยากรพิเศษร่วมสอน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะครูอาจารย์โรงเรียนบ้านโป่งทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนบ้านโป่งทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีคณาจารย์สาขาอาชีพศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน มอบความรู้และประสบการณ์ที่สั่งมาตลอดหลักสูตร ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ รุ่น 46 และพี่ ๆ รุ่น 45 สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษารวมทั้งให้กำลังใจดีเสมอมา คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่บิดา มารดา ญาติมิตร และบรรพบุรุษทุกท่าน ครูอาจารย์ทุก ๆ ท่านที่อบรมให้ความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

ศิริกุล ทรัพย์จันทร์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์

ปริญญา ศีษศาสตรมหาบัณฑิต (อาชีวศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. เพ็ชรี ระบุวิเชตร์

ประธานกรรมการ

อาจารย์สุรีย์พร พานิช

กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและประเมินผลการใช้หลักสูตร
ตลอดจนการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน
การวิจัยประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่ง จำนวน 1 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน จำนวน 2 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 จำนวน 10 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง
มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ แบบประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบสอบถามและ
แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนองานวิจัยในรูปของการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนการพัฒนา คือ การวิเคราะห์สถานการณ์
บริบทชุมชนบ้านโป่ง บริบทโรงเรียนบ้านโป่ง และความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์
น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของโรงเรียนบ้านโป่ง โดยมีการวางแผนหลักสูตรและการออกแบบ
หลักสูตรที่ยึดรูปแบบกิจกรรมความต้องการของชุมชนและสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นหลัก การใช้

หลักสูตร ผู้วิจัยได้มีการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เตรียมเอกสารประกอบการสอน สถานที่แหล่งเรียนรู้ และประชาสัมพันธ์หลักสูตร หลังจากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้วิทยากร ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์จากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ร่วมสอนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนการประเมินผลหลักสูตรมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย รวมทั้งประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติงาน และการประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้ปกครองนักเรียน ครูผู้สอน ผู้นำ ชุมชนและผู้รู้ในชุมชน

2. สำหรับผลการใช้หลักสูตร พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย โดยรวมอยู่ในระดับดี คือร้อยละ 70.67 ด้านทักษะพิสัยโดยรวมมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก เท่ากับ ร้อยละ 90.83 และด้านจิตพิสัยโดยรวมมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก เท่ากับร้อยละ 83.00 ส่วนความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับดี ส่วนความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนเกี่ยวกับผลการใช้หลักสูตรฯ พบว่า มีความพึงพอใจ ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม สำหรับความคิดเห็นของครูผู้สอน เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผลการใช้หลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสม ปัญหาและอุปสรรคคือเรื่องของเวลาเรียนที่มีจำกัด และขาดขั้นตอนของการฝึกอบรม ผู้สอนก่อนทำการสอน จึงมีผลทำให้ผู้สอนสื่อความหมายต่าง ๆ ในบางส่วนของเนื้อหาวิชา ไม่ตรงกัน

Thesis Title	Local Curriculum Development on Young Tourist Guides for Eco-Tourism for Grade Level 2, Ban Pong School, San Sai District, Chiang Mai Province	
Author	Miss Sirigool Supchan	
Degree	Master of Education (Vocational Education)	
Thesis Advisory Committee	Lect. Dr. Phetcharee Rupavijetra	Chairperson
	Lect. Sureephorn Phanich	Member

ABSTRACT

The objectives of this research were develop local curriculum and evaluation the curriculum and opinions towards this curriculum on Young Tourist Guides for Eco-Tourism for Grade Level 2, Ban Pong School, San Sai District, Chiang Mai Province. The target samples for this study consisted of 1 school administrator and 1 prathom sukka 6 teacher, 1 community's leader, 1 community's expert, 10 prathom sukka 6 students' parents, 10 prathom sukka 6 students' parents. The research tools consisted of interviews for situation analysis. The curriculum and the learning plan on the Yong Tourist Guides for Eco-Tourism form of student achievement evaluation, questionnaires and interview forms for curriculum's using result evaluation. Data were analyzed by using percentage, mean standard deviation and presented though description.

The finding of this research were as follows:

1. The development of this local curriculum on Young Tourist Guides for Eco-Tourism for Grade Level 2, Ban Pong School, San Sai District, Chiang Mai Province. The step for development were an analysis of the situations with relevant to local environment of Ban Pong community, the Ban Pong school and the community needs of Yong Tourist Guides for Eco-Tourism curriculum planning consisted of curriculum design based on activities and social

problems and focus on specific competencies. The researchers contacted the concerning persons, prepared the materials and equipment. In learning process, provided the chances for local experts to co-operate by local expert and the tourist guide from the Society Guides Chiang Mai Province who participated in teaching and outcome evaluation. The students achievement evaluation consisted of Cognitive domain, Psychomotor domain and Affective domain, including the opinions evaluation of the learners, parents, teacher, community' leaders and community' expert.

2. The result of the curriculum evaluation were found that student' achievement of the Cognitive Domain showed a "good" level (percentage at the 70.67), the Psychomotor Domain pointed at a "very good" level (90.83) and the Affective Domain showed a "very good" level (percentage at the 83.00). The learner's opinions on the curriculum using showed the good level as the whole picture. For the opinions which showed very good level. While the opinions of parents to student behaviors changing showed good level. The opinions of community leaders and experts about curriculum using pointed satisfaction. The opinions of teacher about curriculum development, using and result evaluation using pointed satisfaction. The obstacle which happened were limited time and lack of training for instructor so it led to make instructor misunderstanding in transferring some part of the content.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฐ
สารบัญภาพ	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	8
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	22
หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	40
ชุมชนบ้านโปงและโรงเรียนบ้านโปง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
กลุ่มตัวอย่าง	51
ขั้นตอนการวิจัย	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การสร้างเครื่องมือ	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการศึกษา	62
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	63
ขั้นตอน 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	87
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	101
สรุป	102
อภิปรายผล	107
ข้อเสนอแนะ	112
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก	117
ภาคผนวก ก ราชานามผู้เชี่ยวชาญ ราชานามผู้สอน และราชานามผู้เรียน	118
ภาคผนวก ข แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	122

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค แบบทดสอบประเมินการเรียนรู้ (พุทธิพิสัย) แบบทดสอบทักษะการปฏิบัติงาน (ทักษะพิสัย) แบบประเมินพฤติกรรม (จิตพิสัย)	231
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์	245
ภาคผนวก จ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	254
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญและ หนังสือขอเก็บข้อมูล	262
ภาคผนวก ช ประมวลภาพกิจกรรมการเรียนการสอน	269
ประวัติผู้เขียน	274

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	56
2 แสดงรายละเอียดการจัดทำหน่วยการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	79
3 มาตรฐานที่นำมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้	82
4 คะแนนและคำร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ	88
5 คะแนนและคำร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยของผู้เรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ	89
6 คะแนนและคำร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยของผู้เรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ	90
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เรียนด้านสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	91
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เรียนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	92
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เรียนด้านประโยชน์ที่ได้รับในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	93
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ปกครองของผู้เรียนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	95

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ		หน้า
1	การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นระดับ โรงเรียน	17
2	แสดงสไปยมอดล (Spie Model) ของอำนาจ จันทรเป็น	20
3	แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ตามแบบของสไปยมอดล (Spie Model)	42
4	การวางแผนการพัฒนาหลักสูตรเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	43
5	กระบวนการใช้หลักสูตร	44
6	การประเมินผลหลักสูตรเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	45

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงต้นตระกูลของผู้ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านโป่ง เป็นพวกแรก	63
2 แผนที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	64
3 แสดงสภาพโรงเรียนบ้านโป่งในปัจจุบัน	69
4 อาคารอเนกประสงค์ใช้สำหรับทำกิจกรรมในชุมชนบ้านโป่ง	69
5 แสดงภาพบรรดาคณะครูอาจารย์โรงเรียนบ้านโป่ง ครูอาสา และครูชาวบ้าน	71

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมา สถานศึกษาหรือผู้มีส่วนในการนำหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอนมักจะยึดหลักสูตรแม่บทจากส่วนกลาง ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างกว้าง โดยหลักสูตรแม่บทได้กำหนดความรู้ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนเป็นพื้นฐาน หรือเป็นความรู้สากลที่ทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่การนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรกลางไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของโรงเรียนต่าง ๆ นั้น พบว่าหลักสูตรแม่บทไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระของการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ สภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละชุมชนได้ และเมื่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามุ่งสู่สถาบันการศึกษาโรงเรียน ความเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้จึงต้องวัดได้มีความหลากหลายและเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของนักเรียนเพื่อให้เป็นผู้มีระบบความคิดที่ดีทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของโลก ตลอดจนเทคโนโลยีและการสื่อสารบนพื้นฐานของศักยภาพของแต่ละคนแต่ละท้องถิ่น

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 4 มาตรา 27 วรรคที่ 2 ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังเช่นที่อุดม เชยกิจวงศ์ (2545, หน้า 4) ได้กล่าวถึงในการปฏิบัติชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนของแต่ละท้องถิ่นเอง เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ นั้นหมายความว่า

หลักสูตรท้องถิ่นต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของท้องถิ่นให้มากที่สุด รวมทั้งเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งปัจจุบัน โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้าน จึงมีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท โรงเรียนจึงต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน โดยหวังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นต่อไป อีกทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ก็ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในท้องถิ่น โดยมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังปรากฏในแนวคำเนนการ คือ ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแล้วนำมาใช้อย่างจริงจังและกว้างขวาง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีความสุข สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545) กล่าวเช่นเดียวกับสังค อุทรานันท์ (2532) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ

จากเหตุผลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน เพราะในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกันออกไป อาทิ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นจึงต้องจัดทำทั้งระดับจังหวัด เขตการศึกษา และในระดับโรงเรียน

สำหรับชุมชนบ้านโป่งเป็นหมู่บ้านตามโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นจุดเด่นของชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามประกอบด้วย ป่าอนุรักษ์สันทราย วัดคอยแทนพระมหาหลวง อ่างเก็บน้ำห้วยไฉ้ และมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ คือ พิธีดำหัวเจ้าพ่อศาลปง พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ พิธีดำหัวผู้สูงอายุ มีสวนดอกไม้พันธุ์เบญจมาศที่ออกดอกบ้านสะพรั่งในช่วงเดือนพฤศจิกายน-เดือนมีนาคมของทุกปี มีสวนผลไม้ สวนสมุนไพร ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ คือ กิจกรรมการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมดูนก กิจกรรมการปั่นจักรยานชมสวน กิจกรรมการพักแรมบ้านพักในชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านหรือบ้านพักโฮมสเตย์ (Home Stay) ฯลฯ (มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ, 2545)

นอกจากนี้ชุมชนบ้านโป่งยังได้รับเลือกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นเวทีงานวิจัยต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เช่น งานวิจัยของรามณรงค์ พรหมชาติ (2545) ได้ศึกษาวิจัยในชุมชนบ้านโป่ง เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และงานวิจัยของมิ่งขวัญ แดงสุวรรณ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของนำชัย ทนุผล (2543) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และในส่วนของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ยังได้จัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านโป่ง เช่น โครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โครงการไม้ตัดดอก โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าอนุรักษ์บ้านโป่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฯลฯ

จากสภาพของชุมชนบ้านโป่งนับว่าเป็นชุมชนที่มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีทุนทางสังคมที่ดีในที่นี้ หมายถึง ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่เข้มแข็ง มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถทำให้ชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างพอเพียงเหมาะสมและมีความสุข ปัจจัยเอื้อของชุมชนบ้านโป่งเหล่านี้เหมาะสมที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดเชียงใหม่ที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น (ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่, 2547) นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกทั้งสถาบันการศึกษา และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและสนับสนุนให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของสิ่งแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขุนกลาง (ให้สัมภาษณ์, 5 กันยายน พ.ศ. 2547) กล่าวว่า โรงเรียนบ้านขุนกลางร่วมกับแผนกสื่อความหมายของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดกิจกรรมเข้าค่าย เพื่อฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติและการดูแลอนุรักษณ์ขึ้น โดยคัดเลือกนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนบ้านดั้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งลำดี ทองธิว และคณะ (2545) ได้จัดทำหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมบ้านถวายขึ้นอีกด้วย

เช่นเดียวกับโรงเรียนบ้านโป่งที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดกลุ่มโรงเรียนป่าไผ่ เมืองเส้น เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการ

จัดทำหลักสูตรมัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ประสบปัญหาทางด้านขาดแคลนบุคลากร (แผนปฏิบัติการประจำปีโรงเรียนบ้านโป่ง, 2547, หน้า 7) โรงเรียนบ้านโป่งจึงมีความต้องการที่จะให้บุคคลภายนอกหรือคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น ดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นครูอาสาของโรงเรียนบ้านโป่ง จึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร่วมกับคณะครูอาจารย์โรงเรียนบ้านโป่งและชุมชนขึ้น เพื่อใช้ในการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการ และประสานงานในการพัฒนาและการนำหลักสูตรที่ได้ไปทดลองใช้ โดยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นครั้งนี้อาศัยหลักการพัฒนาหลักสูตรตามแบบสปายโมเดล (Spie Model) ของอำนาจ จันทรเป็น (2532) มาเป็นรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีขั้นตอนการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมและมีแนวทางในการวิเคราะห์ท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นไปในลักษณะของการจัดทำเนื้อหาและรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นมัลติเทคนิคน้อย ก้าวคิด ก้าวแสดงออกในการเป็นมัลติเทคนิคน้อย เพื่อที่จะสามารถแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้ สามารถอธิบายรายละเอียดทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชนได้ รวมทั้งมีจิตสำนึกรักและหวงแหนถิ่นที่อยู่ และช่วยกันดูแลรักษาไม่ให้สูญหายไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิง ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยเป็น 2 ด้าน

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบไปด้วยบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน
- 1.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2547 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน
- 1.3 ผู้นำชุมชนด้านการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ สังคม และผู้รู้ในชุมชนด้านประวัติของชุมชนบ้านโป่ง จำนวน 2 คน
- 1.4 ผู้ปกครองนักเรียน ทางด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตร จำนวน 10 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยึดรูปแบบสไปรโมเดล (Spie Model) ของอำนาจ จันทน์แป้น (2532) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์บริบทของชุมชนบ้านโป่ง โรงเรียนบ้านโป่ง และความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนบ้านโป่ง

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนหลักสูตร มีการออกแบบหลักสูตรโดยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ กำหนดกิจกรรม กำหนดวิธีการประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพ และการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ เริ่มจากการวางแผนการใช้หลักสูตร การประสานงานและเตรียมบุคลากร การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการดำเนินการสอนตามหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตรโดยประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย นอกจากนี้ยังมีการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน สอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน สอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน และสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรเรื่อง มัคคุเทศก์น้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เจ้าของบ้านพานักท่องเที่ยวชมหมู่บ้าน ให้ข้อมูลและตอบข้อซักถามเกี่ยวกับรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีในชุมชน สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ที่จัดขึ้นในเทศกาลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรและด้วยอัธยาศัยที่ดีงามตามแบบวัฒนธรรมท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ช่วงชั้นที่ 2 หมายถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นหมวดสาระเพิ่มเติมของโรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้ทราบผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. ครูผู้สอนของโรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เหมาะสมต่อไป
4. เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และบุคคลภายนอก เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ เป็นการสร้างหลักสูตร
ขึ้นมาใหม่ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็น
แนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและการศึกษาดังนี้คือ

1. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.2 เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.3 วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น
 - 2.5 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.6 การออกแบบหลักสูตร
 - 2.7 การพัฒนาหลักสูตรแบบสปายโมเดล (Spie Model)
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco – Tourism)
 - 3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับมัคคุเทศก์
4. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. ชุมชนบ้านโป่งและโรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความรู้ ความคิด ประสบการณ์มาใช้ในการจัดทำหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษาของแต่ละยุคสมัย (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 30)

นอกจากนี้การจัดการศึกษาในสถานศึกษาต้องอาศัยข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขและเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 หมวดที่ 4 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาที่แสดงไว้ในมาตรา 24 คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการได้ต่อไปนี้

1. ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียน และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2535, หน้า 31-42) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ต้องยึดสาระในมาตรา 26 ที่กำหนดให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่

ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ทั้งนี้ การจัดหลักสูตรสถานศึกษามีข้อควรคำนึง 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง หลักสูตรสถานศึกษา จะต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นกรอบสำคัญของการ จัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ ส่วนสำคัญที่ต้องยึดคือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าว เป็นคุณภาพที่เกิดกับ ผู้เรียนทั้งประเทศหลังจากจบช่วงชั้น หรือจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประการที่สอง คือ หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน โดยหลักสูตรจะต้อง ตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยให้ผู้เรียน ได้พัฒนาถึงขีดสูงสุด

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เรียนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยมีความสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและ สนองความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น อย่างไรก็ตามนักการศึกษาบางกลุ่ม ก็เรียกหลักสูตรท้องถิ่นว่า หลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่มี ส่วนเหมือนกันกับหลักสูตรท้องถิ่นตรงที่ผู้เรียนและชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ หลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา นอกจากนี้นักการศึกษาจำนวนมากยังได้ให้ความหมายของคำว่า หลักสูตรท้องถิ่นไว้ ทั้งที่มีความหมายใกล้เคียงกันและแตกต่างกันดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (อ้างใน อุดม เขยกิจวงศ์, 2545, หน้า 5) ได้ระบุ ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นคือ เนื้อหาที่ประกอบไปด้วยบรรดาประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เรื่องราวหรือเนื้อหาสาระซึ่งจะเป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน อันเนื่องมาจากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือการตอบสนองความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ อันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2543, หน้า 3) ระบุว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียด เนื้อหาสาระแผนการสอนสื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของชีวิตตนเองในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ สังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับสังค อุทรานันท์ (2532, หน้า 307) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ เหมือนที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน

จากความหมายดังกล่าว หลักสูตรท้องถิ่นจึงหมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษาหรือครู หรือผู้เรียนร่วมกันพัฒนาขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง โดยนำความรู้นี้ไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้มีความสุขในสภาพสังคมท้องถิ่นของตน และให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียนหรือท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทางด้านอาชีพหรือด้านทั่วไปในท้องถิ่น หรือเป็นการปรับจากหลักสูตรที่มีอยู่ก็ได้ แต่ต้องเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีความใหม่ ทันสมัย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีลักษณะที่สำคัญ ซึ่ง อุดม เขยทิวส์ (2545, หน้า 6-7) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองชีวิตจริงของผู้เรียนที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต
2. เป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากความต้องการหรือสิ่งที่เป็นปัญหาโดยสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา
3. เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่เป็นปัจจุบันและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน
4. เป็นหลักสูตรที่บูรณาการกับวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะบูรณาการกับชีวิตจริงได้
5. เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสภาพปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง

6. เป็นหลักสูตรที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามระดับความสามารถและตรงกับสภาพปัญหาของตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้ร่วมวางแผนให้คำแนะนำชี้แนะ และอำนวยความสะดวกเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด

เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการจัดการการศึกษาถึงแม้ว่าจะมีหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทแล้ว แต่ละท้องถิ่นยังต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งนี้มีเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 109-110)

1. หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรแม่บท ได้กำหนดจุดหมายเนื้อหาสาระและกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่ว ๆ ไป ไม่สามารถประมวลผลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อทักษะและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว

3. การเรียนรู้ที่ดีจะเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวไปยังสิ่งไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัวอย่างเดียว

4. ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทของไทยมีอยู่มากมายและมีค่าบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรระดับท้องถิ่นจะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนอย่างลึกซึ้งและจะเกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตนต่อไป และนอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้

ดังนั้นเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องมาจากหลักสูตรแม่บทหรือระดับชาติได้กำหนดเนื้อหาสาระไว้อย่างกว้าง ๆ และแต่ละท้องถิ่นมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ไม่สามารถประมวลผลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้หมด การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรให้เข้ากับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นมีวิธิดำเนินการ

2 ลักษณะ คือ (สังัด อุทรานันท์, 2532, หน้า 308)

1. การปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรที่ใช้กันในประเทศไทยเป็นหลักสูตรที่ร่างขึ้นในส่วนกลางและได้ใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนทั่วประเทศมีมาตรฐานขั้นต่ำทางด้านการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน

2. การสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง นอกจากการปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นแล้ว ครูยังอาจดำเนินการสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลางได้อีกด้วย

นอกจากนี้ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 123) ได้สรุปวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การจัดทำหรือสร้างหลักสูตรรายวิชาใหม่ที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท

2. การปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

- 2.1 ปรับ เพิ่ม และ/หรือขยายเนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตรแม่บท
- 2.2 ปรับ เพิ่ม และ/หรือขยายกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริม
- 2.3 ปรับ เพิ่ม และ/หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่

3. การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นสำหรับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ (ไม่มีหลักสูตรแม่บทเป็นกรอบ)

ประไพ บวรฤทธิเดช (2545, หน้า 23) ได้ให้ข้อเสนอแนะทางในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมในแต่ละกลุ่มวิชาในทุกระดับชั้น โดยปรับปรุงจากหลักสูตรแกนกลาง โดยไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเปลี่ยนแปลง
2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหาโดยเพิ่มหรือลดรายละเอียดจากหลักสูตรแกนกลาง
3. ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู
5. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลาง

จากทัศนะของนักการศึกษาที่กล่าวมาเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นมีแนวทางอยู่ 3 ประการ คือ 1) การปรับหลักสูตรแกนกลางให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น 2) การปรับหลักสูตรท้องถิ่นให้เข้ากับหลักสูตรแกนกลาง และ 3) การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่ได้มีหลักสูตรแม่บทเป็นกรอบ สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ตามที่กล่าวในข้อ 3

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

กระบวนการหรือขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมี 12 ขั้นตอน ตามที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์ (2539, หน้า 124-235) ได้ระบุไว้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการจัดตั้งคณะทำงาน ซึ่งมีประมาณ 5-8 คน และคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชาการ ด้านการสอน ด้านสภาพท้องถิ่น และด้านการพัฒนาหลักสูตร บุคคลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่

1. ครูหรือผู้สอน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนและมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทเป็นอย่างดี อันได้แก่ ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน เป็นต้น
2. ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำ และให้ความรู้ด้านหลักสูตรและการสอน
3. ศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
4. วิทยากรท้องถิ่น หรือประชาชนที่มีความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา ด้านสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ

5. นักวิชาการหรือนักวิชาชีพ ซึ่งได้แก่ อาจารย์จากสถาบันการศึกษา และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในองค์กรต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ในขั้นตอนนี้ คณะทำงานต้องดำเนินงานในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น
2. สำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

3. ศึกษาทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทให้เข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์และโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา

4. วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน เพื่อเป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหาร วัสดุ อุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น

ในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรรายวิชานั้น คณะทำงานควรศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน จุดประสงค์ในระดับกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ของรายวิชานั้น ๆ เพื่อกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชาแล้ว

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดเนื้อหา

คณะทำงานจะต้องนำจุดประสงค์ที่ระบุไว้แล้วจากขั้นตอนที่ 3 มาวิเคราะห์แล้วกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาอย่างกว้าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาดังกล่าวและครอบคลุมส่วนที่เป็นทั้งความรู้และทักษะด้วย

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดกิจกรรม

เมื่อได้เนื้อหาวิชาแล้ว คณะทำงานควรกำหนดกิจกรรมที่จะจัดให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจุดประสงค์แต่ละข้ออย่างละเอียด กิจกรรมที่กำหนดไม่ควรมากหรือน้อยจนเกินไป เน้นทักษะ กระบวนการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรม โดยครูผู้สอนเป็นผู้ประสานกิจกรรมและชี้แนะ

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดคาบเรียน

ในการกำหนดคาบเรียนของรายวิชานั้น โดยทั่วไปมักถือเอาโครงสร้างของหลักสูตรแม่บทและปริมาณเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนเป็นเครื่องกำหนด ในกรณีที่เนื้อหามากก็อาจจัดทำเป็นหลายวิชาได้

ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล

คณะทำงานควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่เพื่อผู้ปฏิบัติจะได้ดำเนินการวัดและประเมินผลตรงกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 8 การจัดเอกสารหลักสูตร

หลังจากที่สร้างหรือจัดทำหลักสูตรรายวิชาใหม่แล้ว คณะทำงานควรจัดทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรหรือครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 9 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร

ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสื่อการเรียน การสอนต่าง ๆ ที่ใช้ในหลักสูตร เพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริง คณะทำงาน อาจประชุมพิจารณาร่วมกันหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรใน การนำหลักสูตรไปทดลองใช้นั้น จะต้องเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรและการใช้หลักสูตร เสียก่อน โดยมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร แล้วร่วมกันวิเคราะห์หาข้อบกพร่องเพื่อนำมา ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 10 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร

เมื่อได้ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว คณะทำงานต้องนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่เขียนตามแบบฟอร์มที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด แล้วเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 11 การนำหลักสูตรไปใช้

ขณะรออนุมัติหลักสูตร คณะทำงานต้องดำเนินการวางแผนการใช้หลักสูตรควบคู่กันไป และเมื่อหลักสูตรได้รับอนุมัติเรียบร้อยแล้วจะได้ดำเนินการทันที คณะทำงานจะต้องเตรียมการอบรม ครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

ขั้นตอนที่ 12 การประเมินผลหลักสูตร

หลังจากที่ครูได้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนในระยะหนึ่งแล้ว โรงเรียนควรมีการ พิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ให้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวางแผนว่าจะประเมินในส่วนใดบ้าง และวางแผนว่าจะดำเนินการเมื่อใด เพื่อให้แน่ใจว่าผลที่ ได้รับจากการประเมินสามารถนำไปใช้ได้ทันการ

จากแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร และขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถสรุปขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ ดังนี้

1. สำรวจความต้องการของชุมชนและโรงเรียน
2. วางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
3. พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร
4. นำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้
5. ติดตามประเมินผลหลักสูตร

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ก่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยกรมวิชาการ (2539, หน้า 35) ได้เสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. ศึกษาแนวโน้มของการพัฒนา เป็นการศึกษาสภาพของสังคมที่ท้องถิ่นนั้น ๆ ตั้งอยู่ว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด ผลที่ได้จากการศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาช่วยทำให้ท้องถิ่นมองเห็นช่องทางหรือแนวทางของการที่จะลงมือพัฒนาว่ามีเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งเรียกว่า จุดเด่นหรือโอกาส ขณะเดียวกันผลจากการศึกษาก็ทำให้ท้องถิ่นได้ทราบถึงข้อจำกัดหรือจุดด้อยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนหรือสังคม อันอาจเป็นอุปสรรคต่อการลงมือพัฒนาเช่นกัน

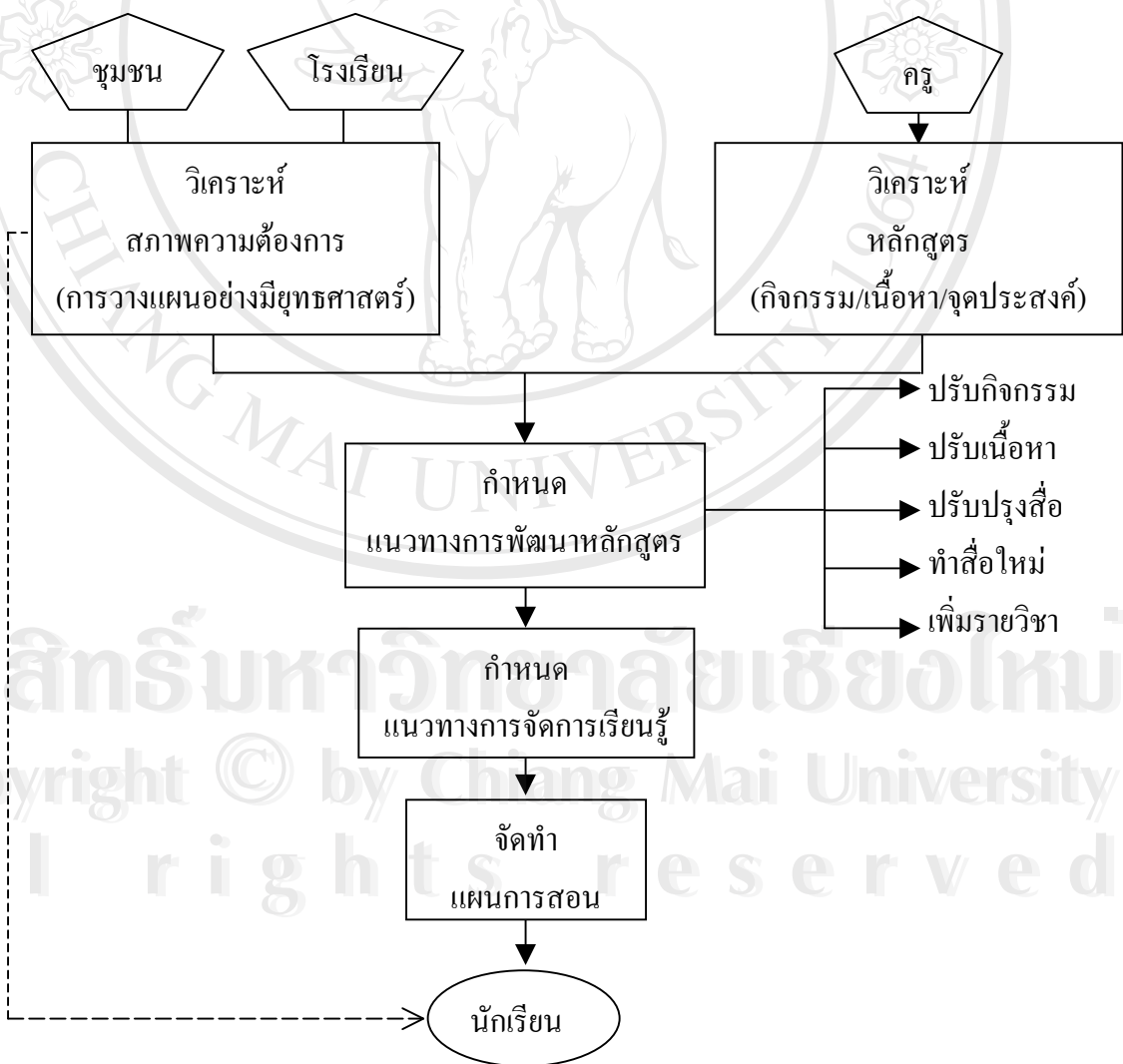
2. ศึกษาความต้องการของท้องถิ่น เป็นการศึกษาหรือสำรวจความต้องการของผู้รับบริการในชุมชนที่ท้องถิ่นตั้งอยู่ ซึ่งได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง พ่อค้า ข้าราชการ ประชาชน ฯลฯ ว่ามีความต้องการในเรื่องใด อย่างไร และมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาผลที่ได้จากการศึกษาตามขั้นตอนนี้นำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางในการพัฒนาให้สนองหรือสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษา

3. ศึกษาสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาถึงสิ่งที่มีบทบาท มีอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ทำให้ต้องจัดการศึกษา/การเรียนการสอนให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามที่สิ่งเหล่านี้กำหนด ซึ่งได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายทั้งในระดับรัฐบาล กระทรวง กรมต้นสังกัด กลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียน ปรัชญาการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสภาพทางด้านภูมิศาสตร์ด้านกายภาพที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ท้องถิ่นทราบถึงทิศทางหรือแนวทางของการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนว่าควรมุ่งเน้นในเรื่องใด

เมื่อได้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ท้องถิ่นจะต้องนำเอาผลที่ได้ทั้งหมดมากำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาว่าในอนาคต 3-5 ปีข้างหน้าท้องถิ่นต้องการจะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นอย่างไร จากนั้นท้องถิ่นต้องวิเคราะห์ต่อไปว่าเป้าหมายดังกล่าวมีองค์ประกอบและแนวปฏิบัติอะไรบ้างที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น

ท้องถิ่นต้องพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติในการพัฒนาที่ท้าทายและเหมาะสม สอดคล้องกับเงื่อนไขหรือศักยภาพที่มีอยู่ของตนเอง และโปรดตระหนักอยู่เสมอว่าการพัฒนา หลักสูตรของท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานที่ต้องการให้ผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น ต้องสอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจ สังคมและความต้องการของท้องถิ่นในอนาคต ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงถือว่าเป็น การดำเนินงานเพื่อพัฒนามากกว่าที่จะเป็นการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์นี้ จะต้องนำมาใช้เป็น ข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป ซึ่งอาจเขียนเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 3) ได้จัดเสนอแผนภูมิการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นระดับโรงเรียน ดังนี้

แผนภูมิ 1 การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นระดับโรงเรียน

การออกแบบหลักสูตร

การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) สัจด์ อุทรานันท์ (2527, หน้า 227) ได้เสนอรูปแบบของหลักสูตรไว้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การยึดเอาสาขาวิชาหรือรายวิชาเป็นหลัก (Designs Focused on Disciplines/Subjects) หลักสูตรประเภทนี้มีวิธีการจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้การบรรยายและใช้แบบเรียน หรือ ตำราเรียนเป็นหลัก ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตอนต้นรวมทั้งในระบบการศึกษานอกโรงเรียนขั้นความรู้พื้นฐานเพราะหลักสูตรประเภทนี้จะเน้น เนื้อหาวิชาเป็นหลักไม่คำนึงถึงความสำคัญและความต้องการของผู้เรียน

2. การยึดเอาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก (Designs Focused on Individual Needs and Interests) เป็นการจัดการหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน จึงต้องยึดเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและอาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นส่วนในการ กำหนดหลักสูตร การอาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนได้นำมาใช้ในการจัดการหลักสูตรการศึกษา ผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนอยู่ในปัจจุบัน

3. การยึดเอากิจกรรมและปัญหาสังคมเป็นหลัก (Designs Focused on Social Activities and Problems) เป็นหลักสูตรที่ถูกคาดหวังว่ามีคุณค่าที่สุดสำหรับผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาในหลักสูตร กับชีวิตจริง หลักสูตรแบบนี้ใช้กันมากในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ยึดเอากิจกรรม ความสนใจ และประสบการณ์แวดล้อม ปัญหาสังคมมาเป็นแนวในการจัดลำดับของประสบการณ์ เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

4. การยึดเอาทักษะทางกระบวนการเป็นหลัก (Designs Focused on Process Skills) เป็นหลักสูตรที่ประกอบไปด้วยกระบวนการตัวป้อน (Input) ตัวกระบวนการ (Process) และผลิตผล (Output) ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้เป็นหลักในการจัดการศึกษา ดังนั้นกระบวนการซึ่งประกอบไปด้วย การกระทำต่าง ๆ เป็นต้นว่า การจัดการเรียนหรือกำหนดวิธีการสอน การวัดผลและการประเมินผล การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้กับผู้เรียน

5. การยึดเอาสมรรถภาพเฉพาะด้านเป็นหลัก (Designs Focused on Specific) เป็นหลักสูตร ที่มุ่งผลการปฏิบัติงานตามหลักสูตรอาชีวศึกษา เน้นการพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียน โดยใช้ชื่อ ภาษาอังกฤษว่า Competencies Based Education หรือเรียกย่อ ๆ ว่า CBE

สำหรับการออกแบบหลักสูตรในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการออกแบบหลักสูตรที่ผสมผสานกัน ระหว่างการออกแบบที่ยึดเอากิจกรรมและปัญหาสังคมเป็นหลัก และหลักสูตรที่ยึดเอาสมรรถภาพ เฉพาะด้านเป็นหลัก ซึ่งทั้ง 2 หลักสูตรมีเนื้อหาและรายละเอียดดังที่สังด์ อุทรานันท์ (2527, หน้า 236-240) ได้ขยายไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรที่ยึดเอาภาระหน้าที่หรือชีวิตภายในสังคม หรือสถานการณ์ในสังคมเป็นหลัก (Designs Focused on Social Activities and Problems) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นความสำคัญของสังคม มีแนวคิดในการจัด 3 แนวคิด คือ

1.1 หลักสูตรที่ยึดเอาภาระหน้าที่หรือภายในสังคมหรือ สถานการณ์ในสังคมเป็นหลัก

1.2 หลักสูตรที่ยึดเอาสภาพของสังคมหรือปัญหาสังคมเป็นหลัก การจัดหลักสูตร แบบนี้อาจเป็นไปตามแนวความคิดของการจัดโรงเรียนชุมชน

1.3 หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมของสังคมหรือแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปสังคม เป็นหลัก ตามแนวความคิดนี้โรงเรียนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงสังคมเป็นอย่างมาก

หลักสูตรที่ยึดเอากิจกรรมหรือปัญหาสังคมเป็นหลักมีข้อดี คือ สามารถตอบสนอง ความต้องการและแก้ปัญหาของสังคมได้ มีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนซึ่งอยู่ใน สังคมนั้น ๆ รวมทั้งสามารถเร้าความสนใจผู้เรียน เพราะเป็นหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติจริงด้วย และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อสังคมได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตามการใช้หลักสูตรในรูปแบบนี้มีข้อจำกัด คือ ขาดความสมบูรณ์ในสาระ สำคัญของเนื้อหาไป เพราะหลักสูตรได้มุ่งเน้นความสนใจทางปฏิบัติของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งมีความยากลำบากในการจัดเนื้อหาสาระให้ความสัมพันธ์และต่อเนื่องทั้งในความลึกและ ความกว้าง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่เรียนรู้จากหลักสูตรแบบนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่ง ของชีวิตจริงในสังคมนั้น จึงไม่มีเครื่องประกันว่าผู้เรียนจะเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตาม จุดมุ่งหมายของการศึกษา

2. หลักสูตรที่ยึดเอาสมรรถภาพเป็นหลัก (Competencies Based Curriculum) เป็นหลักสูตร ที่ใช้กันอยู่ในวงจำกัด ในสมัยก่อนมักจะหมายถึงการบรรลุผลในการทำกิจกรรมซึ่งได้วิเคราะห์ไว้ แล้วหรือการบรรลุผลในการปฏิบัติงานตามหลักสูตรอาชีพศึกษา ต่อมาได้มีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการควบคุมและตรวจสอบประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Accountability) เป็นอย่างมากเป็นเหตุ ให้เกิดความสนใจในการจัดหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาสมรรถภาพขึ้นมา โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า Competencies Based Education หรือเรียกย่อ ๆ ว่า CBE และได้มีการเอาวิธีการจัดหลักสูตรแบบนี้

ไปใช้กับหลักสูตรการฝึกหัดครู จึงมีชื่อเรียกกันเป็นที่รู้จักทั่วไปเป็นภาษาอังกฤษว่า Competencies Based Teacher Education และเรียกย่อ ๆ ว่า CBTE เป็นตัวอย่างของการจัดหลักสูตรที่เน้นสมรรถภาพของผู้เรียนในประเทศไทยก็คือ หลักสูตรการฝึกหัดครูประถมศึกษาศึกษา พ.ศ. 2524 หลักสูตรนี้ได้มุ่งผลิตครูประถมศึกษาให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนในวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา ซึ่งการจัดหลักสูตรในรูปแบบนี้มีข้อดี คือ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตความสามารถในการปฏิบัติงานระดับสูงกว่าหลักสูตรโดยทั่ว ๆ ไป รวมทั้งการจัดหลักสูตรจะมีความต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบทั้งในระดับความยากง่ายและความกว้างขวางของประสบการณ์ สำหรับข้อจำกัดของหลักสูตรรูปแบบนี้ คือการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแบบนี้จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ มากมาย จึงจัดว่าเป็นการลงทุนค่อนข้างสูง รวมทั้งการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาสมรรถภาพเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการเรียนของแต่ละคน อาจจะสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการจัดหลักสูตรแบบนี้

การพัฒนาหลักสูตรรูปแบบสพายโมเดล (Spie Model) ของอำนาจ จันทร์เป็น

ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรที่อำนาจ จันทร์เป็น (2532, หน้า 24) ได้พัฒนาโดยกล่าวว่า เป็นการผสมผสาน หรือบูรณาการองค์ประกอบที่สำคัญและสอดคล้องกันที่จะนำไปปฏิบัติได้จริงในสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของโรงเรียนที่จะนำการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับปัญหาและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความเจริญก้าวหน้าของวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความต้องการของผู้เรียนโดยใช้รูปแบบของสพายโมเดล (Spie Model) มีแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิ 2 แสดงสพายโมเดล (Spie Model) ของอำนาจ จันทร์เป็น (2532, หน้า 24)

ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรตามแบบสไปโมเดล (Spie Model)

อำนาจ จันทร์แป้น (2532, หน้า 24) ได้แนะนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแบบสไปโมเดล (Spie Model) โดยสรุป 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation) หมายถึง การศึกษาเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของบริบทที่เกี่ยวข้องในสภาพอดีต สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นในอนาคต โดยวิเคราะห์สิ่งต่างๆ 5 ประการ คือ ประการแรก ต้องศึกษาปรัชญาการศึกษา นโยบาย หลักสูตร แผนการศึกษา และงานวิจัย ประการที่สอง ศึกษาสภาพปัญหา ค่านิยม วัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน ประการที่สาม ศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาสาระวิชาความรู้ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี ประการที่สี่ วิเคราะห์เกี่ยวกับตัวผู้เรียนในด้านความต้องการและความสนใจ และประการสุดท้ายคือ การวิเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดจนแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้บรรลุวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์ ประกอบไปด้วยการกำหนดหลักสูตรสาขา หมวดวิชา ซึ่งการกำหนดหลักสูตรรายวิชาจะต้องอาศัยการพิจารณาดังต่อไปนี้คือ การกำหนดลักษณะกระบวนวิชา โดยพิจารณาความสมดุลระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติ การคัดเลือกและรวบรวม การผลิตสื่อประเภทต่างๆ และการกำหนดหลักสูตรเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น หลักสูตรสำหรับชนกลุ่มน้อย หรือหลักสูตรสำหรับเด็กเรียนช้าหรือเด็กเรียนเก่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการกำหนดแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรเนื้อหาวิชา โดยในแผนการสอนประกอบไปด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การกำหนดวิธีการเรียนการสอน สื่อ และแหล่งวิทยาการต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดวิธีการวัดประเมินผล และการกำหนดแผนการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 การใช้หลักสูตรหรือการปฏิบัติตามหลักสูตร ก่อนจะมีการเรียนการสอน ครูผู้สอนหรือผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร เอกสาร และสื่อประเภทต่างๆ ให้เข้าใจดีเสียก่อน โดยการจัดฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้องให้เกิดทักษะในการใช้หลักสูตรหรือวิธีการใหม่ๆ สร้างหรือเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนและเตรียมการนิเทศภายใน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตร จะต้องประเมินแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์ทุกแผนตามขั้นตอนที่ 2 การประเมินการปฏิบัติตามแผนทุกด้านตามขั้นตอนที่ 3 และสุดท้ายคือการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำกรพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบของสปายโมเดล (Spie Model)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) หรือหลายคนอาจเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสองคำนี้มีความหมายใกล้เคียงกัน แต่เมื่อตีความหมายในเชิงลึกแล้ว ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวด้วยความพยายามในการเก็บรักษาและระบบนิเวศไม่ให้ถูกทำลาย เป็นการท่องเที่ยวด้วยจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การได้รับสุนทรียภาพ และเพลิดเพลินจากทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งในอดีตและปัจจุบันของบริเวณแหล่งท่องเที่ยว (Boo, 1990 อ้างใน กฤติยา จักรสาร, 2545, หน้า 19) ซึ่งการเก็บรักษาก็ย่อมหมายถึงการอนุรักษ์นั่นเอง จึงเป็นการยากที่จะแยกแยะระหว่าง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” กับ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ซึ่งเป็นคำศัพท์ ในระยะแรกการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ใช้เป็นนิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ดังนั้นในปัจจุบันจึงยังมีความสับสนในการใช้คำนิยามศัพท์ภาษาไทยในการสื่อความหมายระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในบางครั้งมีการอ้างอิงนิยามศัพท์ทั้งสองความหมายในโอกาสเดียวกันหรือใช้แทนกัน แต่ในบางครั้งก็แยกความหมายออกจากกันอย่างสิ้นเชิง โดยอ้างอิงศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า Eco-Tourism สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอ้างอิงศัพท์คำว่า Conversation Tourism สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นสาเหตุของความสับสนในการอ้างอิงความหมายที่น่าจะมีการหาข้อยุติ หรือหาข้อตกลงร่วมกันในการวางกรอบการใช้ศัพท์ด้านการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามปัญหาที่แท้จริงไม่น่าจะอยู่ที่ประเด็นในการให้หรือแปลความหมายของศัพท์คำใดคำหนึ่ง เนื่องจากเป็นที่เข้าใจตรงกันอยู่แล้วว่า ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่างก็หมายถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ความหมายของคำทั้งสองจึงอาจจะหลวมซ้อนกันอยู่บ้าง ก็มีการอนุโลมให้ใช้ความหมายเดียวกันได้ทั้งสองคำศัพท์ โดยนิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายดังต่อไปนี้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, อ้างใน จงรักษ์ อินทนต์, 2545, หน้า 7) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสสิ่งแวดล้อม และมีการให้การศึกษแก่ผู้ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงแตกต่างจากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในแง่การจัดการการท่องเที่ยวที่กว้างขวางกว่า แต่ไม่เน้นให้การศึกษแก่ผู้ท่องเที่ยว เพียงแต่ให้มีการจัดการเพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นสำคัญ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอาจไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ไว้ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (อ้างใน กฤติยา จักรสาร, 2545, หน้า 19) ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวโดยมีระบบการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ส่วนความหมายของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 56) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

อีกทั้ง บู (Boo) (อ้างใน ณรงค์เดช นวลมีชื่อ, 2540, หน้า 56) ยังให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานในชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

ยศ สันตสมบัติ (2544, หน้า 237-238) ได้จำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการแสดงออกถึงการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนในระดับชุมชน และ/หรือในระดับเครือข่ายภายในระบบนิเวศหนึ่ง เพื่อแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการจัดการการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติแวดล้อมสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นธรรม บนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเน้นหลักด้านศีลธรรมและความมั่นคงในการยังชีพของชุมชน ตลอดจนความสมดุลของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นสำคัญ ซึ่งคำจำกัดความดังกล่าวมาจากกรอบความคิด 5 ประการในการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วยมิติการมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเด็นต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งจะให้เห็นปรากฏการณ์ในท้องถิ่นจากเงื่อนไขภายนอกและเข้าใจได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาในหลายทิศทาง ไม่ใช่มุ่งพัฒนาเพื่อการเจริญเติบโตหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจเท่านั้น
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติโดยการยังประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมแก่ทั้งชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ด้วยการรักษาสภาพความสมบูรณ์ของผืนป่าและผู้อาศัยในสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมิติทางวัฒนธรรม เป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อความเป็นอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างมีสิทธิในการดำเนินชีวิตในแบบของตนเอง
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม หรือความพยายามของชุมชนในการปรับตัวภายในบริบท และสถานะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างการประกอบอาชีพการผลิตในภาคเกษตรของชาวบ้านกับระบบนิเวศ ตลอดจนการร่วมกันรังสรรค์ความเป็นธรรมในสังคมจากองค์กรภายนอก
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองบนพื้นฐานจารีต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นแนวคิดในการนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสร้างกองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพ และฝีมือแรงงานในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน การพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรพันธุกรรม การอนุรักษ์ และการพัฒนาสายพันธุ์พืชพื้นบ้าน ตลอดจนการเชื่อมต่อกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่

จากคำจำกัดความข้างต้น จึงนำมาซึ่งหลักการในการปฏิบัติเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศก่อน ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศนั้นจะต้องเหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ
2. ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (Local Participation)
3. ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านของจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรอบ
4. มุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (Local Product)
5. เน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยมุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชน
6. คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้นเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง (Intensive Value) จึงมีคุณค่ามากกว่าในฐานะเป็นเพียงแหล่งรองรับการท่องเที่ยวเท่านั้น ความอยู่รอดในระยะยาวจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจละเลยได้
7. การปรับตัวเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับหลักการดังกล่าวข้างต้น
8. ภาครัฐกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐบาล มีหน้าที่ทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคและอยู่บนหลักการข้างต้น

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีหลักการที่จะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ซึ่งต้องพิจารณาในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ ไว้ให้ยั่งยืน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้บุคคลที่อยู่ในชุมชนและมีความรอบรู้ในท้องถิ่นไว้คอยให้บริการทางด้านความรู้ของบริบททางสังคมนั้น ๆ แก่นักท่องเที่ยวที่จะแวะเวียนกันเข้ามา

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539, หน้า 12-13) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

3. นักท่องเที่ยวต้องเกิดความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจในผู้สังคมน และชุมชนโดยรวม
ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 17) ยังได้กล่าวถึงขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีการครอบคลุมองค์ประกอบหลัก (Key Elements) 4 ด้าน ที่เป็นลักษณะเด่นของ Eco-Tourism ว่าประกอบด้วย

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (No or Low Impact) มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism)

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มจากประชาชนในระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-Based Tourism)

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้งสี่ประการด้วย หากการท่องเที่ยวใดที่มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจต้องจัดการส่งเสริมหรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

ยูดี นิรัตน์ตระกูล (2538) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) มีดังนี้

1. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวอยู่ที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และ/หรือวัฒนธรรมดั้งเดิม และห่างไกลจากความเจริญแบบสังคมเมือง
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
3. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการให้จำนวนนักท่องเที่ยวมีความสมดุลกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่
4. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้คนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด

นอกจากนี้ วรรณภา วงษ์วานิช (2539, หน้า 77) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ดังนี้

ข้อดี

1. เป็นทางเลือกหนึ่งในการประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. เป็นการเพิ่มรายได้และสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น
4. เป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางเข้าประเทศมากขึ้น
5. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับประเทศในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงความงดงามและอุดมสมบูรณ์ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ส่วนข้อเสีย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ ผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา หากขาดการวางแผนที่รอบคอบและระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ การท่องเที่ยวในรูปแบบที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของโลกเกิดความเสียหายอย่างมาก ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ อาจกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักของการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ได้แก่ การสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การจะบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการจัดการที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการตรวจตราอย่างสม่ำเสมอจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสิ่งสำคัญที่สุด คือ การร่วมมือของคนในท้องถิ่น ดังนั้นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้คนท้องถิ่นได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็นกำลังใจในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มากที่สุด เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

วิพญา ทองรอด (2547) ได้เสนอกิจกรรมและประเภทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้
กิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1. กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/Trekking)
2. กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education)
3. กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Tapping And Sound of Nature Audio Taping)
4. กิจกรรมส่อง/ดูนก (Bird Watching)
5. กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring/Visiting)
6. กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation)
7. กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)
8. กิจกรรมพายเรือแคนู/เรือคายัค/เรือใบ/เรือใบ (Canoeing/Kayak/Browbeating/

Sailing)

9. กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving)
10. กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

กิจกรรมเสริมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1. กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing)
2. กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrain/Mountain Biking)
3. กิจกรรมปีน/ไต่เขา (Rock/Mountain Climbing)
4. กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping)
5. กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider)
6. กิจกรรมล่องแพยาง/แพไม้ไฟ (White Water Rafting)

7. กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking)
8. กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits/Exploring)
9. กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Windsurfing)

แต่ละชุมชนจะส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหลัก หรือกิจกรรมเสริม ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความพร้อมของสถานที่ในชุมชน และบุคลากรในชุมชน

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมัคคุเทศก์

คำว่า มัคคุเทศก์ มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีว่า มคฺค + อุทเทศก แปลว่า ผู้นำทาง ผู้อธิบาย (มคฺค = ทาง อุทเทศก = ผู้นำ, ผู้อธิบาย) ตามความหมายโดยทั่วไป หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่นำผู้อื่นไปยังสถานที่ต่าง ๆ และให้คำอธิบายแนะนำเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ คำนี้มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า ทัวริสท์ไกด์ (Tourist Guide) หรือทัวร์ไกด์ (Tour Guide)

ความหมายในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 หมายถึง ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคลโดยได้รับค่าตอบแทน

คำว่า มัคคุเทศก์ เริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเจริญเติบโตขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในการนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับเส้นทางตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในท้องถิ่นหรือสถานที่นั้นเป็นอย่างดี สามารถอำนวยความสะดวกความปลอดภัย และให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ต่อมาได้กลายเป็นอาชีพสำคัญอย่างหนึ่งในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ความสำคัญของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก เนื่องจากมีโอกาสได้เข้าใจใกล้ชิดนักท่องเที่ยวสามารถสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ ตลอดจนสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ง่ายถ้าปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและมีความซื่อสัตย์สุจริต ในทางตรงกันข้าม ถ้ามัคคุเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ไม่เหมาะสม หรือขาดประสิทธิภาพ ก็สามารถสร้างภาพลักษณ์ในทางลบแก่นักท่องเที่ยวได้เช่นกัน มีคำกล่าวที่ว่า มัคคุเทศก์ทำหน้าที่เหมือนกับเป็น

ทูตหรือเป็นผู้แทนของคนในประเทศหรือในท้องถิ่น ซึ่งก็เป็นความจริงเพราะนักท่องเที่ยวมักไม่ค่อยมีโอกาสได้ติดต่อกับคนในท้องถิ่นได้มากเท่ากับมัคคุเทศก์ ถ้าหากได้มัคคุเทศก์ที่ดี ความรู้สึกพึงพอใจในการท่องเที่ยว ตลอดจนความประทับใจในด้านต่าง ๆ ย่อมส่งผลไปถึงความรู้สึกที่ดีต่อประเทศ หรือท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้ไปเยือน โดย ฉันทิช วรรณถนอม (2546, หน้า 8-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของมัคคุเทศก์ต่อนักท่องเที่ยว

1.1 มัคคุเทศก์จะเป็นผู้อธิบายประวัติข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ คอยตอบข้อซักถามจากนักท่องเที่ยว เป็นที่ปรึกษาส่วนตัวได้ในทุก ๆ เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับกาท่องเที่ยวในครั้งนั้น ๆ

1.2 นักท่องเที่ยวจะได้ประหยัดเวลาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีมัคคุเทศก์คอยอธิบายให้ข้อมูลอยู่แล้ว

1.3 มัคคุเทศก์เป็นผู้สร้างกิจกรรมระหว่างการเดินทางให้เกิดความสนุกสนานในการท่องเที่ยวสร้างสรรค์การเดินทางให้มีชีวิตชีวาให้นักท่องเที่ยวได้แสดงออกอย่างมีความสุขได้ผ่อนคลายไม่เบื่อหน่ายในการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวครั้งนั้นประทับใจ ฝังใจมากกว่า

1.4 นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวด้วยความปลอดภัยมากกว่า เนื่องจากมัคคุเทศก์จะเป็นผู้คอยดูแลเตือนให้นักท่องเที่ยวระมัดระวังในการท่องเที่ยวในจุดที่ควรระวังหรืออาจเป็นอันตราย

1.5 นักท่องเที่ยวจะลดความเสี่ยงจากความไม่รู้อความไม่เข้าใจในการเดินทางท่องเที่ยว เช่น ลดความเสี่ยงในการหลงทางหรือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ เมื่อมีมัคคุเทศก์คอยชี้แนะหรือบอกกล่าว

1.6 มัคคุเทศก์จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เก็บรักษาพาสปอร์ตแทนนักท่องเที่ยว ช่วยขนสัมภาระ เป็นต้น

1.7 มัคคุเทศก์ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวได้อย่างทั่วถึงไม่ละเลยต่อสิ่งสำคัญที่ควรรู้

1.8 มัคคุเทศก์จะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแทนนักท่องเที่ยว เช่น ถ้านักท่องเที่ยวทำพาสปอร์ตหาย ก็ช่วยติดต่อแจ้งไปยังสถานทูต หรือกรณีนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วยก็ต้องดูแลรักษาพาส่งโรงพยาบาล เป็นต้น

1.9 มัคคุเทศก์เป็นผู้คอยรักษาเวลาอันมีค่าของนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวตามโปรแกรมที่ระบุ จัดสรรเวลาการท่องเที่ยวแต่ละจุดได้อย่างเหมาะสม

2. ความสำคัญของมัคคุเทศก์ต่อแหล่งท่องเที่ยว

2.1 มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่ดูแลเอาใจใส่คุ้มครองอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุก ๆ ที่ ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งสร้างงานสร้างอาชีพของคนแทนเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งบางจุดเจ้าหน้าที่อาจดูแลได้ไม่ทั่วถึง

2.2 มัคคุเทศก์เปรียบเสมือนตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยวในการทำหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยว เป็นผู้สร้างภาพพจน์และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และแนะนำชักชวนนักท่องเที่ยวให้เที่ยวอย่างถูกวิธีไม่ทำลายทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยว

2.3 แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่อยู่นอกเหนือความสนใจโดยอาจจะเข้าถึงได้ยากลำบาก แต่มีความสวยงาม ก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์จากผู้เป็นมัคคุเทศก์ด้วยเช่นกัน

3. ความสำคัญของมัคคุเทศก์ต่อประเทศชาติ

3.1 เป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถาบันต่าง ๆ ของประเทศ เนื่องจากมัคคุเทศก์จะเป็นผู้ใกล้ชิดที่นักท่องเที่ยวให้ความเชื่อถือ จึงเป็นโอกาสที่มัคคุเทศก์จะได้สร้างความเข้าใจอันดีในทุก ๆ เรื่อง

3.2 มัคคุเทศก์นับว่าเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของชาติ เป็นบุคคลตัวอย่างที่เป็นแนวทางให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ปฏิบัติตามในสิ่งที่ดีงาม

ประเภทของมัคคุเทศก์

ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 (อ้างใน กฤติยา จักรสาร, 2545) ได้แบ่งมัคคุเทศก์เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. มัคคุเทศก์ทั่วไป หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวครอบคลุมในทุกสาขา สำหรับนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

2. มัคคุเทศก์เฉพาะ หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวเฉพาะสาขา เช่น สาขาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการนำเที่ยวป่า เป็นต้น อันเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในสาขานั้น ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการจะทราบ

แนวทางการปฏิบัติกรดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมณฑลเทศก์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541, อ้างใน ททัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์, 2545, หน้า 37) ได้จัดทำแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้มณฑลเทศก์มีแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมในทิศทางและรูปแบบเดียวกันเพื่อเป็นการเสริมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติขั้นเตรียมการนำเที่ยว ประกอบไปด้วย การร่วมกันวางแผน วิถีปฏิบัติและการประเมินผลกับนักท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางข้อมูล/ข้อสนเทศเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่จะนำเที่ยว หากมีมณฑลเทศก์เฉพาะรองรับ ต้องเตรียมการประสานงานที่ดี
2. แนวทางปฏิบัติในขั้นดำเนินการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงการควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมกรปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ต้องแนะนำให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมาตรการของแหล่งท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง
3. แนวทางปฏิบัติของบุคคล คือ การศึกษารวบรวมข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เฉพาะแหล่ง ฝึกทักษะกับบางกลุ่มและให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีบทบาทในกลุ่มหรือองค์กร นักท่องเที่ยว ปรับพฤติกรรมและยกระดับคุณภาพตนเองให้เป็นทั้งผู้ให้บริการ ผู้กำกับควบคุม ในกลุ่มท่องเที่ยวไม่เป็นผู้นำในการฝ่าฝืน แต่คอยดักเตือนนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ
4. แนวทางปฏิบัติในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล โดยการประเมินผลจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริการนำเที่ยว ที่พักอาหาร การสื่อความหมาย การเรียนรู้ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติหน้าที่ของมณฑลเทศก์

ภารกิจที่มณฑลเทศก์ต้องปฏิบัติในการนำเที่ยวมีขั้นตอนต่าง ๆ นับตั้งแต่ก่อนออกไปรับนักท่องเที่ยว ณ จุดนัดพบ และส่งนักท่องเที่ยวจนกระทั่งเสร็จสิ้นการนำเที่ยว

1. ตรวจสอบรายละเอียดในใบสั่งงานที่ได้รับจากบริษัทนำเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เช่น จะต้องไปรับนักท่องเที่ยว ณ จุดใด มีจำนวนนักท่องเที่ยวกี่คน พานักท่องเที่ยวไปชมสถานที่ใด และมีการรับประทานอาหาร หรือพักแรม ณ ที่ใด เป็นต้น

2. ตรวจสอบความเรียบร้อยของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง เช่น ความสะอาดของที่นั่งห้องสุขา เครื่องขยายเสียง รวมทั้งสิ่งของต่าง ๆ ที่จะแจกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เครื่องดื่ม อาหารกล่อง ผ้าเย็นเช็ดมือและเช็ดหน้า เอกสารแนะนำการเดินทาง

3. ตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการเดินทาง เช่น หนังสือหรือบัตรอนุญาตให้เข้าชมสถานที่ คู่มือหรือบัตรใช้บริการร้านอาหารและโรงแรม ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่จำเป็น

4. ควรมีสัญคพจดหมายเลขโทรศัพท์ และชื่อบุคคลที่จะติดต่อด้วย สำหรับสถานที่และหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานใหญ่ และสำนักงานสาขาของบริษัทนำเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในท้องถิ่น ร้านอาหาร โรงแรม โรงพยาบาลในท้องถิ่น ฯลฯ

5. ออกเดินทางไปรับนักท่องเที่ยว ณ จุดนัดหมายให้ตรงตามกำหนดเวลาที่แจ้งไว้ และในระหว่างการทำหน้าที่ต้องรักษาเวลาและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้รักษาเวลาและข้อตกลงของกันและกันด้วย

6. เมื่อโปรแกรมการท่องเที่ยวสิ้นสุดลงมัคคุเทศก์ต้องจบการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของมัคคุเทศก์

บทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์มักกล่าวกันว่า มัคคุเทศก์ควรมีบทบาทของบุคคลหลายอาชีพรวมกัน ได้แก่ บทบาทของครู นักจิตวิทยา นักแสดง และนักการทูต ซึ่งมัคคุเทศก์สามารถใช้บทบาทแต่ละอย่างนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน ซึ่ง สุภาพร มากแจ้ง (อึ้งใน ฉันทซ์ วรรณถนอม, 2546) ได้ระบุบทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์ไว้ดังนี้

1. บทบาทของครู มัคคุเทศก์ต้องทำหน้าที่อธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรทราบ พร้อมทั้งการตอบคำถามของนักท่องเที่ยวในบางครั้ง ทำนองเดียวกับครูให้ความรู้แก่ศิษย์ ฉะนั้นจึงต้องมีความรอบรู้ทั้งในด้านเนื้อหา และวิธีการจะถ่ายทอดความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทของนักจิตวิทยา มัคคุเทศก์จะต้องรู้จิตวิทยาของนักท่องเที่ยวว่าต้องการอะไรมากน้อยเพียงใด ซึ่งความต้องการนั้นจะแตกต่างกันตามวัย ฐานะ พื้นเพความรู้ และอาชีพของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจจะไม่ค่อยสนใจในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมากนัก แต่สนใจด้านความสนุกสนานบันเทิงมากกว่า ในขณะที่นักท่องเที่ยว

บางกลุ่มอาจต้องการความรู้เกี่ยวกับด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง การเดินทางที่ยาวนานและเหนื่อยเกินไป อาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเมื่อยล้าหรือเหนื่อยหน่าย ไม่สนใจฟังคำอธิบายของมัคคุเทศก์ถึงแม้มัคคุเทศก์จะพยายามอธิบายให้สนุกสนานก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่มัคคุเทศก์จะต้องคอยสังเกตจากการตอบสนองของนักท่องเที่ยว และพยายามปรับการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

3. บทบาทนักแสดง ในการนำเที่ยว มัคคุเทศก์จะต้องสวมบทบาทของนักแสดงในบางครั้งเพื่อสร้างบรรยากาศการนำเที่ยวให้มีชีวิตชีวายิ่งขึ้น เช่น มีการร้องเพลง เล่นเครื่องดนตรีบางชิ้น เล่าเรื่องตลกขบขันที่ไม่หยาบโลน และการเล่นเกมต่าง ๆ เป็นต้น การนำเที่ยวมีการพักผ่อนในสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ อาจมีการนั่งทานการแบบแคมป์ไฟ ซึ่งมัคคุเทศก์สามารถสร้างบรรยากาศให้นักท่องเที่ยวร่วมสนุกสนานด้วยกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมัคคุเทศก์ที่นำนักท่องเที่ยวคนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ ควรมีทักษะในการสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองและความสนุกสนาน ขณะเดินทางในยานพาหนะ หรือในการพักผ่อน แต่ทั้งนี้ต้องดูความเหมาะสม และการตอบสนองของนักท่องเที่ยวในแต่ละวัยหรือฐานะอย่าไปขัดเยียดความสนุกสนานให้ ถ้าหากนักท่องเที่ยวต้องการความสงบหรือความเป็นส่วนตัวมากกว่า

4. บทบาทของนักการทูต มัคคุเทศก์ต้องรู้ว่าควรอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศหรือท้องถิ่นของตนให้นักท่องเที่ยวฟังอย่างไร จึงจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในประเทศหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งที่มัคคุเทศก์พึงต้องระมัดระวังเป็นอย่างดี คือ การไม่กล่าวถ้อยคำ หรือแสดงกิริยาอาการอันเป็นการลบหลู่ดูหมิ่นสถาบันหรือบุคคลใดอย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าจะ เป็นของประเทศไทยหรือของประเทศใด ๆ ก็ตาม รวมทั้งไม่ดำเนินคดียื่นพุดจาเสียดสี หรือพุดจาให้ตลกขบขันเกินความพอดีในเรื่องที่เกี่ยวกับประเทศชาติ หรือบุคคลสำคัญใด ๆ

5. บทบาทนักอนุรักษ์ มัคคุเทศก์ควรมีความรับผิดชอบและเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และโน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวมีความอยากที่จะอนุรักษ์ด้วย เช่น เมื่อพาไปเที่ยวตามป่าเขา ก็ให้ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ รวมถึงชี้ให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของป่า อันเนื่องมาจากการทำไร่เลื่อนลอย หรือการจุดไฟเผาป่า และควรโน้มน้าวและชักชวนให้นักท่องเที่ยวชื่นชมธรรมชาติและสนใจที่จะอนุรักษ์และปกป้องรักษาโดยไม่เด็ดดอกไม้ ใบไม้หรือทิ้งขยะเกลื่อนกลาดในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทางธรรมชาติ

ในต่างประเทศจะให้ความสำคัญกับมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังที่ วายเลอร์และเดวิส (Wieler and Davis) (อ้างใน วรรณพร วัฒนชานุกร, 2540) ได้ทำการศึกษาถึง บทบาทต่าง ๆ ที่มัคคุเทศก์ทางด้านธรรมชาติในออสเตรเลียควรจะทำเพื่อให้การนำเที่ยวนั้น ดำเนินไปอย่างเหมาะสม ซึ่งมีข้อสรุปที่น่าสนใจดังนี้ คือ

1. ในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ผู้นำเที่ยวควรจัด กิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และไม่ใช่ประโยชน์จากระบบนิเวศ จนเกินความสามารถที่ระบบนิเวศจะรองรับไว้ได้ ซึ่งนั่นก็หมายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบมากขึ้นนั่นเอง ดังนั้นมัคคุเทศก์จึงต้องมีความรู้ในเรื่องระบบ นิเวศและหลักการอนุรักษ์

2. มีทักษะในการอธิบายเรื่องของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบที่ ประกอบกันขึ้นมาเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ณ ที่นั้น ๆ มัคคุเทศก์จึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และมีทัศนคติที่ดีและรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม

3. บทบาทของมัคคุเทศก์จากการประชาสัมพันธ์ในเอกสารแผ่นพับหรือของ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ในแผ่นพับควรมีคำอธิบายทำนองว่า “จะช่วยให้คุณเข้าใจในโลกของ ธรรมชาติ” “ให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ลึกซึ้งแก่คุณ” หรือ “มุ่งจะสร้างความหรรษาและ ชาบซึ่งในมวลแมกไม้ให้กับคุณ” ซึ่งเหล่านี้จะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม

4. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้คาดหวังว่ามัคคุเทศก์จะมีคุณสมบัติ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย และมีประกาศนียบัตรการปฐมพยาบาล และเน้นว่าถ้าไม่จบการศึกษา ในระบบการศึกษา ก็ควรจะมีรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี มีทัศนคติ และทักษะในการสื่อสาร ที่ดีรวมทั้งภาษาต่างประเทศด้วย

สรุปบทบาทของมัคคุเทศก์จะต้องเป็นผู้จัดเตรียมการ เป็นผู้นำกลุ่ม รวมถึงการ เป็นครูและเป็นผู้ให้ความบันเทิง และสำหรับนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บทบาทของมัคคุเทศก์ จะต้องเพิ่มมากขึ้น คือเป็นผู้ปลูกเร้าจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวรู้สึกรับผิดชอบต่อ ชะล้างเที่ยวและเป็นผู้อธิบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้ดีจนนักท่องเที่ยวมีความซาบซึ้งและเปลี่ยน ทัศนคติมาร่วมกันอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในระยะยาวต่อไป

หน้าที่ของมัคคุเทศก์

ในด้านหน้าที่ของมัคคุเทศก์ บุปผา คุมมานนท์ (อ้างใน ฉันทิช วรรณถนอม, 2541) ได้ระบุภารกิจและความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. อำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยวที่อยู่ในความดูแลและรับผิดชอบของตนทั้งในด้านของการจัดที่นั่งในยานพาหนะ การนำชมสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกำหนดการ การรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม การใช้ห้องน้ำ และการพักผ่อน ความสะดวกของมัคคุเทศก์จะเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อออกเดินทางจนกระทั่งสิ้นสุดการเดินทางแต่ละครั้ง
2. อธิบายนำชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในรายการโดยให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นสอดแทรกไว้ด้วย รวมทั้งการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจขณะเดินทางอยู่ในยานพาหนะ
3. ดูแลความปลอดภัยและสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยวระหว่างเดินทางทั้งในด้านของสุขภาพอนามัย และทรัพย์สินส่วนตัว โดยระมัดระวังมิให้เกิดอุบัติเหตุและการโจรกรรม อันเนื่องจากการฉกชิง ชิงทรัพย์ หรือการลักทรัพย์สินที่นักท่องเที่ยววางไว้ในยานพาหนะที่จอดขณะไปเดินชมสถานที่

มารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์เป็นอาชีพหนึ่งที่มีมารยาทและจรรยาบรรณที่ต้องประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมหลายประการโดย บุปผา คุมมานนท์ (อ้างใน ฉันทิช วรรณถนอม, 2546, หน้า 19) ได้นำมากล่าวเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่

1. การแต่งกายต้องสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล
2. มีความประพฤติและกิริยามารยาทดี
3. มีความซื่อสัตย์สุจริต
4. มีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่
5. มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง
6. ต้องตรงต่อเวลา และรักษาเวลา
7. ไม่กล่าวคำหยาบหรือให้ร้ายป้ายสีผู้อื่น/องค์กร
8. มีไหวพริบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
9. มีการจัดการและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างดี
10. มีการจดบันทึกรายละเอียด ทุกครั้งที่มีการนำเที่ยว

คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นมัคคุเทศก์ที่ดีนั้น ควรมีคุณลักษณะที่ดีเหมาะสมบางประการดังนี้

1. มีบุคลิกดี มัคคุเทศก์ควรมีรูปร่างหน้าตาไม่พิกลพิการ หากเป็นผู้ที่มีรูปร่างหน้าตาก็ย่อมเป็นข้อได้เปรียบมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังควรมีสุภาพดี แข็งแรงและมีความเป็นผู้ร่า มีน้ำเสียงไพเราะ พูดจาออกเสียงได้ชัดเจน ไม่ติดอ่าง หรือเสียงแหบแห้ง รักษาความสะอาดของร่างกายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผิวหนัง ผม ฟัน เล็บ ต้องหมั่นรักษาให้สะอาดและเรียบร้อย ไม่มีกลิ่นตัว และกลิ่นปากเป็นที่น่ารังเกียจ มีสติอารมณ์มั่นคง สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างสุขุม รอบคอบ ไม่วู่วาม หรือแสดงความวิตกกังวลมากเกินไป

2. มีความรู้ดี มัคคุเทศก์ต้องมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนความรู้พื้นฐานในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศไทยและของท้องถิ่นรวมทั้งความรู้ทั่วไปที่ควรทราบ ด้วยเหตุนี้มัคคุเทศก์ที่ดีจึงควรเป็นผู้ที่หมั่นแสวงหาความรู้ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งติดตามสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศ และของโลกจากสื่อมวลชนต้องเป็นนักอ่าน นักค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ซึ่ง ฉันทิช วรรณถนอม (2546, หน้า 24-25) ได้เสนอความรู้ต่าง ๆ ที่มัคคุเทศก์ควรทราบ ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับภาษา การนำเที่ยวชาวต่างประเทศ มัคคุเทศก์ต้องสามารถสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้ การช่วยต่อรองสินค้าแทนนักท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งคำหรือประโยคง่าย ๆ ที่ควรรู้ของภาษาท้องถิ่น มัคคุเทศก์ก็ควรต้องทราบด้วย

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่เข้าชมต่าง ๆ มัคคุเทศก์ควรอธิบายเล่าประวัติความเป็นมาจุดเด่นที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้นักท่องเที่ยวทราบโดยละเอียด ข้อมูลเหล่านี้มัคคุเทศก์ต้องศึกษาและเตรียมการมาให้พร้อมด้วยตนเอง

2.3 ความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่นำไปเที่ยว จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติตนในการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

2.4 ความรู้ในเรื่องการปกครอง เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา การศึกษา การประกอบอาชีพของในประเทศ เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นแต่ละประเทศมีความแตกต่างในเรื่องดังกล่าว การอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงสิ่งเหล่านี้ จะเป็นการช่วยให้เขามีความเข้าใจถึงพื้นฐานของท้องถิ่นหรือของประเทศเราได้ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เขาเข้าใจสืบเนื่องต่อไปถึงเรื่องอื่นด้วย

2.5 มีความรู้เกี่ยวกับสถานที่พักแรม สามารถอธิบายถึงวิธีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในโรงแรมและห้องพักได้

2.6 มีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงกับตัวโรงแรม ไม่ว่าจะเป็นสถานบันเทิงยามค่ำคืน สถานที่แสดงโชว์ต่าง ๆ หรือจุดที่เป็นย่านตลาดการค้าเพื่อที่จะได้แนะนำนักท่องเที่ยว

2.7 มีความรู้เกี่ยวกับร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่น่าเชื่อถือ การดูแลลักษณะสินค้าที่มีคุณภาพราคาไม่แพง

2.8 มัคคุเทศก์ควรมีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์โลกปัจจุบันในทุก ๆ เรื่อง เนื่องจากจะได้มีความรู้สามารถสนทนากับนักท่องเที่ยวได้ เพราะนักท่องเที่ยวแต่ละคนก็สนใจในเรื่องที่แตกต่างกันมัคคุเทศก์จึงต้องรอบรู้ทุกเรื่อง

3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มัคคุเทศก์ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถเข้ากับนักท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกเป็นปรปักษ์หรือไม่ไว้วางใจ ต้องมีความสามารถในการสร้างความประทับใจและผูกมิตรกับนักท่องเที่ยวได้อย่างดี ซึ่งการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวนั้นอาจมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.1 มองโลกในแง่ดี มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะ เป็นเพื่อนร่วมงาน หรือนักท่องเที่ยว

3.2 มีศิลปะในการเข้าหาคนให้ชนะใจคนและสามารถครองใจคน เพื่อ นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือกับมัคคุเทศก์ ฟังคำแนะนำและปฏิบัติตามผู้นำเที่ยวด้วยความเต็มใจ

3.3 ควรฝึกให้เป็นคนที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ว่าเจอเหตุการณ์ใดเพราะการยิ้ม ทำให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจสบายใจ

3.4 มีน้ำใจพร้อมที่จะช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบาย

3.5 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักห่วงใยผู้อื่น

3.6 มีอัธยาศัยไม่ง้าวร้าว ไม่สำคัญตนว่ามีความรู้เหนือกว่านักท่องเที่ยว

3.7 มัคคุเทศก์ต้องเป็นผู้ริเริ่มแนะนำตัวเองให้นักท่องเที่ยวรู้จักก่อน โดยการกล่าวทักทายด้วยน้ำเสียง กิริยา และท่าทางที่เป็นมิตร แสดงความจริงใจในการต้อนรับ

3.8 พยายามให้ความสนใจในตัวนักท่องเที่ยวอย่างจริงใจ นับตั้งแต่เขาเริ่ม

เจอเรา

3.9 มัคคุเทศก์ต้องมีความจำเอนยำ ต้องจำชื่อนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด จะเป็นวิธีที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจรู้สึกว่าเขามีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเที่ยวเป็นเวลาหลาย ๆ วัน มัคคุเทศก์ต้องยิ่งจำชื่อนักท่องเที่ยวให้ได้หมด วิธีหนึ่งที่จะช่วย ในการจดจำชื่อนักท่องเที่ยวได้ดีคือการจดจำชื่อลักษณะเฉพาะตัวของนักท่องเที่ยวแต่ละคน และ จำจากตำแหน่งที่นั่งบนรถ

3.10 มัคคุเทศก์ต้องให้ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ถ้ามีนักท่องเที่ยวที่รู้จักกับมัคคุเทศก์มาเที่ยวด้วยกันก็ต้องปฏิบัติตัวเป็นกลาง ไม่แสดงความสนิทสนม กับเขานานเกินไปหรือมากเป็นพิเศษ

3.11 ต้องเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี ควรพูดให้ความรู้ในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวให้ นักท่องเที่ยวทราบ รู้จักสังเกตว่านักท่องเที่ยวอยากให้เราพูดเรื่องอะไรเป็นพิเศษหรือไม่ และ อีกแง่หนึ่งมัคคุเทศก์ก็ต้องเป็นผู้ฟังที่ดีด้วย กล่าวคือ มัคคุเทศก์ควรเปิดใจกว้างสำหรับคำแนะนำ จากนักท่องเที่ยว ไม่ควรยึดติดความรู้ตนเองมากเกินไป เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ซักถาม อย่าถือตนว่าเก่งและรอบรู้กว่านักท่องเที่ยว ทั้งนี้การพูดคุยกับนักท่องเที่ยวต้องแสดงความสนใจ ในการตอบรับการพูดหรือจากการถามจากนักท่องเที่ยวด้วยการผกศึระหรือตอบรับด้วยเสียง เบา ๆ สุภาพทุกครั้ง

3.12 มัคคุเทศก์ควรหลีกเลี่ยงคำพูด การกระทำในเรื่องที่อาจขัดต่อความคิด ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวบางคน แต่ควรพูดถึงลักษณะกลาง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เรื่องส่วนตัวในด้านลบ ฯลฯ

4. มีจิตวิญญาณของความเป็นมัคคุเทศก์ คุณลักษณะนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะผู้ที่จะเป็นมัคคุเทศก์ได้ดี นอกจากจะมีคุณลักษณะอย่างอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จะต้องมิใจรัก ในอาชีพมัคคุเทศก์ด้วย มิใช่ทำด้วยความฝืนใจ หรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว ต้องมีจิตวิญญาณความรู้สึกที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของนักท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้จิตวิญญาณ ของความเป็นมัคคุเทศก์ก็คล้ายกับจิตวิญญาณของความเป็นครู คือพอใจและพยายามถ่ายทอดความรู้ ให้แก่ผู้อื่น มีน้ำใจให้อภัยแก่ผู้อื่นเมื่อทำผิดพลาดขึ้นมา ควรเป็นผู้ที่ตั้งใจจริงที่จะเอาดีทางด้านนี้ ทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

5. เป็นคนช่างสังเกต มัคคุเทศก์ต้องรู้จักใช้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวให้เป็นประโยชน์ ต่อการปฏิบัติงาน เป็นคนช่างสังเกต ช่างจดจำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้รวดเร็ว เพื่อเตรียมพร้อมที่จะ ตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้อย่างไม่อ้ออึ้ง สิ่งใดที่นักท่องเที่ยวถามแล้วไม่รู้คำตอบก็ควรตอบแบบ

สงวนท่าที ไม่ควรตอบว่าไม่รู้ ควรตอบว่าไม่แน่ใจในคำตอบ อาจผิดพลาดถ้าตอบไป หลังจากนั้น จึงค่อยไปหาคำตอบมาบอกนักท่องเที่ยวภายหลัง นอกจากนี้มัคคุเทศก์ต้องรู้จักคาดคะเนคำถามที่ นักท่องเที่ยวมักชอบถามและมัคคุเทศก์ก็ต้องมีคำตอบในใจไว้ก่อนเสมอ เช่น ห้องน้ำอยู่ทางไหน เหลืออีกกี่กิโลเมตรจะถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ต่อไปจะไปที่ใด ซึ่งถ้ามัคคุเทศก์เป็นคนต้นตัว รู้จัก สิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่ตลอดเวลา หรือถ้าเคยมีประสบการณ์มาแล้วก็จะสามารถตอบคำถามเหล่านี้ได้ อย่างง่ายดาย ทั้งนี้ควรรู้จักสังเกตนักท่องเที่ยวของตัวเองว่าแต่ละคนมีบุคลิกลักษณะ นิสัยใจคอ เป็นเช่นไรด้วย เราจะได้รู้ใจเขาว่าชอบหรือไม่ชอบอะไรจะได้นำมาปรับการทำงานให้นักท่องเที่ยว เกิดความประทับใจต่อไป

6. มีความอดทนอดกลั้น รับผิดชอบต่อสถานการณ์ จากลักษณะงานที่ต้องเจอกับ นักท่องเที่ยวที่มาจากพื้นฐานทางความคิด ความต้องการที่ต่างกันทำให้มัคคุเทศก์ต้องมีความอดทน อดกลั้น ทั้งความคิดการกระทำที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง หรือความไม่ราบรื่นในการทำงานกับ นักท่องเที่ยว เช่น เมื่อเกิดปัญหาของหาย ปัญหานักท่องเที่ยวไม่พอใจในบริการที่ได้รับจาก โรงแรม ห้องพักไม่พอ ไม่สะอาด ปัญหาร้านอาหารและปัญหาอื่น ๆ อีกนานาสารพัดปัญหา ซึ่ง ปัญหาทุกสิ่งทุกอย่างเหล่านี้ มัคคุเทศก์ต้องเป็นคนดูแลรับผิดชอบใกล้เคียง มัคคุเทศก์จึงต้องเป็น ผู้ที่ต้องมีความอดทนอดกลั้นสูง ทั้งนี้เมื่อเจอปัญหาต่าง ๆ มัคคุเทศก์นอกจากต้องอดทนอดกลั้น แล้วก็ควรเก็บอาการ ไม่แสดงออกถึงความตึงเครียด ตกใจจนลานจนทำอะไรไม่ถูก เพราะนอกจาก จะเป็นการแสดงถึงความไม่เป็นมืออาชีพแล้ว ยังส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดความมั่นใจตื่นกลัว ตามไปด้วย

สรุปผู้ที่จะมาประกอบอาชีพมัคคุเทศก์จะต้องมีคุณลักษณะที่ดีทั้ง 6 ประการ คือ มีความรู้ดี บุคลิกดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตวิญญาณของความเป็นมัคคุเทศก์ เป็นคนช่างสังเกต และต้องมีความอดทนสูง รับผิดชอบต่อสถานการณ์ เพื่อที่จะสามารถการดูแลผู้อื่นได้

หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

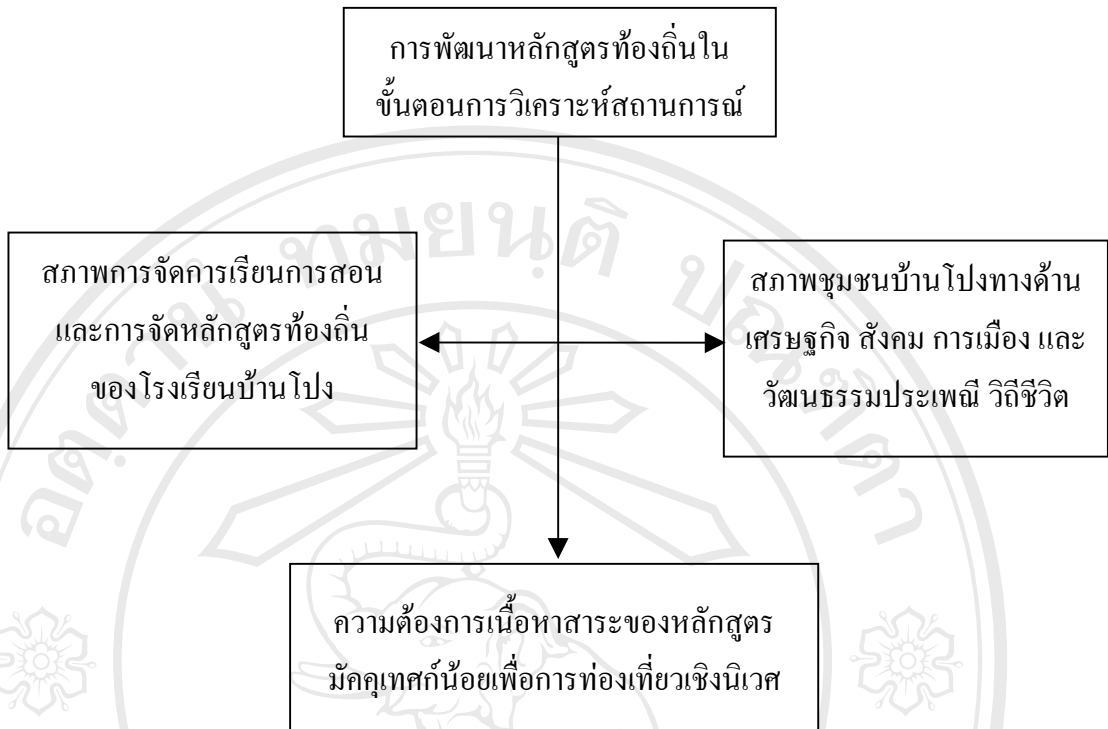
จากการศึกษาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยตามแหล่งท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่นพบว่ามีส่วนสนใจและให้ความสำคัญกับเยาวชนไทยในการสนับสนุนด้านการจัดการ ท่องเที่ยวอย่างมาก จะเห็นได้จากการนำเยาวชนของท้องถิ่นต่าง ๆ มาฝึกอบรมเป็นมัคคุเทศก์โดยมี จุดประสงค์ของการฝึกอบรมที่แตกต่างกันออกไป อาทิ โรงเรียนบ้านขุนกลางที่ร่วมกับหน่วยงาน ของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์จัดกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมเยาวชนเกี่ยวกับการเดินป่า การดูนก

การอนุรักษ์น้ำ ดิน ป่าไม้และสัตว์ป่า ฯลฯ โดยคัดเลือกนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนมีจิตสำนึกและรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ฆ่าสัตว์ ลดการยิงนก ตกปลา และเพื่อให้ นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ในช่วงปิดภาคเรียน หรือในวันหยุดต่าง ๆ ทั้งนี้ นักเรียนจะต้องสามารถเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวไปเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ ไปดูนก และให้ความรู้ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวได้ (สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขุนกลางและเจ้าหน้าที่แผนกสื่อความหมายอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2547 เวลา 10.30 น.)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่จัดทำโครงการ “มัคคุเทศก์น้อยเพื่อความเป็นเจ้าบ้านที่ดี” (Junior Hospitality Guide Project) โดยสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ได้เห็นความสำคัญที่จะสร้างเยาวชนให้มีความเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยว โดยนำเอาเยาวชนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก 15 โรงเรียนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมกว่า 70 คน มาฝึกอบรมให้เป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อนำชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในเขตชุมชนของตน (มติชนรายวัน, 2547, หน้า 9) และโครงการมัคคุเทศก์จิ๋วแห่งหมู่บ้านหินแตก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงราย จัดฝึกอบรมเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาให้เป็นมัคคุเทศก์จิ๋ว จำนวน 120 คน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของชาวไทยใหญ่ในเขตหมู่บ้านหินแตก (คม ชัด ลึก, 2548, หน้า 17)

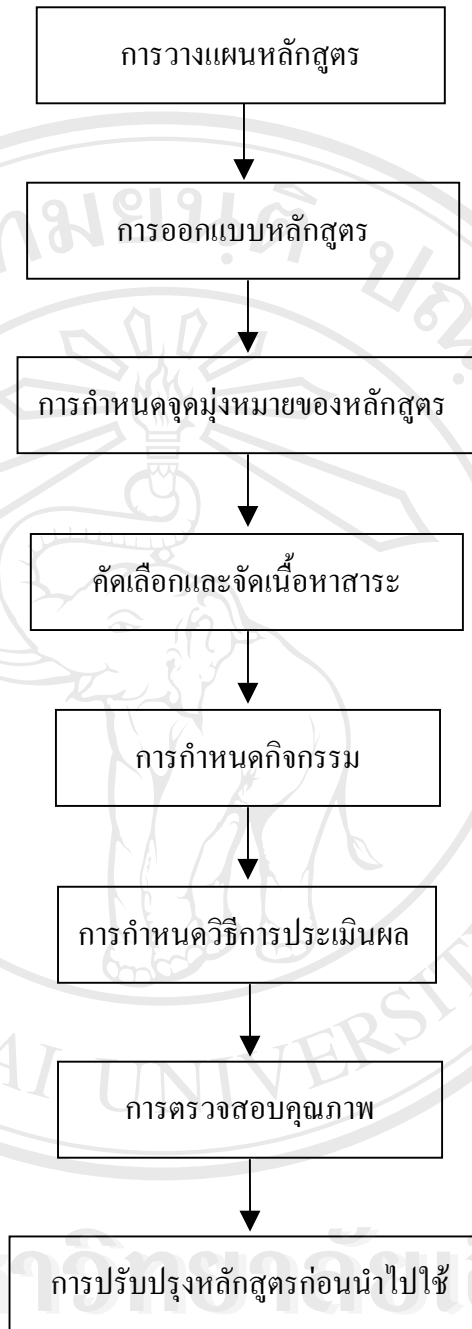
จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจและความสำคัญในการสนับสนุนการฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นผู้นำทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้หน่วยงานแต่ละแห่งต่างมีรูปแบบและวิธีการของการจัดฝึกอบรมที่แตกต่างกันไป เช่นเดียวกับงานวิจัยในครั้งนี้ที่มีรายละเอียดของขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยยึดรูปแบบของสปายโมเดล (Spie Model) ซึ่งมีขั้นตอนการจัดทำดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์สถานการณ์ โดยการศึกษาบริบทของชุมชนบ้านโป่ง สภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่งในด้านความต้องการหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการศึกษาประเพณี วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ สังคมท้องถิ่น และสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง ซึ่งสรุปออกมาเป็นแผนภูมิ 3 ดังนี้

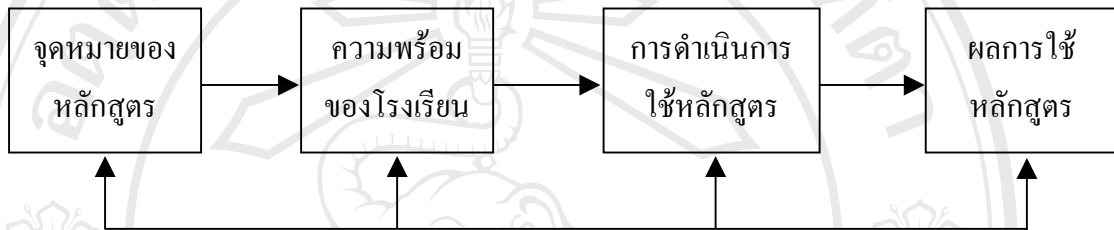
แผนภูมิ 3 แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ตามแบบของสไปเยโมเดล (Spie Model)

2. การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร หลังจากที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์แล้ว นำข้อมูลที่ได้มากำหนดและออกแบบหลักสูตร โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จากนั้นคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นรวมทั้งกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดวิธีการประเมินผล และนำไปตรวจสอบคุณภาพเพื่อปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้ โดยสามารถแสดงไว้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

แผนภูมิ 4 การวางแผนการพัฒนาหลักสูตรเรื่องมีคฤหกิจน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. การใช้หลักสูตรหรือการปฏิบัติ จัดทำโดยการเตรียมและการพัฒนาบุคลากร เอกสาร และสื่อประเภทต่าง ๆ เริ่มจากการสร้างความเข้าใจแก่ครูโรงเรียนบ้านโป่ง รวมทั้งผู้รู้ในชุมชนที่จะเป็นวิทยากรในการสอนอาชีพท้องถิ่น หรือประวัติความเป็นมาของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เกิดทักษะในการใช้หลักสูตรหรือวิธีการใหม่ ๆ สร้างหรือเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนเตรียมการ นิเทศภายในและปฏิบัติตามแผนที่กำหนด โดยมีกระบวนการใช้หลักสูตรดังนี้

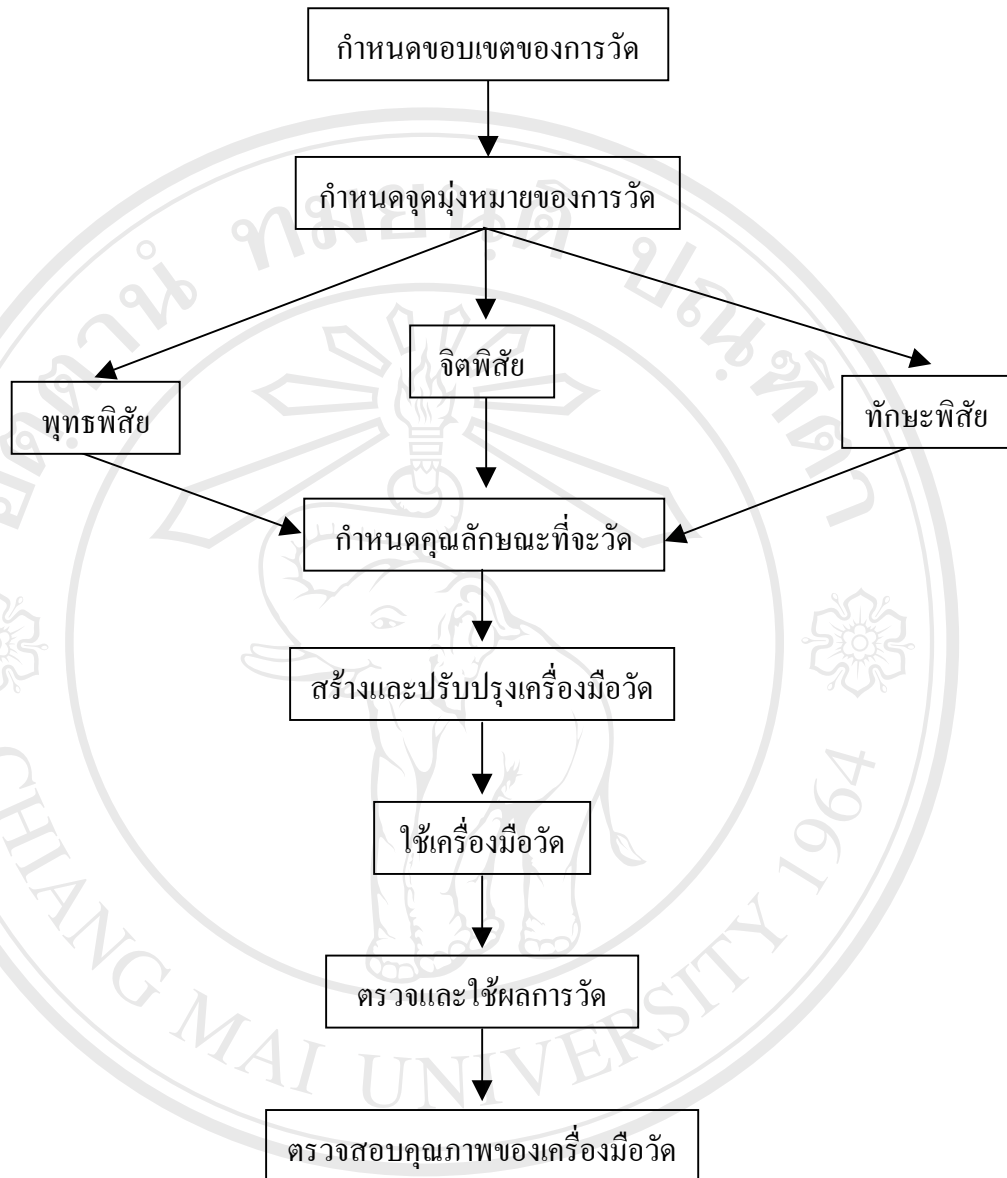

แผนภูมิ 5 กระบวนการใช้หลักสูตร

จากรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปการใช้หลักสูตรเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ การวางแผนการใช้หลักสูตรและการดำเนินการสอนตามหลักสูตร สำหรับการวางแผนการใช้หลักสูตรนั้นประกอบด้วย การประสานงานและการเตรียมบุคลากร การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร หลังจากนั้นดำเนินการสอนตามหลักสูตร

4. การประเมินผลหลักสูตร ประเมินแผนหลักสูตรตามแผนทุกแผนที่กำหนดไว้ในข้อ 2 และประเมินการปฏิบัติตามแผนทุกข้อในข้อ 3 รวมทั้งประเมินความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอนทุกประเภท สุดท้ายคือประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีรูปแบบของการวัดและประเมินผลมากมาย ซึ่งจะเห็นได้จากนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวทางในการจัดทำ ได้แก่ ทิศนา ขัมมณี ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ จัดทำรูปแบบและวิธีเทคนิควิธีการวัดผลการเรียนรู้ แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดหลักการประเมินของวิราพร พงศ์อาจารย์ (2542, หน้า 17) โดยอาศัยการวัดผลทางการวิจัยการศึกษาเป็นกระบวนการปฏิบัติที่มีระบบ ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างรัดกุมและมีขั้นตอนที่เหมาะสม เพื่อใช้การวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนดังนี้

แผนภูมิ 6 การประเมินผลหลักสูตรเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนข้างต้นนั้น ผู้วิจัยนำมาประยุกต์เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียนในเรื่องของมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผู้วิจัยจะประเมินผลหลักสูตรในหัวข้อต่อไปนี้ คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั้งในด้านพุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย การประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครองของผู้เรียน ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชน

นอกจากการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนแล้ว งานวิจัยครั้งนี้ยังอาศัยหลักการประเมินตามสภาพจริงของสมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ (2544, หน้า 93-95) คือ การประเมินผลที่ออกแบบจากการสะท้อนพฤติกรรมและทักษะของผู้เรียนในสถานการณ์จริง และเป็นการประเมินที่เน้นงานที่นักเรียนแสดงออกในภาคปฏิบัติ (Performance) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) ผลผลิต (Product) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) และการที่จะทำให้นักเรียนบรรลุถึงความต้องการของแต่ละบุคคล ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงโดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเองด้วย และการประเมินผลตามสภาพจริง ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบบันทึก และการรวบรวมข้อมูลจากผลงานและการปฏิบัติงานของนักเรียน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการที่ครูผู้สอนออกไปพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

ชุมชนบ้านโปงและโรงเรียนบ้านโปง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

บริบทชุมชนบ้านโปง

ชุมชนบ้านโปงเริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. 2441 โดยมีชาวไทยใหญ่หรือเงี้ยวเป็นผู้ก่อตั้งชุมชนและให้ชื่อว่า “ปง” ซึ่งแปลว่า พื้นที่ที่มีน้ำซึมขึ้นมาจากดิน ต่อมาเมื่อผู้เรียกเพี้ยนไปเป็น “โปง” ปัจจุบันชุมชนบ้านโปงตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านตามโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นจุดเด่นของชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามประกอบด้วย ป่าอนุรักษ์สันทราย วัดคอยแทนพระผาลวง อ่างเก็บน้ำห้วยใจ และมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ คือ พิธีดำหัวเจ้าพ่อศาลปง พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ พิธีดำหัวผู้สูงอายุ มีสวนดอกไม้พันธุ์เบญจมาศ มีสวนผลไม้ สวนสมุนไพร ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ คือ กิจกรรมการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมดูนก กิจกรรมการปั่นจักรยานชมสวน กิจกรรมการพักแรมบ้านพักในชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน หรือบ้านพักโฮมสเตย์ (Home Stay) ฯลฯ ชุมชนบ้านโปงมีทรัพยากรบุคคลที่เข้มแข็ง มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถทำให้ชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างพอเพียงเหมาะสม

ปัจจัยดังกล่าวของชุมชนบ้านโปงเหมาะสมกับการที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น และใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่คนรุ่นหลังต่อไป

บริบทโรงเรียนบ้านโป่ง

โรงเรียนบ้านโป่ง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2497 และเริ่มเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2497 ปัจจุบันโรงเรียนบ้านโป่งมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 76 คน จำนวนครู 4 คน เป็นหญิงทั้งหมด นักการภารโรง 1 คน โรงเรียนบ้านโป่งขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้นเรียน โรงเรียนจึงต้องอาศัยครูอาสาจากสถาบันต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนบางวิชาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากครูอาสาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ และครูชาวบ้าน

นอกจากนี้ชุมชนและโรงเรียนบ้านโป่งยังร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ณ บริเวณอาคารอเนกประสงค์ของโรงเรียนบ้านโป่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นและกระจายรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งโรงเรียนยังมีส่วนช่วยในการจัดประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้กับทางชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งอีกด้วย

สำหรับการสภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่งนั้น มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในหลายลักษณะ ซึ่งมีการเพิ่มเติมไปในหลักสูตรแกนกลาง 30% แทรกในวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ สุขศึกษา คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และสาระเพิ่มเติม มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเป็นลักษณะโครงการ ซึ่งจะจัดให้นักเรียนเรียนจำนวน 40 ชั่วโมงต่อปี ดำเนินการโดยครูประจำชั้น ครูอาสา และครูชาวบ้าน ซึ่งใช้วิธีการสอนแบบให้สอดคล้องในทุกเนื้อหาวิชา เมื่อถึงสิ้นปีการศึกษาจะมีการประชุมครูเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียนบ้านโป่ง มีความผูกพันที่ดีต่อกันมายาวนาน และมีสิ่งที่น่าสนใจหลาย ๆ ด้านซึ่งเหมาะแก่การนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

ปิยพร ชุมจันทร์ (2546) ทำการศึกษาเรื่องของกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การผลิตสื่อของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยสามารถระดมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้การสนับสนุนให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีการประสานงานกันในลักษณะเครือข่ายชุมชนจนสามารถร่วมกันเขียนเอกสารหลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอนและวิทยากรท้องถิ่นนำหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปทดลองสอนกับนักเรียน ซึ่งใช้เทคนิควิธีการสอนโดยการสาธิตที่เข้าใจง่าย มีการอธิบายอย่างชัดเจน จนกระทั่งผู้เรียนเข้าใจเป็นอย่างดี การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกคน

ณรงค์ศักดิ์ ศรีวิสัย (2545) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาช่างทอผ้า กระเหรี่ยง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแม่ต๋ำวิทยาคม อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนพบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับผลการใช้หลักสูตรพบว่า ผลงานของผู้เรียนมีความเหมาะสมกับการใช้หลักสูตร และความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับความเหมาะสมของการพัฒนาหลักสูตรพบว่า รูปแบบรายละเอียดทั้งจุดประสงค์ สารการเรียนรู้และการประเมินผล รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นมีความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ชติยศ (2546) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาการจักสานกล่อ่งข้าวใบตาล ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี ส่วนความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร พบว่า การจัดสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับในรายวิชาการจักสานกล่อ่งข้าวใบตาลอยู่ในระดับดี สำหรับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับความเหมาะสมของการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาการจักสานกล่อ่งข้าวใบตาล พบว่า การวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตรมีความเหมาะสม นอกจากนี้ครูผู้สอนเห็นว่าชุมชนควรมีการปลูกต้นตาลทดแทนเพื่อส่งเสริมการจักสานกล่อ่งข้าวให้คงอยู่ต่อไป

สำหรับงานวิจัยของสำลี ทองธิว และคณะ (2544) เรื่องโครงการพัฒนาหลักสูตร มัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวาย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า

1. ครูในโรงเรียนต้นแก้วขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ขาดทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งทำให้ครูไม่สามารถได้ข้อมูลจากชุมชนมาใช้สร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้และวิถีชีวิตของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง บวกกับภาระงานของครูที่มีมากมายทำให้ครูไม่มีเวลาและความสามารถที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้
2. ขาดความรู้พื้นฐานทางภาษาอังกฤษและวิธีการสอน ทำให้ครูไม่สามารถค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไม้แกะสลักที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถสร้างบทสนทนาสำหรับนักเรียน
3. ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทต่าง ๆ ของมัคคุเทศก์นำเที่ยว ไม่สามารถบอกได้ว่าสาระความรู้อะไรบ้างที่มัคคุเทศก์จำเป็นต้องมี ไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลในเรื่องนี้
4. ขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินชีวิตตลอดจนปัญหาของชาวบ้านในชุมชนเนื่องจากต้องให้ความสนใจและใช้เวลาทั้งหมดที่มีต่อการปฏิบัติการงานประจำใน ความรับผิดชอบ ครูยอมรับว่าไม่เคยรู้ว่าชาวบ้านคิดเห็นอย่างไรต่อการทำหน้าที่ของครูในโรงเรียน แต่ยอมรับว่าเข้าใจกระบวนการทำงาน และการถ่ายทอดงานฝีมือและการแก้ปัญหาของชาวบ้านดีขึ้นหลังจากที่ได้ใช้เวลาเข้าไปสัมผัสและเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้าน
5. ครูมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง แต่ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของชาวบ้าน
6. ครูสามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกันในกลุ่มสาระที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ ได้กลมกลืนพอสมควร แต่ยังไม่สามารถบูรณาการกลุ่มสาระทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็นหลักสูตรท้องถิ่นฉบับเดียวได้
7. หลังจากที่ครูทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ระยะหนึ่ง ครูได้ให้ความสนใจและมีความสามารถเก็บข้อมูลจากชุมชนเพื่อนำมาเพิ่มเติมเป็นสาระและประสบการณ์ในกลุ่มสาระที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ ครูที่เข้าไปในชุมชนสามารถสังเกตการทำงาน ของชาวบ้าน สัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ได้ในระดับหนึ่ง สามารถประยุกต์ใช้เทคนิค DACUM สร้างแบบสังเกตการปฏิบัติงานและใช้สร้างแบบประเมินการทำงาน ของนักเรียนได้

8. ครูยังขาดความสามารถและทักษะในการศึกษาเนื้อหาวิชาการจากแหล่งข้อมูลภายนอก เช่น จากห้องสมุดตามมหาวิทยาลัย และขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีข้อมูล ข่าวสาร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูไม่คุ้นเคยกับการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ไม่มีเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้กับหน่วยงาน วิชาการภายนอก ไม่ปรากฏว่ามีสถาบันการศึกษาชั้นสูงในพื้นที่เข้ามาเสริมพื้นฐานทางวิชาการที่ จำเป็นให้กับครูในโรงเรียน และไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จะอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยี การสื่อสาร แก่ครู

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2542) ยังได้ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา หลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนให้ข้อคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอน ให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมนับตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และประเมินผลการดำเนินการของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้ และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับสอดคล้องกับชีวิตจริง และนักเรียนได้มีโอกาสได้เลือกเรียนสิ่งที่ ถนัดและความสนใจ นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลที่เกิดจากการดำเนินงานทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เห็นคุณค่า และมีเจตคติที่ดีต่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนและโรงเรียนมีความ สัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ทำให้เกิดความกระตือรือร้นมีความภาคภูมิใจ นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น นั้น ได้ดำเนินการโดยมีจุดเน้นโดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่นและมีการนำทรัพยากรในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนเป็นระบบคือ ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น จัดทำร่างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตร และมีการประเมินผลหลักสูตร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ตัวแทนจากโรงเรียน และ ตัวแทนของชุมชน โดยแบ่งตามแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนวิเคราะห์สถานการณ์ และขั้นตอนในการวางแผนหลักสูตร ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วย ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน จำนวน 2 คน และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน และขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตรประกอบไปด้วย ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน จำนวน 2 คน และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน สรุปรวมกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้นรวม 24 คน

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3. กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้นำชุมชนในตำบลป่าไผ่ และผู้รู้ในชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

4. สร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่ง ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน)

5. นำเครื่องมือไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ

6. ศึกษาความต้องการหลักสูตรท้องถิ่น โดยในเบื้องต้นได้เข้าพบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้วิธีพูดคุย ซักถามแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หลังจากนั้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวได้แนะนำกลุ่มตัวอย่างให้ผู้วิจัยทราบ โดยเฉพาะผู้มีความรู้ในเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน จนได้ข้อมูลความต้องการตามที่ได้วางแผนไว้ในขณะเดียวกันก็ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับความต้องการเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในระหว่างนี้ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านโป่งและโรงเรียนบ้านโป่ง พร้อมกันไปด้วย

7. ร่างหลักสูตรท้องถิ่นโดยผู้วิจัยและคณะครูอาจารย์โรงเรียนบ้านโป่งร่วมกับจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยการวิเคราะห์จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนหลักสูตร หลังจากนั้นเขียนโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กำหนดเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา การจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และเขียนแผนประสบการณ์หรือแผนการจัดการเรียนรู้

8. นำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไปให้อาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ อาจารย์ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาสาระของหลักสูตรเพื่อให้ตรงตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชน จากนั้นนำหลักสูตรไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

9. ปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตามคำแนะนำของอาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ

10. นำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไปทดลองสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โดยมีผู้วิจัยร่วมเป็นผู้สอน สังเกตการและประสานงาน จากนั้นได้ให้ตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนประกอบด้วย นายกองค้ำการบริหาร ส่วนตำบลป่าไผ่ คือ นายประกิจ เสาร์แก้ว ส่วนมัคคุเทศก์ท้องถิ่นคือ นายสมใจ ปงหาญ นายทองสิทธิ์ มอญแสง และนายแก้ว คำราพิช นอกจากนี้ยังมีมัคคุเทศก์จากสมาคมจังหวัดเชียงใหม่ คือ นายทรงศักดิ์ ดินขุนทด และอาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ อาจารย์ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นผู้ควบคุมดูแลการเรียนการสอนทั้งหมด

11. เก็บข้อมูล ติดตามประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงานโดยผู้วิจัย และผู้สอนทั้งหมด ติดตามและประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงานการเรียนการสอนตลอดเวลา โดยใช้วิธีการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียน สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ใช้วิธีการซักถาม พูดคุยกับทีมผู้สอนเพื่อ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน แล้วพิจารณาแก้ไขปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันติดตามและประเมินการใช้หลักสูตร พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในส่วนของผู้เรียน ก็ได้มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการใช้การเขียนรายงาน และการนำเสนอหน้าชั้นเรียน และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีการกำหนดระดับคุณภาพโดยใช้เกณฑ์การผ่าน ไม่ผ่าน ซึ่ง เขียนไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน

12. เมื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้วได้ให้นักเรียน ครูผู้สอน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและเขียนรายงาน ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละชนิดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อศึกษาถึงกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีหน่วยการเรียนรู้เท่ากับ 7 หน่วยการเรียนรู้ 18 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลาเรียน 40 ชั่วโมง และแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย
 - 2.1 คู่มือประกอบการสอน
 - 2.2 แผนการสอน และสื่อการสอน
 - 2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
3. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยแยกเป็น
 - 3.1 แบบทดสอบภาคทฤษฎี เพื่อวัดและประเมินความรู้ ความเข้าใจในบทเรียน
 - 3.2 แบบทดสอบภาคปฏิบัติ เพื่อประเมินพฤติกรรมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์
 - 3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อประเมินความสนใจเรียนของผู้เรียน
4. แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร จำนวน 4 ชุด สำหรับผู้เรียน ผู้ปกครอง นักเรียน ครูผู้สอน ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน
5. แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. การสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ มีขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์และลงพื้นที่จริง
 - 1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
เกี่ยวกับสภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความต้องการคุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อย และสภาพการจัด
หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่ง เรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ชุดที่ 2 สำหรับผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชนเกี่ยวกับ
ความต้องการเนื้อหาสาระและประโยชน์ที่จะคาดว่าจะได้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความต้องการเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่นและ
ความต้องการคุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พึงประสงค์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1.3 นำเครื่องมือดังกล่าวไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง
ของภาษาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

2. การร่างหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมี
ขั้นตอนการจัดทำดังนี้

2.1 ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระเพิ่มเติมตามหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กระทรวงศึกษาธิการ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับ
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำแหล่งวิทยาการท้องถิ่น
มาเป็นวิทยาการในการจัดการเรียนการสอน

2.2 นำข้อมูลความต้องการและรายละเอียดของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับครู และผู้นำชุมชน เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง
มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัด
เชียงใหม่

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน มาสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กำหนดเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ สื่อและ แหล่งการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแผนการศึกษามีทั้งหมด 7 หน่วยการเรียนรู้ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 115 รายละเอียดเนื้อหาที่กำหนดไว้ใน หน่วยการเรียนรู้ตลอดหลักสูตร ดังแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชียงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	จำนวนเวลา (ชั่วโมง)	จำนวน แผนการจัดการ การเรียนรู้
1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง	4	3
2	สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมประเพณี	4	4
3	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4	2
4	สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง	12	1
5	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว	2	1
6	ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์	10	6
7	ภาษาอังกฤษง่าย ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน บ้านโป่ง	4	1
รวม		40	18

2.4 วิธีการสอน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การปฏิบัติงานด้วยการลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การแสดงบทบาทสมมุติการเป็นมัคคุเทศก์ และการเชิญผู้นำชุมชนมาให้ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม การเมือง การปกครองท้องถิ่น ซึ่งสอนโดยนายประกิจ เสารแก้ว นายกองค้การบริหาร ส่วนตำบลป่าไผ่ ส่วนมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนั้นจะเป็นผู้ให้ความรู้และข้อมูลในด้านแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนบ้านโป่ง นอกจากนี้ได้เชิญมัคคุเทศก์จากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ คือ นายทรงศักดิ์ ดินขุนทด มาเป็นวิทยากรให้ความรู้และความเข้าใจในอาชีพมัคคุเทศก์แก่นักเรียน

นอกจากนี้ในการเรียนการสอนยังจัดให้มีการทัศนศึกษานอกสถานที่ที่อยู่นอกชุมชน โดยการพานักเรียนไปพิพิธภัณฑ์สถานเวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์วัฒนธรรมอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงลักษณะการทำงานของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอื่น ๆ ในการพานักท่องเที่ยวเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถาน โบราณวัตถุของจังหวัดเชียงใหม่เพื่อเป็นแบบอย่างในการปรับใช้และพัฒนางานของตน

3. แบบประเมินผลการใช้หลักสูตร ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรผู้วิจัยมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็นแบบทดสอบ 3 ด้าน คือ

3.1 แบบทดสอบวัดความรู้ (ด้านพุทธิพิสัย) มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบประเมินผลการเรียนรู้

3.1.2 วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาเพื่อสร้างแบบทดสอบ

3.1.3 นำแบบทดสอบไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขก่อนนำไปใช้

3.2 แบบประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้เรียน (ด้านทักษะพิสัย)

3.2.1 ศึกษาตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน

3.2.2 วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาเพื่อสร้างแบบประเมินทักษะ

3.2.3 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขก่อนนำไปใช้

3.3 แบบวัดพฤติกรรม (ด้านจิตพิสัย)

3.3.1 ศึกษาตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3.3.2 วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาเพื่อสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3.3.3 กำหนดเกณฑ์การประเมินแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3.3.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขก่อนนำไปใช้

4. การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร เรื่องมัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

4.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 สำหรับครูผู้สอน เพื่อสอบถามความคิดเห็นด้านการจัดหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และผลการนำหลักสูตรไปใช้ในด้านต่าง ๆ

ชุดที่ 2 สำหรับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสอบถามความคิดเห็นด้านการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และผลการใช้หลักสูตรในด้านต่าง ๆ

ชุดที่ 3 สำหรับนักเรียน เพื่อสอบถามความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ชุดที่ 4 สำหรับผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน เพื่อสอบถามความคิดเห็นในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลติเทคนิคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และผลการนำหลักสูตรไปใช้ในด้านต่าง ๆ

4.3 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

5. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. ทำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปยังโรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิจัยภาคสนาม

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โดยมีการจดบันทึก พร้อมกับการบันทึกภาพ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ จากนั้นนำไปกำหนดหลักสูตร โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่ง ผู้นำชุมชนและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

3.2 ประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ แก่ผู้เรียนและดำเนินการสอนในกลุ่มของวิชาสาระเพิ่มเติม

3.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ แหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามรายละเอียดในแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างบูรณาการ

3.4 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3.5 ในการนำหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้ไปทดลองใช้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินผลหลักสูตร ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ที่เขียนไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 18 แผน โดยมีผู้ประเมินคือ ครูผู้สอนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และนักเรียนประเมินร่วมกัน นอกจากนั้นยังได้มีพูดคุย ซักถาม และการสังเกตสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยใช้แบบทดสอบประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย ด้านจิตพิสัย และการประเมินผลตามสภาพจริงจากการสังเกตพฤติกรรม และการบันทึก การตอบคำถามในชั้นเรียน การร่วมงาน การแสดงบทบาทสมมุติ และการทดสอบทฤษฎี เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน แต่ไม่มีแบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากไม่ได้วัดประสิทธิภาพของแบบทดสอบ แต่เพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3.6 สรุปผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนแต่ละคน จากการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และโดยวัดผลสัมฤทธิ์จากคะแนนแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ แบบประเมินพฤติกรรมโดย การสังเกตพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียน และแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากครูผู้สอนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และมัคคุเทศก์จากสมาคมฯ เกี่ยวกับพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.7 ดำเนินการเก็บรวบรวมผลโดยการสอบถามและสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แล้วสรุปออกมาในรูปแบบของการพรรณนา โดยมีขบวนการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม และใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และนำเสนอโดยการพรรณนา
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากคะแนนการประเมินผลการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานและแบบประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน โดยใช้ค่าทางสถิติต่าง ๆ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) นำเสนอโดยตารางประกอบการบรรยาย
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรพร้อมความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้ค่าทางสถิติต่าง ๆ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอโดยการพรรณนา และมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคอร์ท์

โดยแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จะมีมาตราส่วนประเมินค่าอยู่ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับมากที่สุด	5	คะแนน
ระดับมาก	4	คะแนน
ระดับปานกลาง	3	คะแนน
ระดับน้อย	2	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	1	คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนตามเกณฑ์ดังนี้

4.50-5.00 ระดับดีมาก

3.50-4.49 ระดับดี

2.50-3.49 ระดับปานกลาง

1.50-2.49 ระดับน้อย

1.00-1.49 ระดับน้อยที่สุด

หลังจากการจัดทำเครื่องมือทั้งหมดของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมัคคุเทศก์น้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายและค่าทางสถิติดังแสดงผลไว้ในบทต่อไป

CHIANG MAI UNIVERSITY 1964

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์
2. ขั้นตอนการวางแผนหลักสูตร
3. ขั้นตอนการใช้หลักสูตร

ตอนที่ 2 ขั้นตอน 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเรียงลำดับรายละเอียด ดังต่อไปนี้

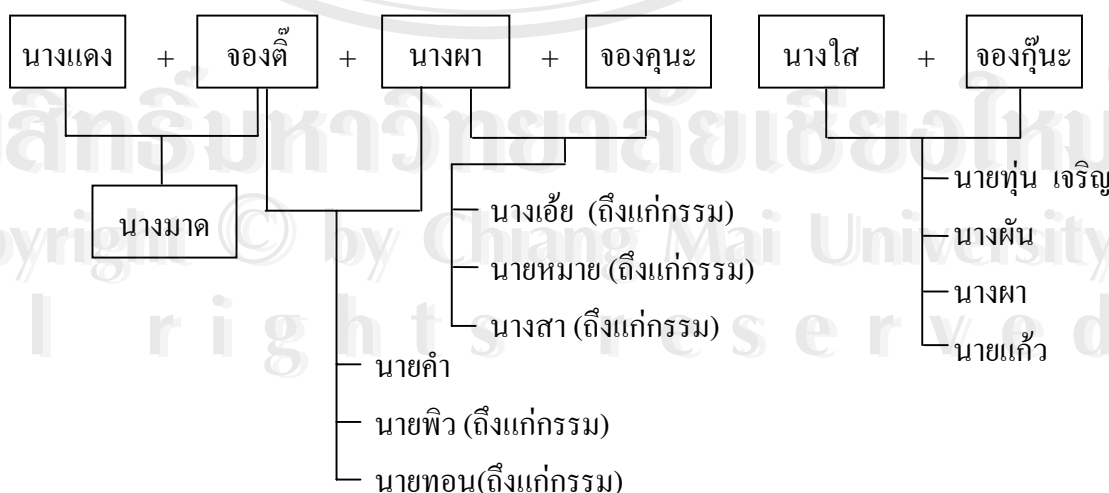
1. ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย
2. การประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านประโยชน์ที่ได้รับ
3. การประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน
4. การประเมินความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน ด้านผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่น และข้อเสนอแนะทั่วไป
5. การประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอน ด้านความเหมาะสมของการวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตร ผลการใช้หลักสูตร และอุปสรรคของการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

ตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลสรุป
ดังต่อไปนี้

1.1 บริบทของชุมชนบ้านโป่งและโรงเรียนบ้านโป่ง

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่า ชุมชนบ้านโป่งเริ่มก่อตั้งประมาณ
ปี พ.ศ. 2441 โดยมีชาวไทยใหญ่หรือเงี้ยว ได้แก่ จองดี กุณะวุน จองคุนะ หุนนะ จองมน สุญดา
สันแดง สังกัด กุงละ และจาง ชาวไทยใหญ่เหล่านี้ได้เดินทางมาเพื่อทำการค้าขาย และได้เดินทาง
ผ่านบริเวณบ้านโป่งประมาณ 3 ครั้ง จนกระทั่งได้สังเกตเห็นว่าป่าบริเวณบ้านโป่งมีความอุดมสมบูรณ์
มีความชุ่มชื้น มีน้ำซึมน้ำซับเกิดขึ้นตามธรรมชาติ จึงได้คิดปักหลักตั้งรกรากอยู่ที่บริเวณชายป่า
และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโป่ง” ซึ่งเรียกตามพื้นที่ที่มีน้ำซึมขึ้นมาจากดิน ต่อมาเพี้ยนไปกลายเป็น
“บ้านโป่ง” โดยคำว่า “โป่ง” หรือ “โป่ง” แปลว่าพื้นที่ที่มีน้ำซึมขึ้นมาจากดินหรือบริเวณตาน้ำ ซึ่ง
บางครั้งก็เรียกป่าบริเวณนี้ว่า “ป่าหัวโป่ง” เป็นภาษาไทยใหญ่ เมื่อชาวไทยใหญ่เหล่านั้นเห็นว่า
ทั้งดินและน้ำอุดมสมบูรณ์จึงได้ฟันตัวเองจากพ่อค้า กลายมาเป็นชาวนา ดำรงชีวิตด้วยการทำนา
ผลิตข้าวเพื่อยังชีพ โดยมีการแบ่งกันจับจองพื้นที่ การอยู่อาศัยเป็นแบบพึ่งพาระหว่างกันเองแบบ
ถ้อยทีถ้อยอาศัย และยึดถือการทำนาเป็นอาชีพหลักเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนนี้จึงมีความสุขมี
ความรักความสามัคคีกันและอรัญญาไมตรีต่อกัน ทำให้ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตสูง

ภาพ 1 แสดงต้นตระกูลของผู้ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านโป่งเป็นพวกแรก

ชุมชนบ้านโป่งในปัจจุบันตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับบริเวณโดยรอบ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ป่าสงวนแห่งชาติสันทราย

ทิศใต้ ติดกับ หมู่ที่ 11 บ้านท่ายาว

ทิศตะวันออก ติดกับ ป่าสงวนแห่งชาติสันทราย และหมู่ที่ 7 บ้านศรีบุญเรือง

ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ที่ 8 บ้านวิเวก และหมู่ที่ 13 บ้านเกษตรใหม่

ภาพ 2 แผนที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพถ่ายจากแผนที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่, 5 พฤศจิกายน 2545)

อาณาบริเวณของชุมชนบ้านโปงมีพื้นที่อยู่ประมาณ 6,072 ไร่ ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลแม่ใจ สำหรับบริการสาธารณะในหมู่บ้านนั้น มีศาสนสถาน 1 แห่ง คือ วัดดอยแท่นพระผาลวง เป็นวัดเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ เป็นที่พึงพอใจและที่ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวบ้านมาช้านาน

สำหรับทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วยทรัพยากรป่าไม้ที่มีจำนวนมาก โดยเฉพาะทางทิศเหนือเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์สันทราย ทรัพยากรดินเหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น มะม่วง ลำไย พืชไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ ข้าว และทรัพยากรน้ำที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ จะมีอ่างเก็บน้ำห้วยใจ ฝายน้ำล้น ลำน้ำห้วยแม่ใจ บ่อพักน้ำกระเบื้องโค้ง ประปาภูเขา สระเก็บน้ำห้วยโปง และประปาผิวดิน

ด้านการคมนาคม บ้านโปงอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ตามถนนสายเชียงใหม่-พร้าว ประมาณ 16 กิโลเมตร หากเดินทางมาจากเชียงใหม่ตามเส้นทางดังกล่าว เมื่อผ่านหน้ามหาวิทยาลัยแม่ใจอยู่ด้านขวามือ และตลาดสดแม่ใจอยู่ซ้ายมือ จะเห็นป้ายชี้บอกทางไปบ้านโปง เลี้ยวขวา ซึ่งเป็นถนนซอย อยู่ติดกับรั้วด้านเหนือของมหาวิทยาลัยแม่ใจ และศูนย์พลังงาน ถนนซอยเข้าหมู่บ้านนี้เป็นถนนลาดยางมีระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร มีไฟฟ้าส่องแสงสว่างตามถนนเป็นระยะ ๆ จากหมู่บ้าน ไม่มีรถประจำทางให้บริการ ผู้ที่จะเข้ามาบ้านโปงสามารถขึ้นรถรับจ้างได้ที่ตลาดสดแม่ใจ ซึ่งเป็นรถจักรยานยนต์พ่วง 3 ล้อ คิดในราคาเหมาประมาณ 20 บาท โดยให้บริการในช่วงเวลา 05.00 - 20.00 น. ส่วนผู้ที่เข้ามาถึงหมู่บ้านแล้วถ้าจะกลับออกไปต้องให้คนในหมู่บ้าน ไปส่งหรือรถรับจ้างมาส่งคนในหมู่บ้านแล้วจึงอาศัยออกไปได้ การเดินทางจากหมู่บ้านไปยังตลาดร้านค้า ที่ว่าการอำเภอสันทราย มหาวิทยาลัยแม่ใจ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ และที่อื่น ๆ มีถนนติดต่อถึงกันหมด สามารถเดินทางไปมาได้สะดวก คนในบ้านโปงส่วนใหญ่มียานพาหนะประเภทรถจักรยานยนต์ใช้เป็นคนเอง รองลงมาก็เป็นจักรยาน ส่วนรถยนต์นั้นก็ยังมีจำนวนพอสมควร

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโปง ชุมชนบ้านโปงในอดีตมีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ ในภาคเหนือ คือมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก หากมีผลผลิตเหลือก็จะนำไปแลกเปลี่ยนกันในหมู่บ้าน โดยมีการปลูกพืชผักสวนครัว ได้แก่ ผักกาด มะเขือ มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว ตำลึง ชะอม และพืชผักสวนครัวอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีการหาของป่าจากป่าอนุรักษ์สันทรายไปใช้ในการดำรงชีพและจำหน่ายที่ตลาดแม่ใจอีกด้วย

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนไป ชุมชนบ้านโป่งแต่ละครอบครัว จะมีการประกอบอาชีพตั้งแต่ 1 อาชีพ จนถึงบางครอบครัวประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพขึ้นไป สามารถสรุปอาชีพต่าง ๆ ของชุมชน คือ

1. ทำนา	7. ปลุกไม้ตัดดอก	13. ตัดผม
2. ทำสวนมะม่วง	8. ทำพืชไร่ ข้าวโพด	14. ขายน้ำมัน
3. ทำสวนฝรั่ง	9. ร้านขายของชำ	15. ซ่อมรถ
4. ทำสวนลำไย	10. ตัดเย็บเสื้อผ้า	16. ขายแก๊ส
5. รับจ้างทั่วไป	11. รับราชการ	17. หาของป่า
6. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	12. ทำร้านอาหาร	18. ปลุกไม้ประดับ

ด้านการศึกษา ระดับการศึกษาของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มักจบการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 6) และไม่ได้เรียนต่อ แต่จะมีการฝึกอบรมทางด้านอาชีพต่าง ๆ ทางด้านการเกษตรจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมความรู้ ให้การอบรมในหัวข้อเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันและการยกระดับคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านโป่ง

วัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของชุมชนบ้านโป่ง วัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของชุมชนบ้านโป่งได้สืบทอดจากบรรพบุรุษและมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ด้านที่อยู่อาศัย บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ มุงหลังคาโดยใช้กระเบื้อง เป็นบ้านยกพื้น ใต้ถุนสูง เหตุผลที่ต้องมีใต้ถุนเพื่อจะใช้เป็นที่เก็บของ และทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว ส่วนห้องครัวจะแยกออกจากตัวบ้านเพื่อสะดวกในการประกอบอาหาร บ้านชั้นที่สองจะมีหน้าต่างบานแบบเปิดเปิด 2 บาน ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีบ้านที่สร้างขึ้นในสมัยปัจจุบันเป็นบางส่วนที่ใช้ปูนในการก่อสร้าง เพราะไม่มีไม้ให้จัดสร้างบ้านแล้ว รวมทั้งในปัจจุบันได้มีการก่อสร้างบ้านตามแบบตะวันตก ซึ่งเป็นไปตามค่านิยมและสังคมที่เปลี่ยนไป

การประกอบอาชีพของคนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษโดยสืบทอดทางการอบรมสั่งสอน การให้ปฏิบัติจริงร่วมกับบรรพบุรุษ ซึ่งมีอาชีพหลักของชุมชนบ้านโป่ง คือ การทำนาและทำสวน ปัจจุบันการทำนาลดน้อยลง เพราะสังคมเปลี่ยนไป ชาวบ้านเริ่มมีอาชีพใหม่เข้ามาทดแทน ได้แก่ การทำสวนผลไม้ การปลุกไม้ประดับ การรับจ้าง การค้าขาย และการหาของป่า

วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีและกิจกรรมของชุมชนบ้านโป่ง วัฒนธรรมด้านการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านโป่งได้สืบทอดจากบรรพบุรุษและมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้คือ ด้านบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ มุงหลังคาโดยใช้กระเบื้อง เป็นบ้านยกพื้นใต้ถุนสูง ใต้ถุนจะเป็นที่เก็บของ และทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว ห้องครัวจะแยกออกจากตัวบ้าน ส่วนบ้านที่สร้างขึ้นในสมัยปัจจุบันจะใช้ปูนในการก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ เพราะไม่มีไม้ให้จัดสร้างบ้านแล้ว รวมทั้งในปัจจุบันได้มีการก่อสร้างบ้านตามแบบตะวันตก ซึ่งเป็นไปตามค่านิยมและสังคมที่เปลี่ยนไป ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษโดยสืบทอดอบรมสั่งสอน และการให้ปฏิบัติจริงร่วมกับบรรพบุรุษติดต่อกันเรื่อยมา

ในด้านความเชื่อของชุมชนบ้านโป่งนั้น ยังคงมีความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานของชาวเหนือตลอดมา โดยมีความเชื่อที่น่าสนใจคือ ผีปู่ย่า ผีห่อผีเฮือน ผีป่าผีคอย เจ้าพ่อศาลโป่งและความเชื่อเกี่ยวกับท้าวทังลี

นอกจากนี้ชุมชนบ้านโป่งส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยเข้าร่วมปฏิบัติตามประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมที่ร่วมกันปฏิบัติเป็นประจำ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการรดน้ำดำหัว ประเพณีการส่งเคราะห์ สืบชะตาบ้าน ประเพณีดำหัวเจ้าพ่อศาลโป่ง ประเพณีดำหัวผู้ใหญ่บ้าน ประเพณีขึ้นท้าวทังลี ประเพณี ลงเสาเอกในการสร้างบ้าน ประเพณีพิธีสงฆ์พระธาตุ และประเพณีประเพณีเข้าพรรษา เป็นต้น

ด้านการเมืองการปกครอง ปัจจุบันการปกครองของชุมชนบ้านโป่งได้อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ หมู่บ้านโป่งได้ปกครองในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 นอกจากนี้ชุมชนบ้านโป่งยังมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งที่ชาวบ้านโป่งได้ร่วมกับสาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ช่วยกันคิดหาวิธีการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้และเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ชาวบ้านโป่งจึงได้ร่วมกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บริการการท่องเที่ยวแก่คนทั่วไปที่สนใจในการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจและต้องการได้รับความรู้ความเพลิดเพลินที่เกิดจากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การทำมาหากิน วิถีชีวิต และประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น และได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการสาธิตเกษตร และชื่นชมแปลงได้ตัดดอก
2. กิจกรรมการเดินเท้าชม หรือการขี่จักรยานเพื่อชมและศึกษาธรรมชาติ
3. กิจกรรมการไปนมัสการวัดคอยแทนพระผาหลวง (ตำนาน 700 ปี)
4. กิจกรรมการเยี่ยมชมหมู่บ้านและวัฒนธรรมล้านนา
5. กิจกรรมชมฟาร์มเกษตรปลอดสารพิษของชาวบ้าน
6. กิจกรรมการชมพิพิธภัณฑ์พืช
7. กิจกรรมการชมโครงการพัฒนาบ้านโป่งตามพระราชดำริ
8. กิจกรรมการเดินชมสวนสมุนไพร
9. กิจกรรมการตกปลาในอ่างเก็บน้ำห้วยไจ้
10. กิจกรรมการจำหน่ายของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์การเกษตรปลอดสารพิษ

กิจกรรมในเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ

1. ศึกษาพันธุ์ไม้และระบบนิเวศ	6. เถาวัลย์ยักษ์
2. ดูนก	7. หีดธรรมชาติ
3. แมลง/ผีเสื้อ	8. ปลวกและชันโรง
4. ต้นไม้มหัศจรรย์	9. เตาเผาถ่านโบราณ
5. สวนสมุนไพร	

รายงานที่ขั้วดำเนินการ โดยนักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่ง

สำหรับสภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านโป่ง โรงเรียนบ้านโป่ง สำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2497 มีเนื้อที่ 16 ไร่ 2 งาน 59 ตารางวา และเริ่มได้เปิด
ทำการสอนเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497 โดยเปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4
แบบสหศึกษา มีนักเรียนเริ่มแรก 142 คน มีครูทำการสอนทั้งหมด 2 คน มีนายบุญเอื้อม ทองมาก
เป็นผู้บริหารโรงเรียนในสมัยนั้น

ภาพ 3 แสดงสภาพโรงเรียนบ้านโป่งในปัจจุบัน

ภาพ 4 อาคารอเนกประสงค์ใช้สำหรับทำกิจกรรมในชุมชนบ้านโป่ง

สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนตั้งแต่เริ่มจัดตั้งมีจำนวนทั้งสิ้น 10 คน และผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบันคือ นางวิไลดา กำแพงสงคราม ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูโรงเรียนบ้านโป่ง เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2524 ปัจจุบันได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่ง

โรงเรียนบ้านโป่งมีการแบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรสำหรับปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ 8 ไร่ 2 งาน ด้านหน้าใช้เป็นพื้นที่สร้างอาคารเรียน 1 หลัง สนามฟุตบอล 1 สนาม อาคารประกอบด้วย อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง บ้านพักครู 1 หลัง ส้วม 3 หลัง 8 ที่นั่ง เรือนเพาะชำ 1 หลัง โรงรถครู 1 หลัง โรงรถนักเรียนขนาดเล็ก 1 หลัง ห้องเรียน 6 ห้องเรียน ห้องสมุด 1 ห้อง ห้องสหกรณ์ 1 ห้อง ห้องพยาบาล 1 ห้อง อาคารเสริมอาชีพ 1 หลัง ลานกีฬา 1 ที่

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2542 ชุมชนและโรงเรียนบ้านโป่งร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ณ บริเวณอาคารอเนกประสงค์ของโรงเรียนบ้านโป่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นและกระจายรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งโรงเรียนยังมีส่วนช่วยในการจัดประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้กับทางชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งอีกด้วย

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านโป่งมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 76 คน จำนวนครู 4 คน เป็นหญิงทั้งหมด วุฒิปริญญาตรี 3 คน และปริญญาโท 1 คน นักการภารโรง 1 คน และเนื่องจากทางโรงเรียนขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้นเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องอาศัยครูอาสาจากสถาบันต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนบางวิชาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากครูอาสาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ และครูชาวบ้าน

ภาพ 5 แสดงภาพบรรดาคณะครูอาจารย์โรงเรียนบ้านโป่ง ครูอาสา และครูชาวบ้าน

1.2 สภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่ง

สภาพการจัดหลักสูตรของโรงเรียนบ้านโป่ง จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน (รักษาการแทน) เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า โรงเรียนบ้านโป่งมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีการดำเนินการจัดหลักสูตรท้องถิ่นหลายลักษณะ ซึ่งมีการเพิ่มเติมไปในหลักสูตรแกนกลาง 30% แทรกในวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ สุขศึกษา คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และสาระเพิ่มเติม มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเป็นลักษณะโครงการ ซึ่งจะจัดให้นักเรียนเรียนจำนวน 40 ชั่วโมงต่อปี ดำเนินการโดยครูประจำชั้น ใช้วิธีการสอนแบบให้สอดแทรกในทุกเนื้อหาวิชา เมื่อถึงสิ้นปีการศึกษาจะมีการประชุมครูเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นคือ การขาดแคลนครูผู้สอน บวกกับภาระงานของครูมีมากมาย ครูจึงไม่มีเวลาที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนใหญ่การจัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่งจะทำเป็นโครงการ โครงการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีล้านนา โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการปลูกดอกเบญจมาศ โครงการงานจักสานไม้ไผ่ โดยผู้สอนจะมาจากโครงการครูอาสา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ส่งนักศึกษามาช่วยทำการสอนในสิ่งที่ครูอาสามีความถนัด รวมทั้งครูชาวบ้านมาเป็นวิทยากรพิเศษช่วยสอน ส่วนการคัดเลือกเนื้อหาสาระของโครงการจะคำนึงถึงสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น การฝึกปฏิบัติโดยการให้นักเรียนได้ลงปฏิบัติจริงตามแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ผลการเรียนรู้การสอนคือการสอนไม่ครบตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ เนื่องจากครูอาสาจะมาบ้าง ไม่มาบ้าง ทำให้การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ส่วนการจัดทำหลักสูตรจะเป็นคณะกรรมการจากสถานศึกษา และคณะครูรวมทั้งชาวบ้านมาช่วยกันกำหนดเนื้อหาสาระที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้ง ลักษณะของการจัดทำจะไม่มีการจัดทำเป็นรูปเล่ม หรือคู่มือแบบแผนที่ชัดเจน แต่จะใช้วิธีสอนตามความถนัดของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงไม่มีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมตามมาตรฐานการจัดทำหลักสูตร

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง พบว่า การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่อยู่ในหมวดของสาระเพิ่มเติมนั้นจะสอดคล้องเนื้อหาไว้ในทุกกระบวนการวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของกลุ่มสาระเพิ่มเติมคือ ไม่สามารถควบคุมการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่โรงเรียนกำหนดไว้ได้ สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ คือ ให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองและมอบหมายงานให้นักเรียนไปศึกษากับวิทยากรท้องถิ่นเอง แล้วทำรายงานมาส่งครูประจำชั้น นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่นว่า ควรให้นักเรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงที่จะนำไปใช้กับชีวิตจริงได้ และหลักสูตรท้องถิ่นควรให้ชุมชนหรือบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยในการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่ายและเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียนบ้านโป่ง พบว่า ชุมชนและโรงเรียนมีความผูกพันที่ดีต่อกันมาช้านาน โดยสังเกตได้จากภายในโรงเรียนมีอาคารเอนกประสงค์ไว้สำหรับให้คนในชุมชนจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ชุมชนยังมีส่วนช่วยในเรื่องของการเรียนการสอนของโรงเรียน กล่าวคือ มีครูชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่พร้อมให้ความร่วมมือกับโรงเรียนมาให้ความรู้กับนักเรียนและลูกหลานของตนได้เรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน อีกทั้งชุมชนยังมีแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน แหล่งวัฒนธรรมโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจหลายอย่าง ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เหมาะแก่การนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก้น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 ความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก่น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและชุมชนบ้านโป่งแล้ว จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 13 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน จำนวน 2 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน และพบว่าทั้งชุมชนและโรงเรียนบ้านโป่งมีความต้องการตรงกันที่อยากให้มีหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก่น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผลของการศึกษาดังต่อไปนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในส่วนของโรงเรียนบ้านโป่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน (รักษาการแทน) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรเรื่อง มรดกเทศก่น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยการเรียนรู้เรื่องมรดกเทศก่น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ มีความจำเป็นสำหรับนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งกำลังจะจบการศึกษา นักเรียนจะได้เรียนรู้ เพราะเป็นสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของนักเรียนเอง นักเรียนควรเรียนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ก่อนถึงจะเรียนในสิ่งที่อยู่ไกลออกไป นักเรียนควรเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่งเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากที่สุด คือสภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้และช่วยกันพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งหลังจากเรียนจบหลักสูตรมรดกเทศก่น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว โรงเรียนมีความต้องการคุณลักษณะของนักเรียนที่มีความรู้ มีทักษะและประสบการณ์ในการถ่ายทอด มีการพัฒนาทางด้านการพูด การบรรยาย มีคุณธรรม รักท้องถิ่น และภูมิใจในชุมชนบ้านเกิดของตน

ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูผู้สอนที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเรื่อง มรดกเทศก่น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสิ่งที่ดี เพราะเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะได้รู้จักสภาพท้องถิ่นของตนเอง รวมถึงจะได้อนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน การเรียนรู้เรื่องมรดกเทศก่น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของ

ชุมชนได้ดีที่สุด นอกจากนี้ครูผู้สอนยังได้กล่าวว่า เรื่องที่นักเรียนจะต้องได้เรียนรู้ในเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็คือ ความหมายความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเป็น มัคคุเทศก์ การเรียนรู้ประวัติของชุมชน วิถีชีวิตชุมชนรวมถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน ชุมชนและภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับความต้องการคุณลักษณะของนักเรียน ในเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ให้ความรู้ มีทักษะและประสบการณ์ในการ ถ่ายทอด มีการพัฒนาทางการพูด และกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในส่วน of ชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน ก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกับ คณะครูของโรงเรียนบ้านโป่ง คือ การจัดการเรียนการสอนเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสิ่งที่ดี เพราะนักเรียน จะได้รู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน การเรียนรู้เรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความจำเป็นสำหรับนักเรียน เพราะชุมชนบ้านโป่งเป็นชุมชนที่มีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติที่มี อยู่ในชุมชน อีกทั้งยังมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนอีกด้วย ดังนั้น นักเรียนจึงควรจะต้องได้เรียนรู้ และช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึง เด็กรุ่นใหม่ที่กำลังจะจบการศึกษา ควรจะสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และสามารถนำมาเป็นอาชีพต่อไป สิ่งที่ชุมชนบ้านโป่งมีอยู่แล้วคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรื่องที่ นักเรียนควรเรียนเกี่ยวกับเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย ความหมาย ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ หลักการมัคคุเทศก์ และ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น สำหรับความต้องการคุณลักษณะของนักเรียนในเรื่องมัคคุเทศก์น้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ มีทักษะและประสบการณ์ในการถ่ายทอด มีการพัฒนาทางการ กล้าแสดงออกในทางที่ดีมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน สามารถสรุปความคิดเห็นได้ว่า ผู้ปกครอง นักเรียนเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่ดี เพราะนักเรียนจะได้เรียนรู้มีความต้องการและเห็นสมควรที่ต้องจัดทำให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นอย่างยิ่ง เพราะจะได้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและถือเป็นการอนุรักษ์ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน บ้านโป่งให้คงอยู่ต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า “ก็ดี...ลูกจบมาแล้ว ถ้าไม่เรียนต่อจะได้เอาความรู้นี้เป็น

อาชีพ” สำหรับเนื้อหาสาระที่จะให้จัดทำไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ นั้น มีความต้องการที่จะให้จัดทำในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความรู้ในเรื่องของการเกษตร ส่วนความรู้ในด้านอื่น ๆ นั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของครูผู้สอนและคณะครูอาจารย์ของโรงเรียนบ้านโป่ง สำหรับความต้องการคุณลักษณะของนักเรียนในเรื่องมัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ นี้คือ มีทักษะและประสบการณ์ในการถ่ายทอด มีการพัฒนาทางการพูด และกล้าแสดงออกมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปความคิดเห็นและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนเรื่องมัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้ว่า ควรให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง ประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบนิเวศ สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัธยมศึกษาและภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านโป่ง ส่วนความต้องการในคุณลักษณะของมัธยมศึกษาชั้นน้อยที่พึงประสงค์คือ ทักษะการถ่ายทอดความรู้ และการเป็นคนกล้าแสดงออกมากขึ้น โดยประโยชน์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ยังจะทำให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว และก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของตน ทั้งยังเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นตามแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อีกด้วย

ดังนั้นเมื่อได้ข้อมูลที่ต้องการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำรูปแบบของการวิจัยในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไว้ในขั้นตอนต่อไป

2. การวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ในการวางแผนหลักสูตรนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์จากบริบทชุมชนด้านวัฒนธรรมประเพณี สภาพเศรษฐกิจและสังคม สภาพการจัดการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่ง สภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ของชุมชนบ้านโป่ง รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ มาเป็น

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในการออกแบบหลักสูตรนั้นผู้วิจัยได้ยึดกิจกรรมและปัญหาสังคมเป็นหลัก ผสมผสานกับการยึดสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการปฏิบัติงาน โดยผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งแต่ละคนมีความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ไม่เท่ากัน ในการออกแบบหลักสูตรประกอบด้วย การร่างรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

มาตรฐานการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- มาตรฐาน ม 1** เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่ง
- มาตรฐาน ม 2** เข้าใจความหมาย ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และตระหนักถึงความสำคัญของระบบนิเวศ การดำเนินชีวิตของสิ่งต่าง ๆ และทรัพยากรธรรมชาติ
- มาตรฐาน ม 3** เข้าใจและมีความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่ง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
- มาตรฐาน ม 4** เข้าใจบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่แนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป
- มาตรฐาน ม 5** เข้าใจความหมาย ความสำคัญของการใช้บทสนทนาภาษาอังกฤษอย่างง่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้เรียน
ต้องมีความสามารถ ดังนี้

มีทักษะการปฏิบัติงานการเป็นมัคคุเทศก์ มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ทำงาน
อย่างเป็นระบบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและแหล่ง
ท่องเที่ยวในชุมชน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรม สามารถคิดและหาแนวทาง
ในการพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีใฝ่หาความรู้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน อีกทั้งเป็นคนทำงาน
ด้วยความรับผิดชอบ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อวดอ้อม มุ่งมั่น อดทนกล้าแสดงออกในทางที่
ถูกต้อง รู้จักรักษาทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า รักและหวงแหนถิ่นที่อยู่

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนต้องมีความสามารถ ดังต่อไปนี้

1. บอกสภาพทั่วไปทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ของชุมชนบ้านโป่งได้
2. มีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมท้องถิ่น และบอก
ความเป็นมาของประเพณี ความเชื่อ และการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่งได้
3. อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เจริญระบบนิเวศได้
4. บอกความหมาย ความสำคัญ กิจกรรมและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
5. อธิบายความสำคัญและความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่งได้
6. บอกวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้
7. บอกบทบาทหน้าที่ มารยาทและลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์ได้
8. สามารถแสดงบทบาทสมมติการเป็นมัคคุเทศก์นำชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนได้
9. มีเจตนาที่ดีต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น

แนวการจัดการเรียนรู้

แนวการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยกับการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ มีดังนี้

1. ให้ผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้และเล่าประสบการณ์ในบางหัวข้อแก่ผู้เรียน
โดยครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเอง
2. การจัดสภาพการเรียนการสอน โดยจัดขึ้นในสถานที่ภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะการปฏิบัติงานและได้ประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน
4. การจัดสื่อ อุปกรณ์และเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนให้เหมาะสมและเพียงพอกับผู้เรียน
5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการไปศึกษาเพิ่มเติมจากวิทยากรท้องถิ่นเพื่อขอคำปรึกษา คำแนะนำและฝึกปฏิบัติ
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยอาศัยการสังเกต พฤติกรรมการปฏิบัติงาน และแบบทดสอบ

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ประกอบไปด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง ประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์
2. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบนิเวศ
4. สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง
5. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
6. ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์
7. ภาษาอังกฤษง่าย ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านโป่ง

กำหนดเวลาเรียน

ใช้เวลาเรียนรวม 40 ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชามัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นรายวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านโป่ง สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อ ของชุมชน ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

ในแต่ละแผนการเรียนรู้จะระบุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้อย่างชัดเจนว่าเมื่อนักเรียนจบแต่ละแผนการสอนแล้ว นักเรียนสามารถเรียนรู้อะไร และทำอะไรได้บ้าง โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนนั้นผู้สอนสามารถที่จะสังเกตและวัดได้

การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบประเมินการเรียนรู้ (พุทธิพิสัย)
2. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน (ทักษะพิสัย)
3. แบบประเมินพฤติกรรม (จิตพิสัย)

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมดจำนวน 7 หน่วยการเรียนรู้ โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีรายการชื่อเรียกตามสาระสำคัญของหลักสูตร และจะกำหนดเวลาเรียนไว้สำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดทำแผนการเรียนรู้ 18 แผน ซึ่งรายละเอียดของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงรายละเอียดการจัดทำหน่วยการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	จำนวนเวลา (ชั่วโมง)	จำนวนแผน การจัดการ เรียนรู้
1	ความรู้เกี่ยวกับชุมชน บ้านโป่ง	1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน บ้านโป่ง 2. สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ ตำแหน่งที่ตั้ง อาณาเขต สภาพอากาศ 3. ทรัพยากรธรรมชาติและ สภาพแวดล้อมของชุมชน บ้านโป่ง	4	3

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	จำนวนเวลา (ชั่วโมง)	จำนวนแผน การจัดการ เรียนรู้
2	สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี	1. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง 2. เทศกาลงานประเพณี 3. วัฒนธรรมความเชื่อของชุมชน บ้านโป่ง 4. วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของ คนในชุมชนบ้านโป่ง	4	4
3	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1. ระบบนิเวศ 2. ความหมายของการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ องค์ประกอบ และ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4	2
4	สถานที่ท่องเที่ยวของ ชุมชนบ้านโป่ง	1. ศึกษาเส้นทางธรรมชาติป่า อนุรักษ์บ้านโป่ง 2. แปลงไม้ตัดดอก 3. สวนสมุนไพร 4. อ่างเก็บน้ำห้วยไฉ่ 5. วัดคอยแทนพระผาลวง	12	1
5	การอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยว	1. การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ 2. การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่ มนุษย์สร้างขึ้น	2	1
6	ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ มัลลเทศก์	1. ความหมาย ความสำคัญ และ บทบาทหน้าที่ของมัลลเทศก์ 2. มารยาท จรรยาบรรณและ ลักษณะที่ดีของมัลลเทศก์	10	6

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	จำนวนเวลา (ชั่วโมง)	จำนวนแผน การจัดการ เรียนรู้
		3. การแสดงบทบาทสมมุติการ เป็นมัคคุเทศก์ 4. มนุษย์สัมพันธ์ 5. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น 6. การศึกษานอกสถานที่		
7	ภาษาอังกฤษเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านโป่ง	1. บทสนทนาอย่างง่าย เกี่ยวกับการ ตนเอง และสถานท่องเที่ยว ในชุมชน 2. ศัพท์เฉพาะของสถานที่ ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง	4	1
		รวม	40	18

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ นี้ ได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแบบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งการจัดทำหลักสูตรจะต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามชื่อเรียกของหลักสูตรคือ มาตรฐานมัคคุเทศก์ 1-5 ซึ่งในแต่ละมาตรฐานจะวัดผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านแตกต่างกันไป ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ดังตาราง 3

ตาราง 3 มาตรฐานที่นำมาใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน	ผลการเรียนรู้		
			ความรู้	ทักษะ	เจตคติ
1	ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง	มคอ.เทศก์ 1	✓	✓	✓
2	สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี	มคอ.เทศก์ 1	✓		✓
3	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	มคอ.เทศก์ 2	✓	✓	✓
4	สถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน บ้านโป่ง	มคอ.เทศก์ 3	✓	✓	✓
5	การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	มคอ.เทศก์ 3	✓	✓	✓
6	ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมคอ.เทศก์	มคอ.เทศก์ 4	✓	✓	✓
7	ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิง นิเวศชุมชนบ้านโป่ง	มคอ.เทศก์ 5	✓	✓	✓

การประเมินผลเรื่องมคอ.เทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดการประเมินผลไว้ 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัยและด้านจิตพิสัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติชุมชนวัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยความหมายของระบบนิเวศวิทยา ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเป็นมคอ.เทศก์ มารยาทจรรยาบรรณ มนุษยสัมพันธ์ หลักการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และภาษาอังกฤษง่าย ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แบบทดสอบปรนัย จำนวน 50 ข้อ 25 คะแนน และแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ 5 คะแนน รวมทั้งสิ้น 30 คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องมัลลเทศก์น้อย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดดังนี้

ดีมาก	หมายถึง	ได้คะแนน	25-30	คะแนน
ดี	หมายถึง	ได้คะแนน	20-24	คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	ได้คะแนน	15-19	คะแนน
พอใช้	หมายถึง	ได้คะแนน	10-14	คะแนน
ควรปรับปรุง	หมายถึง	ได้คะแนน	00-09	คะแนน

2. ด้านทักษะพิสัย ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน ความสามารถ ตามคุณลักษณะ
การปฏิบัติงานของผู้เรียน โดยใช้แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และให้วิทยากรท้องถิ่นและ
ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลงานของผู้เรียนจำนวน 3 ครั้ง 60 คะแนน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินทักษะ
การปฏิบัติงานในเรื่องมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนสามารถบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว
ในชุมชนบ้านโป่งได้ครบถ้วนและงูใจ
- 4 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนสามารถบรรยายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
บ้านโป่งให้ผู้อื่นฟังเข้าใจได้
- 3 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนสามารถบอกเล่าเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน
บ้านโป่งได้
- 2 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์ได้
- 1 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์โดยมีผู้อื่น
คอยช่วยเหลือ

3. ด้านจิตพิสัย ประเมินคุณลักษณะและเจตคติในการปฏิบัติงาน โดยใช้แบบประเมิน
พฤติกรรมด้วยการให้ครูผู้สอนสังเกตพฤติกรรมและซักถามผู้เรียนระหว่างปฏิบัติงาน จำนวน
2 ครั้ง 10 คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณลักษณะและเจตคติในการปฏิบัติงาน

ดีมาก	ได้	5	คะแนน	หมายถึง	ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความ
รับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ในระดับดีมาก |
|-------|-----|---|-------|---------|--|

ดี ได้ 4 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความ
รับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ในระดับดี

ปานกลาง ได้ 3 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความ
รับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ในระดับปานกลาง

น้อย ได้ 2 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความ
รับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ในระดับน้อย

น้อยมาก ได้ 1 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความ
รับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ในระดับน้อยมาก

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเรื่องมัลกุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอต้นทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากแบบประเมินผลการเรียนรู้
แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานและแบบประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน นำคะแนนของแต่ละคน
มารวมกันเป็นค่าร้อยละแล้วพิจารณาโดยเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ผ่านที่กำหนดไว้คือ คะแนนรวมได้เท่ากับร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มโดยรวม
ภาคความรู้ (พุทธิพิสัย) มี 30 คะแนน ภาคปฏิบัติ (ทักษะพิสัย) มี 60 คะแนน และภาคคุณลักษณะ
เจตคติในการทำงาน (จิตพิสัย) มี 10 คะแนน การกำหนดช่วงที่ผ่านเกณฑ์โดยเปรียบเทียบกับการ
ตัดสินผลการเรียนของกรมวิชาการ (2535, หน้า 19) ดังนี้

80-100	หมายถึง	ระดับดีมาก
70-79	หมายถึง	ระดับดี
60-69	หมายถึง	ระดับปานกลาง
50-59	หมายถึง	ระดับควรปรับปรุง
40-49	หมายถึง	ระดับควรแก้ไข

3. การใช้หลักสูตร

ในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ นั้น ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการใช้หลักสูตรดังต่อไปนี้

3.1 การวางแผนการใช้หลักสูตรฯ

3.1.1 การประสานงานและเตรียมบุคลากร ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยประสานงานกับครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีจำนวน 1 คน และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยให้ทราบ จากนั้นครูผู้สอนฯ ได้แนะนำให้ผู้วิจัยทำหน้าที่สื่อเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่ง เพื่อขออนุญาตดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และขอเก็บข้อมูลภายในโรงเรียน หลังจากผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงได้ติดต่อกับฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยการจัดทำหลักสูตรและการวางมาตรฐานหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อกับนายประกิจ เสาร์แก้ว นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ผู้นำชุมชน และนายสมใจ ปงหาญ ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้รู้ในชุมชนด้านประวัติของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง มาช่วยสอนและปรึกษาหารือร่วมกันในการคัดเลือกมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการเป็นมัคคุเทศก์ มาช่วยสอนเพิ่มเติมในหลักสูตรฯ นี้ ซึ่งได้แก่ นายทองสิทธิ์ มอญแสง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านโป่ง และมีประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ให้กับชุมชนมาแล้ว 3-4 ปี ให้ช่วยสอนในส่วน of แหล่งท่องเที่ยว (ป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง) และนายแก้ว คำราพิช ซึ่งเป็นผู้รู้ด้านสมุนไพรของชุมชนบ้านโป่ง นอกจากนี้ยังเป็นคณะกรรมการของชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งอีกด้วย มาช่วยสอนผู้เรียนในส่วน of แหล่งท่องเที่ยว (สวนสมุนไพรและการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ขอความอนุเคราะห์มัคคุเทศก์จากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ คือ นายทรงศักดิ์ ดินขุดทด มาเป็นวิทยากรพิเศษช่วยสอนในหลักสูตรนี้เพิ่มอีกด้วย หลังจากนั้นจึงอธิบายการประเมินผลผู้เรียนให้เข้าใจตรงกัน

3.1.2 การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เมื่อผู้วิจัยประสานงานกับครูผู้สอนฯ และวิทยากรต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร เตรียมแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดทำเอกสารครั้งนี้ได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ผู้สอนฯ จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรร่วมกับผู้วิจัยด้วย

3.1.3 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรนั้น ผู้วิจัยได้ปรึกษากับครูผู้สอนฯ แล้วครูผู้สอนฯ ได้มอบหมายให้ผู้วิจัยทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ในกลุ่มสาระเพิ่มเติม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน ในช่วงคาบที่ 2 ถึงคาบที่ 5 ช่วงเวลา 10.30 – 12.00 น. ในระหว่างวันจันทร์และวันพฤหัสบดีของทุกสัปดาห์ เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านโป่งมีเพียง 10 คน ครูผู้สอนก็มี 1 คน ทำให้การประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นไปอย่างรวดเร็ว

3.2 การดำเนินการสอนตามหลักสูตร โดยผู้วิจัยนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ที่มีรายละเอียดตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีทั้งหมด 7 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 40 ชั่วโมง และดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยและครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในการดำเนินการสอนหลักสูตรฯ ครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ ครูผู้สอนฯ มีภาระงานมาก ทำให้ผู้วิจัยต้องร่วมในการดำเนินการสอนด้วย และคอยดูแลเกี่ยวกับการเรียนการสอนของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้การดำเนินไปตามแผนการสอนที่ได้จัดทำไว้ และเริ่มดำเนินการสอนตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ถึง 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 รวมเป็นเวลา 2 เดือน 10 วัน ซึ่งจะสอนในเวลา 10.30 – 12.00 น. ของทุกวันจันทร์และวันพฤหัสบดี โดยกิจกรรมการเรียนการสอนจะเริ่มจาก

1. หัวข้อเรื่อง ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งอาณาเขต สภาพอากาศ ผู้สอนคือ นายสมใจ ปงหาญ ผู้รู้ในชุมชน
2. ส่วนเรื่อง สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ผู้สอนคือ นายประกิจ เสาร์แก้ว
3. เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม เทศกาลประเพณี ระบบนิเวศ ความหมาย องค์ประกอบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ผู้สอนคือ ผู้วิจัยสอนร่วมกับอาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ
4. เรื่อง วัฒนธรรมความเชื่อ และวิถีชีวิตรวมทั้งสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง ผู้สอนคือ นายสมใจ ปงหาญ สอนร่วมกับนายทองสิทธิ์ มอญแสง และนายแก้ว คำราพิข
5. เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์ และการแสดงบทบาทการเป็นมัคคุเทศก์ ผู้สอนคือ นายทรงศักดิ์ ดินขุนทด และนายสมใจ ปงหาญ
6. การศึกษานอกสถานที่ ผู้วิจัยสอนร่วมกับอาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ และนายสมใจ ปงหาญ

7. เรื่อง ภาษาอังกฤษง่าย ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้สอนคือ ผู้วิจัย และ อาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ

การประเมินพฤติกรรมตลอดการดำเนินการเรียนการสอน จะมีการประเมินผล พฤติกรรมทุกครั้ง โดยผู้ประเมินคือผู้สอนในแต่ละหัวข้อเรื่องนั้น ๆ ส่วนผู้วิจัยจะคอยติดตามและ สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของทั้งผู้สอนและผู้เรียน รวมทั้งการสอบถามความคืบหน้าใน ด้านความสามารถของผู้เรียนตลอดการทดลองใช้หลักสูตร

สำหรับการประเมินผลการใช้หลักสูตรนั้นจะแสดงผลในรูปแบบของการแสดงตาราง ดังจะดูได้ในตอนที่ 2 ต่อไป

ตอนที่ 2 ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเรียงลำดับ รายละเอียด ดังต่อไปนี้

ในการวิจัยครั้งนี้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และ ด้านจิตพิสัย สรุปผลดังตาราง 4-6

ตาราง 4 คะแนนและค่าร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธพิสัยของผู้เรียนเรื่อง
มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ คะแนนเต็ม 30 คะแนน

ลำดับที่	คะแนนพุทธพิสัย	คิดเป็นร้อยละ
1	23	76.67
2	24	80.00
3	21	70.00
4	21	70.00
5	20	66.67
6	22	73.33
7	18	60.00
8	21	70.00
9	20	66.67
10	22	73.33
ค่าเฉลี่ย	21.2	70.67

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านพุทธพิสัยในเรื่อง
มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ โดยรวมอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.2
คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 70.67 ซึ่งผู้เรียนที่ได้คะแนนสูงสุดคือ 24 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ
80.00 และระดับต่ำสุดคือ 18 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.00

ตาราง 5 คะแนนและค่าร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยของผู้เรียนเรื่อง
มัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ คะแนนเต็ม 60 คะแนน

ลำดับที่	คะแนนทักษะพิสัย	คิดเป็นร้อยละ
1	56	93.33
2	60	100.00
3	57	95.00
4	53	83.33
5	50	83.33
6	60	100.00
7	56	93.33
8	51	85.00
9	43	71.67
10	59	98.33
ค่าเฉลี่ย	54.5	90.83

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยในเรื่อง
มัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ โดยรวมมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก มีคะแนนค่าเฉลี่ย
รวมเท่ากับ 54.5 คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 90.83 และมีผู้เรียนที่ได้คะแนนสูงสุดคือ 60 คะแนน
หรือคิดเป็นร้อยละ 100.00 และต่ำสุดคือ 43 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.67

ตาราง 6 คะแนนและค่าร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยของผู้เรียนเรื่อง
มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ คะแนนเต็ม 10 คะแนน

ลำดับที่	คะแนนจิตพิสัย	คิดเป็นร้อยละ
1	9	90.00
2	9	90.00
3	9	90.00
4	7	70.00
5	8	80.00
6	8	80.00
7	9	90.00
8	9	90.00
9	6	60.00
10	9	90.00
ค่าเฉลี่ย	8.3	83.00

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัยในเรื่อง
มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ โดยรวมมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก มีคะแนนเฉลี่ยรวม
เท่ากับ 8.3 หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 83.00 และผู้เรียนที่ได้คะแนนสูงสุดคือ 9 คะแนน
หรือคิดเป็นร้อยละ 90.00 ต่ำสุดคือ 6 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.00

2. การประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน

การประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน ดังตาราง 7-9

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เรียนด้านสาระการเรียนรู้ ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ความยากง่ายของสาระการเรียนรู้	4.40	0.52	ระดับดี
2. การจัดลำดับสาระการเรียนรู้	4.30	0.70	ระดับดี
3. ความเหมาะสมกับชีวิตประจำวัน	4.10	0.67	ระดับดี
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และ ภาคภูมิใจในชุมชนบ้านเกิดของตน	4.10	0.79	ระดับดี
5. ความเหมาะสมด้านทฤษฎีและปฏิบัติ	4.20	0.67	ระดับดี
6. เวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.50	0.84	ระดับดีมาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.27	0.70	ระดับดี

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดสาระการเรียนรู้ในเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฯ โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับดี ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.27

สำหรับเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก โดยเสนอความคิดเห็นว่า เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่นานเกินไป (1 ชั่วโมง 30 นาที) ซึ่งเวลาที่ใช้ไม่มากจนเกินไปจนทำให้เกิดความเบื่อหน่าย สำหรับการสอนในการเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ตื่นเต้น เพลิดเพลินในช่วงเวลาการสอนนั้น ๆ สำหรับการเรียนรู้ในห้องเรียนก็จะมีกิจกรรมมาเสริม ทำให้ชั่วโมงเรียนผ่านไปอย่างรวดเร็ว และไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอ่อนล้าจนเกินไป

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เรียนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียน
บ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.52	ระดับดีมาก
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	4.60	0.92	ระดับดีมาก
3. วิทยากรท้องถิ่นมีความรู้ดีเรื่องชุมชน	4.10	0.70	ระดับดี
4. ความสามารถของวิทยากรท้องถิ่น ในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน	4.20	0.49	ระดับดี
5. ความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้	4.70	0.95	ระดับดีมาก
6. ความเหมาะสมของการฝึกปฏิบัติ การเป็นมัคคุเทศก์น้อย	4.00	0.70	ระดับดี
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.37	0.71	ระดับดี

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ โดยเฉลี่ยมีความเหมาะสมในระดับดีมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.37 เนื่องจากวิทยากรท้องถิ่นมีความรู้ดีเรื่องชุมชน ความสามารถของวิทยากรท้องถิ่นในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนดี และมีความเหมาะสมในการฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์น้อย

สำหรับความเหมาะสมในระดับดี อันดับ 1 คือ ความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอน อันดับ 2 คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และอันดับ 3 คือ ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่มีความหลากหลาย คือ มีผู้สอนหลายท่าน ทำให้ผู้เรียนมีความตื่นเต้น น่าสนใจ อยากทำความรู้จักกับครูผู้สอนที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาสอนในหลักสูตรฯ นอกจากนั้นผู้สอนแต่ละคนก็มีการเตรียมสื่อการสอนมาต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย และทำให้เข้าใจในบทเรียนมากขึ้น สำหรับการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนให้เหตุผลว่า ผู้สอนทุกคนใจดี เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ

และให้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความรักและความเป็นกันเองกับนักเรียนอย่างเสมอภาคเท่ากันทุกคน นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพอใจมากกับการเรียนนอกห้องเรียน โดยสังเกตเห็นได้จากเด็ก ๆ สนุกสนานและเรียนรู้ได้รวดเร็ว มีสมาธิมากกว่าเรียนในห้องเรียน นักเรียนจะมาถามครูเสมอว่า “วันนี้จะไปเรียนกันที่ไหน เรียนกับใคร” และเด็กบางคนที่ได้คะแนนการเรียนไม่ดี กลับทำงานได้อย่างดี และมีสมาธิมากขึ้น ให้ความร่วมมือกับครูและวิทยากรท้องถิ่นดีมากพอ ๆ กับนักเรียนในกลุ่มเรียนดี

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เรียนด้านประโยชน์ที่ได้รับในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตรงต่อเวลา	4.20	0.70	ระดับดี
2. การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าแสดงออก	4.60	0.42	ระดับดีมาก
3. การส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.20	0.79	ระดับดี
4. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชุมชน	4.40	0.82	ระดับดี
5. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการพูด	4.40	0.97	ระดับดี
6. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.10	0.87	ระดับดี
7. การส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ	4.10	0.87	ระดับดี
8. การส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ	4.50	0.85	ระดับดีมาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.31	0.79	ระดับดี

จากตาราง 9 ความคิดเห็นของผู้เรียนด้านประโยชน์ที่ได้รับจากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ ที่อยู่ในระดับดีมาก คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าแสดงออก และการส่งเสริม ให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับดี

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าแสดงออกโดยแต่ละชั่วโมง ของการเรียนการสอน ผู้เรียนจะต้องนำเสนอรายงานหรือฝึกพูดหน้าชั้นเรียนเกือบทุกชั่วโมง ต้องฝึกการประเมินตนเองและประเมินเพื่อนด้วย ซึ่งประเมินผลแต่ละครั้งจะต้องนำข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นต่อไป และสอนให้พูดในสิ่งที่ดีสิ่งที่ถูกต้องกับคนแปลกหน้า ส่วนการส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ผู้เรียนสามารถเข้าใจอาชีพมัคคุเทศก์ มากขึ้น เพราะได้เห็นเทคนิควิธีการทำงานของมัคคุเทศก์มืออาชีพ และเห็นถึงความสำคัญของ อาชีพมัคคุเทศก์ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นและในประเทศเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียน ได้เข้าใจว่าอาชีพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนี้สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้

3. การประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ปกครองของผู้เรียนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติของชุมชน เพิ่มมากขึ้น	4.70	0.48	ระดับดีมาก
2. ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.10	0.67	ระดับดี
3. ผู้เรียนเกิดความรักและความผูกพันกับ ชุมชน	3.90	0.74	ระดับดี
4. ผู้เรียนเกิดการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวในชุมชน	4.30	0.95	ระดับดี
5. ผู้เรียนเกิดความชื่นชมต่อวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน	4.60	0.52	ระดับดีมาก
6. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ	4.10	0.74	ระดับดี
7. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์	4.10	0.99	ระดับดี
8. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในชุมชนมากขึ้น	4.10	0.88	ระดับดี
9. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่การเป็น มัคคุเทศก์ได้	4.10	0.74	ระดับดี
10. ผลจากการเรียนเรื่องมัคคุเทศก์น้อย ทำให้เกิดแนวทางในการประกอบอาชีพ	4.30	0.67	ระดับดี
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.23	0.74	ระดับดี

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองของผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับดี ยกเว้นความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนที่เกิดความชื่นชมต่อวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน อยู่ในระดับดีมาก โดยผู้ปกครองให้ความเห็นว่า หลังจากทีบุตรหลานได้เรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นี้แล้ว บุตรของตนมีความสนใจและอยากรู้เรื่องประเพณีของชุมชนในสมัยอดี้อย่างลึกซึ้ง มีความสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านและอยากมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมที่เก่าแก่ของชุมชนบ้านโป่งมากขึ้น

4. การประเมินความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้น ผู้นำชุมชนได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

4.1 ในด้านผลงานการปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของผู้เรียน ผู้นำชุมชนเห็นว่า ผู้เรียนที่เป็นนักเรียนชายมีความกล้าแสดงออกในด้านการพูดและการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวได้ดี ส่วนนักเรียนหญิงนั้นยังไม่ค่อยกล้าพูดเท่าที่ควร และการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ผู้เรียนสามารถจดจำรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดี แต่ยังไม่สามารถสอดแทรกความสนุกสนานงูใจให้กับผู้ฟังได้ ดังนั้นผู้เรียนควรหมั่นฝึกฝนประสบการณ์จริงจากการรับนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดร่วมกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อเป็นการซึมซับลีลาการตอบโต้ปัญหา การเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ให้มีความสนุกสนานมากขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนจะเป็นมัคคุเทศก์น้อยแล้ว ยังสามารถทำให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประกอบเป็นอาชีพเสริมและนารายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อีกด้วย

4.2 สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ผู้นำชุมชนเห็นว่าควรมีการจัดอบรมแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน โดยเชิญบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้อาวุโสในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียน ได้เลือกเรียนตามความสนใจ ความถนัดของแต่ละคน เพื่อเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ให้คงอยู่ต่อไป

4.3 ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนแนะนำให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ ได้แก่ การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การปลูกไม้ตัดดอกพันธุ์เบญจมาศ การจักสานไม้ไผ่ เป็นต้น

4.4 ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนให้ข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนและชุมชนควรประสานงานกันเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการ การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้มีความพร้อมเสมอ เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนและแหล่งเรียนรู้ให้กับลูกหลานต่อไป

4.5 ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนแสดงความคิดเห็นว่า ควรมีการเปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดทั้งปีการศึกษาเพื่อเตรียมพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาในช่วงฤดูการท่องเที่ยวที่จะมาถึงในแต่ละปี

5. การประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอน

การประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอนจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การตรวจสอบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตร โดยมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

5.1 ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ครูผู้สอนพอใจกับการพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยผู้สอนสังเกตได้จากการสอนในแต่ละครั้ง นักเรียนส่วนใหญ่มีความตั้งใจเรียนดี และอยากให้มีการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ทุกวัน นอกจากนี้ยังสังเกตได้จากก่อนการลงพื้นที่ปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อย ผู้เรียนมีการซักซ้อมและทบทวนความรู้ก่อนปฏิบัติงานจริง

5.2 ด้านความเหมาะสมของการวางแผนหลักสูตรนั้น ครูผู้สอนเห็นว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความชัดเจน และเหมาะสมกับวัยผู้เรียนและครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย สำหรับการคัดเลือกและการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความครบถ้วน ในตัวเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ดี การจัดเนื้อหาสาระมีความเหมาะสมดี เนื่องจากการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเป็นขั้นตอนในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนมีความเห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะเป็นขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติตามได้ง่าย นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้สัมผัสแหล่งเรียนรู้จริง ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวจริง ๆ ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นรวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติงานเองโดยมีวิทยากรท้องถิ่นให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งครูผู้สอนเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ นั้นมีความหลากหลายและมีขั้นตอนที่เหมาะสมมาก

จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากการลงมือปฏิบัติจริงและจากสภาพแวดล้อมในชุมชน ผู้เรียนจึงมีความรู้ในการทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งผู้เรียนต้องอาศัยความเพียรในการฝึกฝนด้วยตนเองต่อไป เพื่อให้มีทักษะการแก้ปัญหาและความคล่องแคล่วแม่นยำในข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นมัคคุเทศก์มืออาชีพต่อไป

สำหรับการประเมินผลนั้น ครูผู้สอนเห็นว่ามีความหลากหลายมากและกำหนดวิธีการประเมินผลได้ครอบคลุมในเนื้อหาสาระของหลักสูตร ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัยใช้แบบทดสอบ ด้านทักษะพิสัยใช้แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานที่ประเมินจากการแสดงบทบาทสมมติและการทดลองปฏิบัติงานจริง โดยขอความร่วมมือจากวิทยากรท้องถิ่นในการประเมินผลงานของผู้เรียน และด้านจิตพิสัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ครูผู้สอนเห็นว่า การประเมินผลหลักสูตรเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการประเมินตามสภาพจริง

5.3 ด้านความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร การประสานงานและการเตรียมบุคลากร นั้น ครูผู้สอนเห็นว่า ผู้วิจัยได้มีการประสานงานกับบุคลากรของโรงเรียน และการเชิญวิทยากรจากที่ต่าง ๆ ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถเลือกวิทยากรท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม สำหรับการทำเอกสารประกอบเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็มีเนื้อหาครบถ้วน ส่วนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังน้อยเกินไป เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้การประชาสัมพันธ์ในช่วงเวลาสั้น ๆ ซึ่งมีการประชาสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนให้ความสนใจดีมาก เพราะเป็นเนื้อหาวิชาใหม่สำหรับผู้เรียน นอกจากนี้ผู้เรียนยังให้ความสนใจกับแหล่งเรียนรู้และวิทยากรต่าง ๆ ที่ผลัดเปลี่ยนกันมาสอนตามหัวข้อเนื้อหาที่ได้จัดสรรไว้สัดส่วนที่เหมาะสม

5.4 ด้านผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครูผู้สอนมีความเห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต รวมทั้งนำความรู้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ต่อไป

5.5 ครูผู้สอนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นว่า ปัจจัยที่ทำให้การสอนเนื้อหาสาระของหลักสูตรยังไม่ครบถ้วน เนื่องจากบุคคลที่ทำการสอนมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ไม่เท่ากันหรือมีวิธีการสอนที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนไม่คุ้นเคยและได้รับสาระสำคัญไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความสับสนในเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่ผู้เรียนได้เรียนไปบ้าง สำหรับแนวทางในการแก้ไข คือ หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากวิทยากรท้องถิ่นแล้ว ครูผู้สอนหลักสูตรนั้น ๆ จะต้องเข้ามาอธิบายและสรุปใจความสำคัญให้ผู้เรียนได้เข้าใจตรงกันอีกครั้งเสียก่อนแล้วจึงทำการสอนในเรื่องต่อไป

อุปสรรคและข้อจำกัดของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จากการสังเกตและร่วมทำการสอนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในเรื่องของเวลาเรียนที่มีจำกัด เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เปิดทำการสอนในช่วงภาคเรียนที่ 2 ซึ่งภาคเรียนนี้มีวันหยุดและกิจกรรมมาก ทำให้การเรียนการสอนชะงักและไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งครูโรงเรียนบ้านโป่งมีน้อย เมื่อทางเขตการศึกษามีคำสั่งให้ครูไปอบรมความรู้ต่าง ๆ โรงเรียนก็ต้องหยุดทำการสอน นอกจากนี้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็มีน้อยเช่นกัน เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมนักเรียนก็ต้องไปร่วมทำกิจกรรมด้วย จึงไม่สามารถทำการเรียนการสอนได้ ดังนั้นควรแก้ปัญหาด้วยการเปิดทำการสอนทั้ง 2 ภาคเรียน กล่าวคือ ภาคเรียนที่ 1 ให้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและฝึกปฏิบัติเรื่องการนำเสนอข้อมูล ส่วนภาคเรียนที่ 2 ให้เรียนรู้เรื่องของการฝึกประสบการณ์ในการรับนักท่องเที่ยวจริง และการศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อศึกษาเทคนิควิธีการทำงานของมัคคุเทศก์ในที่ต่าง ๆ

นอกจากนี้ปัญหาที่พบในการเรียนการสอนอีกคือ ก่อนทำการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้ทำเพียงการชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรเท่านั้น ไม่ได้จัดให้มีการฝึกอบรมผู้สอนตามขั้นตอนในแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบของสปายโมเดล (Spie Model) ของอำนาจ จันทร์เป็น ทำให้ผู้สอนสื่อความหมายต่าง ๆ ในบางส่วนของเนื้อหาไม่ตรงกัน แนวทางแก้ไขต่อไปคือ จะต้องมีการจัดฝึกอบรมผู้สอนทั้งหมดที่ทำการสอนในหลักสูตร เพื่ออธิบายเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือมีการชี้แจงให้นักเรียนได้ทราบว่า การเรียนรู้มีหลายรูปแบบอย่ายึดตามแบบ

ระบบของโรงเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งการเรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ นี้ จะยึดเอาความหลากหลายของผู้สอน และเทคนิคการถ่ายทอดที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดอีกคือ การฝึกปฏิบัติในการรับนักท่องเที่ยวจริงของผู้เรียนยังมีน้อย เนื่องจากปัญหาการแย่งชิงนักท่องเที่ยวระหว่างมหาวิทยาลัยแม่โจ้กับชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านโป่ง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสรับนักท่องเที่ยวน้อยลง แนวทางแก้ไขคือ ต้องจัดทำการตลาดประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่งให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น พร้อมทั้งระบุชื่อและที่ติดต่อให้ชัดเจน เพื่อป้องกันปัญหาการแย่งชิงนักท่องเที่ยว หรือฝากการประสานงานไปกับท้องถิ่น จังหวัด หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ การนำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ และตอนที่ 2 การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ และการวางแผนหลักสูตรจำนวน 11 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่ง ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการใช้หลักสูตรมีจำนวน 13 คน ประกอบด้วย ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชน ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ประกอบด้วย ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชน สำหรับเครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ชั่วโมง และแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบ คู่มือประกอบการสอน แผนการสอน และสื่อการสอน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง

สรุป

จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1. การวิเคราะห์สถานการณ์

1.1 บริบทของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 16 กิโลเมตร ทางเข้าสู่ชุมชนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย พื้นที่อยู่ติดกับป่าอนุรักษ์สันทราย ซึ่งมีสภาพเป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพืชสมุนไพร มีตาน้ำผุดที่เรียกว่า “หัวปลิง” มีอ่างเก็บน้ำ ชุมชนจึงมีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน ป่าไม้ และน้ำใช้ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีน้ำประปาภูเขาใช้ในการเกษตร มีน้ำประปาผิวดินสำหรับบริโภค ชุมชนมีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยเป็นชนชาวไทยใหญ่อพยพมาเพื่อตั้งชุมชน ประชาชนในชุมชนนี้มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และส่วนใหญ่จะทำงานในโครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์วิจัยพืชไร่ จังหวัดเชียงใหม่ มีบางครอบครัวประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ อาชีพเกษตรกรรมที่สำคัญคือ การปลูกมะม่วง การปลูกไม้ดอกสายพันธุ์เบญจมาศ โดยได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย อาชีพที่สำคัญอีกอาชีพหนึ่งของชุมชนบ้านโป่งคือ การหาของป่า คนในชุมชนบ้านโป่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดประจำชุมชนคือ วัดดอยแท่นพระผาหลวง ด้านวัฒนธรรมประเพณี มีประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีดำหัวเจ้าพ่อศาลโป่ง สรงน้ำพระธาตุสี่บะตาบ้าน ส่งเคราะห์ แสกนา ขึ้นท้าวทั้งสี่ ซึ่งจะมีผู้นำทางภูมิปัญญาเป็นผู้อาวุโสของหมู่บ้านเป็นผู้จัดการด้านพิธีกรรม นอกจากวิถีชีวิตและประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นแล้ว ชุมชนบ้านโป่งยังมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ คือ กิจกรรมการสาธิตเกษตร และชื่นชมแปลงไม้ตัดดอกพันธุ์เบญจมาศ การเดินเท้าชมหรือขี่จักรยานบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ชมสวนสมุนไพรสักการะวัดดอยแท่นพระผาหลวง โครงการพัฒนาบ้านโป่งตามพระราชดำริ ตกปลาอ่างเก็บน้ำห้วยใจ๋ เยี่ยมชมหมู่บ้านและวัฒนธรรมล้านนา เป็นต้น

สำหรับสภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านโป่ง โรงเรียนบ้านโป่งตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านโป่งกำลังจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา โดยยึดแนวทางตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งโรงเรียนอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนที่มีพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้ามีกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนส่วนใหญ่จะมาใช้สถานที่จัดกิจกรรมที่โรงเรียน เพราะมีอาคารเอนกประสงค์ไว้สำหรับบริการให้กับชุมชน นอกจากนี้ชุมชนและโรงเรียนบ้านโป่งร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ณ บริเวณโรงเรียนบ้านโป่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นและกระจายรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนยังมีส่วนช่วยในการจัดประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้กับทางชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งอีกด้วย สภาพโดยทั่วไปของชุมชนกับโรงเรียนบ้านโป่งจึงสอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกคุณทศกัณฐ์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 สภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่ง มีการดำเนินการจัดหลักสูตรท้องถิ่นหลายลักษณะ โดยการเพิ่มเติมไปในหลักสูตรแกนกลาง 30% แทรกในวิชาการทำงานพื้นฐาน อาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ สุขศึกษา คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ สาระเพิ่มเติม และการจัดทำเป็นโครงการแทนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดให้มีการเรียนการสอนจำนวน 40 ชั่วโมง ต่อปีเน้นการฝึกปฏิบัติโดยการให้นักเรียนได้ลงมือทำจริงตามแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ดำเนินการสอนโดยครูประจำชั้น และครูอาสา มีการจัดทำโครงการแทนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แต่ปัญหาที่พบคือ ครูมีไม่เพียงพอบวกกับครูมีภาระงานประจำที่มากมาย ทำให้โรงเรียนต้องอาศัยบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงไม่สามารถควบคุมการเรียนการสอนให้ดีเท่าที่ควรได้ ส่งผลทำให้ครูประเมินผลผิดพลาดได้ สำหรับคำแนะนำในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นคือ ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการฝึกอบรมครูอาสาให้มีประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ สำหรับการประเมินผลควรมีการประเมิน 3 ด้าน คือ ความสนใจของผู้เรียน ทักษะการนำเสนอ และความสามารถทางด้านการกล้าแสดงออก

1.3 ความต้องการหลักสูตรมรดกคุณทศกัณฐ์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน ทั้งหมดต่างให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ต้องการให้โรงเรียนบ้านโป่งมีหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกคุณทศกัณฐ์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยให้เหตุผลว่า โรงเรียนและชุมชนมีสภาพที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้เพราะ มีทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสม นำเรียนรู้อ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านวัฒนธรรมประเพณีที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้บุตรหลานได้ โดยผู้เรียนอาจทำหน้าที่เป็นมรดกคุณทศกัณฐ์น้อยที่มีความรู้

ความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามให้กับนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการประกอบอาชีพในชุมชน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หรือยึดเป็นอาชีพต่อไปในอนาคต เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นควรจัดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และควรมีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เนื้อหาที่ใช้สอนควรจัดให้ครอบคลุมโดยเริ่มตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบนิเวศ สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์ และภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการศึกษาพบว่า ในเรื่องความต้องการคุณลักษณะมัคคุเทศก์น้อยที่พึงประสงค์นั้นต้องการให้นักเรียนมีทักษะการถ่ายทอดความรู้ มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น ควรเน้นกิจกรรมกลุ่มให้มาก การสาธิตจากวิทยากรท้องถิ่น การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ควรเน้นการประเมินผลจากการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้เรียน หลังจากการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาออกแบบและวางแผนหลักสูตร โดยมีรายละเอียดอยู่ในข้อต่อไป

2. การวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ รวมทั้งการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ มาออกแบบหลักสูตรด้วยการผสมผสานการจัดหลักสูตร 2 รูปแบบ คือ เป็นการออกแบบหลักสูตรที่ผสมผสานกันระหว่างการออกแบบที่ยึดเอากิจกรรมและปัญหาสังคมเป็นหลัก บวกกับหลักสูตรที่ยึดเอาสมรรถภาพเฉพาะด้านเป็นหลักมาจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แนวการจัดการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดวิธีการประเมินผล ซึ่งรายละเอียดของหลักสูตรประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ และแนวการจัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมถูกต้อง

3. การนำหลักสูตรไปใช้ ผู้วิจัยจัดทำแผนการใช้หลักสูตรโดยมีการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่ การทำหนังสือแจ้งผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนบ้านโป่ง การติดต่อกับครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อขอชั่วโมงสอน รวมทั้งการขอความร่วมมือจากวิทยากรท้องถิ่น (มัคคุเทศก์ท้องถิ่น) และจากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้มาร่วมสอน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร จัดเตรียมสถานที่ที่จะใช้ในการทำการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับผลการใช้หลักสูตรผู้วิจัยจัดทำไว้ในตอนที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2 ชั้นตอน 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาเรื่องการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยในเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ โดยรวมมีคะแนนอยู่ในระดับดี ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยโดยรวมมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตพิสัย โดยรวมมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก

2. ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับผลการใช้หลักสูตร ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งความคิดเห็นของผู้เรียนด้านสาระการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับดี แต่มีความคิดเห็นที่อยู่ในระดับดีมากอยู่ 1 ข้อ คือ เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ส่วนความคิดเห็นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี และมีความคิดเห็นในระดับดีมากอยู่ 3 อันดับ คือ อันดับ 1 ความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอน อันดับ 2 คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและ อันดับ 3 คือ ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับความคิดเห็นของผู้เรียนทางด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยรวมอยู่ในระดับดี และมีความคิดเห็นในระดับดีมากมี 2 ข้อ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าแสดงออก และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

3. ความคิดเห็นของผู้ปกครองของผู้เรียนต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้ปกครองของผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในหลักสูตร มักคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ โดยรวมอยู่ในระดับดี ยกเว้นความคิดเห็นของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนที่มีต่อความชื่นชมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน อยู่ใน ระดับดีมาก

4. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนในด้านผลการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้เรียน ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนมีความเห็นว่า ผู้เรียนที่เป็น นักเรียนชายมีความกล้าแสดงออกในด้านการพูดได้ดี ส่วนนักเรียนหญิงนั้นยังไม่ค่อยกล้าพูด เท่าที่ควร ในด้านการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้เรียนสามารถจดจำรายละเอียด ต่าง ๆ ได้ดี แต่ยังไม่สามารถสอดแทรกความสนุกสนานใจให้กับผู้ฟังได้ สำหรับด้านความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ควรมีการจัดอบรมแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอยู่ในชุมชน โดยเชิญผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้อาวุโสในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร ควรจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องของการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การปลูกไม้ตัดดอกพันธุ์เบญจมาศ การจักสานไม้ไผ่ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนควรประสานงานกับชุมชนเพื่อส่งเสริมให้มีการ จัดการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้มีความพร้อมตลอดเวลาสำหรับใช้ เป็นแหล่งเงินทุนและแหล่งเรียนรู้ให้กับลูกหลานต่อไป และควรมีการเปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่นนี้ ตลอดทั้งปีการศึกษา

5. ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครูผู้สอนมีความเห็นว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความชัดเจน และเหมาะสมกับวัยผู้เรียนและครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะ พิสัย และด้านจิตพิสัย สำหรับการคัดเลือกเนื้อหาสาระมีความเหมาะสมดี เนื่องจากเรียงลำดับจาก ง่ายไปหายาก ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเป็นขั้นตอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมี ความเหมาะสมผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย สำหรับการประเมินผลนั้น พบว่า การประเมินผล ในหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการประเมินผลตามสภาพจริง ด้านความ เหมาะสมของการใช้หลักสูตร มีการประสานงานและการเตรียมบุคลากรได้ดี สามารถเลือก วิทยากรท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ด้านการจัดทำเอกสารประกอบเนื้อหานั้นมี ความครอบคลุมครบถ้วน ส่วนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรยังอยู่ในระดับน้อย จัดทำแต่เฉพาะกลุ่ม ส่วนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสม คือวิทยากรที่ผลัดเปลี่ยนกันมาให้ความรู้ ตามหัวข้อเนื้อหาที่ได้จัดสรรไว้ได้อย่างเหมาะสม สามารถทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ และกระตือรือร้น

ที่จะเรียน ส่วนด้านผลการใช้หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้น ครูผู้สอนเห็นว่า สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น และนอกท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่ามีชุมชนบ้านโป่งมีความจำเป็นและความต้องการใช้หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยๆ เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้และสืบทอดเรื่องราวเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตชุมชน สังคม และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจิตพิสัย เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ที่กล่าวว่า เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมาจากหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรแม่บทไม่สามารถประมวลผลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้หมด การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อทัศนคติและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท ดังนั้นจึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัวอย่างเดียว

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงฯ ใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่ปรับปรุงมาจากสเปย์โมเดล (Spie Model) ของอานาจ จันทรเป็น (2532) ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่มีการผสมผสานขององค์ประกอบที่สำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้วิจัยเริ่มการพัฒนาหลักสูตรโดยการสำรวจบริบทของชุมชน สังคมและโรงเรียน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์หาความต้องการของการใช้หลักสูตรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นเพื่อนำมากำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2539) และงานวิจัยของ ปิยพร ชุมจันทร์ (2546) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นว่า ต้องการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้

เรื่องราวของท้องถิ่นคนในเรื่องสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถ
แก้ปัญหาพัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคมได้

รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบหลักสูตรโดยการกำหนด
วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่น เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม
ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ที่ชุมชนบ้านโป่งได้สืบทอดกันมายาวนาน นอกจากนี้หลักสูตร
ยังมุ่งหวังให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ทักษะและกระบวนการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ที่มีบทบาทหน้าที่
ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสังัด อุทรานันท์
(2527) ที่ได้กำหนดรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 รูปแบบ คือ 1. การยึดเอาสาขาวิชาหรือ
รายวิชาเป็นหลัก 2. การยึดเอาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก 3. การยึดเอา
กิจกรรมและปัญหาสังคมเป็นหลัก 4. การยึดเอาทักษะทางกระบวนการเป็นหลัก 5. การยึดเอา
สมรรถภาพเฉพาะด้านเป็นหลัก ซึ่งทั้ง 5 รูปแบบมีส่วนที่เหมาะสมกับหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง
มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ คือ ข้อ 3. การยึดเอากิจกรรมและปัญหาสังคมเป็นหลัก
เพราะมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาในหลักสูตรกับชีวิตจริง และข้อ 5. การยึดเอา
สมรรถภาพเฉพาะด้านเป็นหลัก ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งผลการปฏิบัติงานและเน้นการพัฒนา
สมรรถภาพของผู้เรียน

3. ด้านผลการทดลองใช้หลักสูตรนั้น ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านโป่งได้ให้ความร่วมมือใน
การเขียนหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ขึ้นตามคำจำกัดความของคำว่า
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของยศ สันตสมบัติ (2544, หน้า 237) ว่า เป็นการรวมตัวกันขององค์กร
ประชาชนในระดับชุมชนเพื่อแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาตนเอง กำหนดทิศทางการพัฒนา
ตนเองบนพื้นฐานจารีต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นแนวคิดในการนำ
รายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การพัฒนาอาชีพ การพลิกฟื้น
กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และการเชื่อมต่อกับปัญหาท้องถิ่นกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่
จากคำจำกัดความดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศฯ นี้ด้วย มีกระบวนการจัดทำคือ การประสานงานและเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้
หลักสูตร โดยเฉพาะการประสานงานกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์จากสมาคมจังหวัดเชียงใหม่
ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของกรมวิชาการ (2545) ว่า การจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษารวมทั้ง
บุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิดเห็น ประสานการณ์มาใช้ในการจัดทำ
หลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง

ทางเศรษฐกิจสังคม และการเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษาด้วย จนกระทั่งได้โครงร่างของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละแผนการเรียนรู้มีการใช้เทคนิคและสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น การใช้กระบวนการกลุ่ม การรายงาน การอภิปรายผล การปฏิบัติจริง การสาธิตจากมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การประเมินตามสภาพจริง และให้โอกาสผู้เรียนได้ศึกษานอกสถานที่ ไม่เรียนอยู่เฉพาะในห้องเรียนเพียงเท่านั้น โดยพานักเรียนไปศึกษายังแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและนอกชุมชน ได้ศึกษากับครูผู้สอนที่มีความรู้และประสบการณ์มากมายในอาชีพมัคคุเทศก์ ทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่เป็นอิสระ และเกิดความเป็นกันเองระหว่างผู้สอน ผู้เรียน จึงกล้าที่จะซักถามข้อมูลต่าง ๆ ผู้เรียนสนใจที่จะได้เรียนรู้เรื่องราวในชีวิตจริงที่มีความหมายต่อตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2542, หน้า 5) ที่ได้กล่าวถึงความมุ่งหมาย ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ในข้อ 3 คือการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อสร้างความรักความผูกพันและภาคภูมิใจในท้องถิ่นแก่ผู้เรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ ศรีวิสัย (2545) และอมรรัตน์ ชัยยศ (2546) ที่นำเอาชุมชนมาเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้งวิทยาการและวิทยาการทำให้ผู้เรียนเกิดรู้สึกผูกพันในถิ่นฐานของตนเองมากขึ้น และเห็นความสำคัญคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นของตน และผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครั้งนี้ พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนุกสนานในการเรียน มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงาน มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ มีทักษะในการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น นั่นอาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นนี้ได้เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เน้นกระบวนการปฏิบัติจริง เนื้อหาและกิจกรรมมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองและเพื่อน มีสภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง เรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นของนักเรียน นักเรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน

สำหรับการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีอุปสรรคและข้อจำกัด คือ 1. เวลาที่ใช้ในการเรียนที่มีจำกัด เนื่องจากมีกิจกรรมและวันหยุดในภาคเรียนที่ 2 นี้ค่อนข้างมาก 2. อุปสรรคทางด้านการขาดขั้นตอนของการฝึกอบรมผู้สอนก่อนทำการสอน ตามวิธีการพัฒนาหลักสูตรของอำนาจ จันทรเป็น (2532, หน้า 25) ในข้อ 3 ที่กล่าวว่า ควรมีการฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรและสื่อประเภทต่าง ๆ ทำให้การศึกษาครั้งนี้พบปัญหาการใช้หลักสูตรด้านการถ่ายทอดความรู้ของทีมผู้สอนที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ยังขาดประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้แบบระบบของโรงเรียน แนวทางในการแก้ไขของการศึกษาครั้งนี้ คือ เมื่อวิทยากรท้องถิ่นสอนเสร็จแล้ว ครูผู้สอนจะต้องมาสรุปความรู้ในหัวข้อนั้น ๆ อีกครั้งก่อนที่จะสอนเรื่องอื่นต่อไป

นอกจากนี้ยังพบปัญหาของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ ครูในโรงเรียนบ้านโป่งมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอนของจำนวนนักเรียน และนอกจากงานสอนประจำแล้วครูยังต้องทำงานด้านเอกสารวิชาการของโรงเรียนอีก ทำให้ครูไม่มีเวลาในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำลี ทองธิว และคณะ (2544) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องโครงการพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวาย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถของครูโรงเรียนบ้านต้นแก้วในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ขาดทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งทำให้ครูไม่สามารถได้ข้อมูลจากชุมชนมาใช้สร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้และวิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้อย่างแท้จริง บวกกับภาระงานของครูที่มีมากมายทำให้ครูไม่มีเวลาและความสามารถที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้

4. การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน พบว่า เนื้อหาที่เรียนมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนานและยังได้รับความรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทางอาชีพมัคคุเทศก์ สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนและเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับอาชีพมัคคุเทศก์ได้มากขึ้น การวัดผลและประเมินผลมีความหลากหลายและมีความยุติธรรม เพราะครูและวิทยากรท้องถิ่นร่วมกันประเมิน ส่วนชุมชนมีความพึงพอใจกับผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพร ชุมจันทร์ (2546) ที่ทำการศึกษารื่องของกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

เรื่อง การผลิตสื่อออก ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยสามารถระดมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มีการประสานงานกันในลักษณะเครือข่ายชุมชน สามารถร่วมกันเขียนเอกสารหลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอนและวิทยากรท้องถิ่นนำหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปทดลองสอน สอดรับกับกรมวิชาการ (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมนับตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และประเมินผลการดำเนินการของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ สอดคล้องกับชีวิตจริง ซึ่งผู้เรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ สามารถนำความรู้ในด้านอาชีพมัคคุเทศก์ไปประกอบทำเป็นอาชีพเสริมได้จริง โดยผู้นำชุมชนเห็นด้วยกับการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจและมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางธรรมชาติที่ควรค่าแก่รักษาและพัฒนาให้คงอยู่ในสภาพที่ดีต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ชัดยศ (2546) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาการจักสานกล่อ่งข้าวใบตาล ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีความต้องการที่จะส่งเสริมและอนุรักษ์การจักสานกล่อ่งข้าวใบตาลให้คงอยู่ต่อไป โดยใช้หลักสูตรพัฒนาท้องถิ่นเป็นตัวเชื่อม

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียนที่มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น และมีความรู้ในเรื่องของชุมชนมากขึ้นเช่นกัน ผู้ปกครองของผู้เรียนมีความพึงพอใจกับความสามารถของผู้เรียนที่สามารถปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมในชุมชนบ้านโป่งได้จริง สำหรับการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ เป็นการประเมินทั้งกระบวนการ ประกอบด้วย การประเมินการร่างหลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและการประเมินความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนและผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินผล นอกจากนี้ยังมีการประเมินตามสภาพจริงที่เหมาะสมกับนักเรียนและครอบคลุมทุกกระบวนการตามหลักสูตรแกนกลาง เช่นเดียวกับสมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2544, หน้า 93-95) ที่กล่าวว่า การประเมินผลตามสภาพจริงที่ออกแบบจากการสะท้อนพฤติกรรม และทักษะของผู้เรียนในสถานการณ์จริง และเป็นการประเมินที่เน้นงานที่นักเรียนแสดงออกในภาคปฏิบัติ (Performance) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) ผลผลิต (Product) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) และการที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงความต้องการของแต่ละบุคคล

จะเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนฝึกเป็นคนกล้าแสดงออกในเรื่องที่ถูกต้องแล้ว ยังสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่น นักเรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง สามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาครอบครัว และท้องถิ่น และยังสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ให้คงอยู่ในสภาพที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. หลักสูตรมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเปิดสอนภาคทฤษฎีในภาคเรียนที่ 1 และภาคปฏิบัติในภาคเรียนที่ 2 ซึ่งเป็นฤดูกาลท่องเที่ยว
2. ครูผู้สอนควรเตรียมความพร้อมในเรื่องของการประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นในการสอนแต่ละครั้งเพื่อลดปัญหาการสอนซ้ำซ้อนกัน
3. ควรมีการจัดอบรมและแนะนำการถ่ายทอดความรู้ให้แก่วิทยากรท้องถิ่นก่อนเปิดทำการเรียนการสอนในแต่ละครั้งแต่ละหลักสูตรที่จะจัดทำขึ้น
4. ในด้านของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควรมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดี สวยงาม สะอาด และเป็นระเบียบ เพื่อให้พร้อมต่อการเรียนรู้และการรองรับนักท่องเที่ยวต่อไป
5. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครั้งต่อไปควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ก่อนการเรียนรู้ (Pre-test) และหลังการเรียนรู้ (Post-test) เพื่อทดสอบความรู้ก่อนเรียนและความก้าวหน้าของผู้เรียนหลังจบหลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่น ๆ เกี่ยวกับการเกษตร เช่น การจัดทำดอกไม้อบแห้งสายพันธุ์เบญจมาศ การปลูกดอกเบญจมาศเพื่อการค้า การผลิตและการปลูกสมุนไพรพื้นบ้าน และภูมิปัญญาทางการจัดพิธีกรรมตามประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ ของชุมชน
2. ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานของผู้เรียนหลังจากจบหลักสูตรมัลลเทศก์น้อยไปแล้วว่าได้นำความรู้ที่ได้เรียนมา ไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริงหรือไม่

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). **หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523)**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2539). **ท้องถิ่น...กับการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2542). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน**. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545ก). **คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2545ข). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤติยา จักรสาร. (2545). **การส่งเสริมความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ให้แก่มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). **Ecotourism '96 : เอกสารสรุปผลการประชุมปฏิบัติการ**. วันพุธที่ 6 มีนาคม 2539 ณ ห้องเพลิดิจิต ถนนวิฑู กรุงเทพฯ.
- _____. (2540). **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: รายงานผลการดำเนินการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบัน.
- _____. (2545). **คู่มือเที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือน**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คม ชัด ลึก. (2548). **โครงการมัคคุเทศก์ใจแห่งหมู่บ้านหินแตก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย**. ฉบับวันที่ 16 มีนาคม หน้า 17.
- จรงค์ อินทนต์. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จังหวัดเชียงใหม่. (2547). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล <http://www.tourism.go.th> (28 สิงหาคม 2547).

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2546). **หลักมัคคุเทศก์ (Tourist Guide)**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณรงค์เดช นวลมีชื่อ. (2540). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. **จตุสารการท่องเที่ยว**, 15(2), (เมษายน-มิถุนายน), 56.
- ณรงค์ศักดิ์ ศรีวิสัย. (2545). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาช่างทอผ้ากะเหรี่ยง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนแม่แต่นิเทศศาสตร์ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธำรง บัวศรี. (2531). **ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: เอรวิดิการพิมพ์.
- นำชัย ทนุผล. (2543). **การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานผลการวิจัย. สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บัณฑิต ไชยวงศ์. (2544). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เเมียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านปางมะกาด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประไพ บวรฤทธิเดช. (2545). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น**. **ครูจันทร์สาร**, 5(1), 21-26.
- ปิยพร ชุมจันทร์. (2546). **กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การผลิตเสื่อกก ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มดิชนรายวัน. (2547). **มัคคุเทศก์น้อยเพื่อความเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Junior Hospitality Guide Project)**. ฉบับวันที่ 26 ตุลาคม หน้า 9.
- มิ่งขวัญ แสงสุวรรณ. (2545). **กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รามศรี พรหมชาติ. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- โรงเรียนบ้านโป่ง. (2547). **แผนปฏิบัติการประจำปี 2547**. เชียงใหม่: โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอ
สันทราย จังหวัดเชียงใหม่.
- วรรณพร วนิชชานุกร. (2540). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism)**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย.
- วรรณมา วงศ์วานิช. (2539). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย ดิษฐระ. (2535). **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพฯ: ดันอ้อแถมมี.
- วิชัย ต้นศิริ. (2543). **คำอธิบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542**.
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สายธาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ**.
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิราพร พงศ์อาจารย์. (2542). **การประเมินผลการเรียน = Evaluation**. พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏ
พิชัยสงคราม.
- วิบูลย์ ทองรอด. (2547). **กิจกรรมและประเภทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (ระบบออนไลน์)**
แหล่งข้อมูล <http://www.enviroment.in.th> (18 กรกฎาคม 2547).
- ยศ สันติสัมพันธ์. (2544). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการ
ทรัพยากร**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- ยุวดี นีรัตน์ตระกูล. (2538). **Ecotourism : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. **จุลสารการท่องเที่ยว**, 14(3),
(กรกฎาคม-กันยายน), 50-58.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2539). **หลักมัคคุเทศก์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สังัด อุทรานันท์. (2527). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: วงเดือน
การพิมพ์.
- _____ . (2532). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ. (2544). **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินผลตามสภาพจริง**.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เดอะโน้วเลจ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). **ทิศทางแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า (พ.ศ.2545-2549)**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2542).
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: ครูสภา.

- สำลี ทองธิว และคณะ. (2544). โครงการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไม่แยกสัปดาห์และงานไม่สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวายเป็น: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2545). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา: เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ. สุพรรณบุรี: ศูนย์พัฒนาวิชาชีพครู.
- หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์. (2545). ความรู้ความเข้าใจของมัธยมศึกษาเรื่องการทำเรื่องเชิงนิเวศและการนำไปเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู. (2533). การท่องเที่ยว (รวมบทความ). กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- อมรรัตน์ ชัยยศ. (2546). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาการจักสานถ้องข้าวใบตาล ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำนาจ จันทร์แป้น. (2532). การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่ปฏิบัติระดับโรงเรียน. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2545). หลักสูตรท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ รายนามผู้สอน และรายนามผู้เรียน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. อาจารย์ฉัตรแก้ว สิมารักษ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์วิไลดา คำแห่งสงคราม วิชาการแทนผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโป่ง
3. นายทรงศักดิ์ ดินขุนทด วิทยาการประจำสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่

รายนามอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1. อาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ

อาจารย์มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ปัจจุบันอายุ 44 ปี อยู่บ้านเลขที่ 96/4 หมู่ 5 ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำการสอนประจำอยู่ที่โรงเรียนบ้านโป่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 จนถึงปัจจุบัน โดยดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 7

2. นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ (ผู้วิจัย)

นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ อายุ 27 ปี อยู่บ้านเลขที่ 385/24 หมู่ 4 ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีบทบาทหน้าที่ในโรงเรียนบ้านโป่ง คือ เป็นครูอาสา

3. นายทรงศักดิ์ ดินขุนทด

นายทรงศักดิ์ ดินขุนทด อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13 ถนนนิมานเหมินทร์ ซอย 12 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จบหลักสูตรการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไป รุ่นที่ 3 ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2527 และปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์เรื่อยจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลารวม 21 ปี โดยดำรงตำแหน่งเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษกิตติมศักดิ์ประจำอยู่ที่สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่

4. นายประกิจ เสาร์แก้ว

นายประกิจ เสาร์แก้ว อายุ 42 ปี อยู่บ้านเลขที่ 119 หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรักษาการแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางของอำเภอสันทราย ทำให้เป็นที่รักและเคารพของคนในชุมชน

5. นายสมใจ ปงหาญ

นายสมใจ ปงหาญ อายุ 41 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากสถาบันการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอสันทราย และเข้ารับการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปัจจุบันประกอบอาชีพรับราชการอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีบทบาทหน้าที่ในชุมชนบ้านโป่งคือ ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการฝ่ายพัฒนาและจัดการนำเที่ยว และตำแหน่งคณะกรรมการฝ่ายอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่ง

6. นายทองสิทธิ์ มอญแสง

นายทองสิทธิ์ มอญแสง อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทหน้าที่ในชุมชนบ้านโป่งคือ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกองทุนเงินล้าน เป็นกรรมการฝ่ายส่งเสริมและประสานงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นบุคคลสำคัญที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ปัจจุบันประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้าง และเปิดร้านขายของชำที่บ้าน

7. นายแก้ว คำราพิษ

นายแก้ว คำราพิษ อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 27 หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพืชสมุนไพร มีบทบาทหน้าที่ในชุมชนบ้านโป่ง คือ เป็นคณะกรรมการของชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่ง ดำรงตำแหน่งฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและบริการนักท่องเที่ยว โดยการนำชมสวนสมุนไพร

รายนามผู้เรียนในหลักสูตรมัธยมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) โรงเรียนบ้านโป่ง

อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1. เด็กชายศตวรรษ เพชรพิชัย
2. เด็กชายทงศักดิ์ ไชยเมืองยอง
3. เด็กชายอานนท์ ประพฤติ
4. เด็กชายวิสิทธิ์ สอสะพจน์
5. เด็กหญิงกัลยา กุนากา
6. เด็กหญิงเพชรรา ถาดแสง
7. เด็กหญิงนุสรา ขยัน
8. เด็กหญิงวิชุดา คาวเรือง
9. เด็กหญิงชนากา บุญเกิด
10. เด็กหญิงทิพาพรรณ ขวี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาคผนวก ข

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาค้นคว้าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านโป่ง	เวลา 30 นาที (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 1 : เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและ การดำรงชีวิตของ คนในชุมชนบ้านโป่ง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านโป่งได้ถูกต้อง
2. สามารถเขียนแผนผังครอบครัวและต้นตระกูลของตนเองได้

สาระการเรียนรู้

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านตั้งแต่การก่อตั้งชุมชนประมาณ 170 ปี จนกระทั่งปัจจุบัน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูพูดคุยถึงกับนักเรียนถึงประวัติครอบครัวความเป็นอยู่ของนักเรียน
2. ครูแนะนำวิทยากรท้องถิ่นแก่นักเรียน และนักเรียนแนะนำตัวเองให้วิทยากรท้องถิ่น
3. ครูแจกใบความรู้เกี่ยวกับประวัติชุมชนบ้านโป่งให้นักเรียน
4. วิทยากรท้องถิ่นเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชนให้นักเรียน
5. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่ม สนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านโป่ง
6. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านโป่ง เพื่อให้กลุ่มอื่น วิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะเท่าที่เห็นจำเป็น
7. แต่ละคนสรุปเป็นองค์ความรู้ลงในสมุดบันทึกของตนเอง
8. ทำแบบทดสอบท้ายเรื่อง
9. นักเรียนกล่าวคำขอบคุณแก่วิทยากร

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบ
2. ใบความรู้
3. วิทยากรท้องถิ่น

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2 ตรวจผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนรายงาน
 - 1.2.2 การทำแบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
 - 2.1 แบบทดสอบ
 - 2.2 รายงาน
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล
ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

กิจกรรมเสนอแนะ

การนำเสนอผลงานควรให้มีการเปลี่ยนผู้นำเสนอทุกครั้ง เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และสร้างสรรค์

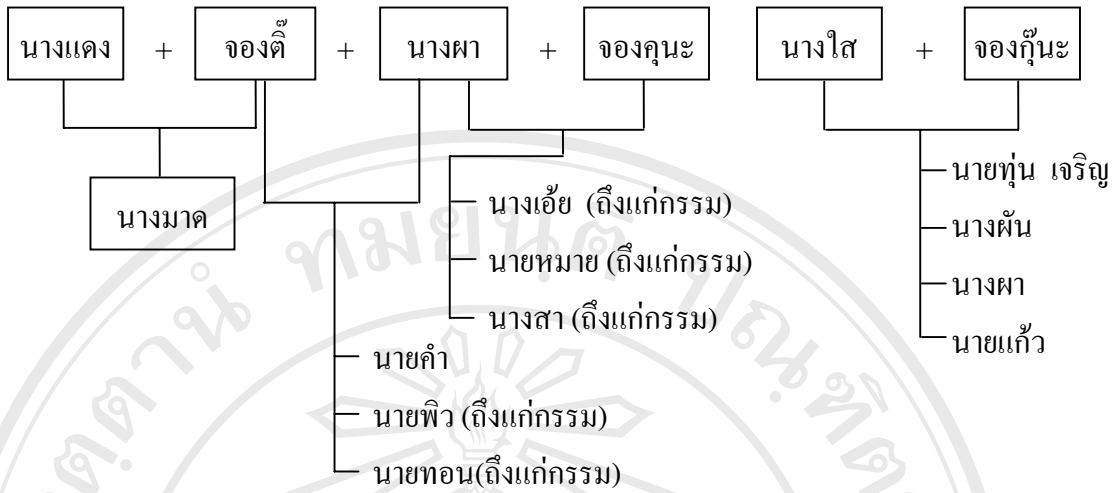
ภาคผนวกท้ายแผน

1. ไบความรู้

ประวัติชุมชนบ้านโป่ง

ชุมชนบ้านโป่งเริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. 2441 โดยมีชาวไทยใหญ่หรือเงี้ยว ได้แก่ จงดี คุณะวณ จองคุณะ หุนนะ จองมน สุธงดา สันแดง สังกล กงละ และจาง ชาวไทยใหญ่เหล่านี้ได้เดินทางมาเพื่อทำการค้าขาย และได้เดินทางผ่านบริเวณบ้านโป่งประมาณ 3 ครั้ง จนกระทั่งได้สังเกตเห็นว่าป่าบริเวณบ้านโป่งมีความอุดมสมบูรณ์มีความชุ่มชื้น มีน้ำซึมน้ำซับเกิดตามธรรมชาติ จึงได้คิดปักหลักตั้งรกรากอยู่ที่บริเวณชายป่า และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโป่ง” ซึ่งเรียกตามพื้นที่ที่มีน้ำซึมขึ้นมาจากดิน เป็นที่ลุ่มน้ำขัง และสมัยก่อนบริเวณถนนจะมีน้ำขังเป็นดินเลน เดินทางไปมาลำบากต้องใช้เกวียน ทางจะเป็นหลุมลึกมาก ซึ่งต่อมาเพี้ยนไปกลายเป็น “บ้านโป่ง” โดยคำว่า “โป่ง” หรือ “โปง” แปลว่าพื้นที่ที่มีน้ำซึมขึ้นมาจากดินหรือบริเวณตาน้ำ จึงเป็นที่ลุ่มน้ำขัง ซึ่งบางครั้งก็เรียกป่าบริเวณนี้ว่า “ป่าหัวโปง” ซึ่งเป็นภาษาไทยใหญ่ เมื่อชาวไทยใหญ่เหล่านั้นเห็นว่า มีทั้งดินและน้ำอุดมสมบูรณ์จึงได้ผันตัวเองจากพ่อค้า มากลายเป็นชาวนา ดำรงชีวิตด้วยการทำนา ผลิตข้าวเพื่อยังชีพ โดยมีการแบ่งกันจับจองพื้นที่ระหว่างกันเองแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย และยึดถือการทำนาเป็นอาชีพหลักเรื่อยมา

ต่อมาชาวบ้านบางส่วนก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการทำการเกษตรอย่างอื่น เช่น ทำไร่ ทำสวนผลไม้ และสวนดอกไม้ เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ อันเป็นการพัฒนาไปตามกาลเวลาจนถึงปัจจุบัน ชาวไทยใหญ่รุ่นแรกจะใช้นามสกุล ปงหาร เป็นส่วนใหญ่ นายคำ พงษ์หาร บุตรของจงดีที่เป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้านโป่งได้เล่าว่าเดิมใช้นามสกุล ปงหาร ต่อมาบิดาได้เดินทางไปทำการอำเภอเพื่อตั้งนามสกุล ทางที่ว่าการได้บอกชื่อนามสกุลปงหารมีมากแล้วให้ใช้ พงษ์หาร ดังนั้นนายคำซึ่งเป็นบุตรของผู้ก่อตั้งหมู่บ้านโป่งจึงได้ใช้นามสกุลพงษ์หาร จากนั้นเป็นต้นมา ส่วนทายาทของชาวไทยใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ ได้แก่ นายคำ พงษ์หาร อายุ 77 ปี (2545) เป็นผู้อาวุโสของหมู่บ้าน มีประวัติความเป็นมาคร่าว ๆ คือ ชาวไทยใหญ่ที่อพยพมา คือ จงดี จองคุณะ จองกึ้นะ จงดีได้อพยพมาก่อนได้แต่งงานกับนางแดง จองคุณะได้แต่งงานกับนางผา ซึ่งอยู่บ้านหัวฝาย มีบุตร 3 คน คือ นางเอ้ย นายหมายและนางสา ใช้นามสกุลปงหาร ต่อมานางแดงภรรยาของดีได้เสียชีวิตลง จองคุณะก็ได้เสียชีวิตลง จงดีจึงได้แต่งงานกับนางผา มีบุตรอีก 3 คน คือ นายคำ พงษ์หาร นายพิว นายทอน ปัจจุบันรุ่นลูกที่ยังมีชีวิตอยู่ คือ นายคำ พงษ์หาร สำหรับจองกึ้นะได้แต่งงานกับนางใส บ้านสันคะยอม มีบุตร 4 คน คือ นายทุน นางผัน นางผา นายแก้ว ตระกูลนี้ใช้นามสกุล เจริญ

ต่อมาได้มีการอพยพของประชากรจากอำเภอคอยสะเก็ด อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ได้แก่ ตระกูลนายมินทร์ ซึ่งก็ใช้นามสกุลปงหารตามผู้ก่อตั้งชุมชน และมีตระกูลสาริจิต และ นันทะพัฒน์ ซึ่งก็มีความสัมพันธ์กันเป็นระบบเครือญาติในชุมชน

2. แบบทดสอบ

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงบอกที่มาของชื่อหมู่บ้าน

.....

2. ใครเป็นผู้ก่อตั้งชุมชนบ้านโปง.....

.....

3. คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านโปงมีลักษณะและวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบใด

.....

4. ปัจจุบันคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านโปงย้ายมาจากถิ่นใด

.....

5. ให้นักเรียนวาดแผนผังครอบครัวของตนเอง

(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาก่อนวัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 2 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้ง อาณาเขต สภาพอากาศ	เวลา 1 ชม. 30 นาที

มาตรฐาน ม1 : เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและ การดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่ง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- อธิบายทำเลที่ตั้ง อาณาเขตของชุมชนบ้านโป่งได้ถูกต้อง
- บอกลักษณะภูมิอากาศของชุมชนบ้านโป่งได้

สาระการเรียนรู้

ตำแหน่งที่ตั้งอาณาเขตเป็นเครื่องบ่งบอกให้ทราบถึงขนาดและสภาพภูมิศาสตร์และสภาพภูมิอากาศของชุมชนบ้านโป่งและความรู้เรื่องคมนาคม ทำให้สามารถจะเดินทางติดต่อกันได้ อย่างสะดวก

กิจกรรมการเรียนรู้

- ครูพูดคุย อภิปราย ซักถามเกี่ยวกับที่ตั้งของบ้านนักเรียน โดยจะใช้ประเด็นดังนี้ คือ เส้นทางจากบ้านของนักเรียนมาโรงเรียนกี่กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางเท่าใด และใช้พาหนะอะไร ในการเดินทางมาเรียน

- ให้นักเรียนวาดแผนที่จากบ้านมาโรงเรียน คนละ 1 แผนที่

- นักเรียนศึกษาแผนที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งที่ตั้งของ

หมู่บ้านโป่งและอาณาเขตแล้วร่วมกันอภิปรายถึงหมู่บ้านโป่ง

- นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ร่วมกันอภิปรายถึงเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านโป่งว่ามีกี่เส้นทาง แล้วใช้วิธีใดได้บ้าง

- นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายหน้าชั้นเรียน

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงเนื้อหาเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้านโป่ง อาณาเขต

พื้นที่และเส้นทางคมนาคม

7. นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายแผน

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แผนที่
2. ใบความรู้
3. แบบทดสอบ

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
 - 1.1.3 ความสนใจในการเรียน
 - 1.2 ตรวจผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนแผนที่
 - 1.2.2 การทำแบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
 - 2.1 แบบทดสอบ
 - 2.2 การรายงานปากเปล่าและการเขียนแผนที่บ้านนักเรียน
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายบท

1. ใบความรู้

1. แผนที่

- แผนที่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- แผนที่หมู่บ้านโป่ง

2. ข้อมูลสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนบ้านโป่ง

สภาพทั่วไป

บ้านโป่งในปัจจุบันตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จ.เชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับบริเวณโดยรอบดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ป่าสงวนแห่งชาติสันทราย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 11 บ้านท่ายาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ป่าสงวนแห่งชาติสันทราย และหมู่ที่ 7 บ้านศรีบุญเรือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 8 บ้านวิเวก และหมู่ที่ 13 บ้านเกษตรใหม่

ลักษณะที่ตั้งและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ซึ่งอยู่บริเวณชายป่าสงวนแห่งชาติสันทราย จะเป็นพื้นที่ทำการเกษตรบริเวณที่ราบแนวชายป่า ด้านล่างของบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยไ้ บ้านโป่งมีพื้นที่ทั้งหมด 6,072 ไร่ โดยแยกลักษณะพื้นที่จากการทำประโยชน์จากที่ดินคือ เป็นป่าสงวนแห่งชาติสันทราย 3,500 ไร่ และมีพื้นที่ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการดำเนินการวิจัยและศึกษาอุทยานเกษตรและฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ 907 ไร่ โครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 3,686 ไร่

การคมนาคม

การติดต่อภายในและภายนอกบ้านโป่ง มีการคมนาคมสะดวกสบาย มีถนนลาดยางติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ การเดินทางจากตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ไปตามถนนสายเชียงใหม่ – พร้าวประมาณ 16 กิโลเมตร ผ่านมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผ่านตลาดสดแม่โจ้ เลี้ยวกลับและเลี้ยวซ้ายไปตามเส้นทางซึ่งจะมีป้ายชี้บอกทางผ่านฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผ่านศูนย์พัฒนาพลังงานเจ้าเขตบริการบ้านโป่ง

คนในชุมชนบ้านโป่งส่วนใหญ่มีพาหนะเป็นของตัวเอง จึงไม่มีรถโดยสารประจำทาง ส่วนคนที่จะเดินทางเข้ามายังหมู่บ้านโป่งก็สามารถขึ้นรถรับจ้างได้ที่ตลาดสดแม่ใจ เป็นรถจักรยานยนต์สามล้อ เริ่มให้บริการตั้งแต่ 05.00 – 20.00 น. ในราคา 20 บาท ใช้เวลาในการเดินทางจากตลาดสดแม่ใจ ถึงหมู่บ้านประมาณ 7 นาที

การเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ถึงชุมชนบ้านโป่งหากเดินทางโดยรถยนต์จะใช้เวลาประมาณ 25 นาที

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของชุมชนบ้านโป่งเป็นแบบมรสุมเขตร้อนแบ่งแยกตามฤดูกาล ดังนี้

1. ฤดูร้อน อากาศจะร้อนจัดในตอนกลางวัน ส่วนช่วงกลางคืนอากาศจะเย็นอันเนื่องมาจากมีพื้นที่ใกล้ป่าอนุรักษ์ ฤดูนี้จะเริ่มในเดือนมีนาคม - เดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนจัดที่สุดในเดือนเมษายน
2. ฤดูฝน ฝนจะตกชุกตลอดฤดูกาล และจะตกบ่อยกว่าบริเวณใกล้เคียง เพราะอยู่ใกล้ป่าอนุรักษ์ จะมีปริมาณฝนตกมากที่สุดช่วงเดือนสิงหาคม - เดือนกันยายน
3. ฤดูหนาว อากาศจะหนาวถึงหนาวจัด โดยจะเริ่มต้นฤดูหนาวประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวเย็นมากที่สุดประมาณ 5 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคมถึงต้นเดือนมกราคม

2. แบบทดสอบท้ายเรื่อง

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. ชุมชนบ้านโป่งของเรามีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

1.1 ทิศเหนือ ติดต่อกับ

1.2 ทิศใต้ ติดต่อกับ

1.3 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ

1.4 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ

2. ชุมชนบ้านโป่งมีพื้นที่ทั้งหมดเท่าใด

.....

.....

3. การคมนาคมระหว่างชุมชนบ้านโป่งกับตัวเมืองเชียงใหม่มีระยะทางกี่กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางเท่าใด

.....

.....

4. สภาพอากาศของชุมชนบ้านโป่งมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

5. จงวาดแผนที่แนะนำเส้นทาง 1 เส้นทางโดยเริ่มจากโรงเรียนบ้านโป่งไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน

(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แบบประเมินตนเองของนักเรียนในการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม

ชื่อ.....เลขที่.....

วิชา.....เรื่อง.....วันที่...../...../.....

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง “ใช่” “ไม่ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ” ที่ตรงกับความคิดเห็น
ของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1	ในกลุ่มของนักเรียนมีการวางแผนร่วมกันก่อนลงมือปฏิบัติงาน			
2	ในกลุ่มของนักเรียนแบ่งงานกันทำอย่างเท่าเทียมกัน			
3	ทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำงานเป็นอย่างดี			
4	มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันขณะลงมือปฏิบัติงาน			
5	สมาชิกทุกคนยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน			
6	นักเรียนสนุกกับงานที่ทำอย่างมา			
7	กิจกรรมที่ทำเป็นกิจกรรมที่มีความท้าทาย			
8	กลุ่มของนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จทันเวลา			
9	กิจกรรมมีความยุ่งยากสับสน			
10	คำสั่งในการทำกิจกรรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย			

1. สิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้
.....
.....

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม ได้แก่
.....
.....

3. จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ควรปรับปรุงและแก้ไขอย่างไรบ้างจึงจะประสบความสำเร็จ
.....
.....

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ
.....
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม	เวลา 2 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 1 : เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่ง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญของชุมชนบ้านโป่งได้ถูกต้อง
2. อธิบายคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่งได้
3. มีความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่งได้
4. สามารถเลือกแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านโป่งได้

สาระการเรียนรู้

แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่ง ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และสภาพภูมิอากาศ

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนเดินสำรวจสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน 10 นาที
2. นักเรียนกลับเข้าแล้วร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสภาพทัศนียภาพบริเวณโรงเรียน จากสิ่งที่นักเรียนได้สังเกตเห็นมา
3. แล้วแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ตามความสมัครใจกันเอง และให้ปฏิบัติตามในใบงานที่ครูแจกให้
4. นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านโป่ง ดังนี้
 - 4.1 น้ำมีประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอย่างไรบ้าง
 - 4.2 แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่งอยู่ที่ไหน
 - 4.3 ดินไม่มีประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอย่างไรบ้าง

4.4 สาเหตุของการทำลายทรัพยากรป่าไม้มีอะไรบ้าง

5. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอความคิดเห็นเพื่อเลือกแนวทางในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านโป่ง

6. แต่ละกลุ่มออกมารายงานผลกิจกรรมที่ตนได้รับมอบหมายหน้าชั้นเรียน

7. ให้แต่ละกลุ่มทำแผนผังความคิดเกี่ยวกับต้นไม้และน้ำ

8. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาพร้อมทั้งให้แต่ละคนวาดภาพระบายสีในหัวข้อ

ชุมชนบ้านโป่งในฝันเป็นการบ้าน

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. สภาพทิวทัศน์บริเวณโรงเรียน

2. แบบบันทึกความรู้

3. ใบงาน

4. ใบความรู้

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ

1.1 สังเกต

1.1.1 การสนทนา ซักถาม แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน

1.1.2 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

1.1.3 ความสนใจในการเรียน

1.2 ตรวจผลงาน

รายงานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

แบบบันทึกความรู้

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายบท

ใบความรู้

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของพืช สัตว์ และมนุษย์ ประโยชน์ของน้ำมีดังนี้

1. เป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ สัตว์ และพืช
2. ใช้ชำระล้างร่างกาย และสิ่งต่าง ๆ ที่สกปรกให้สะอาด
3. เป็นที่อาศัยของพืชและสัตว์ต่าง ๆ เช่น ผักบุ้ง ปู ปลา กุ้ง หอย ฯลฯ ถ้าไม่มีแหล่งน้ำ มนุษย์ก็จะมีแหล่งอาหารเหล่านี้ในการดำรงชีวิต
4. ใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร ในการทำนา ทำไร่ ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์ ซึ่งน้ำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้พืชและสัตว์เติบโต
5. เป็นแหล่งประกอบอาชีพของมนุษย์ เช่น การทำประมง
6. ใช้เป็นเส้นทางในการคมนาคม
7. ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า
8. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เช่น น้ำตก เขื่อน เป็นต้น

แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่ง

1. อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้ ขนาดบรรจุ 1.2 ล้านลูกบาศก์เมตร สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2528
 2. ระบบประปาภูเขา เพื่อนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2529
 3. ฝายน้ำล้นลำน้ำห้วยแม่โจ้ สร้างในปีพ.ศ. 2530
 4. บ่อพักน้ำกระเบื้องโค้งจำนวน 2 บ่อ ใช้เลี้ยงปลา ใช้น้ำสำหรับเตรียมกล้าไม้ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2535
 5. สระเก็บน้ำหัวโป่ง ขนาดกว้าง 60 เมตร ยาว 35 เมตร ลึก 2.50 เมตร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542
 6. ระบบประปาผิวดิน บริการราษฎรในชุมชนทุกหลังคาเรือน สร้างในปี พ.ศ. 2545
- ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ น้ำประปาสามารถใช้ดื่มได้

ป่าไผ่

เนื่องจากภูมิประเทศของชุมชนบ้านโป่ง มีพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ซึ่งอยู่ในบริเวณชายป่าสงวนแห่งชาติสันทราย จึงมีป่าไผ่หลายประเภท ซึ่งแยกออกตามชนิดได้ดังนี้

1. ป่าประเภทผลัดใบ เป็นป่าพันธุ์ไม้ใหญ่ขึ้นปะปนกันหลายชนิด มีการผลัดใบในฤดูแล้ง ใบแห้งเป็นเชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดไฟป่าได้ง่าย จึงมักเกิดไฟป่าขึ้นทุกปีเมื่อเข้าสู่ฤดูฝน ต้นไม้จึงผลัดใบและกลับเขียวชอุ่มขึ้นอีกครั้ง ในท้องที่ของชุมชนบ้านโป่งมีป่าผลัดใบอยู่ 2 ชนิด คือ

ป่าเบญจพรรณ

มักพบทั่วไปในพื้นที่ที่ไม่สูงนัก มีพันธุ์ไม้สำคัญอยู่หลายชนิด เช่น ไม้สัก ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่า ตะแบก เสลา ยมหอม ยมหิน มะเกลือ กุ้งดำ กุ้งแดง ฯลฯ

ป่าแดงหรือป่าเต็งรัง

มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ดินเป็นดินร่วนปนทราย กรวดและลูกรัง มีความชื้นน้อย จึงทำให้เกิดไฟป่าลุกลามได้ พันธุ์ไม้สำคัญที่ขึ้นอยู่มีเต็ง รัง เหียง พลวง พะยอม สมอไทย ตะแบก รกฟ้า เป็นต้น

2. ป่าประเภทไม่ผลัดใบ เป็นป่าที่ประกอบด้วยต้นไม้ที่ผลัดใบอย่างค่อยเป็นค่อยไป และมีใบใหม่ทดแทนอยู่เสมอจึงมีสีเขียวตลอดปี ในท้องที่ชุมชนบ้านโป่งเป็นป่าดิบเขา ซึ่งป่าชนิดนี้มักพบตามพื้นที่ที่มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลตั้งแต่ประมาณ 1,000 เมตร ขึ้นไป และมีอากาศค่อนข้างเย็น มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง แต่สีเขียวตลอดปี ป่าไผ่ประเภทนี้มีความสำคัญอย่างมาก ด้วยเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำลำธารสายต่าง ๆ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ต้นก่อชนิดต่าง ๆ พญาเสือโคร่ง จำปีป่า หว้า มะขามป้อมดง พญาไม้ และไม้สนเขา เป็นต้น และจะมีไม้พื้นล่างที่ขึ้นอยู่ด้วย เช่น ผักกูด มอส และกล้วยไม้ดิน

ความสำคัญของป่าไผ่ที่มีต่อประชาชนในชุมชนบ้านโป่ง

1. เป็นแหล่งวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นแหล่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ตัวอย่างอาหารที่ได้จากป่า เช่น หน่อไม้ ผักกูด น้ำผึ้ง ไชมคแดง เป็นต้น ตัวอย่างของยารักษาโรค เช่น สมุนไพรต่าง ๆ เป็นต้น

2. ทำรายได้ให้แก่ประชาชนที่ประกอบอาชีพหาของป่า เช่น หาหน่อไม้ ผักหวาน น้ำผึ้ง ไปขาย เป็นต้น

3. ทำให้ภูมิอากาศมีความชุ่มชื้น และฝนตกเสมอและเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร

4. ป้องกันน้ำท่วมโดยดูดซึมน้ำไว้ใต้ดิน

5. เป็นแหล่งเกิดก๊าซออกซิเจนและก่อให้เกิดการหมุนเวียนก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์
ก๊าซออกซิเจน ทำให้มนุษย์มีก๊าซออกซิเจนเพียงพอต่อการดำรงชีวิต

6. เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจในยามว่าง เช่น สวนรุกขชาติ อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น
สาเหตุของการทำลายทรัพยากรป่าไม้

สาเหตุของการทำลายทรัพยากรป่าไม้นั้นมีอยู่ 2 สาเหตุใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1. จากธรรมชาติ เช่น ไฟป่า แมลง และโรคพืช
2. จากมนุษย์ เช่น ทำให้เกิดไฟป่า ถางป่าเพื่อทำการเกษตร ทำให้เลื้อยลอย ลักลอบ

ตัดไม้ เป็นต้น

วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1. ไม่ตัดไม้ทำลายป่า
2. ไม่ทำอะไรเลื้อยลอย ไม่เผาหญ้า พืช ควรทำการเพาะปลูกเป็นหลักแหล่ง
3. ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ทดแทนป่าไม้ที่ถูกทำลาย
4. ส่งเสริมโครงการสวนป่าที่มีในหมู่บ้าน
5. ช่วยกันระมัดระวังป้องกันมิให้เกิดไฟป่า เช่น เมื่อเดินทางเข้าป่าควรระมัดระวังเรื่องการใช้ไฟ ถ้ามีการจุดไฟจะต้องดับไฟให้เรียบร้อย และร่วมกันทำแนวป้องกันไฟป่า

ใบงาน

<p>ใบงาน เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ในชุมชนบ้านโป่ง</p>	<p>รายวิชามัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ</p>
<p>ชื่อกลุ่ม</p> <p>รายชื่อสมาชิกภายในกลุ่ม</p> <p>1) 2)</p> <p>3) 4)</p>	

คำสั่ง ให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดแล้วอภิปรายดังคำสั่งนี้

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำความเข้าใจในเนื้อหาจากใบความรู้จากนั้นร่วมกันอภิปรายเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านโป่ง
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเสนอความคิดเห็น หาแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และแหล่งน้ำในชุมชนบ้านโป่ง

แบบบันทึกความรู้

จากการศึกษาเรื่อง.....

ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดังนี้

1. ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น

2. ชนิดของพันธุ์ไม้ในป่าเบญจพรรณ

3. ชนิดของพันธุ์ไม้ในป่าเต็งรัง

4. ชนิดของพืชอาหาร

5. ชนิดของป่าไม้ในป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้น

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ชื่อผู้ประเมิน

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อเรื่องที่รายงาน.....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพของการเสนอรายงาน

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ	()	()	()
2. รายงานน่าสนใจในระดับ	()	()	()
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ	()	()	()
4. ผู้รายงานสามารถตอบคำถามได้ในระดับ	()	()	()
5. การเสนอรายงานทำได้ในระดับ	()	()	()

ตอนที่ 2 แสดงความคิดเห็น

1. จุดเด่นของการนำเสนอรายงาน.....

.....

2. จุดด้อยของการนำเสนอรายงาน.....

.....

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 4 สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	เวลา 1 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 1 : เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่ง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนบ้านโป่ง
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคมและการเมืองการปกครองท้องถิ่นได้

สาระการเรียนรู้

สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านโป่ง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูพุดคุยซักถามเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบิดามารดาและอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ
2. ครูพุดคุยซักถามเกี่ยวกับผู้นำประเทศ นักการเมือง หรือผู้นำท้องถิ่นที่นักเรียนชื่นชอบ และที่รู้จักพร้อมทั้งบอกเหตุผลเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน
3. ครูแนะนำวิทยากรท้องถิ่นแก่นักเรียนที่จะมาให้ความรู้เรื่องสภาพเศรษฐกิจสังคมและการเมืองการปกครองของท้องถิ่น
4. นักเรียนรับแบบบันทึกผลการฟังบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่น
5. นักเรียนฟังและจดบันทึกการบรรยาย
6. นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็นกับวิทยากรท้องถิ่น
7. นักเรียนกล่าวขอบคุณวิทยากรท้องถิ่น
8. นักเรียนสรุปการฟังบรรยายเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคมและการเมืองการปกครองท้องถิ่น

9. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการฟังบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่น
สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิทยากรท้องถิ่น
2. แบบบันทึกผลการฟังบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่น
3. ใบความรู้เรื่อง เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของชุมชนบ้านโป่ง

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2.3 การตอบคำถาม
 - 1.2 ตรวจผลงาน การทำแบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
แบบบันทึกการฟังบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่น
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล
ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายบท

ใบความรู้

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโป่ง

ชุมชนบ้านโป่งในอดีต มีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ ในภาคเหนือ คือ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก หากมีผลิตผลเหลือก็จะนำไปแลกเปลี่ยนกันในหมู่บ้าน โดยมีการปลูกพืชผักสวนครัว ได้แก่ ผักกาด มะเขือ มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว ตำลึง ชะอม และพืชผักสวนครัวอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีการหาของป่าจากป่าอนุรักษ์สันทรายไปใช้ในการดำรงชีพและจำหน่ายที่ตลาดแม่ใจอีกด้วย

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนไป ชุมชนบ้านโป่งแต่ละครอบครัวจะมีการประกอบอาชีพตั้งแต่ 1 อาชีพ จนถึงบางบ้านประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพขึ้นไป อาชีพค้าขายส่วนมากมีรายได้ประมาณ 13,000 บาทต่อปี อาชีพให้บริการมีรายได้ 12,000 บาทต่อปี อาชีพรับจ้างทั่ว ๆ ไป เช่น เป็นคนงานในโครงการพัฒนาบ้านโป่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อุทยานการเกษตร

และฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ศูนย์วิจัยพืชไร่ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ประมงน้ำจืด จังหวัดเชียงใหม่ นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน และงานทั่วไปทั้งในและนอกหมู่บ้าน สำหรับรายละเอียดของ พื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโปงมีดังนี้ คือ

1. อาชีพทำนา

ปัจจุบันมีผู้ทำนาเหลืออยู่ 47 ครอบครัว มีทั้งนาเช่าและมีพื้นที่เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ทำนาปีละครั้งเดียว คือเริ่มจากเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม ผลผลิตที่ได้จากการทำนา ได้ข้าวเฉลี่ยประมาณกิโลกรัมละ 6 บาท โดยมีพ่อค้ามารับซื้อหรือชาวบ้านนำไปขายเอง ผลการทำนา ของชาวบ้านส่วนมากมักจะปลูกข้าวเอาไว้รับประทานเอง หากเหลือก็แบ่งไว้ทำพันธุ์และเอาไว้ขาย บ้าง จะเห็นได้ว่าปริมาณผลผลิตมีน้อย เนื่องจากแต่ละครอบครัวมักมีพื้นที่ทำนายน้อย โดยมีตั้งแต่ 1-5 ไร่เท่านั้น ผลผลิตที่ได้จึงมีแค่พอรับประทานภายในครัวเรือนในแต่ละปี

2. อาชีพทำสวนผลไม้

อาชีพทำสวนผลไม้ของคนในหมู่บ้านมีอยู่ 51 ครัวเรือน และมีพื้นที่ปลูกโดยเฉลี่ย ครัวเรือนละ 5 ไร่ โดยมีการทำสวนมะม่วง รายได้เฉลี่ยประมาณปีละ 20,000 บาทต่อราย ส่วน สวนลำไยมีรายได้เฉลี่ยประมาณปีละ 10,000 บาทต่อปี ซึ่งบางปีก็ไม่มีรายได้จากการทำสวนผลไม้ หรือมีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากราคารับซื้อถูกหรือสภาพอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่เอื้ออำนวยต่อการ ออกดอกออกผลโดยเฉพาะลำไย หากปีไหนความเย็นของอากาศน้อยระยะฤดูหนาวสั้นลำไยจะไม่ ติดดอกออกผล ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะปลูกสวนมะม่วงมากกว่าการทำสวนลำไย การเก็บเกี่ยวผลผลิตสวนมะม่วงจะเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน

3. อาชีพปลูกไม้ดอก

ชาวบ้านมักปลูกไม้ตัดดอกประเภทเบญจมาศ ซึ่งมีอยู่หลายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์เรแกน สีขาว สีบานเย็น สีเหลือง สีแดง พันธุ์พุ่มาสีเหลือง พันธุ์สไปเดอร์สีขาว ช่วงเวลาปลูกเริ่มประมาณ เดือนสิงหาคม แล้วเริ่มตัดดอกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ชาวบ้านรวมกลุ่มกันปลูกโดยใช้พื้นที่ของโครงการพัฒนาบ้านโปง และอุทยานเกษตรและฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยมีสมาชิก ประมาณ 70 คน เป็นผู้ปลูกและขายร่วมกัน โดยจะปลูกคนละ 4-5 ไร่ และใช้ทุนของตนเอง การตัดขายจะได้ประมาณไร่ละ 6,500 บาท (มี 2,000 ต้น) หากคนไหนปลูกได้ 5 ไร่ ก็จะได้เงิน ประมาณ 32,500 บาท โดยส่งให้พ่อค้าคนกลางมารับซื้อในราคา กิโลกรัมละ 25-36 บาท

4. อาชีพขายแรงงาน

ชาวบ้านส่วนหนึ่งไปทำงานนอกหมู่บ้าน ได้แก่ งานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม รับจ้างทั่วไป โดยเฉพาะช่วงว่างงานหลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว บางคนไม่ไปรับจ้างก็จะหาของป่ามา รับประทานหรือขาย และแรงงานบางส่วนก็รับจ้างอยู่ในเขตบ้านโป่ง โดยทำงานในโครงการ พัฒนาบ้านโป่ง อุทยานเกษตรและฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ลักษณะการทำงานจะไปเช้า-เย็นกลับ ทุกวัน

สรุปรวมอาชีพของคนในชุมชนบ้านโป่ง

1. ทำนา	7. ไม้ตัดดอก	13. ตัดผม
2. สวนมะม่วง	8. ข้าวโพด	14. ขายน้ำมัน
3. สวนฝรั่ง	9. ร้านขายของชำ	15. ซ่อมรถ
4. สวนลำไย	10. ตัดเย็บเสื้อผ้า	16. ขายแก๊ส
5. รับจ้างทั่วไป	11. รับราชการ	17. หาของป่า
6. มัคคุเทศก์	12. ร้านอาหาร	18. ไม้ประดับ

ด้านการเมืองการปกครอง

ในอดีตหมู่บ้านโป่งได้มีการปกครองโดยผู้ก่อตั้งชุมชนคนแรก คือ จอင့်ดี ชาวไทยใหญ่ ที่อพยพมาตั้งรกรากบริเวณบ้านโป่ง ต่อมาเมื่อมีการขยายชุมชน โดยมีการอพยพของคนจากอำเภอ ดอยสะเก็ด และจากจังหวัดลำพูน ก็ได้ยกย่องให้จอင့်ดีเป็นผู้นำชุมชน เมื่อจะกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็จะต้องให้จอင့်ดีเป็นผู้ดูแล ตัดสินใจ ในช่วงอายุขัยที่จอင့်ดียังมีชีวิตอยู่ จะเป็นผู้คอยดูแลรักษาป่า มิให้ถูกทำลาย ได้จัดทำศาลขึ้นบริเวณศาลหอโป่งในปัจจุบัน เพื่อให้คนในชุมชนได้กราบไหว้ ในยุคที่จอင့်ดีเป็นผู้นำชุมชน คนในชุมชนจะเชื่อถือมากและมีความสามารถในการต่อรองกับทาง หน่วยงานของรัฐ โดยการขอดูแลรักษาป่าเอง จอင့်ดีได้ดูแลชุมชนอย่างสงบสุขจวบจนอายุ 65 ปี ได้เสียชีวิตลงด้วยโรคลมชัก

ในยุคต่อมาทางอำเภอได้แต่งตั้งให้ นายลูน เพชรพิชัย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านป่าเหมือดเป็น ผู้ดูแลในยุคนี้ สมาชิกในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการปกครองจากนายลูน เพชรพิชัย ความเป็นอยู่ ของคนในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข

ในยุคปัจจุบัน การปกครองของชุมชนบ้านโป่งได้อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ของหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน หมู่บ้านโป่งได้ปกครองในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นหมู่บ้านที่มีผู้นำอย่างเป็นทางการ ได้แบ่งโครงสร้างการปกครองตามแนวทางของกระทรวงมหาดไทย เพื่อปกครองหมู่บ้านออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายกิจการการปกครอง
2. ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
3. ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ
4. ฝ่ายกิจการคลัง
5. ฝ่ายกิจการการศึกษาและวัฒนธรรม
6. ฝ่ายกิจการด้านสาธารณสุข
7. ฝ่ายสวัสดิการและสังคม
8. ฝ่ายกิจการสตรี

กิจกรรมในชุมชนส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการทุกฝ่าย โดยทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมในชุมชนจะมีการประชุมวางแผนการทำงานล่วงหน้า และมีการประชุมประเมินผลทุกครั้งเพื่อสรุปการจัดกิจกรรม นอกจากนั้นการปกครองของชุมชนบ้านโป่งยังได้จัดแบ่งออกเป็นหัวหมวด ซึ่งเดิมเรียกว่า ปีกบ้าน ได้เริ่มแบ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ในปัจจุบันได้แบ่งออกเป็น 7 หมวด มีผู้นำแต่ละหัวหมวดทำหน้าที่ในการแจ้งข่าวสารของทางราชการ ข่าวสารด้านการสาธารณสุข การแจ้งข่าวให้สมาชิกในหัวหมวดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม ประชุมประจำเดือน การร่วมทำบุญ ร่วมกิจกรรมของชุมชน หัวหมวดจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก เพราะกิจกรรมทุกอย่างได้รับการกระจายข่าวจากผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกทุกครัวเรือน

แบบบันทึกผลการฟังบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่น	เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ
ชื่อ.....นามสกุล.....	ชั้น.....เลขที่.....

คำสั่ง ให้ผู้เรียนจดบันทึกผลการฟังบรรยายให้ละเอียดที่สุด

1. สภาพเศรษฐกิจ สังคมของชุมชนบ้านโป่ง

.....

.....

.....

.....

.....

2. สภาพการเมืองการปกครองของชุมชนบ้านโป่ง

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาค้นคว้าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 5 เทศกาล ประเพณี	เวลา 1.30 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญ ขั้นตอน กระบวนการทางวัฒนธรรมประเพณี ศาสนา ความเชื่อ จารีตของชุมชนสามารถอนุรักษ์ และการปฏิบัติสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนสามารถอธิบายประวัติของประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้
2. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างงานประเพณีที่ความสำคัญของชุมชนบ้านโป่งได้
3. นักเรียนสามารถบอกถึงข้อควรปฏิบัติในการส่งเสริมอนุรักษ์เทศกาล งานประเพณี

ของชุมชนบ้านโป่งได้

สาระการเรียนรู้

เทศกาลวันสำคัญทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ของคนในชุมชนบ้านโป่ง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนคุณภาพของเทศกาลงานประเพณีของไทยที่สำคัญ แล้วร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับภาพตามประเด็น ดังนี้

1.1 เป็นงานเทศกาลประเพณีเกี่ยวกับเรื่องอะไร

1.2 เป็นรูปเกี่ยวกับอะไร

1.3 มีความสำคัญอย่างไร

2. นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อศึกษารายละเอียดและร่วมกันในใบความรู้ที่ครูแจกให้

3. นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเทศกาลงานประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น ตามประเด็นต่อไปนี้

3.1 เทศกาลงานประเพณีของท้องถิ่นมีอะไรบ้าง

3.2 เทศกาลงานประเพณีเหล่านั้นมีความสำคัญอย่างไร

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างสถานการณ์จำลองและแสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับเทศกาลงานประเพณีในท้องถิ่น อันได้แก่ ประเพณีดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ แล้วส่งตัวแทนออกมาจับสลากเพื่อเลือกประเพณีที่จะแสดงบทบาทสมมุติ

5. แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมุติที่ได้รับหน้าชั้นเรียน

6. แต่ละกลุ่มเสนอความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมอนุรักษ์เทศกาลงานประเพณีของท้องถิ่น

7. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำหนังสือเล่มเล็ก แนะนำเกี่ยวกับเทศกาลงานประเพณีที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่งนอกเวลาเรียนแล้วนำมาส่ง (ครูเตรียมอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่ม)

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. แบบทดสอบ
3. ภาพโปสเตอร์เกี่ยวกับเทศกาลงานประเพณีของไทย
4. อุปกรณ์การทำหนังสือเล่มเล็ก
5. อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
 - 1.1.3 ความสนใจในการเรียน

1.2 ตรวจผลงาน

หนังสือเล่มเล็กแนะนำเทศกาลงานประเพณีท้องถิ่น

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

- 2.1 แบบทดสอบ
- 2.2 แบบสังเกตพฤติกรรม

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

เทศกาลงานประเพณีของชุมชนบ้านโป่ง

1. ประเพณีสงกรานต์
2. ประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่
3. ประเพณีการส่งเคราะห์ สืบชะตาบ้าน
4. ประเพณีดำหัวเจ้าพ่อศาลโป่ง
5. ประเพณีดำหัวผู้ใหญ่บ้าน
6. ประเพณีพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่
7. ประเพณีพิธีลงเสาเอกในการสร้างบ้าน (โป่งเสาสีอน)
8. ประเพณีพิธีสงฆ์พระธาตุ
9. ประเพณีประเพณีเข้าพรรษา

รายละเอียดของประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนบ้านโป่งมีดังนี้

1. ประเพณีสงกรานต์

การจัดประเพณีสงกรานต์ของชุมชนบ้านโป่งนั้น เดิมจะจัดเป็นประเพณีพื้นเมือง โดยเริ่มจากวันที่ 12 เมษายนของทุกปี วันนี้เด็ก ๆ ในชุมชนจะเริ่มเล่นน้ำสงกรานต์ ผู้ใหญ่เริ่มเก็บกวาดทำความสะอาดบ้านเรือน วันที่ 13 เมษายน ซึ่งเรียกกันว่า วันสังขารล่อง ชาวบ้านจะตื่นแต่เช้าตรู่ เวลาประมาณ 04.00 น. จะมีการยิงปืน จุดประทัด เพื่อเป็นการไล่สังขารหรืออายุที่ผ่านไปอีกหนึ่งปี ในตอนเช้าเด็ก ๆ ก็จะต้องทำความสะอาดบ้านเรือน มีการชำระล้างร่างกายให้สะอาด ตอนสายเด็ก ๆ จะเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันทั้งวัน วันที่ 14 เมษายน เรียกว่าวันเนา ซึ่งในวันนี้ทุกคนจะต้องพูดแต่ในสิ่งที่ดี วันที่ 15 เมษายน หรือที่เรียกว่า วันฉลุยวัน ถือเป็นวันที่ดีที่สุดในปี ผู้ใหญ่และเด็กจะไปทำบุญที่วัด มีการถวายทาน ตุง ซึ่งเป็นความเชื่อจะเป็นการสะเดาะเคราะห์

2. ประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่

ชุมชนบ้านโป่งจะมีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในวันที่ 15 เมษายนของทุกปี จัดทำขึ้นเพื่อแสดงความรัก ความหวังใจ ความกตัญญู รู้คุณผู้เฒ่าผู้แก่ โดยคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับทางโรงเรียนบ้านโป่งวางแผนการทำกิจกรรมและมีจัดแบ่งหน้าที่กันทำงานในด้านต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ จะคัดเลือกผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป มายังโรงเรียนบ้านโป่งที่มีกลุ่มแม่บ้านคอยเตรียมอาหารไว้ และร่วมรับประทานอาหารพร้อมกัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว สมาชิกในชุมชนทุกรุ่น ทุกวัยจะนำข้าวของมาจัดใส่ในขันเงินที่ผู้อาวุโสนำมา เพื่อทำพิธีดำหัวใน

เวลาประมาณ 13.00 น. เมื่อถึงเวลาจะเริ่มพิธีโดยตัวแทนผู้อาวุโสหมู่บ้านจะเป็นผู้ให้พร จากนั้นจะให้พรพร้อมกัน เมื่อให้พรเสร็จแล้วชาวบ้านจะไปรดน้ำ ขอพรจากผู้อาวุโส และขอให้ผูกข้อมือเพื่อเป็นสิริมงคล ถือเป็นการเสร็จพิธี

3. ประเพณีการส่งเคราะห์ สืบชะตาบ้าน

พิธีสืบชะตาและการส่งเคราะห์บ้านจะเริ่มขึ้นในตอนเช้าตรู่ของวันที่ 16 เมษายนของทุกปี โดยชาวบ้านจะเรียกวันนี้ว่า วันปากปี ในหมู่บ้านโปงจะจัดสถานที่สำหรับทำพิธีไว้สองจุดคือ ที่ศาลาไทยข้างบ้านนายคำป็น ปาวิน ซึ่งเป็นทางสามแยก และอีกจุดหนึ่งจัดสถานที่ทำพิธีที่บ้านนางศรีจิม พิธีจะสืบชะตาและสะเดาะเคราะห์จัดขึ้นเพื่อปัดเป่าเคราะห์ร้าย และสิ่งที่ไม่ดีในหมู่บ้านให้หมดไป ให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่มเย็นเป็นสุข เมื่อเสร็จพิธีจะมีการประพรมน้ำมนต์ไปที่ผู้เข้าร่วมพิธีและเสื้อผ้าที่นำมาร่วมพิธี เพื่อเป็นสิริมงคล ชาวบ้านจะแบ่งน้ำส้อมป่อยที่ทำพิธีไปประพรมบ้านเรือนเพื่อให้หมดเคราะห์ตลอดปี

4. ประเพณีดำหัวเจ้าพ่อศาลโปง

การดำหัวเจ้าพ่อศาลโปง เป็นประเพณีที่ชาวบ้านโปงได้ปฏิบัติมาช้านาน โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าเจ้าพ่อศาลโปงเป็นผู้ที่มีอำนาจในการคอยดูแลปกป้องคุ้มครองให้คนในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขกาย สุขใจ รวมทั้งคอยปกป้องป่าบ้านโปงให้มีความอุดมสมบูรณ์ และให้ชาวบ้านมีน้ำกินน้ำใช้ตลอดปี พิธีจะมีขึ้นในวันที่ 16 เมษายน เวลา 16.00 น. ของทุกปี

5. ประเพณีดำหัวผู้ใหญ่บ้าน

พิธีดำหัวผู้ใหญ่บ้านจัดทำขึ้นในตอนเย็นของวันที่ 16 เมษายน หลังจากที่ได้ทำพิธีดำหัวเจ้าพ่อศาลโปงแล้ว เพื่อแสดงความเคารพ ความห่วงใย และแสดงความขอบคุณ ชาวบ้านก็จะเดินทางมายังบ้านผู้ใหญ่บ้าน เครื่องใช้ที่ใช้ในการดำหัว ประกอบด้วย อาหารคาว หวาน ใใส่ในกาละมัง เมื่อชาวบ้านมาพร้อมกันแล้ว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านก็จะเป็นผู้นำในพิธีดำหัว จากนั้นผู้ใหญ่บ้านก็จะให้พร ถือเป็นการอันเสร็จพิธี

6. ประเพณีพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่

พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่จะจัดทำพิธีเนื่องในวันสำคัญ เช่น การลงเสาเอกในการสร้างบ้าน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ประเพณีปีใหม่เมือง การแต่งงาน พิธีการทำบุญที่จัดทำขึ้นเป็นพิเศษ ต้องมีการขึ้นท้าวทั้งสี่ ซึ่งพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่นี้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพิธีที่ใช้อันเชิญเทวดา เจ้าที่เจ้าแดนให้มาลงสถิตย์เพื่อคอยดูแลปกป้องให้คนในครอบครัวนั้นมีความสุขสงบร่มเย็น เป็นต้น

7. ประเพณีพิธีลงเสาเอกในการสร้างบ้าน (โป๊กเสาเฮือน)

การจะปลูกสร้างบ้านของชาวบ้านโปงในปัจจุบันยังยึดถือพิธีกรรมแบบดั้งเดิม คือ การนำอาหารคาวหวานมาเส่นไหว้ โดยผู้ทำพิธีจะเป็นหนาน (ผู้ชายที่เคยบวชพระมาก่อน) ในการทำพิธีจะนำกระทงที่มีเครื่องสำหรับทำพิธี บรรจุในกระทงแล้วนำไปวางบนไม้ที่ยกเป็นเสา มีแขน 4 ทิศ มีแท่นไม้สำหรับวางของ มีกรวยดอกไม้รูปเทียนวางไว้ตรงฐานข้างล่างของเสา เพื่ออัญเชิญแม่พระธรณี จากนั้นอันเชิญเจ้าแห่งทิศทั้งสี่มาสิงสถิตย์ เพื่อคอยดูแลการก่อสร้างบ้านให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี ปราศจากภัยอันตรายใด ๆ จากนั้นผู้ทำพิธีจะย้ายไปทำพิธียังหลุมซึ่งต้องเตรียมเสาไว้พร้อม จากนั้นทำพิธีนำเสาลงในหลุม นำกล้วย อ้อย มะพร้าว เลื้อของเจ้าของบ้านผูกติดเสาไว้ ทั้ง 2 เสา เสานี้จะป็นเสาที่มีการวางชื่อไว้เมื่อสร้างบ้าน เป็นอันเสร็จพิธี

8. ประเพณีพิธีสงฆ์พระ (ป่าวณิเดือนหกเป็ง)

ประเพณีนี้จะจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ซึ่งในการจัดกิจกรรมจะทำการที่ชาวบ้านจะเตรียมเครื่องไทยทาน อันได้แก่ ข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน อาหารคาวหวาน น้ำส้มป่อย โดยจะเตรียมในวันก่อนทำบุญ 1 วัน การทำบุญจะเริ่มขึ้นโดยการที่ไปทำบุญที่วัด ซึ่งทางวัดจะมีหน้าที่นำพระพุทธรูปออกมาวางให้ชาวบ้านทำการสงฆ์พระ ศรัทธา สาธุชน จะมีการทำบุญโดยการจัดโรงทานให้ชาวบ้านได้รับประทานอาหารฟรี

9. ประเพณีเข้าพรรษา

ประเพณีเข้าพรรษาเป็นประเพณีที่สำคัญของพุทธศาสนา ซึ่งชาวบ้านโปงทุกหลังคาเรือนจะเตรียมของสำหรับไปทำบุญที่วัดก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน หรือเรียกว่าวันดา (วันเตรียมของ) ชาวบ้านจะทำขนมเทียน แกงฮังเล แกงอ่อม ลาบหมู ลาบเนื้อ เพื่อนำไปถวายพระและทำบุญให้บรรพบุรุษที่เสียชีวิต ซึ่งเรียกว่า “दानขันข้าว” และก่อนเข้าพรรษาประมาณ 1 สัปดาห์ จะมีการถวายเทียนพรรษา กล่าวคือ การถวายเทียนพรรษาก็เพื่อที่จะให้พระไว้ใช้ปฏิบัติธรรมยามค่ำคืน เนื่องจากสมัยก่อนทั้งวัดและบ้านเรือนต่าง ๆ ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ดังนั้นการถวายเทียนพรรษาจึงมีความจำเป็นที่พุทธศาสนิกชนจะต้องทำเพื่อเป็นแสงสว่างให้กับพระที่จำวัดในพรรษานั้น ๆ

แบบทดสอบท้ายแผน

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. ประเพณีที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่งมีอะไรบ้าง

.....

.....

2. วันสังขารล่อง คือวันอะไร มีกิจกรรมใดเกิดขึ้นบ้าง

.....

.....

3. จงบอกวิธีการอนุรักษ์ประเพณีที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่งมา 1 ประเพณี

.....

.....

4. ประเพณีใดที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงความกตัญญู ความรักความห่วงใย ให้แก่ผู้สูงอายุ

.....

.....

5. ประเพณีใดจัดขึ้นเมื่อมีการขึ้นบ้านใหม่

.....

.....

(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แบบประเมินตนเองของนักเรียนในการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม

ชื่อ.....เลขที่.....

วิชา.....เรื่อง.....วันที่...../...../.....

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง “ใช่” “ไม่ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ” ที่ตรงกับความคิดเห็น
ของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1	ในกลุ่มของนักเรียนมีการวางแผนร่วมกันก่อนลงมือปฏิบัติงาน			
2	ในกลุ่มของนักเรียนแบ่งงานกันทำอย่างเท่าเทียมกัน			
3	ทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำงานเป็นอย่างดี			
4	มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันขณะลงมือปฏิบัติงาน			
5	สมาชิกทุกคนยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน			
6	นักเรียนสนุกกับงานที่ทำอย่างมา			
7	กิจกรรมที่ทำเป็นกิจกรรมที่มีความท้าทาย			
8	กลุ่มของนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จทันเวลา			
9	กิจกรรมมีความยุ่งยากสับสน			
10	คำสั่งในการทำกิจกรรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย			

1. สิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

.....
.....

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม ได้แก่

.....
.....

3. จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ควรปรับปรุงและแก้ไขอย่างไรบ้างจึงจะประสบความสำเร็จ

.....
.....

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาก่อนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 6 วัฒนธรรมความเชื่อ	เวลา 30 นาที (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 1 : เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและ การดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่ง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนสามารถอธิบายความเชื่อของตนเองได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายวัฒนธรรมความเชื่อของคนไทยได้
3. นักเรียนสามารถบอกวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนบ้านโป่งได้

สาระการเรียนรู้

วัฒนธรรมความเชื่อของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และวัฒนธรรมความเชื่อของคนในชุมชนบ้านโป่ง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนแต่ละคนนำเสนอความเชื่อที่ตนเองคิดว่ามีคุณค่า โดยให้เหตุผลประกอบ
2. นักเรียนแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับความเชื่อหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รู้มา แล้วช่วยกันหาเหตุผลของเรื่องราวนั้น ๆ อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ

3. แต่ละคนรับใบความรู้และศึกษาจากใบความรู้ที่ครูแจกให้

4. แต่ละคนสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบแผนที่ความคิด แล้วเขียนรายงานตามแผนที่ความคิดนั้นด้วยสำนวนภาษาของตนเอง

5. ทำแบบทดสอบท้ายเรื่อง

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. รูปภาพ
3. แบบทดสอบ

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ

1.1 สังเกต โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย

1.1.2 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

1.1.3 ความสนใจในการเรียน

1.1.4 การกล้าแสดงออกทางด้านการพูดหน้าชั้นเรียน

1.2 ตรวจผลงาน

1.2.1 แบบทดสอบ

1.2.2 การเขียนรายงาน

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

2.1 แบบทดสอบ

2.2 การทำแผนที่ความคิด

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

ความเชื่อของชุมชนบ้านโป่งได้เล่าสืบต่อกันมาว่า คนในชุมชนยังคงมีความเชื่อที่ได้รับ การสืบทอดจากบรรพบุรุษผู้ลูกหลานมีดังนี้คือ

ผีปู่ย่า โดยเชื่อกันว่าผีปู่ย่าจะคอยดูแลคุ้มครองผู้ที่สืบทอดสายเลือดเดียวกัน โดยจะมีเก้าอี้ คือต้นตระกูลอยู่ที่ไหน เมื่อมีงานพิธีที่เป็นมงคลจะต้องมีการบอกกล่าวให้ผีปู่ย่าหรือต้นตระกูลได้ รับรู้ โดยการเลี้ยงผีปู่ย่าด้วยอาหารคาวหวานต่าง ๆ ซึ่งผีปู่ย่าจะเป็นความเชื่อสำคัญในเรื่องการมีคู่ หรือการตั้งครอบครัวใหม่ โดยสมัยก่อนจะตะเาะเนื้อต้องตัวกันไม่ได้ ถ้าตะเาะเนื้อต้องตัวกันจะผิดผี ฝ่ายหญิงจะต้องเป็นผู้เลี้ยงผีปู่ย่าหรือบอกผีปู่ย่า นั่นเอง

ผีหอผีเฮือน เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน โดยทุกหลังคาเรือนเมื่อมีกิจกรรมพิเศษ เช่น การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ ย้ายที่อยู่ หรือเดินทาง ก็จะมีการจุดธูปเทียนบอกเพื่อให้ผีบ้านผีเฮือน ช่วยดูแลให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

ผีป่าผีดอย ชาวบ้านโป่งมีความผูกพันกับป่า เพราะส่วนใหญ่ยังต้องเข้าป่าเพื่อหาอาหารหาของป่า และมีการใช้ทรัพยากรจากป่าในการดำรงชีวิต บรรพบุรุษได้สืบทอดความเชื่อนี้สู่ลูกหลาน โดยเมื่อจะเข้าไปในป่าจะต้องยกมือไหว้ขออนุญาตขอเข้าไปในป่า ห้ามพูดจาสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เพราะถ้าหากพูดแล้วอาจจะทำให้เกิดเหตุเภทภัยอันตรายได้

เจ้าพ่อศาลโป่ง คนในชุมชนจะมีความเชื่อความศรัทธาในเจ้าพ่อศาลโป่งมากในเรื่องของการปกป้องรักษาป่า ซึ่งถ้าใครจะเข้าไปในป่า หรือการทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับป่า จะต้องมีการบอกกล่าวขออนุญาตเจ้าพ่อศาลโป่งทุกครั้ง เพื่อขอเข้าไปในป่า เก็บของป่า หรือตัดต้นไม้ หากใครไม่เชื่อหรือลบหลู่ ครั้นเมื่อกลับบ้านในตอนกลางคืนจะได้ยินเสียงสัตว์ป่ามาส่งเสียงร้องรอบบ้าน และทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ ดังนั้นความเชื่อนี้จึงเป็นกลไกให้ชาวบ้านเคารพกฎของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่โลภมาก ไม่เห็นแก่ตัว ชุมชนจึงสามารถดูแลรักษาป่าได้เป็นอย่างดี

ท้าวทังสี่ เป็นความเชื่อที่คนในชุมชนทุกครัวเรือนยังคงให้ความเคารพนับถือและเชื่อถือ โดยเชื่อว่าทุกบ้านควรอัญเชิญเทวดาผู้ดูแลทิศทั้งสี่ทิศของบ้านให้มาคอยดูแล นอกจากนั้นต้องอัญเชิญแม่นางธรณีเจ้าที่เจ้าแดน พระยาพรหม พระยาอินทร์ ให้มาคอยดูแลด้วย

แบบทดสอบท้ายเรื่อง

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความเชื่อใดที่เป็นกลไกให้ชาวบ้าน เคารพกฎของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างรู้คุณค่า

.....

2. ความเชื่อเรื่องผีป่าเป็นความเชื่อที่สำคัญในเรื่องใด

.....

3. แสดงความคิดเห็นในเรื่องความเชื่อ “ผีป่า” กับสถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบัน

.....

4. ความเชื่อใดที่สามารถที่กล่าวถึง เทวดาและแม่ธรณี

.....

5. จงเขียนเล่าเรื่องราวความเชื่อ ที่นักเรียนมีความเคารพนับถือ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล

.....

.....

(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาก่อนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี เวลา 4 ชั่วโมง
 แผนการเรียนรู้ที่ 7 วัฒนธรรมความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนบ้านโป่ง เวลา 1 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 1 : เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและ การดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่ง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนสามารถอธิบายชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านโป่งได้
2. นักเรียนสามารถบอกอาชีพของชุมชนบ้านโป่งได้
3. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะการอยู่อาศัยของคนในชุมชนบ้านโป่งได้

สาระการเรียนรู้

วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันรวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่ง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. แนะนำวิทยากรท้องถิ่นแก่นักเรียน
2. วิทยากรท้องถิ่นและนักเรียนร่วมกันสนทนา แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชีวิตครอบครัว ของนักเรียน และของคนในชุมชนบ้านโป่ง และจดบันทึก
3. นักเรียนดูภาพวิถีชีวิตของคนไทยในแต่ละภูมิภาค และร่วมกันอภิปรายในสิ่งที่เห็นบนภาพ
4. ให้นักเรียนแต่ละคนออกไปพูดหน้าชั้นถึงอาชีพที่อยากจะทำหรืออยากจะเป็นในอนาคต พร้อมให้เหตุผล
5. นักเรียนแต่ละคนรับใบความรู้และศึกษาจากใบความรู้ที่ครูแจกให้
6. นักเรียนแต่ละคนสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบแผนที่ความคิด แล้วเขียนรายงานตามแผนที่ความคิดนั้นด้วยสำนวนภาษาของตนเอง

7. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันแล้วสรุปเป็นองค์ความรู้
ร่วมกัน ครูให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

8. ทำแบบทดสอบท้ายเรื่อง

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. รูปภาพวิถีชีวิตของคนไทย
2. ใบความรู้
3. แบบทดสอบ

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย
 - 1.1.2 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
 - 1.1.3 ความสนใจในการเรียน
 - 1.1.4 การกล้าแสดงออกทางด้านการพูดหน้าชั้นเรียน
 - 1.2 ตรวจสอบผลงาน
 - 1.2.1 แบบทดสอบ
 - 1.2.2 การเขียนรายงาน
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
 - 2.1 แบบทดสอบ
 - 2.2 การทำแผนที่ความคิด
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

วัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของชุมชนบ้านโป่ง

วัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของชุมชนบ้านโป่งได้สืบทอดจากบรรพบุรุษและมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ มุงหลังคาโดยใช้กระเบื้อง เป็นบ้านยกพื้น ใต้ถุนสูง เหตุผลที่ต้องมีใต้ถุนก็เพื่อจะใช้เป็นที่เก็บของ และทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว ส่วนห้องครัวจะแยกออกจากตัวบ้าน เพื่อสะดวกในการประกอบอาหาร บ้านชั้นที่สองจะมีหน้าต่างบานแบบปิดเปิด 2 บาน ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีบ้านที่สร้างขึ้นในสมัยปัจจุบันเป็นบางส่วนที่ใช้ปูนในการก่อสร้าง เพราะไม่มีไม้ให้จัดสร้างบ้านแล้ว รวมทั้งในปัจจุบันได้มีการก่อสร้างบ้านตามแบบตะวันตก ซึ่งเป็นไปตามค่านิยมและสังคมที่เปลี่ยนไป

การประกอบอาชีพ อาชีพของคนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยสืบทอดทางการอบรมสั่งสอน การให้ปฏิบัติจริงร่วมกับบรรพบุรุษ ซึ่งมีอาชีพหลักของชุมชนบ้านโป่ง คือ การทำนา เนื่องจากคนรุ่นเก่าเข้ามาบุกเบิกพื้นที่ทำกิน ทำเป็นสวนและทุ่งนา จึงประกอบอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันการทำนาลดน้อยลง เพราะสังคมเปลี่ยนไป ชาวบ้านเริ่มมีอาชีพใหม่เข้ามาทดแทน ได้แก่ การทำสวนผลไม้ การปลูกไม้ประดับ การรับจ้าง การค้าขาย และการหาของป่า

อาหารของชุมชนบ้านโป่ง การประกอบอาหารของชุมชนบ้านโป่งส่วนใหญ่จะเป็นอาหารแบบพื้นเมืองภาคเหนือ โดยสามารถหาได้ในชุมชนหรือตามป่าซึ่งอยู่ใกล้บ้าน อาหารส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยพืชผักสมุนไพร อาหารพื้นบ้านที่ได้การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน คือ ได้แก่ แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน น้ำพริกหนุ่ม แกงผักกาด แกงผักพ้อคำดีเมีย แกงขนุน แกงปลี แกงอ่อม ยากบ แกงแค แกงฟักเขียว แกงผักเชียงดา แกงบอน แกงตุน แกงหยวก แกงผักหวาน แกงผักหนาม แกงผักเหือด ยำหน่อไม้ ยำเตา ยำผักกุ่ม แกงเห็ดถอบ แกงเห็ดแดง เห็ดส้ม

การดูแลสุขภาพสุขภาพ คนที่อยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่เมื่อเกิดโรค ชาวบ้านก็จะไปหาผู้ที่มีความรู้เรื่องของยาสมุนไพร ส่วนสมุนไพรนั้นจะหาจากป่า แล้วนำมาดัดดัดเพื่อมารักษาโรค แทนการรับประทานยาแผนปัจจุบัน

แบบทดสอบท้ายเรื่อง

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. รูปแบบบ้านของชุมชนบ้านโป่งมีลักษณะอย่างไร

.....

2. อาชีพดั้งเดิมของชุมชนบ้านโป่งคืออะไร

.....

3. บอกชื่ออาหารท้องถิ่นที่นักเรียนชอบ พร้อมให้เหตุผล

.....

4. เมื่อไม่สบายชาวบ้านส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านโป่งมีวิธีการดูแลสุขภาพอย่างไร

.....

5. จงยกตัวอย่างชื่อของโรคภัยต่าง ๆ ที่นักเรียนสามารถใช้พืชสมุนไพรรักษาให้หายได้ มาคนละ 2 อย่าง

.....

(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาคณิตศาสตร์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 8 ระบบนิเวศ	เวลา 2 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 2 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตระหนักถึงความสำคัญ
ของระบบนิเวศวิทยา

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมาย ความสำคัญของระบบนิเวศได้
2. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มสิ่งมีชีวิต และความสำคัญของห่วงโซ่อาหารได้

สาระการเรียนรู้

ระบบนิเวศ ประกอบด้วย ความหมาย ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ ความสำคัญของ
ความหลากหลายทางชีวภาพ

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนออกสำรวจดูสระน้ำ และต้นไม้ใหญ่ในโรงเรียนว่ามีสิ่งมีชีวิตอะไรอาศัย
อยู่บ้างพร้อมจดบันทึก 20 นาที
2. นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการออกไปสำรวจที่ละคนหน้าชั้นเรียน
3. ครูแจกใบความรู้แล้วให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่ม จากนั้นนักเรียนช่วยกันศึกษา และ
แสดงความคิดเห็น อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากใบความรู้
4. ให้อภิปรายหว่ามนุษย์เกี่ยวข้องกับโซ่อาหารหรือไม่ ยกตัวอย่างและเขียนแผนภาพ
ประกอบพร้อมให้คำนิยามของคำว่าระบบนิเวศตามความคิดของนักเรียน
5. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน
6. แต่ละคนสรุปเป็นองค์ความรู้ลงในสมุดบันทึกของตนเอง
7. ทำแบบทดสอบท้ายเรื่อง

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบ
2. แผนภาพห่วงโซ่อาหารและระบบนิเวศ
3. ใบความรู้
4. สระน้ำและต้นไม้ใหญ่ในโรงเรียน

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ

1.1 สังเกต

- 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
- 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน

1.2 ตรวจผลงาน

- 1.2.1 การเขียนรายงาน
- 1.2.2 การทำแบบทดสอบ

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

- 2.1 แบบทดสอบ
- 2.2 รายงานปากเปล่า

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

กิจกรรมเสนอแนะ

การนำเสนอผลงานควรให้มีการเปลี่ยนผู้นำเสนอทุกครั้ง เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และสร้างสรรค์

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

นิยามและความหมายของระบบนิเวศ

ระบบนิเวศ หมายถึง หน่วยของความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในแหล่งที่อยู่แหล่งใด แหล่งหนึ่ง ความสัมพันธ์นี้มี 2 ลักษณะ คือ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตที่แวดล้อมอยู่และในขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์อีกลักษณะหนึ่ง คือ ความเกี่ยวโยงพึ่งพากัน หรือการส่งผลต่อกันระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกันเอง

อีกความหมายหนึ่งของระบบนิเวศ (Ecosystem) เป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ กับบริเวณแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ ระบบนิเวศนั้นเป็นแนวคิด (Concept) ที่นักนิเวศวิทยาได้นำมาใช้ในการมองโลกส่วนย่อย ๆ ของโลกเพื่อที่จะได้เข้าใจความเป็นไปบนโลกนี้ได้ดีขึ้น

ระบบนิเวศหนึ่ง ๆ นั้น ประกอบด้วยบริเวณที่สิ่งมีชีวิตดำรงอยู่ และกลุ่มประชากรที่มีชีวิตอยู่ในบริเวณดังกล่าว พืชและโดยเฉพาะสัตว์ต่าง ๆ ก็ต้องการบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีขนาดอย่างน้อยที่สุดที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อว่าการมีชีวิตอยู่รอดตลอดไป ยกตัวอย่างเช่น สระน้ำแห่งหนึ่งเราจะพบสัตว์และพืชนานาชนิด ซึ่งสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริเวณน้ำที่มันอาศัยอยู่โดยมีจำนวนแตกต่างกันไปตามแต่ละชนิด สระน้ำนั้นดูเหมือนว่าจะแยกจากบริเวณแวดล้อมอื่น ๆ ด้วยขอบสระ แต่ตามความเป็นจริงแล้วปริมาณน้ำในสระสามารถเพิ่มขึ้นได้ โดยน้ำฝนที่ตกลงมา ในขณะที่เดียวกันกับที่ระดับผิวน้ำก็จะระเหยไปอยู่ตลอดเวลา น้ำที่ไหลเข้ามาเพิ่มก็จะพัดพาเอาแร่ธาตุและอินส่วนต่าง ๆ ของพืชที่เน่าเปื่อยเข้ามาในสระ ตัวอ่อนของยุงและลูกกบตัวเล็ก ๆ อาศัยอยู่ในสระน้ำ แต่จะไปเติบโตบนบก นกและแมลง ซึ่งมีถิ่นที่อยู่นอกสระก็จะมาหาอาหารในสระน้ำ การไหลเข้าของสารและการสูญเสียสารเช่นนี้จึงทำให้สระน้ำเป็นระบบเปิดระบบหนึ่ง หากมีแร่ธาตุไหลเข้ามาเพิ่มขึ้นก็จะทำให้การเจริญเติบโตของพืชเพิ่มมากขึ้น เช่น ไฟโตแพลงตันหรือพืชน้ำที่อยู่กันสระ ปริมาณสัตว์จึงเพิ่มมากขึ้นด้วย เพราะมีอาหารอุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อปริมาณสัตว์เพิ่ม ปริมาณของพืชที่เป็นอาหารก็จะค่อย ๆ น้อยลง ทำให้ปริมาณสัตว์ค่อย ๆ ลดตามลงไปด้วยเนื่องจากอาหารมีไม่พอ

ดังนั้นสระน้ำจึงมีความสามารถในการที่จะควบคุมตัวของมันเอง (Self-regulation) ได้ กล่าวคือ จำนวนและชนิดของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่อยู่ในสระน้ำจะมีจำนวนคงที่ ซึ่งเราเรียกว่ามีความสมดุล สระน้ำนี้จึงเป็นหน่วยหนึ่งของธรรมชาติที่เรียกว่า "ระบบนิเวศ" (Ecosystem) ซึ่งกล่าวได้ว่าระบบนิเวศหนึ่ง ๆ นั้น เป็น โครงสร้างที่เปิดและมีความสามารถในการควบคุมตัวของมันเอง ประกอบไปด้วยประชากรต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ไร้ชีวิต

ระบบนิเวศเป็นระบบเปิดที่มีความสัมพันธ์กับบริเวณแวดล้อมโดยมีการแลกเปลี่ยนสารและพลังงาน ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวชุมชนที่มีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ชีวิตนั้นรวมกันเป็นระบบนิเวศ ระบบนิเวศอาจมีขนาดใหญ่ระดับโลก คือ ชีวาลัย (Biosphere) ซึ่งเป็นบริเวณที่ห่อหุ้มโลกอยู่และสามารถมีขบวนการต่าง ๆ ของชีวิตเกิดขึ้นได้หรืออาจมีขนาดเล็กเท่าบ่อน้ำแห่งหนึ่ง แต่เราสามารถจำแนกระบบนิเวศออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ ดังนี้

ระบบนิเวศทางธรรมชาติและกึ่งธรรมชาติ (Natural and Seminal Ecosystems) เป็นระบบที่ต้องพึ่งพลังงานจากดวงอาทิตย์ เพื่อที่จะทำงานได้

1. ระบบนิเวศแหล่งน้ำ (Aquatic Ecosystems)

1.1 ระบบนิเวศทางทะเล เช่น มหาสมุทร แนวปะการัง ทะเลภายในที่เป็นน้ำเค็ม

2. ระบบนิเวศบนบก (Terrestrial Ecosystems)

2.1 ระบบนิเวศกึ่งบก เช่น ป่าพรุ

2.2 ระบบนิเวศบนบกแท้ เช่น ป่าดิบ ทุ่งหญ้า ทะเลทราย

ระบบนิเวศเมือง-อุตสาหกรรม (Urbanindustrial Ecosystems) เป็นระบบที่ต้องพึ่งแหล่งพลังงานเพิ่มเติม เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง พลังนิวเคลียร์ เป็นระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใหม่

ระบบนิเวศเกษตร (Agricultural Ecosystems) เป็นระบบที่มนุษย์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทางธรรมชาติขึ้นมาใหม่

ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ

กลุ่มสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันในแหล่งที่อยู่แต่ละแห่งนั้น จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งในลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันในรูปแบบต่าง ๆ และการแก่งแย่งแข่งขันกัน เป็นความสัมพันธ์ทางชีวภาพ กลุ่มสิ่งมีชีวิตยังมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของแหล่งที่อยู่ ซึ่งเป็นสภาพทางกายภาพ ได้แก่ ดิน น้ำ แร่ธาตุ แสงสว่าง และอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ทั้งหมดดังกล่าวประกอบกันเป็นระบบนิเวศ

ความสัมพันธ์ทั้งสองลักษณะจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน และมีอยู่ในระบบนิเวศทุกระบบ แสดงว่าชีวิตทั้งหลายไม่อาจอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากการเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับที่กล่าวนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บรรดาชีวิตทั้งหลายอยู่รอดได้ ชีวิตหนึ่งจะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีชีวิตอื่น ๆ และองค์ประกอบอื่น ๆ อยู่ด้วย

ความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ

สิ่งที่มนุษย์เราได้รับจากระบบนิเวศวิทยาที่มีอยู่ตามธรรมชาตินั้นมีอยู่มากมายที่เห็นได้ชัดคือ ประโยชน์ทางตรง เช่น วัสดุธรรมชาติมีคุณค่าต่อทั้งเศรษฐกิจและสังคม โดยสามในสี่ของประชากรโลกนั้นใช้พืชสมุนไพรจากป่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วมีอุตสาหกรรมผลิตยาที่สกัดจากวัสดุธรรมชาติมูลค่านับแสนล้านบาท

มนุษย์นั้นพึ่งพาอาศัยสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ นอกจากได้ใช้สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เป็นยาดังกล่าวแล้ว อาหารทั้งหมดและวัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมก็ได้จากสิ่งมีชีวิตที่พบในธรรมชาติหรือที่มนุษย์นำมาเพาะเลี้ยง ปลาส่วนใหญ่ที่บริโภคก็ได้จากธรรมชาติ ส่วนป่านั้นเป็นที่รวมสรรพสิ่งมีชีวิตไว้มากมายพืชเกษตรหลายชนิดกำเนิดมาจากป่า ไม่ว่าจะใช้เป็นอาหารและเป็นไม้ประดับก็ตาม ตลอดเวลา 50 ปีที่ผ่านมาได้นำพืชในตระกูลของพืชเกษตรมาใช้ปรับปรุงพันธุ์ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ทรัพยากรที่เป็นสิ่งมีชีวิตสามารถเป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่สำคัญได้เช่นกัน การท่องเที่ยวในอุทยานและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นำเงินตราเข้าประเทศและทำให้เงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

แบบทดสอบท้ายเรื่อง

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. โข่อาหารคืออะไร

.....

2. สิ่งมีชีวิตในแหล่งที่อยู่ต่าง ๆ สัมพันธ์กันอย่างไร

.....

3. จงบอกความหมายของระบบนิเวศ

.....

4. สิ่งที่มีมนุษย์เราได้รับจากระบบนิเวศวิทยาที่มีอยู่ตามธรรมชาตินั้นมีอยู่มากมายที่เห็นได้ชัด คือ

.....

5. ทรัพยากรที่เป็นสิ่งมีชีวิตสามารถเป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่สำคัญได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้น

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ชื่อผู้ประเมิน

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อเรื่องที่รายงาน.....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพของการเสนอรายงาน

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ	()	()	()
2. รายงานน่าสนใจในระดับ	()	()	()
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ	()	()	()
4. ผู้รายงานสามารถตอบคำถามได้ในระดับ	()	()	()
5. การเสนอรายงานทำได้ในระดับ	()	()	()

ตอนที่ 2 แสดงความคิดเห็น

1. จุดเด่นของการนำเสนอรายงาน.....

.....

2. จุดด้อยของการนำเสนอรายงาน.....

.....

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เวลา 4 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 9 ความหมาย องค์ประกอบ และกิจกรรมการท่องเที่ยว	เวลา 2 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 2 : เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตระหนักถึงความสำคัญ
ของระบบนิเวศวิทยา

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
2. บอกองค์ประกอบที่สำคัญและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
3. บอกข้อดีข้อเสียของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

สาระการเรียนรู้

ชุมชนบ้านโป่งเป็นชุมชนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สำคัญ ดังนั้นคนในท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้รับความรู้ที่ถูกต้องและช่วยกันอนุรักษ์ให้สถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นมรดกล้ำค่าของท้องถิ่นคงอยู่สืบไป

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนชมวีดิทัศน์โฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1 เรื่อง แล้วซักถามนักเรียนเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อวีดีโอ โฆษณาชิ้นนั้น
2. นักเรียนแต่ละคนเขียนลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามความคิดเห็นของตนแล้วนำเสนอหน้าชั้น
3. ครูและนักเรียนพูดคุยกันถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะนำมาใช้ร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยการวาดภาพแล้วเขียนบรรยายประกอบ จากนั้นส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียน

5. นักเรียนทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากการนำเสนอของแต่ละกลุ่มแล้วสรุปเป็นแผนผังความคิดของตนเอง

6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วัตถุประสงค์นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2. กระดาษ ดินสอ สีเทียน
3. ใบความรู้
4. รูปภาพ
5. แบบทดสอบ

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2 ตรวจผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนรายงาน
 - 1.2.2 การทำแบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
 - 2.1 แบบทดสอบ
 - 2.2 รายงานเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามจินตนาการของนักเรียน
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ในแหล่งธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีสาระสำคัญ ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่ง นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวก ด้วย

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนั้นจะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่ง ท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ

แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ
2. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น
3. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิต

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาตินั้น ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (Climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจทำลายความสวยงามลงได้

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกับข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ที่รัฐบาลก่อสร้างขึ้น พระราชวัง อาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

3. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ยังมีกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยที่สนใจในความรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมในอดีต วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยรวมถึง พิธีกรรม พิธีการ งานฉลองรื่นเริงต่าง ๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำยรำ การละเล่น ตลอดจนงานหัตถกรรม

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539, หน้า 12 -13) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของนักท่องเที่ยว การพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
3. นักท่องเที่ยวต้องเกิดความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ทั้งธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจคืนสู่สังคม และชุมชนโดยรวม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 17) ยังได้กล่าวถึงขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า มีการครอบคลุมองค์ประกอบหลัก (Key Elements) 4 ด้าน ที่เป็นลักษณะเด่นของ Eco-Tourism ว่าประกอบด้วย

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. **องค์ประกอบด้านการจัดการ** เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

3. **องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ** เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชน ท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. **องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม** เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มจากประชาชนในระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้งสี่ประการด้วย หากการท่องเที่ยวใดที่มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลง จนอาจต้องจัดการส่งเสริมหรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ยูวดี นิรัตน์ตระกูล (2538, หน้า 53) ได้กล่าวว่าลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) มีดังนี้

1. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวอยู่ที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และ/หรือวัฒนธรรมดั้งเดิม และห่างไกลจากความเจริญแบบสังคมเมือง
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการให้จำนวนนักท่องเที่ยวมีความสมดุลกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

4. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้คนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และ
ได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด

วรรณภา วงษ์วานิช (2539, หน้า 77) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียในการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ดังนี้

ข้อดี

1. เป็นทางเลือกหนึ่งในการประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. เป็นการเพิ่มรายได้และสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น
4. เป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางเข้าประเทศมากขึ้น
5. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับประเทศในการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติให้คงความงดงามและอุดมสมบูรณ์ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
ข้อเสีย หากขาดการวางแผนที่รอบคอบและระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ
จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาได้

การท่องเที่ยวในรูปแบบที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ควรได้รับการ
ส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของโลกเกิดความเสียหาย
อย่างมาก ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ให้กับคนท้องถิ่นนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ อาจกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักของการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ได้แก่ การสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การจะบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ใน
การจัดการที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการตรวจตราอย่างสม่ำเสมอจากหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องที่สำคัญที่สุด คือ การร่วมมือของคนในท้องถิ่น ดังนั้นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
ควรให้คนท้องถิ่นได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็น
กำลังใจในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มากที่สุด เพื่อ
ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

กิจกรรมและประเภทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ดังนี้

กิจกรรมหลัก

1. กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/Trekking)
2. กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education)

3. กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Tapping And Sound of Nature Audio Taping)

4. กิจกรรมส่อง/ดูนก (Bird Watching)

5. กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring/Visiting)

6. กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation)

7. กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)

8. กิจกรรมพายเรือแคนู/เรือคายัค/เรือใบ/เรือใบ (Canoeing/Kayak/Browbeating/
Sailing)

9. กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving)

10. กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

กิจกรรมเสริม

1. กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing)

2. กิจกรรมจักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrain/Mountain Biking)

3. กิจกรรมปีน/ไต่เขา (Rock/Mountain Climbing)

4. กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping)

5. กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider)

6. กิจกรรมล่องแพยาง/แพไม้ไผ่ (White Water Rafting)

7. กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking)

8. กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits/Exploring)

9. กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Windsurfing)

แบบทดสอบ

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงบอกความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

.....

2. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีกี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

.....

3. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีกี่ข้อ อะไรบ้าง

.....

.....

4. บอกข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีอะไรบ้าง

.....

.....

5. ยกตัวอย่างกิจกรรมที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมา 5 กิจกรรม

.....

.....

แบบประเมินผลการรายงานหน้าชั้น

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ชื่อผู้ประเมิน

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อเรื่องที่รายงาน.....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพของการเสนอรายงาน

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ	()	()	()
2. รายงานน่าสนใจในระดับ	()	()	()
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ	()	()	()
4. ผู้รายงานสามารถตอบคำถามได้ในระดับ	()	()	()
5. การเสนอรายงานทำได้ในระดับ	()	()	()

ตอนที่ 2 แสดงความคิดเห็น

1. จุดเด่นของการนำเสนอรายงาน.....

.....

2. จุดด้อยของการนำเสนอรายงาน.....

.....

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่ง	เวลา 12 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 10 เส้นทางธรรมชาติป่าอนุรักษ์ แปลงไม้ตัดดอก สวนสมุนไพร อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้ วัดคอยแทนพระผาหลวง	เวลา 12 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน 3 : เข้าใจและมีความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่ง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. สามารถบอกสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่งได้
2. สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่งได้

สาระการเรียนรู้

ศึกษาเส้นทางธรรมชาติป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง สวนสมุนไพร แปลงไม้ตัดดอกพันธุ์เบญจมาศ อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้ และประวัติที่สำคัญของวัดคอยแทนพระผาหลวง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่ประทับใจเกี่ยวกับการไปเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโป่ง
2. จากนั้นครูนำภาพประกอบคำบรรยายเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง และร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และสอบถามความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น
3. ครูแนะนำวิทยากรท้องถิ่นให้นักเรียนรู้จักและแสดงความเคารพ
4. วิทยากรท้องถิ่นและครูพานักเรียนไปศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตามลำดับเส้นทาง การนำเที่ยวของชุมชนบ้านโป่ง
5. ครูแจกแบบฝึกการฟังบรรยายให้แก่ นักเรียน
6. วิทยากรท้องถิ่นบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง
7. นักเรียนฟังและจดบันทึกการบรรยาย

8. นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็นกับวิทยากรท้องถิ่น

9. นักเรียนจับคู่ ฝึกอธิบายการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากที่ได้
รับฟังการบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่น โดยเลือกสถานที่ที่สนใจ 1 แห่ง

10. นักเรียนกล่าวขอบคุณวิทยากรท้องถิ่น

11. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการฟังบรรยายจากวิทยากร

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิทยากรท้องถิ่น

2. แบบบันทึกผลการฟังบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่นเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

3. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 5 แห่ง

4. ใบความรู้

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ

1.1 สังเกต

1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย

1.1.2 การซักถาม และตอบคำถาม

1.1.3 นำเสนองาน

1.2 ตรวจสอบผลงาน

การตรวจแบบบันทึกผลการเรียนรู้

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

แบบบันทึกผลการเรียนรู้

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ลิขสิทธิ์ในหนังสือเรียนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

1. ป่าอนุรักษ์บ้านโปง

ป่าอนุรักษ์บ้านโปง เป็นป่าที่มีความเป็นมาโดยสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (2535) ได้ขอเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าไม้ เพื่อการศึกษาและพัฒนาป่าไม้บ้านโปงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พื้นที่ป่าแห่งนี้อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสันทรายทองที่ตำบลหนองหาร และตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ 3,686 ไร่ ซึ่งกรมป่าไม้ได้มีประกาศกรมป่าไม้ เรื่องกำหนดบริเวณพื้นที่ให้ส่วนราชการ หรือองค์การของรัฐ เข้าใช้ประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ฉบับที่ 36/2535 ประกาศ ณ วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2535 ในเขตพื้นที่ป่า ชาวบ้านบ้านโปงร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ดำเนินการอนุรักษ์ป่าสันทรายนี้ไว้ และเรียกกันจนติดปากว่า “ป่าอนุรักษ์บ้านโปง” ความสำคัญของป่า มีสภาพเป็นป่าเต็งรัง มีความหลากหลายทางชีวภาพ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแมกไม้นานาพรรณ มีสัตว์ปีก นก แมลง และผีเสื้อที่สวยงาม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ใช้ป่าเป็นสถานที่วิจัยในด้านต่าง ๆ ส่วนชาวบ้านบ้านโปงใช้ป่าแห่งนี้ เป็นแหล่งอาหารจากป่า เช่น เห็ด พืชป่าที่กินได้ การอนุรักษ์ป่าร่วมกันโดยใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ศึกษาหาความรู้จากธรรมชาติที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปอย่างยั่งยืน

2. สวนสมุนไพร

สวนสมุนไพรตั้งอยู่ในเขตของป่าอนุรักษ์บ้านโปง มีพืชสมุนไพรที่สำคัญและน่าสนใจ ได้แก่

1) กวาวเครือแดง ลำต้นมีลักษณะเป็นเถาเลื้อยขึ้นตามต้นไม้สูง มีอายุยืน 10 ปีขึ้นไป บริเวณเถาจะมีก้านใบ 3 ใบ เปลือกมีสีแดง มีรสฝาดเล็กน้อย สรรพคุณสามารถนำมาทำยาอายุวัฒนะ บำรุงกำลังได้

2) กวาวเครือขาว มีลักษณะเป็นเถาเลื้อยขึ้นต้นไม้ใหญ่ มีใบ 7-8 ใบ เนื้อในของ กวาวเครือขาวมีสีขาว ใช้เถาทำยา ในปัจจุบันพบว่ากวาวเครือขาวมีสาร Miroestrol มีลักษณะ คล้ายสารเอสโตรเจน ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่มีมากในเพศหญิง ทำให้หน้าอกขยายใหญ่ขึ้น บำรุงผิวพรรณ ลดรอยเหี่ยวย่น กวาวเครือขาวจะใช้ส่วนหัวมาทำยา

3) กวาวเครือดำ มีลักษณะคล้ายกวาวเครือขาว กวาวเครือแดงมีใบประกอบ 3 ใบ ให้ผู้ชายรับประทาน เชื่อว่าเป็นยาอายุวัฒนะ ทำให้หนุ่มกระชุ่มกระชวยเสมอ

4) **ไผ่มะนำนอง** มีลักษณะเป็นเถาเลื้อย อาศัยอยู่กับต้นไม้ใหญ่ มีอายุยืนยาว มีใบประกอบ 10 ใบ ในบ้านโป่งจะมีไผ่มะนำนองมาก พบได้ทั่วไป ใช้ในการทำยารักษาโรค ช่วยเจริญอาหาร

5) **กำสามปีก** มีขนาดสูง 80 เซนติเมตร ก้านใบจะมีก้าน 3 ใบ มองดูลักษณะคล้ายกา จึงเรียกชื่อว่า กำสามปีก ใบสากมีขนอ่อนเล็กน้อย พบทั่วไปในป่า มักใช้ต้นมาเป็นส่วนประกอบในการรักษาโรค ช่วยให้เจริญอาหาร

6) **ไผ่มนนาง** เป็นไผ่ยืนต้นขนาดใหญ่ มีรากแก้ว มีอายุยืนยาว มีความสำคัญต่อผู้หญิงที่คลอดลูกแล้วไม่มีน้ำนมให้ลูกดื่มนม จะนำเปลือกไผ่มนนางมาดื่มนม ไผ่มนนางหาได้ยาก ในปัจจุบันนี้มีเพียงต้นเดียวในป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

7) **ไผ่นมแมว** เป็นพืชขนาดเล็ก มีใบตามลำต้น มีผลขนาดเล็กรับประทานได้ ใช้ลำต้นมาทำยาแก่น้ำ

8) **หนามเล็บแมว** เป็นเถาเลื้อยขึ้นต้นขนาดใหญ่ มีอายุยืนยาว เถามีสีขาวนวล มีหนาม ที่ฐานมีปุ่มนูนขึ้นมา ลักษณะคล้ายกับเล็บแมว เป็นส่วนผสมการทำยารักษาโรคนี้ พบได้ทั่วไปในป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

9) **โตไม่รู้ล้ม** เป็นพืชล้มลุกขึ้นบนดิน พบในหน้าฝนช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม แต่ชาวบ้านนำไปปลูกตามบ้านเพราะปลูกง่าย ชอบขึ้นตามที่ชื้น มีใบเป็นรูปวงรียาว มีก้านดอกยาวออกมารองกลางยอด รสไม่ขม การทำยาใช้ส่วนรากและส่วนต้น ใบจะไม่ใช้ โตไม่รู้ล้มมีสรรพคุณใช้บำรุงกำลัง

10) **ห้อยสายควาย** เป็นต้นไม้อายุยืนยาว มีใบออกเป็นคู่ แดกกิ่งก้าน มีอายุยืนยาวหลายปี เมื่อถึงเดือนเมษายนมักเป็นที่อาศัยของเพลี้ยข้าวดอกที่ชอบมาเกาะตามกิ่งและใบ ลำต้นจะนำมาเป็นส่วนผสมของการทำยา มีรสฝาด สรรพคุณช่วยบำรุงร่างกายให้แข็งแรง

11) **มะเขือแจ้เครือ** มีลักษณะเป็นเถาเลื้อยขึ้นต้นไม้ใหญ่ จะมีปุ่มขึ้นตามเปลือกขนาดเถาจะใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ มีอายุยืนยาว ใช้เถามาทำเป็นยาบำรุงกำลัง

12) **อบเชย** เป็นพืชยืนต้นประเภทไม้เนื้อแข็งไม่ผลัดใบ ลำต้นมีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เมื่อเปลือก ต้น กิ่ง ก้าน แห้ง จะมีลักษณะเป็นท่อนยาวกลม มีสีเหลืองเข้มหรือสีน้ำตาล เข้มใบเดี่ยวจัดแบบสลับ มีเส้นใบจำนวน 3 เส้น ดอกเป็นช่อ ดอกมีขนาดเล็กสีเหลือง ส่วนใหญ่เป็นดอกสมบูรณ์เพศ บางชนิดเป็นดอกตัวผู้ และดอกตัวเมียอยู่คนละดอก จะเริ่มออกดอกในเดือนพฤษภาคม เริ่มติดผลในเดือนกรกฎาคม เป็นผลเดี่ยวขนาดเล็กรูปไข่ รากอบเชยแข็งแรง ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด อบเชยมีรสหวาน หอม ให้ความสดชื่น แก้อ่อนเพลีย ใช้ขับลมในลำไส้ บำรุงธาตุ ใช้เป็นส่วนผสมของยาบำรุงธาตุ

13) **ฝาง** เป็นต้นไม้ขนาดเล็ก ลำต้นมีหนาม ใบคล้ายกับผักชะอม ดอกสีเหลืองเป็นพืชอายุยืนยาว มักใช้ต้นฝางหรือแก่นทำเป็นยารักษาโรค ลำต้นมีรสหวานเล็กน้อย ลักษณะการขึ้นจะขึ้นรวมกันในที่กว้าง ขยายพันธุ์โดยการแตกหน่อ จะขึ้นเป็นกลุ่ม นำไปปลูกตามบ้านได้นำไปคองเหล้าเพื่อบำรุงร่างกาย หรือทำเป็นยาฝาดสมานแก้ท้องร่วง แก่นฝางฝนน้ำทำเป็นยาทาภายนอก รักษาโรคผิวหนังบางชนิดได้

14) **หนามเคล็ดเก้า** ขยายพันธุ์โดยจะมีรากเหง้าอยู่ใต้ดิน เมื่อเจริญจะเป็นเถา มีหนามมีใบตามลำต้น ลำต้นมีขนาดประมาณ 4 เซนติเมตร ส่วนที่ใช้ทำยาสมุนไพรคือ ราก และลำต้นขึ้นบริเวณที่มีความชื้น

15) **เปล้าน้อย** เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่มีอายุยืนยาว ใบยาวฐานใบและปลายใบแหลม เป็นพืชขึ้นตามป่า สามารถนำมาปลูกบริเวณบ้านได้ ใช้ต้นกิ่งมาเป็นส่วนประกอบในการทำยาลำต้นมีสีขาวนวลทั้งต้น

16) **เปล้าหลวง** ลักษณะคล้ายเปล้าน้อย ที่ลำต้นจะมีจุดขาวทั่วทั้งลำต้น นำลำต้นไปเป็นส่วนประกอบในการทำยารักษาโรค

17) **จักค่าน** เป็นเถาเลื้อยอาศัยกับไม้ยืนต้น ใบคล้ายกับใบพลู ชาวบ้านนำมาประกอบอาหาร ใส่ในแกงแค แกงขนุน แกงหน่อไม้ โดยนำมาหั่นเป็นแว่นใส่ในแกง มีรสชาติเผ็ดหอมสรรพคุณทางยาช่วยฟอกไต ขับลมในกระเพาะ

นอกจากนี้ยังมีพืชสมุนไพรที่สำคัญอีกมากมายโดยสวนสมุนไพรได้จัดทำขึ้นเป็นโซนๆ บ่งบอกถึงสรรพคุณต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้กับชีวิตประจำวันของคนได้

3. แปลงไม้ตัดดอกพันธุ์เบญจมาศ

ความเป็นมาของการปลูกไม้ตัดดอก ได้เกิดจากการรวมกลุ่มปลูกในโครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีนายบุญธรรม ปงหาร เป็นผู้ประสานงานและคอยดูแลไม้ดอกที่ปลูกจะมีพันธุ์เรแกน สีขาว สีแดง สีเหลือง พันธุ์พุ่มา โดยโครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะให้คนงานเพาะต้นกล้าขายให้ในราคาต้นละ 1 บาท เมื่อถึงเวลาที่จำหน่ายก็จะจำหน่ายเป็นกลุ่ม โดยมีการประกันราคา และมีพ่อค้ามารับซื้อถึงสถานที่ที่ทางโครงการจัดเตรียมไว้ให้สมาชิกนำมาจำหน่าย

วิธีการปลูกดอกจะเริ่มปลูกในเดือนสิงหาคม ต้องเตรียมแปลงขนาดกว้าง 1.30 เมตร ยาว 25 เมตร ใน 1 แปลงจะปลูกได้ 1,000 ต้น แปลงที่ปลูกต้องมีการเตรียมดินให้พร้อม โดยการใส่ปุ๋ยคอก จากนั้นนำต้นกล้ามาปลูก เมื่อปลูกได้ 3-5 วัน ก็ให้แสงสว่างเพื่อยืดเวลาการออกดอก โดยใช้หลอดไฟหลอดกลมให้แสงสว่าง ในช่วงนี้ในหมู่บ้านบริเวณโครงการพัฒนาบ้านโป่ง

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และบ้านชาวนานที่มีการปลูกดอกจะสว่างไสวด้วยแสงไฟดวงมาก เป็นเวลา 30–40 วัน ชาวสวนต้องรดน้ำอย่างสม่ำเสมอในช่วงเช้า–เย็น และจะต้องพ่นยาฆ่าแมลง เพื่อกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งการใส่ปุ๋ยทุก ๆ 5 วัน เมื่อปลูกไว้จนต้นเจริญเติบโตสูงประมาณ 80 เซนติเมตร จะต้องใช้ตาข่ายจึงบนแปลงทำเป็นช่องเพื่อป้องกันไม่ให้ต้นไม้ดอกล้ม และจะต้องเด็ด ใบและดอกที่ไม่สมบูรณ์ออกทิ้ง และจะเริ่มจะดอกขายเมื่อถึงเดือนพฤศจิกายน โดยจะตัดเป็นรุ่น ๆ และจะหมดในช่วงเดือนมีนาคม การตัดจะตัดยาวประมาณ 90 เซนติเมตร นำมาห่อด้วยกระดาษ น้ำหนักประมาณ 9 ซีด เรียกว่า 1 กำ พร้อมนำออกจำหน่าย

4. อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้

เป็นอ่างเก็บน้ำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปทอดพระเนตรบริเวณป่า แห่งนี้ และพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีรับสั่งให้ กรมชลประทานพิจารณาสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยโจ้ โดยสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2527 เพื่อให้เป็นประโยชน์ แก่ราษฎรในพื้นที่ ซึ่งสามารถเก็บกักน้ำได้ถึง 1.2 ลูกบาศก์เมตร และเริ่มเก็บกักน้ำเมื่อปี พ.ศ. 2529 ปัจจุบันอ่างเก็บน้ำได้ทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ในแนวพระราชดำริอย่างสมบูรณ์แบบโดยมีราษฎร เป็นเจ้าของร่วมกัน

5. วัดคอยแทนพระผาหลวง

วัดคอยแทนพระผาหลวงตั้งอยู่ ณ บ้านโป่ง หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ อยู่ห่างจากเมืองเชียงใหม่ประมาณ 26 กิโลเมตร โดยเดินทางตามถนนสายเชียงใหม่-พร้าว แยกเข้าถนนตรงข้ามตลาดสดแม่โจ้ไปตามถนนลาดยางถึงทางแยกเลี้ยวขวาผ่านศูนย์พลังงานแห่งชาติ และผ่าน โรงเรียนบ้านโป่งเข้าไปในหมู่บ้านจะพบป้ายบอกทางไปยังวัดคอยแทนพระผาหลวง

วัดคอยแทนพระผาหลวงมีประวัติที่เล่าสืบต่อมาว่า สมัยก่อนบริเวณชายป่าแถบนี้ เป็นค่ายทหารสำหรับศึกโจมตีกองทัพพม่าที่ยกทัพผ่านมา เมื่อได้ทัพย์สมบัติจากทหารพม่าก็นำ ไปเก็บไว้ในถ้ำที่คอยแทนพระ โดยเก็บไว้ได้แทนพระที่วัดคอยแทนพระผาหลวง ต่อมาผู้ครองนคร ต้องการที่จะให้มีการดูแลรักษาสมบัติไว้ตลอดไป ตามประเพณีโบราณต้องมีการประหารผู้คนเพื่อให้ คอยดูแลสมบัติ จึงมีการประหารพ่อเสือซึ่งเป็นหัวหน้าทหาร พ่อขาว พ่อเขียว พ่อดำ พ่อสิงห์ และพ่อจันทร์ และได้สร้างศาลขึ้น เรียกว่าศาลเจ้าพ่อเสือ จากนั้นจะเดินทางขึ้นเป็นทางลาดชันอีก ประมาณ 850 เมตร ถึงวัดคอยแทนพระผาหลวง จะพบเป็นอนุสาวรีย์พระยาเกีอณา ซึ่งแต่ก่อน รูปปั้นจะมีสีดำทึบองค์ และในปี พ.ศ. 2544 ได้เปลี่ยนเป็นรูปปั้นสีทอง

เมื่อผ่านรูปปั้นพระเจ้าก็อนาจนถึงบริเวณวัดจะเห็นก้อนหินใหญ่ และมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ นั่งเห็นเด่นเป็นสง่าโดยหันหน้าไปทางทิศใต้ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ซึ่งมีประวัติว่า ในสมัยพุทธกาล ก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานได้ 5 ปี เช้าวันหนึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เพ็ญเดือน 4 (เดือนหกเหนือ) พระพุทธองค์ได้เสด็จเดินทางมาโปรดสัตว์และเผยแผ่ศาสนา ได้เสด็จมาถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง (ปัจจุบันคือบ้านข้าวแทน) ซึ่งเดิมมีชื่อว่าบ้านมุงหมอก พระองค์ได้เสด็จจงกรมอยู่ใต้ร่มโพธิ์ ได้มีชาวบ้านคนหนึ่งมาพบเห็นพระพุทธเจ้าเดินจงกรม เหมือนเทพเจ้ามาโปรดจึงได้นำฟางข้าวที่นำมาด้วย 9 มัดมาปูเป็นอาสนะแล้วอาราธนานิมนต์ให้พระพุทธเจ้าประทับที่ฟางข้าว ชาวบ้านได้รับลงไปยังหมู่บ้านและบอกกล่าวให้เพื่อนบ้านได้ทราบว่า มีเทวดาลงมาจากสวรรค์ ชาวบ้านจึงรีบนำอาหาร ผลไม้ ดอกไม้ มาบวงสรวงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้ทรงรับบิณฑบาตจากชาวบ้านและบอกกับชาวบ้านว่าพระองค์ไม่ใช่เทวดาหรือเทพเจ้า แต่เป็นศาสดาของศาสนาพุทธมาโปรด และทรงแสดงธรรมสั่งสอนชี้ทางสว่างให้ชาวบ้าน ชาวบ้านได้ดวงตาธรรม พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงประกาศศาสนาแก่ชาวบ้านว่า ขณะนี้ได้มีพระรัตนตรัยบังเกิดขึ้นในโลกนี้ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

จากนั้นพระพุทธองค์ได้เสด็จไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ทรงพบศิลาก้อนหนึ่ง มีลักษณะคล้ายแท่นศิลาอาสน์ และพระองค์ได้ทราบด้วยญาณวิถึว่าต่อไปภายภาคหน้าแท่นศิลาอาสน์นี้จะเป็นที่ประดิษฐานพระศาสนาของพระองค์ ดังนั้นจึงเสด็จลงประทับบนแท่นศิลา และทรงหันพระพักตร์ไปทางทิศใต้ ขณะที่ทรงฉันพระอาหารที่รับบิณฑบาตทรงทอดพระเนตรไปยังหมู่บ้านข้าวแทนขณะทำกัตตกิจดังกล่าว

ส่วนด้านล่างของแท่นหินมีถ้ำอยู่ซึ่งเป็นที่บำเพ็ญพรตของพระฤาษีชื่อว่า สีหเทพ ฤาษีมีญาณแก่กล้ามาก และรู้ว่าบัดนี้มีผู้ที่มีบุญญาธิการมาอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ จึงได้โอกาสออกมาจากถ้ำมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อถามปัญหาธรรมสิ่งเดียวกับพุทธองค์ ตามตำนานกล่าวว่า ปัญหาธรรมที่สีหเทพฤาษีทูลถามพระพุทธเจ้ามี 4 ข้อ ดังนี้

- ข้อที่ 1 ธรรมเหล่าใดที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายเกิดมาเป็นมนุษย์
- ข้อที่ 2 ธรรมเหล่าใดที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายเกิดมาในอบายภูมิ
- ข้อที่ 3 ธรรมเหล่าใดที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายเกิดมาในเทวภูมิ
- ข้อที่ 4 ธรรมเหล่าใดที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายออกจากวัฏฏะได้

พระองค์ได้ตอบธรรมที่ 1 ว่า ธรรมที่จะกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ คือ การรักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์ มีสติเป็นต้น

ธรรมที่ 2 ว่า ธรรมที่ตายจากการเป็นมนุษย์แล้วกลับมาเกิดในอบายภูมิ คือ อกุศลกรรมบถ

ธรรมที่ 3 ว่า ธรรมที่ตายจากการเป็นมนุษย์แล้วไปเกิดในเทวภูมิ คือ ประกอบความดี ทางกาย วาจา ใจ ตั้งใจบำเพ็ญ กิริยาวัตร 3 ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา

ธรรมที่ 4 ว่า ธรรมที่น่าสยดสยองจากวิญญูะสงสารได้ คือ จะต้องปฏิบัติตาม อริยมรรคอันเป็นปฏิปทาเครื่องดำเนินชีวิตของชาวพุทธ

หลังจากที่พระพุทธเจ้าเฉลยปัญหาแล้ว ทำให้สีหเทพฤๅษีได้ดวงตาเห็นธรรมและ บรรลุโสดาปัตติมรรค แล้วฤๅษีคนนี้ได้กลับไปบำเพ็ญธรรมในถ้ำตามเดิม นอกจากนี้ยังมีความเชื่อกันว่า ฤๅษีคนนี้รับประทานผลไม้มะม่วงที่ขึ้นอยู่ข้างแท่นหินที่พระพุทธเจ้าทรงประทับ โดยจะ รับประทานผลมะม่วงเป็นอาหารอยู่ชนิดเดียว และมะม่วงต้นนี้ก็ออกผลตลอดทั้งปี ปัจจุบันมีต้น มะม่วงขึ้นอยู่ด้านหน้าแท่นพระ และเชื่อกันว่าเป็นต้นเดียวกับที่ฤๅษีรับประทานเป็นอาหาร ส่วน ปากถ้ำอยู่ด้านใต้ของศาลาติฆ้อง แต่ปากถ้ำได้ถูกปิดเรียบร้อยแล้ว จะเห็นได้ว่ามีรูปปั้นฤๅษี คือ สีหเทพฤๅษี ฤๅษีที่สร้างขึ้นใหม่ตรงหน้าแท่นพระ ได้สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับตำนานของ แท่นพระที่วัดคอดอยแท่นพระผาหลวงแห่งนี้

แบบบันทึกผลการฟังบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว.....	เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ
ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....	

คำสั่ง ให้นักเรียนบันทึกผลการฟังบรรยายให้ละเอียดที่สุด

1. เส้นทางธรรมชาติป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

.....
.....

2. แปลงไม้ตัดดอก

.....
.....

3. สวนสมุนไพร

.....
.....

4. อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้

.....
.....

5. วัดคอยแทนพระผาหลวง

.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

Copyright © by Chiang Mai University

สรุปผลการประเมิน

All rights reserved

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง ให้ครูผู้สอนบันทึกค่าระดับคะแนนของพฤติกรรมที่สังเกตได้ลงในแต่ละช่วงตามระดับ
 คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มีพฤติกรรมบ่อยมากที่สุด
4	หมายถึง	มีพฤติกรรมบ่อย
3	หมายถึง	มีพฤติกรรมปานกลาง
2	หมายถึง	มีพฤติกรรมน้อย
1	หมายถึง	มีพฤติกรรมน้อยมาก

เลขที่	ชื่อ-สกุล	มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ของตนเอง	แสดงความ คิดเห็นที่เป็น ประโยชน์	เข้าร่วม กิจกรรม การเรียน ทุกครั้ง	ช่วยเหลือ เพื่อนใน ขณะ ทำงาน
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	เวลา 2 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 11 การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง	เวลา 2 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 3 : เข้าใจและมีความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่ง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมายของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติได้
2. บอกวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยและในชุมชนบ้านโป่งได้

สาระการเรียนรู้

ความหมายของการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญ และวิธีการปฏิบัติตัวให้ถูกต้องเมื่อไปท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนคุณภาพเกี่ยวกับการทำลายแหล่งท่องเที่ยว แล้วร่วมกันอภิปรายถึงความรู้สึกที่มีต่อรูปนั้น
2. นักเรียนแต่ละคนออกมาเล่าถึงความคิดและความไม่ดีของตัวเองต่อสิ่งที่เคยทำกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน
3. ให้นักเรียนเลือกสถานที่ในการบำเพ็ญตนเพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่ง
4. ให้นักเรียนจัดกลุ่มกันเองตามความเหมาะสม โดยแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานตามความถนัดของแต่ละคนและวางแผนในการทำงาน จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานครั้งนี้เอง โดยยืมจากโรงเรียน
5. พานักเรียนไปยังสถานที่ที่เลือกแล้ว (วัดคอยแทนพระผาหลวง) จากนั้นแยกย้ายกันไปทำงานตามหน้าที่ที่ได้วาง

6. หลังจากทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นักเรียนระดมความคิดเพื่อแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

7. ให้นักเรียนแล้วส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นและนักเรียนที่เหลือสรุปองค์ความรู้ลงในสมุดบันทึก

8. ทำแบบทดสอบท้ายเรื่อง

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. รูปภาพ
2. เครื่องมือทำความสะอาด
3. วัดคอยแทนพระผาหลวง
4. แบบทดสอบ
5. ใบความรู้

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2 ตรวจผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนรายงาน
 - 1.2.2 การทำแบบทดสอบ

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

- 2.1 แบบทดสอบ
- 2.2 รายงานการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายบท

ใบความรู้

การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น อันได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กิจกรรม ให้คงความงามและมีคุณค่าเป็นทรัพยากรของชาติสืบไป พร้อมทั้งใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยือนในท้องถิ่นของตน

การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวนี้ ทุกคนสามารถร่วมแรงร่วมใจกระทำได้โดยไม่ยาก อาทิ ช่วยกันรักษาสภาพธรรมชาติให้คงความสมบูรณ์มากที่สุด ช่วยกันปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ เพิ่มความสวยงามของภูมิทัศน์ตามแหล่งท่องเที่ยว บูรณปฏิสังขรณ์แหล่งโบราณวัตถุสถานอย่างถูกวิธีเพื่อรักษามรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งมีอายุสืบมาหลายร้อยหลายพันปีให้คงอยู่ต่อไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ส่งเสริมและฟื้นฟูขนบธรรมเนียมและประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น ช่วยกันรักษาศิลปะหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยฟื้นฟูการผลิตขึ้นมาเป็นสินค้าของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรร่วมมือกันปรับปรุงและสร้างเสริมสิ่งสาธารณูปโภคในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น พัฒนาคมนาคม ทำป้ายชี้บอกทาง ทำที่จอดรถและทำห้องสุขา เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งผู้คนในท้องถิ่นที่จะมาพักผ่อนหย่อนใจเองและนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น

การงดเว้นการกระทำบางอย่างต่อแหล่งท่องเที่ยวก็จะเท่ากับช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวไปด้วยในตัว เช่น งดเว้นการทำลายป่าไม้ต้นน้ำลำธารของน้ำตก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญ จิตเขียนตามผนังถ้ำ หรือทุบทำลายหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ ทิ้งขยะ รื้อถอน ลักขโมยโบราณวัตถุสถาน หรือบุกรุกพื้นที่เขตโบราณสถาน การกระทำเหล่านี้นอกจากจะเป็นการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยตรงแล้ว ยังเป็นการกระทำผิดกฎหมาย โทษถึงจำคุกและเสียค่าปรับทั้งสิ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวนี้ นอกจากเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมรอบตัวของเราไม่ให้เสื่อมโทรม มีธรรมชาติที่สวยงาม มีสมบัติวัฒนธรรมประจำชาติที่น่าภาคภูมิใจแล้ว ยังจะก่อผลทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยโดยการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือน ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างเงินแก่เจ้าของท้องถิ่น เช่น ให้บริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว

ได้ขายอาหารและเครื่องดื่ม ให้บริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว นำสินค้าศิลปหัตถกรรมมาขายเป็นของที่ระลึก และวัดหรือโบราณสถานได้รับเงินบริจาคจากนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปใช้บูรณาปฏิสังขรณ์กันต่อไป เป็นต้น

แบบทดสอบ

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. บอกความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว พอสั่งเขป

.....

.....

2. บอกวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง

.....

.....

3. การรักษาแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม มีผลทางเศรษฐกิจอย่างไร

.....

.....

4. ให้นักเรียนเขียนรายชื่อบุคคลที่ทำหน้าที่อุทิศตนให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติ มาอย่างน้อย 2 คน

.....

.....

แบบประเมินตนเองของนักเรียนในการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม

ชื่อ.....เลขที่.....

วิชา.....เรื่อง.....วันที่...../...../.....

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง “ใช่” “ไม่ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ” ที่ตรงกับความคิดเห็น
ของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1	ในกลุ่มของนักเรียนมีการวางแผนร่วมกันก่อนลงมือปฏิบัติงาน			
2	ในกลุ่มของนักเรียนแบ่งงานกันทำอย่างเท่าเทียมกัน			
3	ทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำงานเป็นอย่างดี			
4	มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันขณะลงมือปฏิบัติงาน			
5	สมาชิกทุกคนยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน			
6	นักเรียนสนุกกับงานที่ทำอย่างมา			
7	กิจกรรมที่ทำเป็นกิจกรรมที่มีความท้าทาย			
8	กลุ่มของนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จทันเวลา			
9	กิจกรรมมีความยุ่งยากสับสน			
10	คำสั่งในการทำกิจกรรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย			

1. สิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

.....
.....

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม ได้แก่

.....
.....

3. จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ควรปรับปรุงและแก้ไขอย่างไรบ้างจึงจะประสบความสำเร็จ

.....
.....

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....

แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง ให้ครูผู้สอนบันทึกค่าระดับคะแนนของพฤติกรรมที่สังเกตได้ลงในแต่ละช่วงตามระดับ
 คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มีพฤติกรรมบ่อยมากที่สุด
4	หมายถึง	มีพฤติกรรมบ่อย
3	หมายถึง	มีพฤติกรรมปานกลาง
2	หมายถึง	มีพฤติกรรมน้อย
1	หมายถึง	มีพฤติกรรมน้อยมาก

เลขที่	ชื่อ-สกุล	มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ของตนเอง	แสดงความ คิดเห็นที่เป็น ประโยชน์	เข้าร่วม กิจกรรม การเรียน ทุกครั้ง	ช่วยเหลือ เพื่อนใน ขณะ ทำงาน
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชามัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์	เวลา 12 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 12 ความหมาย ความสำคัญ บทบาทหน้าที่	เวลา 2 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 4 : เข้าใจบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่แนวทางในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมายและความสำคัญของมัคคุเทศก์ได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาชีพมัคคุเทศก์
3. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

สาระการเรียนรู้

มัคคุเทศก์นับเป็นอาชีพเก่าแก่ที่ผู้คนให้การยอมรับว่ามีความรู้ความสามารถในการสื่อสารทางภาษาออกมาเป็นการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวแหล่งเข้าชมได้เป็นอย่างดี อาชีพมัคคุเทศก์จะต้องมีความประพฤติตัวเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักท่องเที่ยว รู้ความหมายและความสำคัญของอาชีพ เข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของโรงเรียนที่ผ่านมามีใครมีหน้าที่ทำอะไรกันบ้าง
2. ให้นักเรียนที่เคยได้รับหน้าที่ในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาเล่าประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่เพื่อนนักเรียนฟัง
3. ครูแจกใบความรู้ให้แก่นักเรียนพร้อมทั้งอธิบายความหมายและความสำคัญของมัคคุเทศก์ และบทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์
4. ผู้เรียนจับกลุ่ม 5 คน แล้วช่วยกันคิดกิจกรรมหรือเกมต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้อื่นได้ มากลุ่มละ 1 กิจกรรม
5. ให้ผู้เรียนนำเสนอกิจกรรมหน้าชั้นเรียนโดยมีเวลาให้กลุ่มละไม่เกิน 20 นาที
6. ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกิจกรรมที่เพื่อนนำเสนอ
7. ผู้เรียนและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของมัคคุเทศก์

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. เอกสาร/หนังสือ/สิ่งพิมพ์
3. แบบทดสอบ
4. กิจกรรมกลุ่ม

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2 ตรวจผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนรายงาน
 - 1.2.2 การทำแบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
แบบทดสอบ
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล
ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมัคคุเทศก์

คำว่า มัคคุเทศก์ มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีว่า มคฺค + อุทเทสฺก แปลว่า ผู้นำทาง ผู้อธิบาย (มคฺค = ทาง อุทเทสฺก = ผู้นำ, ผู้อธิบาย) ตามความหมายโดยทั่วไป หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่นำผู้อื่นไปยังสถานที่ต่าง ๆ และให้คำอธิบายแนะนำเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ คำนี้มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า ทัวริสท์ไกด์ (Tourist Guide) หรือทัวร์ไกด์ (Tour Guide)

คำว่า มัคคุเทศก์ เริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเจริญเติบโตขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ เกี่ยวกับเส้นทางตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในท้องถิ่นหรือสถานที่นำเที่ยวขึ้นเป็นอย่างดี

สามารถอำนวยความสะดวกความปลอดภัย และให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ต่อมาได้กลายเป็นอาชีพสำคัญอย่างหนึ่งในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ความสำคัญของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก เนื่องจากมีโอกาสได้เข้าถึงนักท่องเที่ยว สามารถสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ ตลอดจนสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวได้ง่ายถ้าปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและมีความซื่อสัตย์สุจริต ในทางตรงกันข้าม ถ้ามัคคุเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ไม่เหมาะสม หรือขาดประสิทธิภาพ ก็สามารถสร้างภาพลักษณ์ในทางลบให้นักท่องเที่ยวได้เช่นกัน มีคำกล่าวว่ามีมัคคุเทศก์ทำหน้าที่เหมือนกับเป็นทูต หรือเป็นผู้แทนของคนในประเทศหรือในท้องถิ่น ซึ่งก็เป็นความจริงเพราะนักท่องเที่ยวมักไม่ค่อยมีโอกาสได้ติดต่อกับคนในท้องถิ่นได้มากเท่ากับมัคคุเทศก์ ถ้าหากได้มัคคุเทศก์ที่ดี ความรู้สึกพึงพอใจในการท่องเที่ยว ตลอดจนความประทับใจในด้านต่าง ๆ ย่อมส่งผลไปถึงความรู้สึกที่ดีต่อประเทศ หรือท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้ไปเยือน

1. ความสำคัญของมัคคุเทศก์ต่อนักท่องเที่ยว

1.1 มัคคุเทศก์จะเป็นผู้อธิบายประวัติข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ คอยตอบข้อซักถามจากนักท่องเที่ยว

1.2 นักท่องเที่ยวจะได้ประหยัดเวลาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีมัคคุเทศก์คอยอธิบายให้ข้อมูลอยู่แล้ว

1.3 มัคคุเทศก์เป็นผู้สร้างกิจกรรมระหว่างการเดินทางให้เกิดความสนุกสนานในการท่องเที่ยว สร้างสรรค์การเดินทางให้มีชีวิตชีวา ทำให้นักท่องเที่ยวได้แสดงออกอย่างมีความสุข ได้ผ่อนคลายไม่เบื่อหน่ายในการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวครั้งนั้นประทับใจ ฟังใจมากกว่า

1.4 นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวด้วยความปลอดภัยมากกว่า เนื่องจากมัคคุเทศก์จะเป็นผู้คอยดูแลตักเตือนให้นักท่องเที่ยวระมัดระวังในการท่องเที่ยวในจุดที่ควรระวังหรืออาจเป็นอันตราย

1.5 นักท่องเที่ยวจะลดความเสี่ยงจากความไม่รู้จักความไม่เข้าใจในการเดินทางท่องเที่ยว เช่น ลดความเสี่ยงในการหลงทางหรือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ เมื่อมีมัคคุเทศก์คอยชี้แนะหรือบอกกล่าว

1.6 มัคคุเทศก์จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เก็บรักษาพาสปอร์ตแทนนักท่องเที่ยว ช่วยขนสัมภาระ เป็นต้น

1.7 มัคคุเทศก์ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวได้อย่างทั่วถึง ไม่ละเลยต่อสิ่งสำคัญที่ควรรู้

1.8 มัคคุเทศก์จะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแทนนักท่องเที่ยว เช่น ถ้านักท่องเที่ยวทำพาสปอร์ตหาย ก็ช่วยติดต่อแจ้งไปยังสถานทูต หรือกรณีนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วยก็ต้องดูแลรักษาพาส่งโรงพยาบาล เป็นต้น

1.9 มัคคุเทศก์เป็นผู้คอยรักษาเวลาอันมีค่าของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวตามโปรแกรมที่ระบุ จัดสรรเวลาการท่องเที่ยวแต่ละจุดได้อย่างเหมาะสม

2. ความสำคัญของมัคคุเทศก์ต่อแหล่งท่องเที่ยว

2.1 มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่ดูแลเอาใจใส่คุ้มครองอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุก ๆ ที่ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งสร้างงานสร้างอาชีพของตนแทนเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งบางจุดเจ้าหน้าที่อาจดูแลได้ไม่ทั่วถึง

2.2 มัคคุเทศก์เปรียบเสมือนตัวแทนของแหล่งท่องเที่ยว ในการทำหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยว เป็นผู้สร้างภาพพจน์และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และแนะนำชักชวนนักท่องเที่ยวให้เที่ยวอย่างถูกวิธีไม่ทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.3 แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่อยู่นอกเหนือความสนใจ โดยอาจจะเข้าถึงได้ยากลำบาก แต่มีความสวยงาม ก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์จากผู้เป็นมัคคุเทศก์ด้วยเช่นกัน

3. ความสำคัญของมัคคุเทศก์ต่อประเทศชาติ

3.1 เป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถาบันต่าง ๆ ของประเทศ เนื่องจากมัคคุเทศก์จะเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวให้ความเชื่อถือ จึงเป็นโอกาสที่มัคคุเทศก์จะได้สร้างความเข้าใจอันดีในทุก ๆ เรื่อง

3.2 มัคคุเทศก์นับว่าเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของชาติ เป็นบุคคลตัวอย่างที่เป็นแนวทางให้กับนักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติตามในสิ่งที่ดีงาม

ประเภทของมัคคุเทศก์

ในกฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ได้แบ่งมัคคุเทศก์เป็นสองประเภท ดังนี้

(1) มัคคุเทศก์ทั่วไป หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวครอบคลุมในทุกสาขา สำหรับนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

(2) มัคคุเทศก์เฉพาะ หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวเฉพาะสาขา เช่น สาขาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการนำเที่ยวป่า เป็นต้น อันเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในสาขานั้น ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการจะทราบ

บทบาทต่าง ๆ ที่มีัคคุเทศก์ทางด้านธรรมชาติควรจะทำเพื่อให้การนำเที่ยวนั้นดำเนินไปอย่างเหมาะสมที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ผู้นำเที่ยวควรจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อม และไม่ใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศจนเกินความสามารถที่ระบบนิเวศจะรองรับไว้ได้ ซึ่งนั่นก็หมายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบมากขึ้นนั่นเอง ดังนั้นมัคคุเทศก์จึงต้องมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศและหลักการอนุรักษ์

2. มีทักษะในการอธิบายเรื่องของสิ่งแวดลอมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ณ ที่นั้น ๆ มัคคุเทศก์จึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และมีทัศนคติที่ดีและรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม

4. มัคคุเทศก์ก็ควรจะต้องมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี มีทัศนคติ และทักษะในการสื่อสารที่ดีรวมทั้งภาษาต่างประเทศด้วย

สรุปบทบาทของมัคคุเทศก์ จะต้องเป็นผู้จัดเตรียมการ เป็นผู้นำกลุ่ม รวมถึงการเป็นผู้ให้ความบันเทิง และสำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บทบาทของมัคคุเทศก์จะต้องเพิ่มมากขึ้น คือเป็นผู้ปลูกเร้าจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวรู้สึกรับผิดชอบต่อขณะกำลังเที่ยวและเป็นผู้อธิบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้ต่อนักท่องเที่ยวที่มีความซาบซึ้งและเปลี่ยนทัศนคติมาร่วมกันอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในระยะยาวต่อไป

หน้าที่ของมัคคุเทศก์

ในด้านหน้าที่ของมัคคุเทศก์ มีภารกิจและความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. อำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยวที่อยู่ในความดูแลและรับผิดชอบของตนทั้งในด้านของการจัดที่นั่งในยานพาหนะ การนำชมสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกำหนดการ และทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าของบ้านที่ดี ดูแลเรื่องอาหารการกิน ที่พัก และอื่น ๆ ซึ่งความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์จะเริ่มตั้งแต่เมื่อออกเดินทางจนกระทั่งสิ้นสุดการเดินทางแต่ละครั้ง

2. อธิบายนำชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในรายการ โดยให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นสอดแทรกไว้ด้วย รวมทั้งการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจขณะเดินทางอยู่ในยานพาหนะ

3. ดูแลความปลอดภัยและสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยวระหว่างเดินทาง ทั้งในด้านของสุขภาพอนามัย และทรัพย์สินส่วนตัว โดยระมัดระวังมิให้เกิดอุบัติเหตุและการโจรกรรมอันเนื่องจากการรถชิง วิวรรว หรือการลักทรัพย์สินที่นักท่องเที่ยววางไว้ในยานพาหนะที่จอดขณะไปเดินชมสถานที่

แบบทดสอบ

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✕ ในหน้าข้อความที่มีความหมายผิดและทำเครื่องหมาย ✓ ในหน้าข้อความที่มีความหมายถูกต้อง

-1. มัคคุเทศก์ หมายถึง ผู้นำทาง ผู้อธิบาย
-2. เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับเส้นทางตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในท้องถิ่น
-3. มัคคุเทศก์ไม่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
-4. อาชีพมัคคุเทศก์เปรียบเสมือนกับนักร้องพูด นักแสดง นักจิตวิทยา และครู
-5. ผู้ที่เป็นมัคคุเทศก์คือผู้ที่คอยให้นักท่องเที่ยวดูแล เอาใจ ตลอดการเดินทาง
-6. มัคคุเทศก์จะต้องมีความรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
-7. มัคคุเทศก์จะต้องมีความรู้ในเรื่องของระบบนิเวศวิทยา
-8. มัคคุเทศก์ต้องมีความสามารถในการสร้างความสนุกสนานให้แก่นักท่องเที่ยวได้
-9. มัคคุเทศก์ไม่จำเป็นต้องเก็บค่าธรรมเนียม หากไม่พอใจนักท่องเที่ยว
-10. การดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นการหน้าที่ของตำรวจเพียงอย่างเดียว

(คำตอบอยู่ในดุลพินิจของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง ให้ครูผู้สอนบันทึกค่าระดับคะแนนของพฤติกรรมที่สังเกตได้ลงในแต่ละช่วงตามระดับ
 คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีพฤติกรรมบ่อยมากที่สุด
 4 หมายถึง มีพฤติกรรมบ่อย
 3 หมายถึง มีพฤติกรรมปานกลาง
 2 หมายถึง มีพฤติกรรมน้อย
 1 หมายถึง มีพฤติกรรมน้อยมาก

เลขที่	ชื่อ-สกุล	มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ของตนเอง	แสดงความ คิดเห็นที่เป็น ประโยชน์	เข้าร่วม กิจกรรม การเรียน ทุกครั้ง	ช่วยเหลือ เพื่อนใน ขณะ ทำงาน
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชามัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์	เวลา 10 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 13 จรรยาบรรณ คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์	เวลา 1 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 4 : เข้าใจบทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่แนวทางในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกมารยาทและจรรยาบรรณของอาชีพมัคคุเทศก์ได้
2. บอกคุณลักษณะที่ดี และบุคลิกที่ดีของมัคคุเทศก์ได้

สาระการเรียนรู้

มารยาท จรรยาบรรณ คุณลักษณะที่ดี บุคลิกที่ดีของมัคคุเทศก์

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูทบทวนเนื้อหาเดิมจาก สิ่งที่ได้เรียน ไปเกี่ยวกับมัคคุเทศก์
2. ให้นักเรียนสำรวจตนเองและบอกถึงข้อดีและข้อเสียหรือสิ่งที่ตัวนักเรียนคิดว่าเป็นลักษณะที่เด่นและด้อย ลงในกระดาษ โดยการเขียนบรรยาย
3. ให้นำข้อความที่เขียนเสร็จแล้วมารวมกัน และให้จับฉลากอ่านเพื่อทายว่าใครเป็นผู้เขียนบรรยายถึงตัวเอง แล้วคนอื่นสามารถบอกได้เลยทันทีว่าข้อความนั้นเป็นของใคร
4. ครูแจกใบความรู้ให้แก่ นักเรียน และอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน
5. นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและบุคลิกที่ดีระหว่างมัคคุเทศก์น้อยกับมัคคุเทศก์ที่เป็นผู้ใหญ่ว่าควรมีอะไรบ้างที่มัคคุเทศก์น้อยจะต้องทำและต้องปฏิบัติ
6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงเนื้อหา และตอบข้อซักถาม
7. นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายแผน

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. แบบทดสอบ
3. แผ่นภาพ
4. ห้องสมุดโรงเรียน

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2 ตรวจผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนรายงาน
 - 1.2.2 การทำแบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
 - 2.1 แบบทดสอบ
 - 2.2 รายงานมารยาทของเด็กไทย
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

มารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์เป็นอาชีพหนึ่งที่มีมารยาทและจรรยาบรรณที่ต้องประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมหลายประการ ในที่นี้จะได้นำมากล่าวเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่

1. การแต่งกายต้องสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล
2. มีความประพฤติและกิริยามารยาทดี
3. มีความซื่อสัตย์สุจริต
4. มีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่
5. มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง
6. ต้องตรงต่อเวลา และรักษาเวลา
7. ไม่กล่าวตำหนิหรือให้ร้ายป้ายสีผู้อื่น/องค์กร
8. มีไหวพริบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
9. มีการจัดการและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างดี
10. มีการจดบันทึกรายละเอียด ทุกครั้งที่มีการนำเที่ยว

คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์

1. มีบุคลิกดี

2. มีความรู้ดี

2.1 ความรู้เกี่ยวกับภาษา การนำเที่ยวชาวต่างประเทศ

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่เข้าชมต่าง ๆ มัคคุเทศก์ควรอธิบายเล่าประวัติความเป็นมาจุดเด่นที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้นักท่องเที่ยวทราบโดยละเอียด ข้อมูลเหล่านี้มัคคุเทศก์ต้องศึกษาและเตรียมการมาให้พร้อมด้วยตนเอง

2.3 ความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ของแต่ละท้องถิ่นที่นำไปเที่ยว จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติตนในการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

2.4 ความรู้ในเรื่องการปกครอง เศรษฐกิจการเมือง ศาสนา การศึกษา การประกอบอาชีพของในประเทศ เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นแต่ละประเทศมีความแตกต่างในเรื่องดังกล่าว การอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงสิ่งเหล่านี้ จะเป็นการช่วยให้เขามีความเข้าใจถึงพื้นฐานของท้องถิ่นหรือของประเทศเราได้ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้เขาเข้าใจสืบเนื่องต่อไปถึงเรื่องอื่นด้วย

2.5 มีความรู้เกี่ยวกับสถานที่พักผ่อน สามารถอธิบายถึงวิธีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในโรงแรมและห้องพักได้

2.6 มีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงกับตัวโรงแรม ไม่ว่าจะเป็นสถานบันเทิงยามค่ำกิน สถานที่แสดงโชว์ต่าง ๆ หรือจุดที่เป็นย่านตลาดการค้าเพื่อที่จะได้แนะนำนักท่องเที่ยว

2.7 มีความรู้เกี่ยวกับร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่น่าเชื่อถือ การดูแลลักษณะสินค้าที่มีคุณภาพราคาไม่แพง

2.8 มัคคุเทศก์ควรมีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์โลกปัจจุบันในทุก ๆ เรื่อง เนื่องจากจะได้มีความรู้สามารถสนทนากับนักท่องเที่ยวได้ เพราะนักท่องเที่ยวแต่ละคนก็สนใจในเรื่องที่ต่างกันไปมัคคุเทศก์จึงต้องรอบรู้ทุกเรื่อง

3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

3.1 มองโลกในแง่ดี

3.2 มีศิลปะในการเข้าหาคนให้ชนะใจคนและสามารถครองใจคน

3.3 ควรฝึกให้เป็นคนที่ยิ้มแย้มแจ่มใสไม่ว่าเจอเหตุการณ์ใด เพราะการยิ้มทำให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจสบายใจ

3.4 มีน้ำใจพร้อมที่จะช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบาย

3.5 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักห่วงใยผู้อื่น

3.6 มีอัธยาศัยไม่ง้าวร้าว ไม่สำคัญตนว่ามีความรู้เหนือกว่านักท่องเที่ยวนัก

3.7 มัคคุเทศก์ต้องเป็นผู้ริเริ่มแนะนำตัวเองให้นักท่องเที่ยวรู้จักก่อน โดยการกล่าวทักทายด้วยน้ำเสียง กิริยา และท่าทางที่เป็นมิตร แสดงความจริงใจในการต้อนรับ

3.8 พยายามให้ความสนใจในตัวนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง นับตั้งแต่นักท่องเที่ยวเริ่มเจอเรา

3.9 มัคคุเทศก์ต้องมีความจำแนกจำแนก ย้ำ ต้องจำชื่อนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด จะเป็นวิธีที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเที่ยวเป็นเวลาหลาย ๆ วัน มัคคุเทศก์ต้องยิ่งจำชื่อนักท่องเที่ยวให้ได้หมด วิธีหนึ่งที่จะช่วยในการจดจำชื่อนักท่องเที่ยวได้ดีคือการจดจำชื่อลักษณะเฉพาะตัวของนักท่องเที่ยวแต่ละคน และจำจากตำแหน่งที่นั่งบนรถ

3.10 มัคคุเทศก์ต้องให้ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ถ้ามีนักท่องเที่ยวที่รู้จักกับมัคคุเทศก์มาเที่ยวด้วย ก็ต้องปฏิบัติตัวเป็นกลางไม่แสดงความสนิทสนมกับเจ้านานเกินไปหรือมากเป็นพิเศษ

3.11 ต้องเป็นผู้พูด และผู้ฟังที่ดี ควรพูดให้ความรู้ในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทราบ รู้จักสังเกตว่านักท่องเที่ยวอยากให้เราพูดเรื่องอะไรเป็นพิเศษหรือไม่ และอีกแง่หนึ่งมัคคุเทศก์ก็ต้องเป็นผู้ฟังที่ดีด้วย กล่าวคือ มัคคุเทศก์ควรเปิดใจกว้างสำหรับคำแนะนำจากนักท่องเที่ยว ไม่ควรยึดติดความรู้ตนเองมากเกินไป เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ซักถาม อย่าถือตนว่าเก่งและรอบรู้กว่านักท่องเที่ยว ทั้งนี้การพูดคุยกับนักท่องเที่ยวต้องแสดงความสนใจในการตอบรับการพูดหรือจากการถามจากนักท่องเที่ยวด้วยการฟังหรือตอบรับด้วยเสียงเบา ๆ สุภาพทุกครั้ง

3.12 มัคคุเทศก์ควรหลีกเลี่ยงคำพูด การกระทำในเรื่องที่อาจขัดต่อความคิด ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวบางคน แต่ควรพูดถึงลักษณะกลาง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เรื่องส่วนตัวในด้านลบ ฯลฯ

4. มีจิตวิญญาณของความเป็นมัคคุเทศก์ จะต้องมิใช่รักในอาชีพมัคคุเทศก์ด้วย มิใช่ทำด้วยความฝืนใจ หรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว ต้องมีจิตวิญญาณความรู้สึกที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของนักท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลา

5. เป็นคนช่างสังเกต มัคคุเทศก์ต้องรู้จักใช้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน เป็นคนช่างสังเกต ช่างจดจำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้รวดเร็วว่านักท่องเที่ยว เพื่อเตรียมพร้อมที่จะตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้อย่างไม่อ้ำอึ้ง สิ่งใดที่นักท่องเที่ยวถามแล้วไม่รู้คำตอบก็ควรตอบ

แบบสวงนทำที่ ไม่ควรตอบว่าไม่รู้ ควรตอบว่าไม่แน่ใจในคำตอบ อาจผิดพลาดถ้าตอบไป ขอดคิดคำตอบไว้ก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยไปหาคำตอบมาบอกนักท่องเที่ยวยกหลัง นอกจากนี้มัคคุเทศก์ต้องรู้จักคาดคะเนคำถามที่นักท่องเที่ยวมักชอบถาม และมัคคุเทศก์ก็ต้องมีคำตอบในใจไว้ก่อนเสมอ เช่น ห้องน้ำอยู่ทางไหน เหลืออีกกี่กิโลเมตรจะถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ต่อไปจะไปที่ใด ซึ่งถ้ามัคคุเทศก์เป็นคนตื่นตัว รู้จักสังเกตสิ่งรอบตัวอยู่ตลอดเวลา หรือถ้าเคยมีประสบการณ์มาแล้วก็จะสามารถตอบคำถามเหล่านี้ได้อย่างง่ายดาย ทั้งนี้ควรรู้จักสังเกตนักท่องเที่ยวของตนเองด้วยว่าแต่ละคนมีบุคลิกลักษณะ นิสัยใจคอเป็นเช่นไรด้วย เราจะได้รู้ใจนักท่องเที่ยวว่าชอบหรือไม่ชอบอะไรจะได้นำมาปรับการทำงานให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจต่อไป

6. มีความอดทนอดกลั้น รับผิดชอบงานที่ต้องเจอกับนักท่องเที่ยวที่มาจากพื้นฐานทางความคิด ความต้องการที่ต่างกันทำให้มัคคุเทศก์ต้องมีขันติ มีความอดทนอดกลั้น ทั้งความคิด การกระทำที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง หรือความไม่ราบรื่นในการทำงานกับนักท่องเที่ยว

บุคลิกที่ดีของมัคคุเทศก์

บุคลิกภาพภายนอกและบุคลิกภายใน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. บุคลิกภายนอกสำหรับมัคคุเทศก์ ได้แก่

1.1 ร่างกาย ควรให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อร่างกาย ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจสบายตา ดูแลให้สะอาดเรียบร้อย หน้าตาแจ่มใส สดชื่น ใฝ่ดวงแหงหาหวานอ่อน หู จมูก ฟัน ดูแลให้เรียบร้อย เล็บมือ เล็บเท้าให้ดูสะอาดเสมอ

1.2 การแต่งกาย ควรคำนึงถึงความเหมาะสมเรียบร้อย เหมาะกับวัย ถูกกาลเทศะ

1.3 การพูดจา ควรระมัดระวังคำพูด น้ำเสียง และสังเกตปฏิกิริยาของผู้ฟังว่ามีความสนใจมากน้อยเพียงใด ในเรื่องที่เล่ามีการซักถามหรือไม่

1.4 มีกริยามารยาทที่แสดงออกในความเป็นไทย เช่น ไม่ควรตะโกน การรับ – ส่งของเป็นไปโดยสุภาพ ไม่โยนของ และควรมีโอกาสแนะนำนักท่องเที่ยวให้ทราบด้วย

2. บุคลิกภายในสำหรับมัคคุเทศก์

2.1 มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อนักท่องเที่ยวและทุก ๆ ฝ่าย

2.2 มีสติในการปฏิบัติหน้าที่การงาน

2.3 มีน้ำใจต่อนักท่องเที่ยว

2.4 มองโลกในแง่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2.5 มีความรับผิดชอบในหน้าที่

แบบทดสอบ

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. มารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์มีอะไรบ้าง

.....

.....

2. คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์มีอะไรบ้าง

.....

.....

3. บุคลิกภายนอกของมัคคุเทศก์ควรเป็นในลักษณะใด

.....

.....

4. บุคลิกภายในสำหรับมัคคุเทศก์ หมายถึงมารยาทของมัคคุเทศก์ที่สำคัญคืออะไร

.....

.....

(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชามัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์	เวลา 10 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 14 การแสดงบทบาทสมมุติการเป็นมัคคุเทศก์	เวลา 2 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 4 : เข้าใจบทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่แนวทางในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกขั้นตอนและวิธีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวได้
2. สามารถทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่งได้
3. สามารถปฏิบัติงานตามขั้นตอนของการเป็นมัคคุเทศก์ได้อย่างถูกต้อง

สาระการเรียนรู้

ขั้นตอนวิธีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นมัคคุเทศก์ และขอบเขตของการทำงาน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูแนะนำวิทยากรพิเศษ (มัคคุเทศก์จากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่) ให้แก่นักเรียน
2. วิทยากรพิเศษบรรยายขั้นตอนและวิธีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว
3. นักเรียนจดบันทึกการฟังบรรยาย
4. วิทยากรพิเศษแสดงบทบาทของขั้นตอนในการทำงาน ให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง
5. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แล้วให้นักเรียนฝึกซ้อมการทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ โดยให้สลับกับเพื่อนในกลุ่มว่าใครจะเป็นมัคคุเทศก์ก่อน และใครจะแสดงเป็นนักท่องเที่ยว
6. วิทยากรพิเศษและครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาระหว่างการปฏิบัติงาน
7. ให้คัดเลือกตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มมาแสดงเป็นมัคคุเทศก์ โดยให้เพื่อนในห้องเรียนเป็นนักท่องเที่ยว และเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน 1 แห่ง เพื่อเป็นสถานที่ในการฝึกปฏิบัติงาน

8. นักเรียนและวิทยากรพิเศษร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานของตัวแทนแต่ละกลุ่ม และสรุปเป็นองค์ความรู้ของตัวเอง

9. วิทยากรพิเศษกล่าวสรุปวิธีการและขั้นตอนรวมทั้งเทคนิคต่าง ๆ ให้นักเรียนฟังอีกครั้ง

10. นักเรียนกล่าวขอบคุณวิทยากรพิเศษ

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. มัคคุเทศก์จากสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดเชียงใหม่
2. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง
3. รูปภาพ
4. แบบบันทึกความรู้

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2 ตรวจสอบผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนรายงาน
 - 1.2.2 การแสดงบทบาทสมมุติ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

รายงานวิธีการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์มืออาชีพ

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ลิขสิทธิ์ในหนังสือเรียนนี้สงวนลิขสิทธิ์โดย Chiang Mai University

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวกท้ายแผน

แบบบันทึกความรู้

จากการศึกษาเรื่อง

1. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

.....
.....
.....

2. เทคนิคและวิธีการเป็นมัลติเทสท์ที่ดี

.....
.....
.....

3. เทคนิคการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ

.....
.....
.....

แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม

ชื่อวิชา.....

เรื่อง.....วันที่.....

กลุ่ม ที่	พฤติกรรม									คะแนน	ผ่าน	ไม่ผ่าน						
	แบ่งหน้าที่ รับผิดชอบ	ทำงานที่ได้ รับมอบหมาย อย่างเต็ม ความสามารถ	ร่วมปรึกษา และวางแผน กับเพื่อนใน กลุ่ม	ร่วมแสดง ความคิดเห็น ที่เป็น ประโยชน์	ช่วยเหลือ เพื่อนในกลุ่ม และต่างกลุ่ม	ยอมรับข้อ ผิดพลาด ร่วมกัน												
1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
2																		
3																		
4																		
5																		
6																		
7																		
8																		
9																		
10																		

3 = มีพฤติกรรมเป็นประจำ 2 = มีพฤติกรรมเป็นบางครั้ง 1 = มีพฤติกรรมน้อยมาก

เกณฑ์การตัดสิน

ช่วงคะแนน 1-9 ไม่ผ่าน

ช่วงคะแนน 10-18 ผ่าน

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์	เวลา 12 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 15 มนุษย์สัมพันธ์	เวลา 1 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 4 : เข้าใจบทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่แนวทางในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายการปฏิบัติการเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชนได้
2. สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองได้
3. สามารถพัฒนาตนเองให้เข้ากับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมได้

สาระการเรียนรู้

แนวทางในการปฏิบัติการเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน เทคนิคในการสร้างอารมณ์ขัน และการสร้างเสน่ห์ให้กับตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนสนทนากันถึงการสร้างรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ
2. นักเรียนร่วมกันอ่านดอกสร้อยเกี่ยวกับรอยยิ้ม
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปใจความสำคัญจากเนื้อหาของดอกสร้อยที่ได้อ่าน
4. ครูแจกใบความรู้และอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาในใบความรู้ให้นักเรียนฟัง
5. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มคนวาดภาพการ์ตูน ภาพคน หรืออะไรก็ได้ โดยให้ภาพนั้นแสดงอารมณ์ออกมาหลาย ๆ อารมณ์โดยไม่จำกัดจำนวนภาพ
6. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงานพร้อมอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับภาพวาดนั้น
7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาบทเรียน

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. บทดอกสร้อยเกี่ยวกับรอยยิ้ม

3. กระดาษ
4. สีเทียน
5. รูปภาพ
6. แบบทดสอบ

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น อภิปราย เสนอรายงาน
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.2 ตรวจผลงาน
- แบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
- แบบทดสอบ
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล
- ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายบท

1. บทดอกสร้อยเกี่ยวกับรอยยิ้ม

แต่งโดย อรพิน สงวนศิริวรรณ

ยิ้มเอ๋ยยิ้มพิมพ์ใจ

นามเมืองไทยมีมายิ้มสยาม

ยิ้มเกิดจากดวงใจแจ่มใสงาม

ยิ้มทุกยามบริสุทธิ์จุดไมตรี

ยิ้มไม่ต้องลงทุนค่าจุนมิตร

ยิ้มไม่ผิดภัยร้ายยังพายหนี

ยิ้มกันเถิดเปิดใจด้วยไมตรี

ฝีกยิ้มมีคุณค่าคู่หน้าเอ๋ย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

2. ไบความรู้

แนวทางในการปฏิบัติการเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน

แนวทางในการปฏิบัติการเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน มีมากมายหลายประการ ในที่นี้ขอเสนอ 6 ประการ ดังนี้

1. การสร้างรอยยิ้ม รอยยิ้มสามารถสร้างมิตรภาพ เพิ่มเสน่ห์ ช่วยลดความเครียดทุกภาวะการณ์และให้ความสุขแก่ทุกคน การยิ้มจัดว่าเป็นภาษาสากล อุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรมต้องหมดไปเพราะยิ้มช่วยให้คนทั้งโลกติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสนิทสนม โดยไม่ต้องเอ่ยคำพูดแม้แต่คำเดียว ดังนั้นรอยยิ้มจึงเป็นปรากฏการณ์ด้านแรกที่จะทำให้เกิดมิตรภาพผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์จะขาดรอยยิ้มไม่ได้ จะต้องยิ้มแย้มแจ่มใส มีชีวิตชีวา รอยยิ้มที่แสดงออกถึงความสุจริตใจนั้นสามารถจะใช้ทดแทนคำพูดให้ผู้อื่นได้ทราบถึงความนึกคิดของเรามากมายหลายอย่าง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า “ถ้าเรายิ้มกับใคร เขาก็จะต้องยิ้มตอบเรา” การที่เขายิ้มตอบเรานั้น เพราะรอยยิ้มของเราได้ทำให้เขามีความรู้สึกว่าสมควรที่จะยิ้มด้วยและยังมีความหมายว่า เราให้ความสำคัญกับเขาด้วย

2. การสร้างอารมณ์ขัน อารมณ์ขันเป็นที่ปรารถนาของสังคม คนที่มีอารมณ์ขันจะสามารถมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี การมีอารมณ์ขันที่ดีจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย อับอาย และการแสดงอารมณ์ขันต้องให้ถูกกาละเทศะ ต้องรู้จักจังหวะ เวลา สถานการณ์ให้เหมาะสม มิฉะนั้นจะกลายเป็นไม่รู้จักระเบิดที่ดำที่สูง

เทคนิคในการสร้างอารมณ์ขัน

1. หน้าตาย หมายความว่า ไบหน้าหนึ่งเฉย อย่าหัวเราะเสียเอง จงจำไว้ว่าจะพูดให้คนอื่นหัวเราะเราต้องไม่หัวเราะเสียเอง
2. อย่าบอกว่าต่อไปนี้เป็นเรื่องขำขัน คือ อย่าบอกผู้ฟังล่วงหน้าว่าเป็นเรื่องขำคนฟังอาจจะไม่ขันขันตามไปด้วยก็ได้
3. ต้องรู้จักยับยั้งคำพูดไว้อย่าปล่อยออกมาจนเป็นคำพูดที่หยาบคาย
4. อย่าเปิดเผยตอนสำคัญ คือพยายามทำเรื่องให้คนงงน ให้สงสัย เคาไม่ถูก แล้วจึงเปิดเผยตอนสำคัญในช่วงสุดท้าย
5. อย่าทำให้ใครเสียหาย
6. อย่าแตะต้องสถาบันที่เคารพ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การสร้างอารมณ์ขันเป็นการผูกมิตรไมตรีอย่างหนึ่งเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ จึงควรจะได้ฝึกฝนสร้างตนเองให้มีอารมณ์ขัน

3. การสร้างเสน่ห์ เป็นการสร้างลักษณะที่ชวนให้ผู้อื่นรัก เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทั่ว ๆ ไป มี 3 ประการ ได้แก่

ยอมรับ คือการยอมรับผู้อื่นในสภาพที่เขาเป็นอยู่ จงยอมให้เขาได้แสดงโดยความเป็นตัวของตัวเอง อย่าได้คาดหวังว่าเขาจะทำเช่นนั้นได้เพียงเพราะว่าเราจะได้ยอมรับในตัวเขา

ยินยอม คือการเห็นพ้อง เห็นชอบ จงพยายามหาคุณความดีในตัวของผู้อื่น มันอาจจะ เป็นเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่อาจจะมีผลสำคัญอย่างยิ่งก็ได้

ยกย่อง เป็นการเพิ่มคุณค่า วิธีการบางอย่างที่สามารถแสดงออกถึงการยกย่องบุคคล ได้แก่

1. อย่าทำให้ผู้อื่นรอคอยเรา ถ้าสามารถจะทำได้
2. รู้จักที่จะแสดงความขอบคุณในผู้อื่น
3. จงปฏิบัติต่อผู้อื่นเยี่ยง “บุคคลพิเศษ”
4. อ่อนน้อมถ่อมตน
5. ให้คนอื่นพูดถึงตัวเองให้มาก
6. ทำอะไรอย่างมีชีวิตชีวา
7. สนใจสิ่งที่คนอื่นสนใจ

ดังนั้นเสน่ห์จึงเป็นแรงเสริมที่จะทำให้มนุษย์เรายากก่อความสัมพันธ์ทางสังคมทุกรูปแบบในเชิงบวก

4. การควบคุมตนเอง การที่เราจะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอารมณ์ในทางลบ เช่น อารมณ์โกรธ เสียใจ กังวลใจ ฯลฯ

5. ความเป็นผู้ตรงต่อเวลา การตรงต่อเวลาเป็นการแสดงถึงความมีวินัย การบังคับตนเอง และความไม่ประมาท หรือเฉื่อยชา

เราจะเริ่มต้นฝึกความเป็นคนตรงต่อเวลาต้องฝึกตั้งแต่ในวัยเยาว์ หรือในวัยหนุ่มสาว เพราะนับวันเราก็มีแต่จะต้องรับผิดชอบหน้าที่การงาน และคนอื่น ๆ มาก ถ้าเราเป็นคนตรงต่อเวลาเราย่อมจะเป็นที่รักแก่คนที่มาติดต่อเกี่ยวข้องกับอย่างแน่นอน และเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

แบบทดสอบ

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. บอกประโยชน์ของการสร้างรอยยิ้มมาพอสังเขป

.....

.....

2. “ถ้าเรายิ้มกับใคร เขาก็จะต้องยิ้มตอบเรา” หมายความว่าอย่างไร

.....

.....

3. บอกเทคนิควิธีในการสร้างอารมณ์ขันมา 3 ข้อ

.....

.....

4. การยอมรับ ยินยอม และยกย่อง เป็นวิธีการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ แบบใด

.....

.....

5. บอกสาเหตุของการที่ทำให้คนเราไม่ตรงต่อเวลา มา 3 ข้อ

.....

.....

(คำเฉลยอยู่ในคู่มือพินิจของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แบบประเมินตนเองของนักเรียนในการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม

ชื่อ.....เลขที่.....
 วิชา.....เรื่อง.....วันที่...../...../.....
 คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง “ใช่” “ไม่ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ” ที่ตรงกับความคิดเห็น
 ของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1.	ในกลุ่มของนักเรียนมีการวางแผนร่วมกันก่อนลงมือปฏิบัติงาน			
2.	ในกลุ่มของนักเรียนแบ่งงานกันทำอย่างเท่าเทียมกัน			
3.	ทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำงานเป็นอย่างดี			
4.	มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันขณะลงมือปฏิบัติงาน			
5.	สมาชิกทุกคนยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน			
6.	นักเรียนสนุกกับงานที่ทำอย่างมาก			
7.	กิจกรรมที่ทำเป็นกิจกรรมที่มีความท้าทาย			
8.	กลุ่มของนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จทันเวลา			
9.	กิจกรรมมีความยุ่งยากสับสน			
10.	คำสั่งในการทำกิจกรรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย			

1. สิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

.....

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม ได้แก่

.....

3. จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ควรปรับปรุงและแก้ไขอย่างไรบ้างจึงจะประสบความสำเร็จ

.....

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์	เวลา 12 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 16 การศึกษานอกสถานที่	เวลา 4 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 4 : เข้าใจบทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่แนวทางในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. รู้และเข้าใจสภาพการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อยได้
2. สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติได้
3. สามารถอธิบายความหมายของจุดสำคัญ ๆ ที่พบในเส้นทางการศึกษาธรรมชาติได้
4. สามารถบอกวิธีการปฏิบัติตัวในการเดินป่าที่ถูกต้องได้

สาระการเรียนรู้

การปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์น้อยเกี่ยวกับเส้นทางการศึกษาธรรมชาติระยะทาง 3.2 กิโลเมตร โดยใช้ด่านของฐานความรู้ที่สำคัญบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 17 จุด ได้แก่

1. บ้านของปลวก	10. กะระกะร่อน
2. ชุมทรัพย์โบราณ	11. ชั้นโรงโนโพงไม้
3. ม่อนหินไหล	12. ต้นกำเนิดน้ำหรือหัวโปง
4. ต้นรักหลวง	13. ศาลเจ้าพ่อโปง
5. ต้นไม้บ้านอง	14. เถาวัลย์โบราณ
6. มะม่วงป่ายักษ์	15. ชั้นโรงบนจอมปลวก
7. ตาน้ำผุด	16. ไทรพันโอบต้นไม้
8. บ้านของตุ่นและอื่น	17. แนวกันไฟป่า
9. ตะเคียนทองโตนใหญ่	

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูและนักเรียนเดินทางไปยังศูนย์พัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ
2. นักเรียนกล่าวสวัสดิทักทายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ
3. มัคคุเทศก์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมตัวเดินป่าเพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติ
4. มัคคุเทศก์ให้ความรู้ในเรื่องของปรัชญาและข้อห้ามต่าง ๆ ก่อนการเดินทาง
5. นักเรียนจดบันทึกการปฏิบัติงานและความรู้ที่ได้รับจากมัคคุเทศก์
6. ตัวแทนนักเรียนกล่าวขอบคุณ
7. ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาเส้นทางธรรมชาติ
8. นักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษานอกสถานที่ในครั้งนี้เป็นของตัวเอง พร้อมวาดภาพความประทับใจที่ได้รับจากการเรียนรู้บนเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
2. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ
3. วิทยุทัศน์
4. ฐานความรู้ 17 จุด
5. กระดาษ
6. สีเทียน
7. แผนที่การเดินทางป่าอนุรักษ์สันทราย
8. ป่าอนุรักษ์สันทราย

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่
 - 1.1.3 ความสนใจ ซักถาม

1.2 ตรวจสอบผลงาน

1.2.1 การเขียนรายงาน

1.2.2 แบบบันทึกความรู้

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

รายงานข้อผิดพลาดและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

ปรัชญาเส้นทางเดินป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

การสะท้อนชีวิตธรรมชาติ และวัฒนธรรมการพึ่งพาป่าของชุมชนอันเป็นคุณประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตภายใต้กิจกรรมเดินป่าท่องเที่ยวในห้องเรียนธรรมชาติ จากการศึกษาด้วยตนเอง (Self-quad interpretive trail) ผู้การเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิด “เส้นทางชีวิต... เส้นทางวัฒนธรรมของป่า”

การเตรียมตัวในการเดินป่า

1. แต่งกายให้รัดกุม เหมาะสมกับการเดินป่า
2. สัมภาระที่ติดตัวไปได้ คือ น้ำดื่ม
3. นำสัมภาระหรือขยะออกมากับตัวท่านด้วยเสมอ
4. รู้จัก...รักษา...ไม่ทำลายธรรมชาติ โดยวิธีการใด ๆ เช่น การสลักชื่อ หรือสัญลักษณ์ใด

บนต้นไม้ และก้อนหิน

5. ไม่เก็บสิ่งใด ๆ จากธรรมชาติมาเป็นของที่ระลึก

แบบบันทึกความรู้

จากการศึกษาเรื่อง.....

ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดังนี้

1. ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานนอกสถานที่ในแต่ละฐานความรู้

.....

.....

.....

2. บอกวิธีการปฏิบัติตนในการเดินป่ามา ว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

3. ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเส้นทางธรรมชาติในป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

.....

.....

4. ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับตนเอง มีอะไรบ้าง

.....

.....

5. สิ่งที่มีคุณค่าเล็กน้อยควรทำเมื่อนำนักท่องเที่ยวไปยังป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(คำเฉลยอยู่ในคู่มือของครู)

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง ให้ครูผู้สอนบันทึกค่าระดับคะแนนของพฤติกรรมที่สังเกตได้ลงในแต่ละช่วงตามระดับ
คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีพฤติกรรมบ่อยมากที่สุด
4 หมายถึง มีพฤติกรรมบ่อย
3 หมายถึง มีพฤติกรรมปานกลาง
2 หมายถึง มีพฤติกรรมน้อย
1 หมายถึง มีพฤติกรรมน้อยมาก

เลขที่	ชื่อ-สกุล	มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ของตนเอง	แสดงความ คิดเห็นที่เป็น ประโยชน์	เข้าร่วม กิจกรรม การเรียนรู้ ทุกครั้ง	ช่วยเหลือ เพื่อนใน ขณะ ทำงาน
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์	เวลา 12 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 17 การปฐมพยาบาลเบื้องต้น	เวลา 2 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 4 : เข้าใจบทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่แนวทางในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายของการปฐมพยาบาลได้
2. บอกหลักทั่วไปของการปฐมพยาบาลได้
3. เมื่อเกิดอุบัติเหตุสามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้

สาระการเรียนรู้

ความหมายการปฐมพยาบาล จุดมุ่งหมายของการปฐมพยาบาล หลักทั่วไปในการปฐมพยาบาล การปฐมพยาบาลผู้ที่มีบาดแผล การปฐมพยาบาล ผู้ที่ถูกผึ้ง ต่อย แตนต่อย การปฐมพยาบาลแมงป่องต่อย ตะขาบกัด การปฐมพยาบาลผู้ที่เป็นลม

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูสอบถามนักเรียนถึงการเกิดอุบัติเหตุที่เคยได้รับ และวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
2. ให้นักเรียนสาธิตการปฐมพยาบาลเบื้องต้นตามความคิดและวิธีการต่างๆ ที่เคยปฏิบัติมาให้เพื่อนในห้องดู
3. ครูแจกใบความรู้พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดของเนื้อหาในบทเรียน
4. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม
5. นักเรียนศึกษาวิธีการปฐมพยาบาลต่าง ๆ ในห้องสมุดแล้วเขียนรายงาน
6. นักเรียนฝึกปฏิบัติการปฐมพยาบาลโดยให้เพื่อนในกลุ่มแสดงบทบาทสมมุติในการได้รับอุบัติเหตุโดยเลือกวิธีการปฐมพยาบาลและอุบัติเหตุที่จะได้รับเองตามความรู้ความสามารถของแต่ละกลุ่ม
7. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอวิธีการปฐมพยาบาลหน้าชั้นเรียน

8. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการปฐมพยาบาลของแต่ละกลุ่มที่ได้นำเสนอ
ที่หน้าชั้น

9. นักเรียนจดบันทึกวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นของเพื่อนแต่ละกลุ่ม

10. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้จากเนื้อหาในบทเรียน

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. รูปภาพ
2. อุปกรณ์การปฐมพยาบาล
3. ใบความรู้
4. แบบทดสอบ

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ
 - 1.1 สังเกต
 - 1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น
 - 1.1.2 การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
 - 1.1.3 ความสนใจ ซักถาม
 - 1.2 ตรวจผลงาน
 - 1.2.1 การเขียนรายงาน
 - 1.2.2 แบบทดสอบ
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล
รายงานหลักการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ลิขสิทธิ์ในหนังสือเรียนนี้สงวนลิขสิทธิ์โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวกท้ายแผน

ใบความรู้

การปฐมพยาบาล หมายถึง การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ได้รับอุบัติเหตุหรือผู้ที่เจ็บป่วยโดยปัจจุบันทันด่วนในที่เกิดเหตุ โดยการใช้วัสดุอุปกรณ์เท่าที่หาได้ในที่เกิดเหตุ ร่วมกับการใช้ความรู้ในการช่วยเหลือก่อนนำส่งโรงพยาบาล หรือสถานบริการทางการแพทย์

จุดมุ่งหมายในการให้การปฐมพยาบาล ได้แก่

1. เพื่อรักษาชีวิต การให้การปฐมพยาบาลในบางราย ต้องกระทำเพื่อรักษาชีวิตผู้บาดเจ็บได้ ตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือผายปอดในรายที่หยุดหายใจ และการช่วยเหลือกระตุ้นหัวใจในรายที่หัวใจหยุดทำงาน การช่วยเหลือในลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้บาดเจ็บซึ่งหยุดหายใจแล้วมีโอกาสฟื้นคืนมาและมีชีวิตอยู่ได้

2. เพื่อบรรเทาความเจ็บปวด การให้การปฐมพยาบาลบางอย่างแม้มิใช่การรักษาให้หาย แต่ก็เป็นการช่วยบรรเทาความเจ็บปวดและทรมาน เช่น การเข้าฝือกชั่วคราวในรายกระดูกหัก เพื่อนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล หรือการพันผ้าในรายข้อเท้าแพลง ก็เป็นการช่วยบรรเทาความเจ็บปวดได้

3. เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้ผู้บาดเจ็บมีภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้น หรือมีสภาพหนักกว่าเท่าที่ควรจะเป็น การให้การปฐมพยาบาลช่วยป้องกันอันตรายแทรกซ้อนภายหลังเกิดอุบัติเหตุได้

หลักทั่วไปในการให้การปฐมพยาบาล

1. ห้ามคนมุงและจัดสิ่งแวดล้อมให้โปร่ง ลมพัดผ่าน มีแสงสว่างพอเหมาะที่จะให้การพยาบาลได้สะดวก

2. ให้การช่วยเหลือในที่เกิดเหตุทันที ไม่เคลื่อนย้ายผู้ประสบอุบัติเหตุโดยไม่จำเป็น นอกจากย้ายออกจากแหล่งที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น

3. ให้ผู้ประสบเหตุนอนในท่าที่สบาย สะดวกในการปฐมพยาบาล

4. ประเมินอาการของผู้ประสบเหตุ และให้การช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

5. ปลอบใจ และให้กำลังใจผู้ได้รับอุบัติเหตุ รวมทั้งแนะนำตัวเองด้วย

6. ถ้าผู้ประสบอุบัติเหตุหมดสติ ต้องระวังเรื่องการสำลัก

7. งดอาหารและน้ำทุกชนิดแก่ผู้ประสบอุบัติเหตุ เพราะอาจต้องทำผ่าตัดด่วน เมื่อส่งถึงโรงพยาบาล

8. ไม่ควรจับหรืออนุญาตให้ผู้ป่วยได้รับอุบัติเหตุขึ้นหรือนั่ง จนกว่าจะได้ทำการตรวจร่างกายละเอียดแล้ว

9. ถ้ามีบาดแผลเปิด ให้ใช้ผ้าสะอาดปิดแผล เพื่อป้องกันความสกปรก

10. แจ้งตำรวจ ผู้ปกครองหรือญาติทราบด้วย

11. นำส่งโรงพยาบาลทันที เพื่อให้การปัจจุบันพยาบาลเรียบร้อย

12. บันทึก เวลา สถานที่ อาการ ตลอดจนการปัจจุบันพยาบาลที่ให้แก่ผู้ป่วย เพื่อเป็นหลักฐานทางกฎหมาย

13. เลือกวินิจฉัยเคลื่อนย้ายให้ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพผู้ป่วย

14. รายงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือที่ได้ให้ไปแล้วแก่แพทย์เมื่อนำส่งโรงพยาบาล

การปฐมพยาบาลผู้ที่มีแผล

บาดแผลเกิดจากการที่ผิวหนังและเนื้อเยื่อส่วนที่อยู่ลึกลงไปจากผิวหนังได้รับอันตราย ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม ทำให้ผิวหนัง หรือเนื้อเยื่อฉีกขาด อันเป็นผลทำให้เกิดการอักเสบติดเชื้อจนเกิดหนองไหลออกมา เป็นช่องทางให้เชื้อโรคเข้าไปในแผลเกิดการอักเสบติดเชื้อจนเกิดเป็นหนองไหลออกมา ทำให้เป็นไข บางรายเชื้อที่เข้าไปในแผลเป็นชนิดที่รุนแรง เชื้อโรคจะเข้าสู่กระแสเลือด ทำให้เลือดเป็นพิษ และถ้าให้การช่วยเหลือไม่ทันอาจทำให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตได้

ชนิดของการทำแผลสำหรับบุคคลทั่วไป แบ่งเป็น 2 ชนิด

1. การทำแผลแบบปราศจากเชื้อ หมายถึง การทำแผลโดยใช้เทคนิควิธีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ปราศจากเชื้อ เช่น ชุดทำแผล สำลี ผ้าก๊อสที่ปราศจากเชื้อ น้ำยาฆ่าเชื้อ เป็นต้น

2. การทำแผลฉุกเฉิน หมายถึง การทำแผลขณะที่ไม่มีชุดทำแผล เช่น การทำความสะอาดโดยใช้ไม้พันสำลีสำหรับเช็ดหูแทน เป็นต้น

อุปกรณ์การทำแผล

1. ชุดทำแผล ประกอบด้วย ปากคีบ สำลี ผ้าก๊อสปราศจากเชื้อ

2. น้ำยาแอลกอฮอล์ 70% น้ำเกลือล้างแผล หรือน้ำต้มสุก น้ำยาเบตาดีน

3. ในกรณีทำแผลฉุกเฉิน ใช้น้ำก๊อกสะอาด ผ้าเช็ดหน้า สำลีหรือผ้าก๊อสที่ไม่ได้ฆ่าเชื้อ

ฯลฯ

4. พลาสเตอร์ปิดแผล

วิธีการทำแผล

1. จัดให้ผู้บาดเจ็บอยู่ในท่าที่สบาย
2. ผู้ช่วยเหลือล้างมือด้วยสบู่ให้สะอาด
3. ใช้ปากคีบหยิบสำลีชุบแอลกอฮอล์ 70% เช็ดรอยแผล โดยเช็ดวนออกไปให้กว้าง

ประมาณ 2-3 นิ้ว

4. ใช้สำลีชุบเกลือล้างแผลเช็ดภายในแผลเบา ๆ อาจเช็ดหลายครั้งจนสะอาด
5. ใช้สำลีชุบน้ำยาเบต้าดีน (ถ้ามี) เช็ดในแผลให้ทั่วในรายที่แผลสกปรก
6. ปิดแผลด้วยผ้าก๊อซ และติดพลาสติกให้เรียบร้อย
7. ในการทำแผลฉุกเฉิน ให้ใช้ผ้าสะอาดแทนสำลีและผ้าก๊อซ

แบบทดสอบ

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. การปฐมพยาบาลหมายถึงอะไร
.....
2. การช่วยผายปอดคือการปฐมพยาบาลแบบใด
.....
3. การเข้าเพื่อชั่วคราวในรายกระดูกหัก เพื่อนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล คือการช่วยปฐมพยาบาลแบบใด
.....
4. หลักทั่วไปในการปฐมพยาบาลมีกี่ข้ออะไรบ้าง
.....
5. อุปกรณ์ในการทำแผลที่มีอะไรบ้าง
.....

(คำตอบอยู่ในคู่มือของครู)

สรุปผลการประเมิน

เกณฑ์ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
.....

แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม

ชื่อวิชา.....

เรื่อง.....วันที่.....

กลุ่ม ที่	พฤติกรรม									คะแนน	ผ่าน	ไม่ผ่าน									
	แบ่งหน้าที่ รับผิดชอบ			ทำงานที่ได้ รับมอบหมาย อย่างเต็ม ความสามารถ			ร่วมปรึกษา และวางแผน กับเพื่อนใน กลุ่ม						ร่วมแสดง ความคิดเห็น ที่เป็น ประโยชน์			ช่วยเหลือ เพื่อนในกลุ่ม และต่างกลุ่ม			ยอมรับข้อ ผิดพลาด ร่วมกัน		
1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
2																					
3																					
4																					
5																					
6																					
7																					
8																					
9																					
10																					

3 = มีพฤติกรรมเป็นประจำ 2 = มีพฤติกรรมเป็นบางครั้ง 1 = มีพฤติกรรมน้อยมาก

เกณฑ์การตัดสิน

ช่วงคะแนน 1-9 ไม่ผ่าน

ช่วงคะแนน 10-18 ผ่าน

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชาภาคคุณศกัณน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว	เวลา 3 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 18 บทสนทนาอย่างง่าย คำศัพท์ต่าง ๆ	เวลา 3 ชั่วโมง (ยืดหยุ่นได้)

มาตรฐาน ม 5 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของการใช้บทสนทนาภาษาอังกฤษอย่างง่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. สามารถฟัง สนทนา อ่านออกเสียง เขียนบทสนทนาภาษาอังกฤษสั้น ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านโป่งได้
2. รู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษและความหมายที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่งได้อย่างถูกต้อง

สาระการเรียนรู้

บทสนทนาภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการแนะนำตนเอง แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว คำศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนบ้านโป่ง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนร่วมกันสนทนา ทบทวนถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่งว่ามีแหล่งท่องเที่ยวอะไรบ้างหลังจากที่ได้ศึกษามาในบทเรียนแรก ๆ
2. นักเรียนฝึกอ่าน เขียน คำศัพท์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในชุมชนบ้านโป่ง
3. นักเรียนฝึกฟัง อ่าน บทสนทนาภาษาอังกฤษสั้น ๆ เกี่ยวกับการแนะนำตัวเอง การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง การบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ
4. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนเล่นเกมเก็บดอกไม้
5. นักเรียนฝึกสนทนาบทสนทนาดังกล่าว และคัดบทสนทนาลงในสมุด
6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาบทเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. แบบบันทึกความรู้
2. รูปภาพสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน

3. บัตรคำสั่งประโยค

4. บัตรคำศัพท์

5. เกมเก็บดาว

การวัดและประเมินผล

1. วิธีการ

1.1 สังเกต

1.1.1 การสนทนา แสดงความคิดเห็น

1.1.2 ความสนใจในการเรียน

1.1.3 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

1.2 ตรวจสอบผลงาน

1.2.1 การเขียนคำศัพท์และบทสนทนาภาษาอังกฤษ

1.2.2 แบบบันทึกความรู้

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผล

การเขียนคำศัพท์และบทสนทนาภาษาอังกฤษ

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80

ภาคผนวกท้ายแผน

เกม เก็บดาว

วัยผู้เล่น

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวนผู้เล่น

ไม่จำกัดจำนวน

อุปกรณ์

1. บัตรคำศัพท์

2. บัตรประโยคคำถาม

3. ดาวกระดาษ

วิธีเล่น

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 3-4 คน

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแข่งขันกันตอบคำถามโดยการชูบัตรคำศัพท์ขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อครูยกบัตรประโยคคำถามภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่งจั้น ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มชูบัตรคำศัพท์ที่ตรงกับชื่อสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่งจั้น กลุ่มไหนชูบัตรคำศัพท์ขึ้นก่อนและคำศัพท์ถูกต้องก็จะได้ดาวกระดาษ 1 ดวง ถ้าชูบัตรคำศัพท์ผิดก็ให้สิทธิ์แก่กลุ่มอื่นที่ชูแถบคำศัพท์ได้ช้ากว่ารองลงมา

3. ตัวอย่างบัตรประโยคคำถามที่ครูใช้มี 2 แถบ คือ

3.1 What are the famous places in Ban Pong ?

3.2 What are the famous things in Ban Pong ?

ตัวอย่างบัตรคำศัพท์ที่ใช้มีดังนี้

- 1) Doi Tan Pra Pa Luang Temple
- 2) Buddha's footprint at Doi Tan Pra Pa Luang Temple
- 3) Huai Jo Reservoir
- 4) Herb Garden
- 5) Preservation forest area at Ban Pong
- 6) Flower-bed

4. ครูถามโดยยกบัตรประโยคคำถามจนบัตรคำศัพท์หมดลง เมื่อบัตรคำศัพท์หมดลง กลุ่มใดได้ดาวกระดาษมากที่สุดก็จะเป็นผู้ชนะ

แบบบันทึกความรู้

จากการศึกษาเรื่อง.....

ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

1. คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโป่ง

.....
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

2. บทสนทนาภาษาอังกฤษ

.....
.....
.....

แบบบันทึกการประเมินผลกิจกรรมการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง ให้ประเมินผลกิจกรรมการเรียนของนักเรียนแต่ละคน โดยมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน
ลงในช่องต่อไปนี้

ลำดับ ที่	ผลการประเมิน กิจกรรมการเรียน	การบอก คำศัพท์	การ สนทนา	การร่วม กิจกรรม	แบบฝึกหัด	รวม
	ชื่อ - นามสกุล					
	คะแนน					
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
/...../.....
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาควิชา ค

แบบทดสอบประเมินการเรียนรู้ (พุทธิพิสัย)

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน (ทักษะพิสัย)

แบบประเมินพฤติกรรม (จิตพิสัย)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ข้อสอบ

วิชา มัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อสอบมีทั้งหมด 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อสอบปรนัย 50 ข้อ 25 คะแนน

ตอนที่ 2 ข้อสอบอัตนัย 2 ข้อ 5 คะแนน ใช้เวลาทำข้อสอบทั้งหมด 1 ชั่วโมง 30 นาที

ตอนที่ 1 คำสั่ง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ทับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. เดิมหมู่บ้านโป่ง เรียกว่า “ปง” คำว่า “ปง” แปลว่าอะไร
 - ก. เป็นพื้นที่ที่ไม่มีน้ำ
 - ข. เป็นพื้นที่ราบสูง
 - ค. เป็นภูเขาแห้งแล้ง
 - ง. เป็นพื้นที่ที่มีน้ำซึมขึ้นมาจากดินหรือบริเวณตาน้ำ
2. ชุมชนบ้านโป่งเริ่มก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ.ใด
 - ก. พ.ศ. 2441
 - ข. พ.ศ. 2448
 - ค. พ.ศ. 2499
 - ง. พ.ศ. 2500
3. ทิศเหนือของหมู่บ้านโป่งอยู่ติดต่อกับข้อใด
 - ก. ติดต่อกับหมู่ที่ 11 บ้านท่ายาว
 - ข. ติดต่อกับหมู่ที่ 8 บ้านวิเวก
 - ค. ติดต่อกับหมู่ที่ 13 บ้านเกษตรใหม่
 - ง. ติดต่อกับป่าสงวนแห่งชาติสันทราย
4. การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านโป่งโดยทางใดเหมาะสมที่สุด
 - ก. เดิน
 - ข. รถยนต์
 - ค. รถจักรยาน
 - ง. รถไถ
5. บ้านโป่งมีพื้นที่ทั้งหมดกี่ไร่
 - ก. 4,500 ไร่
 - ข. 6,000 ไร่
 - ค. 6,072 ไร่
 - ง. 10,000 ไร่
6. การดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโป่งมีลักษณะเป็นอย่างไร
 - ก. ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว
 - ข. ประชากรพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
 - ค. ประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบเร่งรีบ
 - ง. ประชากรประกอบอาชีพทำโรงงานอุตสาหกรรม

7. ข้อใดเป็นประโยชน์ของแหล่งน้ำ
- ก. เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ
ข. เป็นเส้นทางคมนาคม
ค. ใช้ชำระล้างร่างกายและสิ่งต่าง ๆ
ง. ถูกทุกข้อ
8. แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนบ้านโป่งคือข้อใด
- ก. ห้วยตึงเต่า
ข. เขื่อนแม่กวง
ค. เขื่อนแม่งัด
ง. อ่างเก็บน้ำห้วยใจ
9. ข้อใดเป็นวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ก. ทำไร่เลื่อนลอย
ข. ตัดไม้ทำลายป่า
ค. ทิ้งก้นบุหรี่ที่ยังไม่ดับในป่า
ง. ส่งเสริมโครงการสวนป่าที่มีในหมู่บ้าน
10. ข้อใดเป็นวิธีการอนุรักษ์แหล่งน้ำ
- ก. ตัดไม้ทำลายป่า
ข. ปล่อยสิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำ
ค. ทิ้งขยะมูลฝอยลงแหล่งน้ำ
ง. ใช้น้ำให้เกิดการสูญเปล่าน้อยที่สุด
11. ชุมชนบ้านโป่งอยู่ภายใต้การปกครองของใคร
- ก. เทศบาลแม่ใจ
ข. เทศบาลสันทราย
ค. เป็นเขตปกครองตนเอง
ง. องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่
12. ข้อใดเป็นประเพณีของชุมชนบ้านโป่ง
- ก. ประเพณีแห่บั้งไฟ
ข. ประเพณีแข่งโปงกลาง
ค. ประเพณีแห่นางแมว
ง. ประเพณีดำหัวเจ้าพ่อศาลโปง
13. ประเพณีของชุมชนบ้านโป่งที่จัดทำขึ้นในวันที่ 15 เมษายน ของทุกปี คือข้อใด
- ก. การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุ
ข. การประกวดนางสงกรานต์
ค. การก่อพระเจดีย์ทราย
ง. การส่งเคราะห์สี่ชะตา
14. อาชีพที่สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนบ้านโป่งคือข้อใด
- ก. การค้าขาย
ข. การจักสาน
ค. การปลูกหน่อไม้
ง. บ้านพักโฮมสเตย์
15. ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าป่าแล้วต้องยกมือไหว้ ตรงกับความเชื่อข้อใด
- ก. ผีปู่ย่า
ข. ผีตานี
ค. ผีหอผีเฮือน
ง. ผีป่าผีดอย

16. ข้อใดคือความหมายของระบบนิเวศ
- เป็นระบบน้ำ ดิน ฟ้า อากาศ
 - ระบบการอยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต
 - เป็นระบบวงจรชีวิตของสัตว์ต่าง ๆ ไม่เกี่ยวกับมนุษย์
 - เป็น โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ กับบริเวณแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่
17. โภชนาอาหารคืออะไร
- สิ่งมีชีวิตกินสิ่งไม่มีชีวิต
 - สิ่งมีชีวิตจะสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตในการกินต่อกันเป็นทอด ๆ
 - สิ่งมีชีวิตที่ใหญ่กว่าจะเป็นผู้กินเพียงฝ่ายเดียว
 - สิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ จะเป็นผู้ถูกกินเพียงฝ่ายเดียว
18. กาฝากกับต้นหูกวางมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบใด
- ปรสิต
 - อิงอาศัยกัน
 - ได้ประโยชน์ร่วมกัน
 - พึ่งพาอาศัยกัน
19. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงข้อใด
- การท่องเที่ยวเตร็ดเตร่
 - การท่องเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า
 - การท่องเที่ยวตามสถานบันเทิง
 - การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
20. แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็นกี่ประเภท
- 1 ประเภท
 - 2 ประเภท
 - 3 ประเภท
 - 4 ประเภท
21. การท่องเที่ยวของใครถือเป็นการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ
- แคทไปเที่ยวชมดอกบัวตองที่แม่ฮ่องสอน
 - สายใจชวนเพื่อนไปเที่ยวที่อ่างเก็บน้ำ
 - หน้อยไปเที่ยวที่วัดดอยแท่นพระผาหลวง
 - นิตไปเดินเที่ยวกับเพื่อนที่ห้างสรรพสินค้าโลตัส

22. ข้อใดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต
- โบราณคดี
 - โบราณสถาน
 - สถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์
 - ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การละเล่น
23. ข้อใดเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน
 - การท่องเที่ยวที่พึ่งพาวัตถุและสิ่งก่อสร้าง
 - นักท่องเที่ยวต้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม
 - การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อนายทุน
24. ข้อใด **ไม่ใช่** กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- กิจกรรมดูนก
 - กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ
 - กิจกรรมเดินป่า
 - กิจกรรมแข่งรถจักรยานยนต์
25. วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาบ้านโป่งตามพระราชดำริในการส่งเสริมการปลูกไม้ตัดดอกของชุมชนบ้านโป่งคือข้อใด
- ให้ชาวบ้านใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
 - ให้ชาวบ้านอยู่แบบพออยู่พอกิน
 - ให้ชาวบ้านทำงานอย่างรู้คุณค่า
 - ให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมไม่ให้ล้าหลังตกต่ำไม่ทำลายป่า
26. ในช่วงใดที่ดอกเบญจมาศของชุมชนบ้านโป่งจะออกดอกบานสะพรั่ง
- พฤษภาคม-กรกฎาคม
 - สิงหาคม-ตุลาคม
 - พฤศจิกายน-มกราคม
 - เมษายน-มิถุนายน
27. เส้นทางเดินป่าอนุรักษ์บ้านโป่งมีกี่เส้นทาง
- 1 เส้นทาง
 - 2 เส้นทาง
 - 3 เส้นทาง
 - 4 เส้นทาง
28. เส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะทาง 3.2 กิโลเมตร มีฐานความรู้ที่สำคัญทั้งหมดกี่จุด
- 16 จุด
 - 17 จุด
 - 18 จุด
 - 19 จุด

29. สัมภาระที่ที่สำคัญ สามารถนำติดตัวไปได้ในการเดินป่าคือ
 ก. น้ำดื่ม
 ข. รองเท้าแตะ
 ค. วิทยุเทป
 ง. โทรศัพท์มือถือ
30. อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้สร้างขึ้นเมื่อใด
 ก. พ.ศ. 2525
 ข. พ.ศ. 2527
 ค. พ.ศ. 2544
 ง. พ.ศ. 2547
31. ใครเป็นเจ้าของอ่างเก็บน้ำห้วยโจ้
 ก. นายก อบต. ป่าไผ่
 ข. มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 ค. โรงเรียนบ้านโป่ง
 ง. ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน
32. อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้สามารถบรรจุน้ำได้เท่าใด
 ก. 1.0 ลูกบาศก์เมตร
 ข. 1.2 ลูกบาศก์เมตร
 ค. 1.3 ลูกบาศก์เมตร
 ง. 1.4 ลูกบาศก์เมตร
33. ข้อใดเป็นลักษณะเด่นของวัดคอยแทนพระผาลวง
 ก. บริเวณที่ตั้งของวัดอยู่กลางป่า
 ข. บริเวณวัดเป็นเขตเสือป่า
 ค. พระพุทธรูปมีลักษณะเป็นคู่แฝด
 ง. พระพุทธรูปตั้งอยู่บนแท่นหินใหญ่เห็นเด่นประสง่า
34. ใครเป็นผู้ปฏิบัติตนในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
 ก. มดแดง ที่ขยะลงในทะเล
 ข. เศษ เกือบเศษหิน และเปลือกหอยกลับบ้าน
 ค. แตน เอามีดสลักชื่อของตนเองลงบนต้นไม้ เพื่อให้คนอื่นได้รู้ว่าตนได้มาเที่ยว
 ง. มดดำ ช่วยปลุกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ เพื่อเพิ่มความสวยงามให้แหล่งท่องเที่ยว
35. ข้อใดเป็นความหมายของคำว่า “มัคคุเทศก์”
 ก. ผู้ตาม
 ข. ผู้พิชิตป่า
 ค. ผู้นำทาง, ผู้อธิบาย
 ง. ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์
36. อาชีพมัคคุเทศก์มีความสำคัญอย่างไร
 ก. ทำให้นักท่องเที่ยวเสียเวลา
 ข. นักท่องเที่ยวเสียค่าใช้จ่ายมาก
 ค. ทำให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวอย่างทั่วถึง ไม่ละเลยต่อสิ่งสำคัญที่ควรรู้
 ง. ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากความไม่รู้ ความไม่เข้าใจในการเดินทาง

37. ข้อใด **ไม่ใช่** เป็นหน้าที่ของมัคคุเทศก์
- อธิบายนำชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ
 - ซักถามรายละเอียดส่วนตัวของนักท่องเที่ยว
 - อำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยว
 - ดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทาง
38. ใครเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ที่ดีที่สุด
- สมหมายตอบคำถามนักท่องเที่ยวทั้ง ๆ ที่ไม่รู้
 - สมปองตั้งหน้าตั้งตาเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวฟังอย่างเดียว
 - สมศรีไม่รู้คำตอบในสิ่งที่นักท่องเที่ยวถาม จึงตอบว่าไม่รู้
 - สมชายปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวทุกคนเท่าเทียมกัน
39. ข้อใดเป็นคุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์
ก. สวย, หล่อ	ข. มีชื่อเสียง
ค. มีบุคลิกดี, มีความรู้ดี	ง. มีอิทธิพล
40. เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดเป็นลม มัคคุเทศก์ควรทำอย่างไร
ก. รีบนำเข้าที่ร่มและเย็น	ข. ให้ดมแอมโมเนีย
ค. คลายเสื้อผ้าให้หลวม	ง. ถูกทุกข้อ

ต่อไปนี้เป็นแบบทดสอบภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านโป่ง มีทั้งหมด 10 ข้อ
คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย × หน้าข้อที่ถูกที่สุด

41. Where is Chiang Mai ?
- Chiang Mai is in the North of Thailand.
 - Chiang Mai is in the West of Thailand.
 - Chiang Mai is in the East of Thailand.
 - Chiang Mai is in the South of Thailand.
42. How far is it from Chiang Mai city to Ban Pong Village?
- about 15 Kilometres.
 - about 16 Kilometres.
 - about 17 Kilometres.
 - about 18 Kilometres.

43. What is the famous place in Ban Pong Village?
- a. Phu Chee Fra. b. Suthep temple.
 c. Doi Tung. d. Huai Jo Reservoir.
44. What is the famous food in Ban Pong Village?
- a. beef salad b. barbecued chicken
 c. sticky rice d. sun dried beef
45. เมื่อนักเรียนพบนักท่องเที่ยวกำลังหลงทางอยู่ในหมู่บ้าน นักเรียนจะทักทายอย่างสุภาพว่าอย่างไร
- a. Where are you going? b. Hey. Can I help you?
 c. Hello. May I help you? d. Hi. Where are you going?
46. ถ้านักเรียนช่วยเหลือนักท่องเที่ยวสำเร็จ นักท่องเที่ยวกล่าวขอบคุณ นักเรียนจะพูดตอบว่าอย่างไร
- a. You're welcome, sir b. Never mind, sir
 c. All right, sir. d. It's O.K., sir
47. ถ้านักเรียนอยากรู้ว่านักท่องเที่ยวคนนั้นมาจากไหน นักเรียนจะพูดว่าอย่างไร
- a. Where are you? b. Where are you from?
 c. How are you? d. What is you from ?
48. ถ้านักเรียนพานักท่องเที่ยวมาถึงสถานที่ท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยใจ๋ นักเรียนจะพูดแนะนำนักท่องเที่ยวว่าอย่างไร
- a. It is Huai Jo Reservoir. b. This is the Huai Jo Reservoir.
 c. It Huai Jo Reservoir. d. This the Huai Jo Reservoir.
49. ถ้านักท่องเที่ยวมีปัญหาแล้ว นักเรียนไม่เข้าใจในคำถามนั้น นักเรียนจะพูดว่าอย่างไร
- a. I'm sorry. I don't understand. b. I don't know.
 c. ha. What do you say. d. I'm not sure.
50. ถ้านักท่องเที่ยวกำลังจะกลับ นักเรียนจะพูดว่าอย่างไร
- a. Bye Bye. b. Good bye.
 c. Good bye. Thank you. d. Good bye. Thank you for coming.

ตอนที่ 2 ข้อสอบอัตนัยมีทั้งหมด 2 ข้อ 5 คะแนน

1. ให้นักเรียนเขียนแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านโปง มาอย่างน้อย 2 แห่ง โดยบอกรายละเอียดต่างๆ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์
2. ให้นักเรียนเขียนเล่าความประทับใจในการปฏิบัติงานการเป็นมัคคุเทศก์น้อย พร้อมทั้งเขียนเชิญชวนเพื่อนๆ ให้มาเป็นมัคคุเทศก์น้อยพอสังเขป

เฉลย

แบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง
 อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 จำนวน 50 ข้อ

1. ง	11. ง	21. ก	31. ง	41. a
2. ก	12. ง	22. ง	32. ข	42. b
3. ง	13. ก	23. ค	33. ง	43. d
4. ข	14. ง	24. ง	34. ง	44. a
5. ค	15. ง	25. ง	35. ค	45. c
6. ข	16. ง	26. ค	36. ค	46. a
7. ง	17. ข	27. ค	37. ข	47. b
8. ง	18. ก	28. ข	38. ง	48. b
9. ง	19. ง	29. ก	39. ค	49. a
10. ง	20. ค	30. ข	40. ง	50. d

ตอนที่ 2 จำนวน 2 ข้อ

การตรวจสอบให้คะแนนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

แบบประเมินทักษะความสามารถการแสดงบทบาทสมมุติฐานในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

รายชื่อมัคคุเทศก์น้อยผู้นำเที่ยวกลุ่ม

1. ชื่อ – สกุล เลขที่.....
2. ชื่อ – สกุล เลขที่.....
3. ชื่อ – สกุล เลขที่.....

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องคะแนนที่ครูผู้สอนเห็นสมควร

รายการ	5	4	3	2	1
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนบ้านโป่ง					
2. ได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน					
3. บอกแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนบ้านโป่งครบถ้วน					
4. มัคคุเทศก์น้อยมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
5. มัคคุเทศก์น้อยพูดจาไพเราะ					
6. มัคคุเทศก์น้อยพาชมแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง					
7. ได้รับความสนุกสนานในการเที่ยวชมชุมชนบ้านโป่ง					
8. พอใจกับบทบาทมัคคุเทศก์น้อยเป็นอย่างมาก					
9. พอใจกับการบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ของมัคคุเทศก์น้อย					
10. มัคคุเทศก์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม					

ข้อดีสำหรับการแสดงบทบาทสมมุติในการทำหน้าที่มัคคุเทศก์

.....
.....

ข้อเสียข้อดีสำหรับการแสดงบทบาทสมมุติในการทำหน้าที่มัคคุเทศก์

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานนี้ใช้สำหรับให้วิทยากรท้องถิ่นประเมินผลผู้เรียนในการปฏิบัติงานในการเรียนการสอนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งการประเมินเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. กระบวนการปฏิบัติงาน

- 1.1 การกล้าแสดงออก
- 1.2 การปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์ตามขั้นตอน
- 1.3 ทำงานร่วมกับกลุ่ม

2. ผลงาน

- 2.1 มีการพูดเรื่องจุดก่อนนำเข้าเรื่องแหล่งท่องเที่ยว
- 2.2 มีความมั่นใจในตัวเองขณะปฏิบัติงาน

3. คุณลักษณะของการทำงาน

- 3.1 มีการทบทวนความรู้และซักซ้อมก่อนการปฏิบัติงาน
- 3.2 มีการปรับปรุงบุคลิกภาพเมื่อได้รับคำแนะนำ
- 3.3 สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นและเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ให้ผู้ประเมินกรอกคะแนนลงในช่องทั้งสามส่วนที่กล่าวมาโดยเกณฑ์การให้คะแนนจะแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ให้ผู้ประเมินเลือกให้คะแนนตามความเหมาะสม ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์ได้อย่างคล่องแคล่ว

4 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์เองได้ตามขั้นตอน

3 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์โดยมีผู้อื่นช่วยเหลือ

2 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้อื่น

1 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนสามารถปรับปรุงบุคลิกภาพในชีวิตประจำวันให้ดีขึ้นได้

หลังจากที่ประเมินทักษะการปฏิบัติงานเสร็จแล้ว นำคะแนนแต่ละส่วนมาเฉลี่ยเป็นคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งคะแนนเมื่อเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 5 คะแนน เกณฑ์ผ่านที่ใช้ในการวัด คือ

ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติ เมื่อคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.00-5.00 คะแนน

ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติ เมื่อคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.00-1.99 คะแนน

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้เรียน
เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง

เกณฑ์ที่ใช้ในแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้เรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการประเมินคุณลักษณะและเจตคติในการทำงานในเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดไว้ดังนี้

ดีมาก ได้ 5 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ในระดับดีมาก

ดี ได้ 4 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลาในระดับดี

ปานกลาง ได้ 3 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลาในระดับปานกลาง

น้อย ได้ 2 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลาในระดับน้อย

น้อยมาก ได้ 1 คะแนน หมายถึง ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลาในระดับต้องแก้ไข

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

เลข ที่	รายชื่อ	กระบวนการทำงาน			คะแนน เฉลี่ย	ผลงาน		คะแนน เฉลี่ย	คุณลักษณะการทำงาน			คะแนน เฉลี่ย
		กล้า แสดงออก	ปฏิบัติตาม ขั้นตอน	ทำงาน ร่วมกับ กลุ่มได้		มีการพูด จูงใจ นักท่องเที่ยว	มีความมั่นใจ ในตัวเอง		มีการทบทวน ความรู้และ ซักซ้อม	การปรับปรุง บุคลิกภาพ	มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีกับคนอื่น	
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 Copyright © by Chiang Mai University
 (.....)
 All rights reserved
/...../.....

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียน
เรื่อง **มัลติเทคน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**

ครั้งที่..... วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

คำชี้แจง ให้ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและบันทึกผลโดยทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องคะแนน

ชื่อผู้เรียน	การค้นหาข้อมูล ท้องถิ่น					การเตรียมตัว เรื่องพูด					การมีส่วนร่วม					ความรับผิดชอบ					ปฏิบัติตาม ขั้นตอน					ความคล่องแคล่ว					พัฒนา การทำงาน					ปรับปรุง บุคลิกภาพ					การสรุป ใจความสำคัญ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1					
1.																																													
2.																																													
3.																																													
4.																																													
5.																																													
6.																																													
7.																																													
8.																																													
9.																																													
10.																																													

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน
(.....)

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนบ้านโป่ง
เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับสภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโป่ง
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับรายละเอียดของเนื้อหาและลักษณะของมัลกเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

- ชื่อ.....
- ตำแหน่ง () ผู้อำนวยการโรงเรียน () ครูผู้สอน
- เพศ () ชาย () หญิง
- การศึกษา () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี
- ประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียนบ้านโป่ง เป็นเวลา.....ปี
- วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 สภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับรายละเอียดของเนื้อหาและลักษณะของมัลกเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. โรงเรียนบ้านโป่งมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ จัดอย่างไร จัดวิชาหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาใดบ้าง (ขอรายละเอียด)

.....

2. กลุ่มวิชาสาระเพิ่มเติมของช่วงชั้นที่ 2 มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ ถ้ามีจัดอย่างไร จัดวิชาหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาใดบ้าง (ขอรายละเอียด)

.....

3. โรงเรียนบ้านโป่งมีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นอย่างไร (กรณีมีหลักสูตรท้องถิ่น)

.....
.....
.....
.....
.....

4. กลุ่มวิชาสาระเพิ่มเติมมีการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นอย่างไร (กรณีมีหลักสูตรท้องถิ่น)

.....
.....
.....
.....
.....

5. การจัดหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนบ้านโป่งมีปัญหาหรือไม่อย่างไร (กรณีมีหลักสูตรท้องถิ่น)

.....
.....
.....
.....
.....

6. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นท่านคิดว่าควรมีแนวดำเนินการอย่างไร

.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

7. กรณีไม่มีหลักสูตรท้องถิ่น ทางโรงเรียนบ้านโป่งมีความต้องการจัดทำหลักสูตรหรือไม่
วิชาอะไร ทำไม

.....
.....
.....
.....

Copyright © Chiang Mai University
All rights reserved

8. ในฐานะที่โรงเรียนบ้านโป่งมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านคิดว่าควรที่จะมีหลักสูตรเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ใช้หรือไม่ อย่างไร

.....

9. ในการเรียนการสอนวิชามัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านต้องการให้ใครเป็นผู้สอน เพราะเหตุใด

- () ครู เพราะ.....
 () วิทยากรท้องถิ่น เพราะ.....
 () ครูร่วมกับวิทยากรท้องถิ่น เพราะ.....
 () มัคคุเทศก์จากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ เพราะ.....
 () อื่น ๆ ระบุ

10. ท่านคิดว่าควรมีการจัดเนื้อหาในการสอนเรื่องการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 () การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
 () ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์
 () การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมัคคุเทศก์
 () คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์
 () ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง
 () ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 () อื่น ๆ ระบุ.....

11. ท่านคิดว่าควรใช้เวลาเรียนสักกี่เดือนหรือปีการศึกษาในการสอนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดหลักสูตร

- () 1 เดือน () 2 เดือน () 1 ปีการศึกษา
 () 4 เดือน () 3 เดือน () 2 ปีการศึกษา

12. ในบางเนื้อหาถ้ามีการจัดการเรียนการสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ โดยให้นักเรียนศึกษากับ
วิทยากรท้องถิ่นในหมู่บ้านของตนเอง หรือการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ท่านคิดว่ามีความ
เหมาะสมหรือไม่

- () เหมาะสม เพราะ.....
 () ไม่เหมาะสม เพราะ.....
 () อื่น ๆ ระบุ.....

และจะวางแผนการจัดการอย่างไร

14. ท่านคิดว่าควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ ในลักษณะใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () การบรรยายโดยวิทยากรท้องถิ่น
 () การสาธิตแสดงบทบาทสมมติจากมัลลเทศก์ของสมาคมมัลลเทศก์ จังหวัดเชียงใหม่
 () การปฏิบัติจริงแบบกลุ่ม
 () การปฏิบัติจริงแบบเดี่ยว
 () การอภิปรายซักถาม
 () การเข้ากลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น
 () มีการบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นด้วย
 () อื่น ๆ ระบุ.....

15. ท่านต้องการให้นักเรียนที่จบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มีลักษณะเป็นเช่นไร

16. นอกจากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลลเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ท่านคิดว่าโรงเรียน
บ้านโป่งน่าจะมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องใดอีก เพื่อที่จะทำให้เหมาะสมกับสภาพของ
ท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรอื่น

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำและผู้รู้ในชุมชนบ้านโป่งอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับสภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัจจุเทศก์น้อย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับรายละเอียดของเนื้อหาและลักษณะ
ของมัจจุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

- ชื่อ.....
- เพศ () ชาย () หญิง
- การศึกษา () ต่ำกว่าป.4 () ป.4 () ป.6 () ม.3 () ม.6 () ปวช.
() ปวส. () ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี () อื่น ๆ ระบุ.....
- ที่อยู่
- วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 สภาพการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับรายละเอียดของเนื้อหาและลักษณะของมัจจุเทศก์
น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านเคยมีส่วนร่วมกับโรงเรียนบ้านโป่งบ้างหรือไม่ อย่างไร ถ้ามี ด้านใดบ้าง

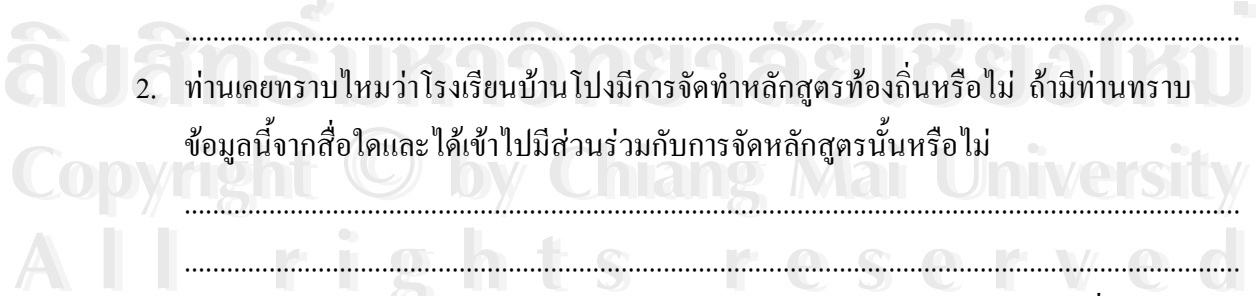
.....
.....

2. ท่านเคยทราบไหมว่าโรงเรียนบ้านโป่งมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ ถ้ามีท่านทราบ
ข้อมูลนี้จากสื่อใดและได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดหลักสูตรนั้นหรือไม่

.....
.....

3. ท่านเคยมีส่วนร่วมกับโรงเรียนบ้านโป่งในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่
อย่างไร

.....
.....

4. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านโป่งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอะไรอีกที่น่าจะนำมาถ่ายทอดความรู้หรือจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานของท่าน และเพราะอะไร
-
-
5. ในฐานะที่ชุมชนบ้านโป่งมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ท่านคิดว่าโรงเรียนบ้านโป่งน่าจะจัดทำหลักสูตรให้ความรู้แก่บุตรหลานของท่านหรือไม่ อย่างไร
-
-
6. ถ้าโรงเรียนบ้านโป่งจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านคิดว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
-
-
7. ถ้าโรงเรียนบ้านโป่งจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านต้องการให้ใครเป็นผู้สอนเพราะเหตุใด
- () ครู เพราะ.....
- () วิทยากรท้องถิ่น เพราะ.....
- () ครูร่วมกับวิทยากรท้องถิ่น เพราะ.....
- () มัคคุเทศก์จากสมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ เพราะ.....
- () อื่น ๆ ระบุ
8. ท่านคิดว่าควรมีการจัดเนื้อหาในการสอน เรื่องการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- () การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
- () ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์
- () การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมัคคุเทศก์
- () คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์
- () ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบ้านโป่ง
- () ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- () อื่น ๆ ระบุ.....

9. ท่านคิดว่าควรใช้เวลาเรียนสักกี่เดือนในการสอนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ตลอดหลักสูตร

- () 1 เดือน () 2 เดือน () 3 เดือน
- () 4 เดือน () 1 ปีการศึกษา () 2 ปีการศึกษา

10. ในบางเนื้อหาถ้ามีการจัดการเรียนการสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ โดยให้นักเรียนศึกษากับ
วิทยากรท้องถิ่นในหมู่บ้านของตนเอง และ/หรือ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ ท่านคิดว่ามี
ความเหมาะสมหรือไม่

- () เหมาะสม เพราะ.....
- () ไม่เหมาะสม เพราะ.....
- () อื่น ๆ ระบุ.....

11. ท่านคิดว่าควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศในลักษณะใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () การบรรยายโดยวิทยากรท้องถิ่น
- () การสาธิตแสดงบทบาทสมมติจากมัคคุเทศก์ของสมาคมมัคคุเทศก์ จังหวัดเชียงใหม่
- () การปฏิบัติจริงแบบกลุ่ม
- () การปฏิบัติจริงแบบเดี่ยว
- () การอภิปรายซักถาม
- () การเข้ากลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น
- () มีการบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นด้วย
- () อื่น ๆ ระบุ.....

12. ถ้าโรงเรียนบ้านโป่งมีการจัดทำหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านจะ
เข้าไปช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

13. ท่านต้องการให้นักเรียนที่จบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มีลักษณะเป็นเช่นไร

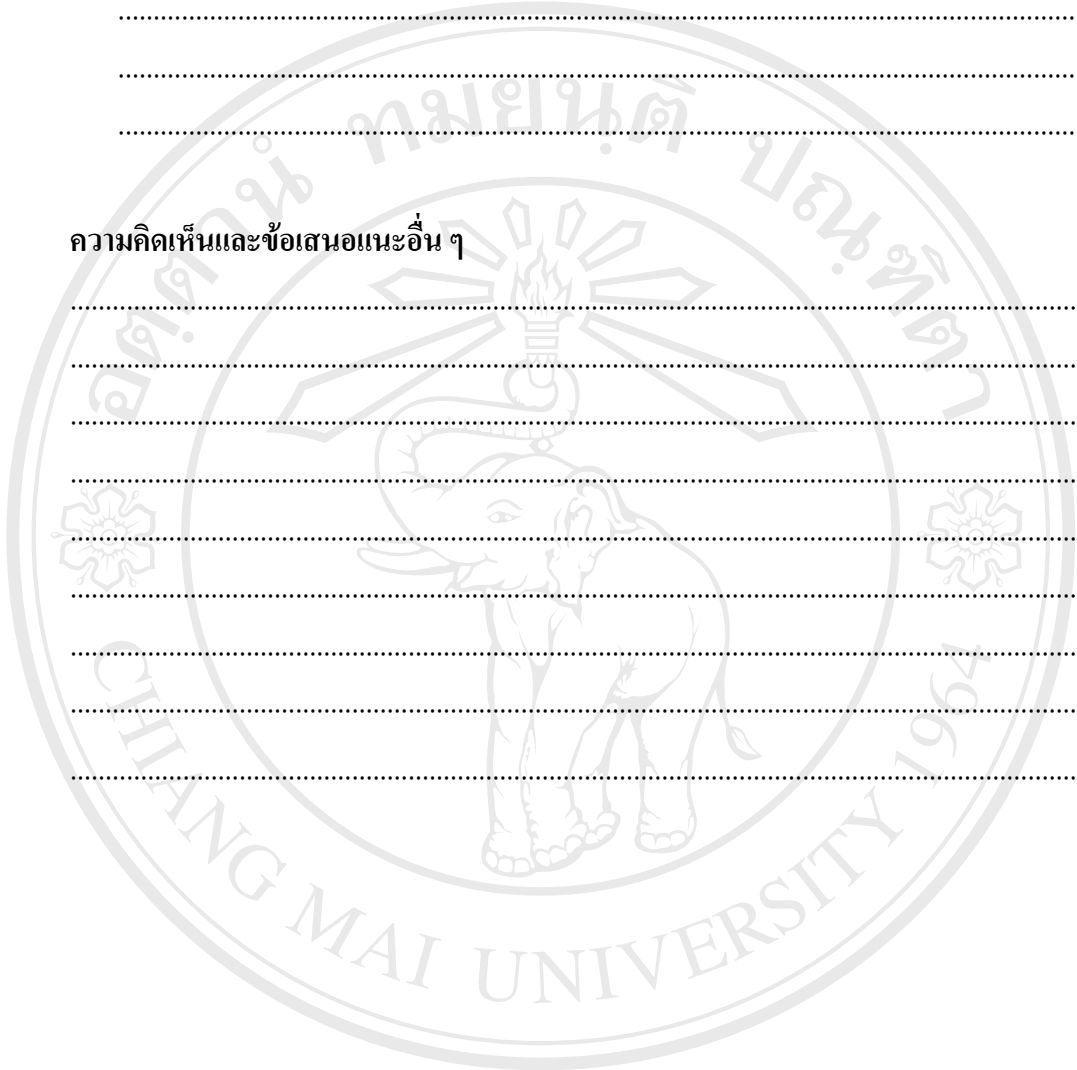
.....
.....
.....

14. นอกจากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมคฺฤเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ท่านคิดว่าโรงเรียนบ้านโป่งน่าจะมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องใดอีก เพื่อที่จะทำให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

.....
.....
.....

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนอ่านคำถามต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างขวามือตามความคิดเห็นของผู้เรียน โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับมาก	ให้	4	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับน้อย	ให้	2	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ด้านสาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศมีความยากง่ายเหมาะสมเพียงใด					
2	การจัดลำดับสาระการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเหมาะสมเพียงใด					
3	สาระการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศมีความเหมาะสมกับชีวิตประจำวันเพียงใด					
4	สาระการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ส่งเสริมให้มีผู้เรียนมีความรู้และภูมิใจในชุมชน บ้านเกิดของตนมากน้อยเพียงใด					
5	สาระการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านทฤษฎีและปฏิบัติมีความเหมาะสมเพียงใด					
6	เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้เรื่องมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ มีความเหมาะสมเพียงใด					

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
7	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงมีความหลากหลายเพียงใด					
8	กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงมีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด					
9	วิทยากรท้องถิ่นมีความรู้ในเรื่องของชุมชนมากน้อยเพียงใด					
10	วิทยากรท้องถิ่นมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ ผู้เรียนเพียงใด					
11	สื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมเพียงใด					
12	กิจกรรมการฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเหมาะสมเพียงใด					
13	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ การเรียนการสอนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตรงต่อเวลาเพียงใด					
14	การเรียนการสอนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกมากน้อยเพียงใด					
15	การเรียนการสอนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากน้อย เพียงใด					
16	การเรียนการสอนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิง นิเวศส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชุมชนมากน้อยเพียงใด					
17	ผลจากการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางการพูด ได้มากน้อย เพียงใด					
18	ผลจากการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศของชุมชนบ้านโป่งได้มากน้อยเพียงใด					

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
19	ผลจากการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด					
20	ผลจากการเรียนเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแนวทางในการประกอบอาชีพ เพียงใด					

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ปกครองของผู้เรียน

คำชี้แจง ให้ผู้ปกครองของผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ในเรื่องมัลคฤเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องขวามือตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับมาก	ให้	4	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับน้อย	ให้	2	คะแนน
เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมระดับน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านโป่งมากน้อยเพียงใด					
2	ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด					
3	ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันกับชุมชน มากน้อยเพียงใด					
4	ผู้เรียนเกิดการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด					
5	ผู้เรียนเกิดความชื่นชมต่อวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด					
6	ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด					
7	ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของการเป็นมัลคฤเทศก์มากน้อยเพียงใด					
8	ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมากน้อยเพียงใด					
9	ผลจากการเรียนการสอนเรื่องมัลคฤเทศก์น้อยแล้ว ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัลคฤเทศก์ได้มากน้อยเพียงใด					
10	ผลจากการเรียนการสอนเรื่องมัลคฤเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เกิดแนวทางในการประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใด					

แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร
เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับครูผู้สอน

ตอนที่ 1 ด้านความเหมาะสมของการวางแผนหลักสูตร

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
() ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

2. การคัดเลือกและการจัดเนื้อหาสาระ

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
() ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

3. การกำหนดกิจกรรม

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
() ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

4. การกำหนดวิธีการประเมินผล

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
() ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

ตอนที่ 2 ด้านความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร

1. การประสานงานและการเตรียมบุคลากร

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
() ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

2. การทำเอกสารประกอบหลักสูตร

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
() ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

3. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
() ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

4. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- () มีความเหมาะสม () ไม่มีความเหมาะสม
 () ต้องมีการปรับปรุง () ต้องมีการปรับปรุงอีกมาก

ตอนที่ 3 ด้านผลการใช้หลักสูตรในการดำเนินชีวิตและการสร้างความตระหนักรู้
 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะผลการใช้หลักสูตร

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร
เรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สำหรับผู้นำและผู้รู้ในชุมชน

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและแนวการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาอาชีพต่าง ๆ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อและนามสกุล.....เพศ.....อายุ.....

อาชีพ.....

ที่อยู่.....

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและแนวการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาอาชีพต่าง ๆ

.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญและหนังสือขอเก็บข้อมูล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ที่ ศธ 0515(010)15/พิเศษ วันที่ 23 กันยายน 2547
 เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ฉัตรแก้ว สิมารักษ์

ด้วย นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับอนุมัติให้ทำการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาในหัวเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาจารย์ ดร.เพ็ชรี รูปะวิเชตร และอาจารย์สุรีย์พร พานิช เป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย นักศึกษามีความประสงค์จะขอเชิญ อาจารย์ฉัตรแก้ว สิมารักษ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย

คณะอาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์ที่เหมาะสมในการตรวจสอบเครื่องมือและข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ หรืออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาตามที่เห็นสมควร ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ลงนาม)

กัญญา กำศิริพิมาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา กำศิริพิมาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำภาควิชาอาชีวศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่ ศธ 0515(010)15/พิเศษ

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้ว
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

23 กันยายน 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คุณทรงศักดิ์ ดินขุนทด

ด้วย นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับอนุมัติให้ทำการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาในหัวเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาจารย์ ดร.เพ็ชร ฐปะวิเชตร และอาจารย์สุรียพร พานิช เป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย นักศึกษามีความประสงค์จะขอเชิญ คุณทรงศักดิ์ ดินขุนทด เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย

คณะอาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์ที่เหมาะสมในการตรวจสอบเครื่องมือและข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ หรืออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาตามที่เห็นสมควร ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม)

กัญญา กำศิริพิมาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา กำศิริพิมาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำภาควิชาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาอาชีวศึกษา

โทรศัพท์. 0-5394-4258

โทรสาร. 0-5394-4258

ที่ ศธ 0515(010)15/พิเศษ

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้ว
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

23 กันยายน 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์วิไลดดา กำแพงสงคราม

ด้วย นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับอนุมัติให้ทำการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาในหัวเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาจารย์ ดร.เพ็ชรี รูปะวิเชตร และอาจารย์สุรีย์พร พานิช เป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย นักศึกษามีความประสงค์จะขอเชิญ อาจารย์วิไลดดา กำแพงสงคราม เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย

คณะอาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์ที่เหมาะสมในการตรวจสอบเครื่องมือและข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ หรืออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาตามที่เห็นสมควร ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม)

กัญญา กำศิริพิมาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา กำศิริพิมาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำภาควิชาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาอาชีวศึกษา

โทรศัพท์. 0-5394-4258

โทรสาร. 0-5394-4258

ที่ ศบ 0515(010)15/พิเศษ

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้ว
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

23 พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ท่านผู้นำชุมชน

ด้วย นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับอนุมัติให้ทำการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาในหัวเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาจารย์ ดร.เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ และอาจารย์สุริย์พร พานิช เป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย นักศึกษามีความประสงค์ขอความ อนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษาคาดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือน กันยายน-ตุลาคม 2547

คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ ได้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งจะประโยชน์ต่อการสร้างเสริมองค์ความรู้ทางการศึกษา และพัฒนางานวิจัยโดยส่วนรวม

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม)

กัญญา กำศิริพิมาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา กำศิริพิมาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำภาควิชาอาชีวศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาอาชีวศึกษา

โทรศัพท์. 0-5394-4258

โทรสาร. 0-5394-4258

ที่ ศบ 0515(010)15/พิเศษ

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้ว
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

1 ตุลาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านโป่ง

ด้วย นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับอนุมัติให้ทำการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาในหัวเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาจารย์ ดร.เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ และอาจารย์สุรียพร พานิช เป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย นักศึกษามีความประสงค์ขอความ อนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษาคาดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2547 - กุมภาพันธ์ 2548

คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ ได้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งจะประโยชน์ต่อการสร้างเสริมองค์ความรู้ทางการศึกษา และพัฒนางานวิจัยโดยส่วนรวม

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม)

กัญญา กำศิริพิมาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา กำศิริพิมาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำภาควิชาอาชีวศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาอาชีวศึกษา

โทรศัพท์. 0-5394-4258

โทรสาร. 0-5394-4258

ที่ ศบ 0515(010)15/พิเศษ

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้ว
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

1 ตุลาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านปง

ด้วย นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับอนุมัติให้ทำการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาในหัวเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านปง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาจารย์ ดร.เพ็ชร ฐปะวิเชตร์ และอาจารย์สุรียพร พานิช เป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย นักศึกษามีความประสงค์ขอความ อนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษาคาดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2547 - กุมภาพันธ์ 2548

คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ ได้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งจะประโยชน์ต่อการส่งเสริมองค์ความรู้ทางการศึกษา และพัฒนางานวิจัยโดยส่วนรวม

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม)

กัญญา กำศิริพิมาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา กำศิริพิมาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำภาควิชาอาชีวศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาอาชีวศึกษา

โทรศัพท์. 0-5394-4258

โทรสาร. 0-5394-4258

ภาคผนวก ข

ประมวลภาพกิจกรรมการเรียนการสอน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาพ 1 การประชุมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกผู้สอนที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและชี้แจงหลักสูตร

ภาพ 2 บรรยายภาคการเรียนการสอน โดยผู้นำชุมชน นายประกิจ เสาร์แก้ว

ภาพ 3 บรรยากาศการเรียนการสอนนอกห้องเรียน
โดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นายสมใจ ปงหาญ

ภาพ 4 มัคคุเทศก์น้อยฝึกปฏิบัติการแสดงบทบาทสมมุติการรับนักท่องเที่ยว

ภาพ 5 มัคคุเทศก์น้อยปฏิบัติการรับนักท่องเที่ยวจริง

ภาพ 6 มัคคุเทศก์น้อยไปทัศนศึกษายังสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

โรงเรียนบ้านโป่ง

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประกาศเกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

.....

ได้ผ่านการเรียนการสอนในหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นน้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของโรงเรียนบ้านโป่ง
เป็นเวลา ๔๐ ชั่วโมง ระหว่างวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

(นางวิไลดา กำแพงสงคราม)

อาจารย์ ๒ ระดับ ๗

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโป่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุระเดช ศรีวิชัย)

หัวหน้าภาควิชาอาชีวศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวศิริกุล ทรัพย์จันทร์
วัน เดือน ปีเกิด	13 เมษายน 2521
ที่อยู่ปัจจุบัน	385/24 หมู่ 4 ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรี
2536	สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนพณิชยการจ่านงค์ กรุงเทพมหานคร
2539	สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โรงเรียนพณิชยการจ่านงค์ กรุงเทพมหานคร
2541	สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร
2544	